

BURSA BASININDA 1974 KIBRIS BARIŞ HAREKATI

(Yüksek Lisans Tezi)

Ahmet KUSUTOĞLU

Kütahya-2017

T.C.
DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
Tarih Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

BURSA BASININDA 1974 KIBRIS BARIŞ HAREKATI

Danışman:
Yrd. Doç. Dr. Necati AKSANYAR

Hazırlayan:
Ahmet KUSUTOĞLU

Kütahya – 2017

Kabul ve Onay

Ahmet KUSUTOĞLU'nun hazırladığı “Bursa Basınında 1974 Kıbrıs Barış Harekatı” başlıklı Yüksek Lisans tez çalışması, jüri tarafından lisansüstü yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

...../...../2017

Tez Jürisi	İmza	
	Kabul	Red
Yrd. Doç. Dr. Necati AKSANYAR (Danışman)		
Yrd. Doç. Dr. Arif KOLAY		
Yrd. Doç. Dr. Halim DEMİRYÜREK		

Doç. Dr. Fatih KIRIŞIK
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yemin Metni

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Bursa Basınında 1974 Kıbrıs Barış Harekatı” adlı çalışmamın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım kaynakların kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

...../...../2017

Ahmet KUSUTOĞLU

Özgeçmiş

1975 yılında Trabzon'un Sürmene ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Sürmene'de, ortaöğrenimini Samsun'da tamamladı. 1997 yılında Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünden mezun oldu. 2000 yılında Bursa'da öğretmenlik hayatına başladı. Özel öğretim kurumlarının değişik kademelerinde öğretmen ve yönetici olarak çalıştı. 2014 – 2015 ve 2015 – 2016 eğitim – öğretim yılında Bursa Teknik Üniversitesi'nde TC. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersini okutman olarak verdi. 2015 yılında Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı'nda başladığı yüksek lisans eğitimini 2017 yılında tamamladı.

Yayınlanmış Eserleri

1. KPSS Tarihin İzinde (1. Baskı 2010 Doğa Ofset)
(2. Baskı 2012 Başarı Yayınları)
(3. Baskı 2016 Başarı Yayınları)
2. Çağdaş Türk ve Dünya Tarihi (1. Baskı Mart 2014 Başarı Yayınları)
(2. Baskı Nisan 2014 Başarı Yayınları)

ÖZET

BURSA BASININDA KIBRIS BARIŞ HAREKATI

KUSUTOĞLU, Ahmet

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. Necati AKSANYAR

Ekim, 2017, 267 sayfa

1974 Kıbrıs Barış Harekati Türkiye Cumhuriyeti'nin Cumhuriyet Döneminde sınırları dışında gerçekleştirdiği en büyük ve sonuçları bakımından en etkili savaştır. Kıbrıs Adası stratejik önemi dolayısıyla tarih boyunca pek çok devlet tarafından işgal edilmişti. 1571 yılında Ada'nın Osmanlı Devleti tarafından fethi ada halkını ekonomik, kültürel ve dini yönden son derece olumlu etkilemişti. 1878 yılında imzalanan Berlin Antlaşması ile Kıbrıs Adası'nın yönetimi İngiltere'ye bırakılmış. Bu antlaşma Kıbrıs Türkleri için yaşanacak olumsuzlukların adeta bir başlangıç noktası olmuştu. Kıbrıs'ta kendini "Rum" olarak tanımlayan halk İngilizlerden de cesaret alarak Türklere karşı her geçen gün baskılarını arttırmışlardı. Rumların amacı "enosis" yani Kıbrıs'ı Yunanistan'a katmaktı. Rumların amacı önce İngilizleri, ardından da Türkleri adadan kovmaktı.

1960 yılına gelindiğinde Adanın tamamını kapsayan Kıbrıs Cumhuriyeti kuruldu. Cumhurbaşkanı Makarios yardımcısı ise Dr. Fazıl Küçük'tü. Barış içinde yaşamayı düşünen Türkler hayal kırıklığına uğradılar. Çünkü Makarios "Akritas Planı" ile Türklerin tamamını imha etmek için harekete geçti. Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs'taki Türklere uygulanan şiddet ve baskı eylemlerini sonlandırmak için garantörlük yetkisini kullanarak Birleşmiş Milletler'de sorunu çözmeye çalıştıysa da herhangi bir sonuç alınamadı. Nihayet 15 Temmuz 1974 tarihinde "enosis", gerçekleştirmek için Yunanistan Kıbrıs'ta darbe yaparak Rum lider Makarios'u devirdi. Yerine Nikos Sampson'u getirdi. Türkiye bu oldubittiği kabul etmedi. 1960 Garanti Antlaşması'ndan doğan haklarını kullanarak 20 Temmuz 1974'te Kıbrıs Barış Harekati'nı düzenledi. Böylece hem Kıbrıs'taki Türklerin can ve mal güvenliği sağlanmış oldu, hem de iki toplumlu bir yapı oluşmuş oldu.

Anahtar kelimeler: Türkiye, Kıbrıs, Bursa Basını, Kıbrıs Barış Harekati

ABSTRACT

CYPRUS PEACE OPERATION IN BURSA PRESS

KUSUTOĞLU, Ahmet

Graduate Thesis, History is Master Science

Thesis Adviser: Assistant Professor Doctor Necati AKSANYAR

October, 2017, 267 pages

Cyprus Peace Operation in 1974 is the biggest war of Turkish Republic that occurred out of country borders after the declaration of republic and also it is the most effective war with regard to its results. As Cyprus island was strategically important, it was defeated by lots of countries during the centuries. When the island conquered by the Ottoman Empire in 1571, the citizens of the island were affected positively in economic, cultural and regional areas. With the Berlin Treaty signed in 1878, England began to govern the Cyprus island. This treaty was the beginning of the negotiations for the Turkish people living in Cyprus. By taking courage of English people; the people recognizing themselves as “Rum”, increased their repression on Turkish people day by day. Their aim was to make “enosis” which means including the Cyprus land in Greece come true. They wanted to get rid of English and Turkish people in the island.

In 1960, Cyprus Republic comprising the whole island was founded. The president was Makarios and Dr. Fazıl Küçük was the helper of him. Turkish people who dreamed living peacefully were disappointed. Because Makarios began to organize a plan called “Akritas Plan” which aimed to annihilate all the Turkish people. Although Turkish Republic tried to solve this problem – the violence and repression on Turkish people in Cyprus – in United Nations by using its guarantor authority, they couldn’t get a result. At the end, on 15th of July in 1974 Greece finished the Makarios’s authority by making a coup to make “enosis” come true. Nikos Sampson began to direct the country. Turkey didn’t accept this fact accordingly on the 20th of July 1974, it organized the Cyprus Peace Operation by using its rights which are the results of Guaranti Treaty signed in 1960. Turkey guaranteed the security this also created a union consisting two societies.

Keywords: Turkey, Cyprus, Bursa Press, Cyprus Peace

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖZET.....	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR.....	xv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KIBRIS ADASININ TARİHİ

1.1. KIBRIS ADININ ANLAMI.....	5
1.2. KIBRIS ADASI'NIN COĞRAFİ KONUMU	5
1.3. OSMANLI HAKİMİYETİNE KADAR KIBRIS ADASI'NIN TARİHİ	7
1.3.1. Osmanlı Hakimiyetine Kadar Kıbrıs	7
1.3.2. Kıbrıs'taki Rumların Kökeni	8
1.3.3. Kıbrıs'taki Türklerin Kökeni	9
1.4. KIBRIS ADASI'NIN OSMANLI TARAFINDAN FETHİ	10
1.4.1. Kıbrıs'ın Fethi Osmanlı İçin Neden Bir Zaruretti?.....	10
1.4.2. Kıbrıs'ın Türk Yönetimi Altındaki Nüfus Yapısı.....	12
1.4.3. Kıbrıs'ta Ortodoks Kilisesi'nin İhyası ve Faaliyetleri.....	15
1.5. KIBRIS ADASI'NIN YÖNETİMİNİN İNGİLTERE'YE BIRAKILMASI .	16
1.5.1. İngilizlerin Kıbrıs'ta Uyguladığı Politika	17
1.5.1.1. Kıbrıs'ta Yaşanan Nüfus Hareketleri	17
1.6. KIBRIS'IN TÜRKİYE İÇİN JEOPOLİTİK ÖNEMİ	21

İKİNCİ BÖLÜM 1974 KIBRIS BARIŞ HAREKATI ÖNCESİ YAŞANAN GELİŞMELER

2.1. YUNANİSTAN VE KIBRIS POLİTİKASI	24
2.1.1. EOKA'NIN Kuruluşu ve Tedhiş Hareketleri	25
2.1.2. Türklerin EOKA'ya Karşı Tepkileri.....	26
2.2. TÜRKİYE'DE DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİNDE KIBRIS'LA İLGİLİ YAŞANAN GELİŞMELER	27
2.2.1. Demokrat Parti'nin Kıbrıs Politikası	27

2.2.2. 1950 – 1954 Yıllarında Yunanistan’ın Kıbrıs Politikası	29
2.2.3. 1950 Enosis Plebisiti Nedir?.....	29
2.2.4. Üçlü Londra Konferansı (1955).....	30
2.2.5. Türk Mukavemet Teşkilatı’nın Kurulması (27 Kasım 1957).....	31
2.3. KIBRIS CUMHURİYETİ’NİN KURULUŞU VE YAŞANAN GELİŞMELER.....	32
2.3.1. Türkiye’nin Taksim Tezinden Vazgeçip Kıbrıs’ın Bağımsızlığını Savunması	32
2.3.2. Zürih ve Londra Antlaşmaları.....	33
2.3.3. Garanti Antlaşması	34
2.3.4. İttifak Antlaşması.....	35
2.3.5. Kıbrıs Cumhuriyeti’nde Yönetim	36
2.3.6. Rumların Gerçek Niyeti.....	37
2.3.7. Kıbrıs Cumhuriyeti’nde Memurların Türk ve Rumlara Dağılımı	39
2.4. AKRİTAS PLANI	40
2.4.1. Akritas Planı Nedir?.....	40
2.4.2. Rumların Anayasa Değişikliği Önerileri	42
2.4.3. Johnson Mektubu.....	43
2.4.4. Yaşanan Katliamlara Türkiye’nin Tepkisi.....	43
2.4.5. Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel İşkence İle Öldürülüyor	44
2.4.6. Yeşil Hat Nedir?	45
2.4.7. 1964 Olaylarının Sonuçları.....	46
2.5. 1964 YILINDA YAŞANAN DİĞER GELİŞMELER	46
2.5.1. BM Güvenlik Konseyi Kararı.....	46
2.5.2. Acheson Planı	47
2.5.3. Plaza Raporu	48
2.5.4. 1964 – 1974 Döneminde Türk Halkının Sosyo Ekonomik Durumu	48
2.5.5. 1967 Bunalımı Nedir?.....	49
2.5.6. Geçici Kıbrıs Türk Yönetiminin Kurulması (28 Kasım 1967)	49
2.5.7. EOKA–B’nin Kuruluşu	50
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
BURSA BASININDA KIBRIS BARIŞ HAREKATI	
3.1. KIBRIS BARIŞ HAREKATI ÖNCESİ YAŞANAN GELİŞMELER	52
3.1.1. Türkiye’de Yaşanan Siyasi Gelişmeler.....	52
3.2. KIBRIS’TA DARBE (15 TEMMUZ 1974)	53
3.2.1. Darbeyi Planlayanlar.....	53

3.3. HABER GAZETESİ 16 TEMMUZ 1974	54
3.4. MİLLET GAZETESİ 16 TEMMUZ 1974	57
3.5. HABER GAZETESİ 17 TEMMUZ 1974	59
3.6. KIBRIS'TA YAŞANAN DARBENİN TÜRKİYE'YE YANSIMALARI.....	62
3.6.1. Muhtemel Yunan ve Rum Saldırılarına Karşı Alınan Önlemler	63
3.7. MİLLET GAZETESİ 17 TEMMUZ 1974	63
3.8. HABER GAZETESİ 18 TEMMUZ 1974	64
3.9. MİLLET GAZETESİ 19 TEMMUZ 1974	67
3.10. HABER GAZETESİ 19 TEMMUZ 1974	67
3.11. HABER GAZETESİ 20 TEMMUZ 1974	73
3.12. TÜRK ASKERİ KIBRIS'TA	75
3.13. I. KIBRIS BARIŞ HAREKATI 20 Temmuz 1974	75
3.13.1. Kıbrıs'a İlk Çıkarma ve Hava İndirme Harekatı	77
3.14. HABER GAZETESİ 21 TEMMUZ 1974	78
3.15. HABER GAZETESİ 22 TEMMUZ 1974	81
3.16. HABER GAZETESİ 23 TEMMUZ 1974	84
3.17. KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NDAN SONRA YÜRÜTÜLEN MÜZAKERELER	92
3.18. I. CENEVRE KONFERANSI (25 – 30 TEMMUZ 1974)	93
3.18.1. Cenevre Bildirisi	93
3.19. HABER GAZETESİ 24 TEMMUZ 1974	95
3.20. HABER GAZETESİ 25 TEMMUZ 1974	99
3.21. HABER GAZETESİ 26 TEMMUZ 1974	102
3.22. HABER GAZETESİ 27 TEMMUZ 1974	103
3.23. MİLLET GAZETESİ 27 TEMMUZ 1974	104

3.24. HABER GAZETESİ 28 TEMMUZ 1974	106
3.25. MİLLET GAZETESİ 28 TEMMUZ 1974	107
3.26. HABER GAZETESİ 29 TEMMUZ 1974	111
3.27. MİLLET GAZETESİ 29 TEMMUZ 1974	113
3.28. MİLLET GAZETESİ 30 TEMMUZ 1974	114
3.29. HABER GAZETESİ 30 TEMMUZ 1974	115
3.30. HABER GAZETESİ 31 TEMMUZ 1974	116
3.31. MİLLET GAZETESİ 31 TEMMUZ 1994	118
3.32. HABER GAZETESİ 1 AĞUSTOS 1974	119
3.33. MİLLET GAZETESİ 1 AĞUSTOS 1974.....	120
3.34. MİLLET GAZETESİ 2 AĞUSTOS 1974.....	121
3.35. HABER GAZETESİ 2 AĞUSTOS 1974	122
3.36. HABER GAZETESİ 3 AĞUSTOS 1974	125
3.37. MİLLET GAZETESİ 3 AĞUSTOS 1974.....	126
3.38. MİLLET GAZETESİ 4 AĞUSTOS 1974.....	127
3.39. MİLLET GAZETESİ 5 AĞUSTOS 1974.....	129
3.40. HABER GAZETESİ 5 AĞUSTOS 1974	130
3.41. HABER GAZETESİ 6 AĞUSTOS 1974	131
3.42. MİLLET GAZETESİ 6 AĞUSTOS 1974.....	133
3.43. HABER GAZETESİ 7 AĞUSTOS 1974	134
3.44. MİLLET GAZETESİ 8 AĞUSTOS 1974.....	136
3.45. II. CENEVRE KONFERANSI (8 Ağustos 1974).....	137
3.46. HABER GAZETESİ 8 AĞUSTOS 1974	139
3.47. MİLLET GAZETESİ 9 AĞUSTOS 1994.....	140

3.48. MİLET GAZETESİ 11 AĞUSTOS 1974	141
3.49. HABER GAZETESİ 11 AĞUSTOS 1974	141
3.50. HABER GAZETESİ 12 AĞUSTOS 1974	142
3.51. MİLET GAZETESİ 12 AĞUSTOS 1974	143
3.52. MİLET GAZETESİ 13 AĞUSTOS 1974	144
3.53. HABER GAZETESİ 13 AĞUSTOS 1974	145
3.54. MİLET GAZETESİ 14 AĞUSTOS 1974	146
3.55. HABER GAZETESİ 14 AĞUSTOS 1974	147
3.55.1. Artık Ayşe Tatile Çıkabilir	148
3.56. II. KIBRIS BARIŞ HAREKATI (14 Ağustos 1974).....	149
3.57. HABER GAZETESİ 15 AĞUSTOS 1974	150
3.58. MİLET GAZETESİ 15 AĞUSTOS 1974	154
3.59. MİLET GAZETESİ 16 AĞUSTOS 1974	156
3.60. HABER GAZETESİ 16 AĞUSTOS 1974	157
3.61. II. KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NDAN SONRA YAŞANAN GELİŞMELER	161
3.62. MİLET GAZETESİ 17 AĞUSTOS 1974	161
3.63. HABER GAZETESİ 17 AĞUSTOS 1974	162
3.64. MİLET GAZETESİ 18 AĞUSTOS 1974	167
3.65. HABER GAZETESİ 18 AĞUSTOS 1974	168
3.66. HABER GAZETESİ 19 AĞUSTOS 1974	171
3.67. MİLET GAZETESİ 19 AĞUSTOS 1974	173
3.68. HABER GAZETESİ 20 AĞUSTOS 1974	174
3.69. HABER GAZETESİ 21 AĞUSTOS 1974	178
3.70. HABER GAZETESİ 22 AĞUSTOS 1974	181

3.71. MİLLET GAZETESİ 23 AĞUSTOS 1974	184
3.72. HABER GAZETESİ 23 AĞUSTOS 1974	185
3.73. HABER GAZETESİ 24 AĞUSTOS 1974	186
3.74. MİLLET GAZETESİ 24 AĞUSTOS 1974	188
3.75. HABER GAZETESİ 25 AĞUSTOS 1974	189
3.76. HABER GAZETESİ 26 AĞUSTOS 1974	190
3.77. MİLLET GAZETESİ 26 AĞUSTOS 1974	192
3.78. HABER GAZETESİ 27 AĞUSTOS 1974	193
3.79. MİLLET GAZETESİ 27 AĞUSTOS 1974	195
3.80. HABER GAZETESİ 27 AĞUSTOS 1974	195
3.81. HABER GAZETESİ 28 AĞUSTOS 1974	197
3.82. MİLLET GAZETESİ 28 AĞUSTOS 1974	198
3.83. HABER GAZETESİ 29 AĞUSTOS 1974	198
3.84. HABER GAZETESİ 30 AĞUSTOS 1974	199
3.85. MİLLET GAZETESİ 31 AĞUSTOS 1974	200
3.86. HABER GAZETESİ 31 AĞUSTOS 1974	202
3.87. HABER GAZETESİ 1 EYLÜL 1974.....	203
3.88. MİLLET GAZETESİ 1 EYLÜL 1974.....	204
3.89. HABER GAZETESİ 2 EYLÜL 1974.....	205
3.90. MİLLET GAZETESİ 3 EYLÜL 1974.....	207
3.91. HABER GAZETESİ 3 EYLÜL 1974.....	207
3.92. HABER GAZETESİ 4 EYLÜL 1974.....	209
3.93. HABER GAZETESİ 5 EYLÜL 1974.....	211
3.94. HABER GAZETESİ 6 EYLÜL 1974.....	213

3.95. HABER GAZETESİ 8 EYLÜL 1974.....	215
3.96. MİLLET GAZETESİ 8 EYLÜL 1974.....	216
3.97. DÜNYA KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NI NASIL KARŞILADI.....	217
3.98. DÜNYA BASININDA KIBRIS BARIŞ HAREKATI	218
3.98.1. Sunday Telegraph	218
3.98.2. L'orient Jour (Libya)	218
3.98.3. Sunday Mirror	219
3.98.4. Corriera Della Sera (İtalya).....	219
3.98.5. Vecernje Novosti (Yugoslavya).....	219
3.98.6. B.B.C.	219
3.98.7. Washington Post	219
3.98.8. The Scotman	219
3.98.9. The Times	219
3.98.10. Alman Radyosu.....	220
3.98.11. Yugoslavya Bildirisi	220
3.98.12. U.S.S.R. Bildirisi	220
3.98.13. Pakistan.....	220
3.98.14. Die Zeit	220
3.98.15. The Guardian	220
3.98.16. The Daily Telegraph	220
3.98.17. The Financial Times	221
3.98.18. The Observer.....	221
3.98.19. The Daily Mail.....	221
3.98.20. UPI-14.8.1974.....	221
3.99. KIBRIS BASININDA KIBRIS BARIŞ HAREKATI.....	221
3.99.1. Kıbrıs'ta Darbe	222
3.99.2. I. Kıbrıs Barış Harekatı.....	224
3.99.3. I. Cenevre Görüşmeleri.....	224
3.99.4. II. Cenevre Görüşmeleri	228
3.99.5. İkinci Kıbrıs Barış Harekatı.....	230
3.100. KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NDA BURSALI ŞEHİTLER.....	232
3.100.1. Piyade Er Ziyafettin SEVİNÇ.....	232
3.100.2. Piyade Er Ali ALAN.....	232
3.100.3. Piyade Onbaşı Ekrem ÖZKAYA.....	233
3.100.4. Piyade Eri Eyüp DEMİR	233
3.100.5. Piyade Eri Mehmet ÖZDEMİR	233
3.100.6. Piyade Eri Şahan BALPINAR.....	233
3.100.7. Deniz Çarkçı Eri Hayati SEZER	234
3.100.8. Piyade Eri Bilgi SERBEST.....	234
3.100.9. Piyade Eri Yılmaz YILDIZ.....	234

3.100.10. Piyade Onbaşı Kemal KÖSE	235
3.100.11. Deniz Top. (Manzume) Eri Ali Nihat GEREDİ	235
3.100.12. Tabip Üsteğmen Halil AKÇİÇEK	235
3.100.13. Piyade Çavuşu Efrahim KOTAN	236
3.100.14. Piyade Eri Selahattin GÜRSU	236
3.100.15. Piyade Eri Tuna ARDA	236
3.100.16. Sıhhiye Eri Adnan YILDIZ	236
3.100.17. Zeki ALPSOLEY	237
3.100.18. Sıhhiye Eri Mustafa GİRGİN	237
3.100.19. Tank Çavuşu Mustafa DİN	237
3.100.20. Piyade Eri Aziz YILMAZ.....	237
3.101. KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NDA BURSALI GAZİLER İLE RÖPORTAJ SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI.....	238
3.101.1. Röportaj 1	238
3.101.2. Röportaj 2	239
3.101.3. Röportaj 3	242
3.102. KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NIN SONUÇLARI	243
3.103. KIBRIS TÜRK FEDERE DEVLETİ'NİN KURULMASI (13 Şubat 1975).....	244
3.103.1. Toplumlararası Görüşmeler (1980 – 1983)	244
3.104. KUZAY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NİN KURULMASI.....	245
3.104.1. KKTC'nin Kurulması	245
SONUÇ.....	247
EKLER.....	251
KAYNAKÇA	259
DİZİN	263

KISALTMALAR

a. g. e.	Adı geçen eser
A.B.D.	Amerika Birleşik Devletleri
AKEL	Kıbrıs Rum Kominist Partisi
DMMO	Rum Milli Muhafız Ordusu
EOKA	Kıbrıs Mücahitleri Helen Kurtuluş Örgütü
KKTC	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
KTFD	Kıbrıs Türk Federe Devleti
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TAAS	Sovyetler Birliği Resmi Haber Ajansı
TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
TMT	Türk Mukavemet Teşkilatı
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TTK	Türk Tarih Kurumu
v.d.	Ve diğerleri

TEZ METNİ

GİRİŞ

Dünya tarihinde her ülke sahip olduğu jeopolitik konumuyla orantılı sorunlar yaşar. Bu ülke Osmanlı bakiyesi üzerinde kurulan Türkiye Cumhuriyeti ise yaşanacak sorunların daha da büyük olması kaçınılmazdır.

Araştırmamızın konusu olan Kıbrıs bu duruma güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Kıbrıs tarih boyunca gerek jeopolitik konumu, gerekse sahip olduğu hammadde kaynakları (bakır, orman) dolayısıyla pek çok devletin işgaline uğramıştır.

M.Ö. 3000'lerden itibaren Anadolu'dan Kıbrıs'a yoğun göçler yaşanmaya başlamıştı. M.Ö. Hititler ile Mısır arasında bir hakimiyet mücadelesinin yaşandığı Kıbrıs daha sonra Makedonyalı Büyük İskender tarafından ele geçirilmiştir (M.Ö. 333). Roma İmparatorluğu'nun 394 yılında parçalanmasıyla Doğu Roma'nın (Bizans) payına düşen Kıbrıs VII. yüzyılda İslam Halifesi Hz. Osman zamanında fethedilmiştir. İslam peygamberi Hz. Muhammed (s.a.v.)'in süt halası Ümmü Haram da Kıbrıs'ın fethine katılmış ve orada vefat etmiştir. III. Haçlı Seferi'nde İngiltere Kralı I. Richard (Arslan Yürekli Richard) Kıbrıs'ı ele geçirmiş ve Ada'yı Templar (Templiler) Şövalyelerine satmıştır. 1571 yılında Osmanlı hakimiyetine giren Ada'nın yönetimi 1878 Berlin Antlaşması'yla İngiltere'ye terk edilmiştir. I. Dünya Savaşı'nı fırsat olarak değerlendiren İngilizler Kıbrıs'ı topraklarına kattıklarını ilan etmişlerdir. 1923 yılında imzalanan Lozan Barış Antlaşması ile Türkiye Devleti Kıbrıs Adası'nın İngiltere'ye ait olduğunu kabul etmiştir. Uzun yıllar İngiliz yönetiminde kalan Kıbrıs Adası'nda yaşayan Rumlar Ada'yı Yunanistan'a katmak için (enosis) Türklere karşı tedhiş faaliyetlerinde bulunmuşlardır. Türklere karşı yapılan baskı ve katliamların şiddeti her geçen gün artmıştır. Türkiye Cumhuriyeti Devleti Kıbrıs Türk halkını bu baskı ve şiddet ortamından kurtarmak için uluslararası hukuk çerçevesinde her türlü girişimlerde bulunmuş fakat muhataplarının samimi olmayan art niyetli tutumlarından dolayı hiçbir sonuç alınamamıştır. 1974 yılına gelindiğinde Türkiye Cumhuriyeti "Garantör Ülke" sıfatıyla Kıbrıs Barış Harekatı'nı düzenleyerek Kıbrıs Türk Halkının Yunanistan ve Kıbrıs Rumları tarafından yok edilmesini engellemiştir.

Bu çalışmamızda “Bursa Basınında Kıbrıs Barış Harekatı” konusu ele alınıp incelenmiştir.

Bizleri bu çalışmaya yönelten sebepler nelerdir?

1. “Bursa Basınında Kıbrıs Barış Harekatı” çalışmasının daha önce yapılmamış olması
2. Kıbrıs Barış Harekatı’nın Bursa’daki yerel basına yansımalarını ortaya koyma düşüncesi,
3. Bursa halkının Kıbrıs Barış Harekatı’na bakışını ortaya koyma.
4. Bursa yerel tarih belleğine katkıda bulunma.

Çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır:

Birinci Bölümde; Kıbrıs Adası’nın tarihi ele alınmış, geçmişten günümüze yaşanan olaylar akademik kaynak taramasıyla ortaya konmuştur. Özellikle Kıbrıs’taki Rumların kökeni, Kıbrıs’taki Türklerin kökeni incelenmiş, Ada’nın jeopolitik konumundan yola çıkılarak 1571 yılında Osmanlı Devleti tarafından fethi incelenmeye çalışıldı.

Değişen dünya dengelerinde Osmanlı Devleti’nin eski gücünü yitirmesiyle Ada İngiliz yönetimine terk edilmiş. İngilizlerin Ada’nın yönetiminde önemli enosis ideallerin canlanmasına, bu da adadaki Türk nüfusunun azalmasına sebep oldu.

İkinci bölümde 1974 Kıbrıs Barış Harekatı öncesi yaşanan gelişmeler ele alınmıştır. EOKA’nın kuruluşu, Türklere karşı “tedhiş faaliyetleri”, Demokrat Parti’nin Kıbrıs politikası ve Kıbrıs Barış Harekatı’na giden süreçte yaşananlar ele alınmış.

1959 Londra ve Zürih Antlaşmalarıyla Kıbrıs Cumhuriyeti kurulmuş, cumhurbaşkanlığına Rum lider Makarios, yardımcılığına ise Dr. Fazıl Küçük getirilmiştir. Kurulan ortak cumhuriyetin sorunlara çözüm olacağı düşünülmüştü. Fakat çok geçmeden durumun hiç de öyle olmadığı anlaşılmıştır. 1963 yılında Makarios öncülüğünde “Akritas Planı” hazırlanarak “Kanlı Noel” olayları tertiplenmiş. Amaç Türklerin toplu halde imha edilmesiydi.

Türkiye Rumlara karşı ilk uyarı amaçlı askeri operasyonu 1964 yılında gerçekleştirdi. Rumların geri adım atmasında etkili olan bu operasyonda Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel şehit oldu.

ABD'nin 5 Haziran 1964 tarihinde Başbakan İsmet İnönü'ye gönderdiği "Johnson Mektubu" ve uyguladığı ambargo Kıbrıs'a müdahale düşüncelerinin ertelenmesine sebep oldu.

Üçüncü Bölüm'de ise Bursa basınının Kıbrıs Barış Harekatı'nı ele alışı incelendi.

Gelişmeler kronolojik olarak ele alınmış, "Haber" ve "Millet" gazeteleri gün gün incelenmiştir. Zaman zaman karşılaştırmalara da yer verilerek iki gazetenin hadiselere farklı yaklaşımları ortaya konmaya çalışıldı.

Bursa halkı Kıbrıs Barış Harekatı'na oldukça duyarlı davranmış, halkın milli hassasiyetleri ön plana çıkmıştır. Mehmetçik için sürekli yardım kampanyaları düzenlenmiş, yardım için yoğun gayret sarfedilmiştir. Yapılan yardımlar isim isim gazete sayfalarından halka duyuruldu.

Bursa basınına yansıyan haberlere göre Barış Harekatı sırasında görevde bulunan Ecevit – Erbakan koalisyonun uyum içinde çalıştığı, dönemin muhalefet partilerinin de siyasi görüş farklılıklarını bir kenara bırakarak Harekata tam destek verildiği görülmüştür. Barış Harekatı sona erdikten sonra ise Ecevit – Erbakan koalisyonunda bariz görüş ayrılıklarının yaşandığı gazete sayfalarında halka duyuruldu.

Çalışmamızda Kıbrıs Barış Harekatı'nın dünya basınına yansımaları ele alınmış, ayrıca Kıbrıs'ta yayın yapan "Bozkurt Gazetesi"nin orijinal nüshaları incelenerek Barış Harekatı'nın Kıbrıs Türk Halkı tarafından nasıl değerlendirildiği ortaya konmuş, böylece bu konu hakkında daha sonra çalışma yapacak araştırmacılara gelişmeleri mukayese imkanı sunulmaya çalışılmıştır.

Son kısımda ise Kıbrıs Barış Harekatı'na Bursa'dan katılan gazilerle röportaj yapılarak harekat sırasında yaşanan gelişmeler ilk elden ortaya konmuştur. Yapılan bu sözlü tarih çalışmasında "Türkiye Muharip Gaziler Derneği Bursa Şubesi"ne katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunuyorum.

BİRİNCİ BÖLÜM

KIBRIS ADASININ TARİHİ

1.1. KIBRIS ADININ ANLAMI

Türkçede Kıbrıs, Arapça'da Kubrıs (Kubruş), batı dillerinde "Cypruss", "Cypre", "Gipros" ve "Cypren" olarak adlandırılan ada; Mısır ve Hitit kaynaklarında müştereken Alaşya (Alasya) şeklinde geçerken, Mısır kaynaklarında ayrıca "Asi" kelimesiyle de ifade edilmektedir. Asurlularda "Yatnana" veya "Ya", İbranilerde "Kittim" denilen Kıbrıs, "Kypros" olarak ilk kez Homeros'ta zikredilmektedir. Adının Ana Tanrıça Kibele'ye bu adada verilen isim adını adada bolca bulunan kına çiçeğinin İbranice karşılığı olan "Cuprum" veya Batı dillerine "Copper" ve "Kopher" olarak geçen bakırın Akadca aslı ve nihayet Latince'de servi anlamına gelen "Cypress" kelimesinden geldiği şeklinde rivayetler de mevcuttur.¹

1.2. KIBRIS ADASI'NIN COĞRAFİ KONUMU

Kıbrıs Adası, Doğu Akdeniz'de kuzeyde ve doğuda Anadolu yarımadası ve diğer Asya ülkeleri ile güneyde ve batıda Afrika ve Avrupa'nın denizci kavimleri arasındaki münasebetlerde eski çağlardan beri mühim bir rol oynamış ve bugün dahi dünyanın ilgisini üzerine çekmiştir. Türkiye sahillerinden içerisine ikinci bir Kıbrıs Adası'nın sığabileceği kadar dahi geniş olmayan (ancak 70 km) ve her iki kıyısı açık havalarda gözle görülebilecek kadar birbirine yakın bulunan bir deniz kolu vasıtasıyla ayrılmış olduğu halde: Suriye sahillerine 100 km Mısır sahillerine 400 km., Yunanistan'a 800 km ve İngiltere'ye 3000 km den fazla uzaklıkla bulunmaktadır.²

Sicilya ve Sardunya'dan sonra Akdeniz'in üçüncü büyük adası olan Kıbrıs, Torosların çevrelediği Çukurova ile Amanosların kuşattığı bugünkü Hatay bölgesi arasında bir ada olması dolayısıyla bu kara parçaları ile bir bütünlük arz eder. Aynı zamanda Hatay ile Anadolu kıyılarının teşkil ettiği İskenderun Körfezi'ne hakim bir noktada bulunduğundan bu toprakları kontrol eder durumdadır.³

¹ Yusuf Sarımay, (2000), *Osmanlı İdaresinde Kıbrıs (Nüfus – Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları)*, TC Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın No:3, Ankara, s.4.

² Cevat R. Gürsoy, R., (1964), *Kıbrıs ve Türkler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, s.7., 8.

³ Sarımay, a.g.e., s. 3.

Kıbrıs'ın yüzölçümü 9.251 km² olup, 35° kuzey paraleli ve 35° doğu meridyeni üzerinde yer alır.⁴

Kıbrıs, jeolojik devirlerde Anadolu'nun bir parçası iken Pleistocene devrinde Anadolu'dan ayrıldı.⁵

Ada kuzeyinde Karmakidi Yarımadası'ndan başlayarak Karpos Yarımadası'na doğru uzanan ve en yüksek zirveleri 1000 metreyi nadiren aşan Girne – Karpos Dağları güneyinde Trados Dağları ve bunların arasında 100 km uzunluğunda, 10–15 km genişliğinde bir alçak sahadan meydana gelir. Adanın doğuda ve batıda uç noktalarını teşkil eden Andreas ve Drepena burunları arası 227 km ve güney ve kuzey istikametinde uç noktalar olan Gata Karmakiti burunları arası ise 97 km dir.

Yeryüzü şekilleri ve yapısı hakkında verilen kısa bilgiler Kıbrıs Adası'nın, Anadolu Yarımadası'na akraba hatta onun küçük bir örneği olduğunu göstermektedir.⁶

Kıbrıs Doğu Akdeniz'in tarihsel coğrafyasına damgasını vurmuş ve bölgedeki dengelerin oluşumunda önemli bir rol oynamıştır. Doğuya yönelmek isteyen Batı her devirde “adayı” atlama taşı olarak kullanmış, Batı'ya yönelen Doğu'da geride bir çıbanbaşı bırakmamak için uğraş vermiştir.⁷

İlkçağın başlangıcında Kıbrıs'ın yalnız dağlarının değil ovalarının da kesif ormanlarla kaplı olduğu fakat bakır ve gümüş madenlerinin işletilmesi gemi inşaatı ve Mısır gibi ormanları olmayan ülkelere yapılan odun ihracatı yüzünden ormanlarının büyük tahribata uğradığı bilinmektedir.⁸

Doğu Akdeniz'in kuzeydoğu köşesinde işgal ettiği mevki, ona tarihte, doğu – batı münasebetlerinde bir uğrak yeri olma vasfını kazandırmıştır. Süveyş Kanalı'nın açılmasından sonra Kıbrıs artık dünya ticaretinde hemen hiçbir mühim rol oynamamış

⁴ Sarımay, a.g.e., s. 3.

⁵ Halil Fikret Alasya, (1964), *Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara, s.14.

⁶ Sarımay, a.g.e., s. 4.

⁷ Sibel Turan, (2009), “Jeopolitik Açıdan Kıbrıs'ın Türkiye İçin Önemi ve Reopolitik Bağlantısı (1950 – 1960), *I, Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu, 21–23 Kasım 2008, Sempozyum Bildiri Kitabı*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları, Ankara, s.11.

⁸ Sarımay, a.g.e., s. 4.

ise de stratejik durumu dolayısıyla siyasi önemini muhafaza etmiş, hatta bugün dünya ölçüsünde bir konu haline gelmiştir.⁹

1.3. OSMANLI HAKİMİYETİNE KADAR KIBRIS ADASI'NIN TARİHİ

1.3.1. Osmanlı Hakimiyetine Kadar Kıbrıs

Mısır ve Doğu Akdeniz ticaret yolları üzerinde yer alması, tarihin bilinen ilk devirlerden itibaren Kıbrıs'ın önem kazanması ve bu önemin sürekli olması neticesini doğurmuştur. Jeolojik devirlerde bir çöküntü neticesinde Hatay bölgesinden ayrılıp bir ada haline gelen Kıbrıs'ın ilk sakinleri Anadolu'dan gelmişlerdir. Adanın kuzeyinde ve Karpas Yarımadası üzerinde Neolitik devre ait yerleşim yerlerinde yapılan kazılar neticesinde elde edilen buluntular, Anadolu'nun Hacılar ve Çatalhöyük Neolitik devir yerleşim yerlerinde elde edilen buluntularla benzerlikler arz etmektedir. M.Ö. 4000 yılından itibaren insan unsuruna rastlanılan adanın, M.Ö. 3000'de yoğun bir iskana sahne olduğu ve elde edilen eserlerden de bu iskanın Anadolu kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. Öte yandan Kıbrıs'ta eski mezarlardan elde edilen eserler de Truva kültürünün ürünüdür.

Mısır Firavunu III. Tutmosis tarafından (1500–1450) Mısır'a bağlanan Kıbrıs; Mısır ve Hititler arasında sürekli bir mücadele konusu olmuş ve Kral III. Turidhaliya zamanında (M.Ö. 1320'de) Hitit hakimiyetine girmiştir. 120 yıl süren bu dönem boyunca Hititler adadan bakır ihtiyaçlarını karşılamışlar ve adayı sürgün yeri olarak da kullanmışlardır.¹⁰

Kıbrıs'ın Hitit himayesinde kalışı oldukça kısa sürdü. Ada tekrar Mısırlıların eline geçti.¹¹

Makedonyalı Büyük İskender'in M.Ö. 333'te Persler'e karşı kazandığı İssus Savaşı'ndan sonra Kıbrıs Makedonya hakimiyetini tanıdı. Büyük İskender döneminde Kıbrıs'ta başlarında Nikokles ve Nikokreon'un bulunduğu Pafos ve Salamis Krallıkları vardı.

⁹ Gürsoy, *a.g.e.*, s.7-8.

¹⁰ Sarıay, *a.g.e.*, s. 8.

¹¹ H. Fikret Alasya, (1964), *Tarihte Kıbrıs*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi, Ankara, s.3.

M.S. 394’de Büyük Konstantin’in ölümüyle Roma İmparatorluğu’nun parçalanması üzerine ada, Doğu Roma İmparatorluğu’nun (Bizans) payına düştü.¹²

Bizans hakimiyeti ile Kıbrıs’ta büyük değişiklikler meydana gelmiş, Hristiyanlığın doğuşunda bu dini ilk kabul eden Roma vilayetlerinden biri olmuş ve Ortodoks Kilisesi kurulmuştur.¹³ Bizans yönetimi Kıbrıs’ın gelişmesine ve refahın artmasına yardım etti.¹⁴

VII. yüzyılda Bizans sınırlarına dayanan İslam orduları tarafından 632–964 yılları arasında yirmi dört defa kuşatılan Kıbrıs, Halife Hz. Osman döneminde Şam Valisi Muaviye tarafından 649 yılında fethedilerek Müslümanların hakimiyeti bir anlaşmayla kabul ettirildi.¹⁵

III. Haçlı Seferlerinde İngiltere Kralı I. Richard (Arslan Yürekli Richard) tarafından 1191’de alınan Kıbrıs, Templar (Templier) şövalyelerine satıldı.¹⁶

Kıbrıs’ta Venediklilerin hüküm sürdükleri dönemde her yönden güçlenmiş durumda olan ve zaman zaman adaya akınlar düzenleyen Osmanlılar, 1489’da Karpas bölgesine bir filo çıkartarak bir çok ganimet ve esir aldılar. Yavuz Sultan Selim’in 1517 yılında Mısır’ı zaptetmesi Osmanlı Devleti’nin Kıbrıs’la doğrudan münasebete girmesine sebep oldu. Venedikliler Kıbrıs için Memlük Devleti’ne her yıl 8.000 duka vergi vermekte idiler. Osmanlı ve Venedikliler arasında yapılan anlaşma gereğince bu vergi, artık Osmanlı Devleti’ne verilecekti.¹⁷

1.3.2. Kıbrıs’taki Rumların Kökeni

Anadolu’dan gelen yerli halkla Kıbrıs’ı işgal eden çeşitli halkların ve kavimlerin karışmasının sonucunda tarih içinde ortaya melez bir halk çıkmıştır. Bu

¹² Sarımay, *a.g.e.*, s. 9.

¹³ Sarımay, *a.g.e.*, s. 9.

¹⁴ Alasya, *a.g.e.*, s.11.

¹⁵ Sarımay, *a.g.e.*, s. 10.

¹⁶ Sarımay, *a.g.e.*, s. 11.

¹⁷ Sarımay, *a.g.e.*, s. 11-12.

melez halk zaman içinde denizci bir kavim olan Miken’lerin kültürel etkisi altında kaldı. Mikenler ise Yunanlılar tarafından “Helen” ırkından sayılmaktaydı.¹⁸

Roma İmparatorluğu 395’te ikiye ayrıldıktan sonra Kıbrıs Bizans’a (Doğu Roma) verilmiştir. Bizanslılar döneminde Kıbrıs’ta Hristiyanlık çok yayılmış ve Kıbrıs Ortodoks Kilisesi kurulmuştur. Bu dönemde ayrıca Rumca resmi dil olarak kabul edilmiştir. Böylece Kıbrıs’ta bulunan melez halk aynı din ve aynı dil topluluğu içinde yer almıştı. Bunun sonucunda aslen Yunanlılıkla hiçbir ilişkisi bulunmayan insanlar, kendilerini Yunanlı saymaya başlamıştır. İşte adanın bugünkü Rum nüfusunun kökeni bunlardır.¹⁹

1.3.3. Kıbrıs’taki Türklerin Kökeni

Adanın askeri bakımdan takviyesi yanında, nüfus olarak da Türk iskanına ihtiyaç duyuluyordu. Fetih ve öncesi dönemde yerlerini terk ederek dağlık bölgelere sığınmış olan yerli halktan geri dönmek isteyenlere her türlü kolaylık gösterilip yardımlar yapıldı. Bütün bu teşvik ve tedbirlere rağmen istenilen sonuç alınamadı. 1572 tarihinde yapılan bir nüfus tespit çalışmasına göre Mesarye ve Mazato bölgesindeki 76 köyde kimsenin yaşamadığı görülmüştü. Bu sebeple, diğer yeni fethedilen bölgelerde yapıldığı gibi adaya, Anadolu’dan Türk göçmenler getirilip bu ve bunun gibi boş yerlere yerleşebilmek için üç ya da iki yıl vergiden muaf tutuldu.²⁰

Padişah II. Selim, adada kalan 20.000 civarında askerin yanı sıra, 10.000 civarında sanatkar ailenin de Kıbrıs’agönderilmesini kararlaştırmıştı.²¹

Kıbrıs’a genel iskan 22 Eylül 1572 (13 Cemaziye’l-evvel 980) tarihli hükümle başladı. Bir suretinin de Alaiye, Manavgat, İçel, Bozok ve Teke kadılarına gönderildiği bu hükümde; “Karaman, Anadolu ve Zülkadriye eyaletlerinde bulunan kasabalarda her on aileden birinin nakli” isteniyordu. 1572’de yapılan kayıtlara göre Kıbrıs’a gönderilmek üzere Aksaray’dan 225, Beyşehir’den 262, Seydişehir’den 202, Anduğı’dan 145, Develihisar’dan 197, Ürgüp’ten 64, Koçhisar’dan 88, Niğde’den 172,

¹⁸ Hüner Tuncer, (2005), *Kıbrıs Sarmalı*, Ümit Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara, s.47.

¹⁹ Tuncer, a.g.e., s.47.

²⁰ Sarımay, a.g.e., s. 17.

²¹ Tuncer, a.g.e., s.50.

Bor'dan 69, Ilgın'dan 48, İshaklı'dan 87ve Akşehir'den 130 olmak üzere toplam 1.689 aile belirlenmiştir. Bu şekilde Kıbrıs nüfusunun takviyesi maksadıyla göçmen nakli uzun müddet devam etmiştir.²²

1.4. KIBRIS ADASI'NIN OSMANLI TARAFINDAN FETHİ

Yavuz Sultan Selim'in Mısır'ı fethinden sonra kendisine Doğu Akdeniz hakimiyeti yolu açılan Osmanlı Devleti'nin Girit ve Kıbrıs Adalarını da alması askeri ve siyasi bir zorunluluk halini almıştı. Sıkıştırıldıklarında Kıbrıs'a sığınan korsanlar, deniz ticaret gemilerine ve hacca giden yolcu gemilerine saldırarak yol güvenliğini yok ediyor, ve sürekli bir tehdit unsuru oluştuyordu.

Kıbrıs'ın Ortodoks olan yerli halkı Venedik yönetimince Katolik olmaya zorlanıyor, ağır vergiler altında eziliyor ve Venediklilerin topraklarında angarya usulüyle çalışmak zorunda bırakılıyordu. Osmanlı Devleti'nin adaletli yönetimini bilen halk, fırsat buldukça İstanbul'a heyetler göndererek kendilerinin bu zulümden kurtarılmasını istiyordu.

Başlıca gelirini korsanlıktan sağlayan Venediklilerin zorba idaresi karşısında ada halkının sürekli yardım talepleri, II. Selim'e şehzadeliği döneminde Mısır'dan gönderilen hediyelere el konulması ve 1563 yılında Mısır Hazine Defterdarı'nın bindiği geminin yağmalanması üzerine bu tür gasp, yağmalama ve taciz hadiselerine son verilmek için yapılan girişimlerin sonuçsuz kalması ve Kıbrıs'taki Hala Sultan Türbesi'nin güvenceye alınması gayesiyle adaya bir sefer düzenlenmesi kaçınılmaz hale geldi.²³

1.4.1. Kıbrıs'ın Fethi Osmanlı İçin Neden Bir Zaruretti?

Kıbrıs'ın Osmanlı İmparatorluğu'na katılması 1570 tarihine doğru imparatorluğun siyasi, dini ve ekonomik menfaatleri bakımından bir zaruret halini almıştı.²⁴

²² Sarıay, *a.g.e.*, s. 18.

²³ Sarıay, *a.g.e.*, s. 13.

²⁴ Halil İnalcık, vd., (1964), *Kıbrıs ve Türkler*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, s.21.

Ada'da üslenen korsanların İskenderiye – İstanbul arasındaki ulaşımı güçleştirmesi Osmanlı fethinin esas sebeplerinden birini teşkil etmektedir.²⁵

Durumun vehametini kavrayan Venedikliler, Avrupa devletleriyle temasa geçerek destek arayışlarına giriştiler. Bu teşebbüsler sonunda Papalık, Venedik ve İspanya, Osmanlı Devleti'ne karşı üçlü bir ittifak yapılmasını kararlaştırdı. Malta Şövalyeleri, Sicilya Krallığı, Genova Cumhuriyeti ve Savva Dükalığı da bu ittifaka birer ikişer gemiyle sembolik olarak katıldı.²⁶

16. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu en parlak dönemini yaşıyordu. Osmanlı tahtında Kanuni Sultan Süleyman vardı. 1522 yılında Rodos'un Osmanlılar tarafından zaptı, Kıbrıs'ın Osmanlı yönetimine geçmesi için bir başlangıç olmuştu. Kanuni'nin Akdenizi bir Osmanlı Gölü haline getirmeye çalışması ve bunda başarılı olması, Kıbrıs'ın kaderini belirleyecek bir etken olmuştu.

1566'da ölen Kanuni'nin yerine Osmanlı tahtına geçen II. Selim Piyale Paşa'yı Kıbrıs'ı almakla görevlendirmişti. Piyale Paşa 1570 Haziranında Kıbrıs'a gelmiş, Lefter'i ve Girne Kalelerini kısa bir sürede düşürmüş ve 9 Eylül 1570'de Lefkoşa Kalesi'ni de ele geçirmişti. Daha sonra Limasol, Larnaka ve Baf Kaleleri alınmış, Lala Mustafa Paşa'nın güçlerine yaklaşık on ay direnen Magusa Kalesi'nin de 1 Ağustos 1571'de teslim alınmasıyla adadaki Venedik ve Kutsal İttifak'ın egemenliği sona ermişti.

Yunanlılar tarafından "Megali İdea" düşüncesi ortaya atılincaya kadar, Kıbrıs halkı Osmanlı Devleti'nin egemenliği altında barış içinde bir arada yaşamıştı.²⁷ Kıbrıs'taki Osmanlı İdaresi fiilen tam 307 ve hukuken 352 yıl boyunca sürdü.²⁸ Denilebilir ki, iki halkın barış içinde bir arada yaşadığı tek dönem Osmanlı yönetimi altında yaşanan bu 307 yıllık dönem olmuştur.²⁹

²⁵ İncalcık, *a.g.e.*, s.21.

²⁶ Sarıay, *a.g.e.*, s. 15.

²⁷ Tuncer, *a.g.e.*, s.49, 51.

²⁸ Sabahattin İsmail, (1998), *150 Soruda Kıbrıs Sorunu*, Kastaş Yayınları, İstanbul, s.39.

²⁹ Tuncer, *a.g.e.*, s.50

1.4.2. Kıbrıs'ın Türk Yönetimi Altındaki Nüfus Yapısı

Osmanlı Türklerinin geleneksel politikası, yeni fethedilen topraklarda yerli halkın kalbini kazanma ilkesine dayanmaktaydı. Bu nedenle yeni fethedilen yerlerde yaşayan toplumlardan ayrı dinlere bağlı bulunanlar ayrı bir millet sayılmakta ve başta din olmak üzere kendi iç işlerinde serbest bırakılmaktaydı.³⁰

Türk Yönetimi adanın her yanında egemenliğini kurunca, 7 Mayıs 1572 tarihli ve Beylerbeyine, kadiya ve defterdarlara hitap eden bir fermanla burada uygulanacak yönetimin ilkeleri belirtilmişti.³¹

“Kıbrıs adası aslanca dövüşen ordularım tarafından yeni alınmış bir diyar olduğundan yerli ve fakir halk, harp icabı maddi ve manevi zarara uğramış olup bu yüzden ızdırap çekmektedirler. Onlara adaletle, şefkatle muamele ediniz. Az zamanda kalkınarak refah ve saadete ermeleri için mahkemelerde, vergi alınmasında velhasıl her türlü Devlet işinde onları koruyunuz. Onlar bize koruyucu Tanrı'nın bir emanetidir. Devletin şanına onları korumak ve himaye etmek yaraşır. Her birisi ırzından, canından, malından emin olarak gönül rahatlığı içinde yaşasın, iş ve güçlerine sahip olup kazançlarına baksınlar. Benim ataletim bunu icap ettirir. Bu emrinin yerine getirilmesi için her biriniz uyanık ve dikkatli olunuz. Aksini duyarsam hiçbir suretle özür kabul etmeyeceğini bilerek gaflet göstermeyiniz.”(23 Zilhicce 979; 7 Mayıs 1572)

Serdar ve Vezir unvanlarına sahip başkomutan Lala Mustafa Paşa, adada kurulacak yeni yönetim şekli ile ilgili olarak padişahın buyruğu doğrultusunda emirler verdi ve bunları uygulayacak yöneticiler atadı.³²

Osmanlı Devleti, her fethettiği ülkede idari düzenin sağlanabilmesi için bir takım tedbirler almıştır. Kıbrıs'ın fethinden sonra da aynı usul uygulanmıştır (S.39). Anadolu'dan nakledileceklerin belli bir meslek sahibi olmaları ve mesleği ile ilgili alet

³⁰ Ahmet Gazioğlu, (2000), *Kıbrıs'ta Türkler 1570-1878*, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, 2. Baskı, Lefkoşa, s.119.

³¹ Gazioğlu, *a.g.e.*, s.119.

³² Gazioğlu, *a.g.e.*, s. 120.

ve edevatın bulunması, kendi rızasıyla gitmeleri, kanuna aykırı fiillerinin olmaması ve ahlaki bakımdan güvenilir olmalarına dikkat etmekteydi.³³

Prof. Dr. Halil İncalcık Kıbrıs'ın fethinden sonra adadaki Türk ve Rum nüfusu hakkında şu bilgileri vermektedir:

Coronelli'ye göre fetihten önce adanın nüfusu 196.986 idi. Bunun dışında Savargnon nüfusun 180.000 A. Graziani ise 200.000 rakamlarını vermektedir.³⁴

H. 1247 / M.1831'de II. Mahmud'un mali ve askeri reformlarla ilgili olarak yaptırdığı genel nüfus sayımı defterinde Kıbrıs'a ait erkek nüfus rakamları şöyledir:

	Çocuk	İhtiyar – Yetişkin	Toplam
Müslümanlar	8623	6360	14.983
Gayrimüslimler	16420	12680 (49 Tüccar)	29140
Ayrıca yabancılar 31, Müslüman Çingenler 43			

Bu sayımda yalnız erkek nüfus sayılmıştır. 1831 nüfus sayımına göre Müslüman nüfus toplam nüfusun üçte birini teşkil etmektedir. Bu sayıma kadınları bir misli ilave ederek bütün nüfusun 90.000 civarında olduğu görülür.³⁵

1858 – 1877 yılları arasında bir İngiliz Konsolosluk raporuna göre Kıbrıs'ta 180.000 kişi bulunmaktaydı. Bu nüfus içinde 192.215 Hristiyan aile, 7299 Türk aile bulunmaktaydı. 605 köyden 118'i Türk Köyü, 239'u Rum ve Türk karışık köy, 248'i de Rum köyüydü.

1856 – 1860 tarihli Yunan Konsolosu'nun raporuna göre; adada 44.000 Türk, 120.000 Rum olmak üzere toplam 165.000 kişi yaşamaktaydı.³⁶

Ada nüfusu hakkında Venedikliler dönemine kadar elde yeterli ve sağlıklı bilgiler yoktur. Venedikliler zamanında (1489–1570) 100.000 ile 200.000 arasında değişen ada nüfusu, bu dönemde şöyle bir seyir takip etmiştir:³⁷

³³ Yusuf Halaçoğlu, (2001), *Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi*, Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, İstanbul, s.39

³⁴ İncalcık, a.g.e., s.27.

³⁵ İncalcık, a.g.e., s. 43.

³⁶ İncalcık, a.g.e., s. 49.

³⁷ Sarmay, a.g.e., s.5.

1490 yılında	106.000
1504 yılında	110.000
1510 yılında	147.700
1523 yılında	121.179
1529 yılında	126.000
1540 yılında	197.000
1559 yılında	150.000
1562 yılında	180.000

Osmanlılar tarafından 1571 yılında fethinden önce Lefkoşa'da 56.044, Magosa'da 6.616 ve diğer yerlerde 134.926 olmak üzere ada nüfusu toplam 197.586 kişidir.³⁸

Fethi müteakip ilk Vali Muzaffer Paşa'nın yaptırdığı sayıma göre erkek nüfusunun 120.000 olarak belirlendiği Kıbrıs'ta, bazı kaynaklarda istilalar, kuraklıklar, veba, çekirge sürüleri nedeniyle 18. yy'ın sonlarında toplam nüfusun 80.000'e kadar düştüğü de belirtilmektedir. Adanın İngiltere'ye devrinden sonra İngilizlerin 1888 yılında yaptığı sayıma göre 186.173 olan nüfus, sürekli artış göstererek I. Dünya Savaşı'ndan önce (1911) 274.108, II. Dünyü Savaşı'ndan önce (1931) 347.959, savaştan sonra (1946) 450.114 olmuş ve 1952'de 500.000'i bulmuştur. Son dönemde 1956'da yapılan sayımda 130.000 Türk (%25) ve 391.000 Rum (%75) olmak üzere 521.000 çıkan toplan nüfus, 1960 sayımında 571.000'e ulaşmıştır. 1963 olaylarına rastlayan ilk Cumhuriyet yıllarında ise 600.000 civarında olan nüfusun 1/5'i Türklerden ve 4/5'ü Rumlardan oluşuyordu. Ancak burada, Rum sayım memurlarının Türk nüfusu az gösterme gayretlerini de göz ardı etmemek gerekir.

Türk ve Rum cemaatleri arasındaki orantı bazen ¼ (1937 ve 1956), bazen 1/5'dir. Bu oranın Türklerin lehine olduğu dönemler de yaşanmıştır. Rahip Kyprianos'a göre 1777 senesinde 47.000 Türk ve 37.000 Rum olmak üzere toplam nüfus 84.000'dir.³⁹ Başka zamanlarda da nüfusun en az üçte biri Türktü.⁴⁰

Türk nüfusu sayıca az olmasına rağmen, kendi nüfusunun genel nüfusa olan oranından daha yüksek bir oranda toprak sahiydi. Bütün olumsuz şartlara rağmen

³⁸ Sarımay, *a.g.e.*, s.5.

³⁹ Sarımay, *a.g.e.*, s.6.

⁴⁰ İnalçık, *a.g.e.*, s.53.

ekilen arazinin % 38'ini ellerinde bulunduran Türklerin, 1946 sayımına göre 500–1.000 dönüm arası büyüklükleri arazinin % 51'i tasarruflarında idi.⁴¹

Venedik döneminde can, mal ve ırzlardan emin olmayan Kıbrıs Rumları, Türk yönetiminde emniyet ve huzura kavuştular ve Venedikliler döneminde verdikleri verginin yarısını vermekle yükümlü kılındılar. Feodal sistemin kaldırılarak lordların yüzyıllardır esiri olan halkın esaretten kurtarıldığı adada Osmanlı Devleti'nin ada halkının hukuk nizamında yaptığı en büyük değişiklik, uzun zamandan beri devam eden ücretsiz mecburi çalışma angaryasını kaldırmak oldu. Öte yandan Lusignanlar ve Venedikliler döneminde halkın elinden alınan dini hürriyet geri verilerek sürgünde olan Ortodoks başpiskoposunun adaya dönmesine müsaade edildi.⁴²

1.4.3. Kıbrıs'ta Ortodoks Kilisesi'nin İhyası ve Faaliyetleri

Ortodoks Kilisesi'nin ihyası Osmanlıların Kıbrıs'ı fethiyle başlar. Venedikliler döneminde Ada'da Katolik Kilisesi hakim olmuştur.⁴³

Osmanlıların Kıbrıs'ı fethi sırasında Ortodoks Başpiskoposu bir köyde sürgünde bulunuyordu. Kıbrıs seferi başkomutanı Lala Kara Mustafa Paşa Başpiskoposu sürgünden getirerek kendisini Başpiskoposluk makamına oturtmuş ve patrikhaneyi vakfetmiştir. Patrikhane ve kilise hala Türk vakfidır.⁴⁴

Ayrıca Osmanlı yönetimi Kıbrıs'ın Hristiyan halkına üçyüz yıldır Latin Katolik baskısı altına alınmış Ortodoks Kilisesi'ne sahip çıkma hakkını ve ibadet özgürlüğünü tanımıştır. Osmanlılar Kıbrıs'ta Ortodoks Mezhebi'nin diğer Hristiyan mezheplerine üstünlüğünü de tanımış ve bu bağlamda Başpiskopos'un eski yetkilerini iade etmiştir.⁴⁵

Arhimandirit Kipriyonu'nun yazdığı *Storia dis Kipru* adlı eserin 451. sayfasında şöyle denilmektedir: “Kıbrıs'ın Türkler tarafından fethedilmesinden Ada

⁴¹ Sarımay, *a.g.e.*, s.6.

⁴² Sarımay, *a.g.e.*, s.19.

⁴³ H. Fikret Alasya, v.d., (1964), *Kıbrıs ve Türkler*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü Ankara, s.91.

⁴⁴ Alasya, v.d. *a.g.e.*, s.92.

⁴⁵ Ayşe Nükhet Adıyeke, Nuri Adıyeke, (2002), *Kıbrıs Sorununun Anlaşılmasında Tarihsel Bir Örnek Olarak Girit'in Yunanistan'a Katılması*, Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi Araştırma Projeleri Dizisi, Ankara, s.97.

Rumları çok memnun kalmışlardır. Zira Hristiyan Venedikliler tarafından lağvedilen ruhani makamlarına alınan kiliseler, kaldırılan milli ve dini imtiyazlarına ancak Türkler sayesinde tekrar kavuşmuşlardır.”⁴⁶

1.5. KIBRIS ADASI’NIN YÖNETİMİNİN İNGİLTERE’YE BIRAKILMASI

1877 – 1878 Osmanlı – Rus Savaşı’nın sonunda 3 Mart 1878’de imzalanan Ayastefanos Antlaşması’yla, Osmanlı Devleti, Avrupa’da ve Asya’da büyük ölçüde toprak yitirmişti. Öte yandan, Rusya’nın bu kazanımlarından hiç hoşnut kalmayan İngiltere ve Avusturya, Ayastefanos Antlaşması’nda değişiklikler yapılmasını istemiş ve bu amaçla, Berlin’de bir Kongrenin yapılmasını sağlamıştı. Kongrenin toplanmasından hemen önce, İngiliz Hükümeti, Ayastefanos Antlaşması’nın değiştirilmesi için, Rusya karşısında Osmanlı’ya destek olması karşılığında, Osmanlı Devleti’nden Doğu Akdeniz’de bir adanın ya da bir toprağın kendisine üs olarak kullanılmak üzere verilmesini istemişti. İngilizler, Doğu Akdeniz’de Kıbrıs’ın stratejik öneminin ve adaya sahip olmanın sağlayacağı avantajların uzun bir süredir bilincindeydi.⁴⁷

Ayastefanos Antlaşması ile Rusya’nın elde ettiği askeri ve politik güç, İngiltere’nin Ortadoğu’daki emellerini tehdit etmekte idi.⁴⁸

4 Haziran 1878’de Kıbrıs Antlaşması, Osmanlı Devleti’ni temsilen Hariciye Nazırı Saffet Paşa ile İngiltere’yi temsil eden İstanbul’daki İngiliz Büyükelçisi Layard tarafından imzalandı. Bu antlaşma ile Osmanlı Padişahı, Kıbrıs Adası’nın İngiltere tarafından işgal edilip yönetilmesini onaylamıştı.⁴⁹

Britanya Kıbrıs’ı parçalanan Osmanlı İmparatorluğu’ndaki pay almaya yönelik sürdürülen rekabetin ve “büyük oyun” içerisindeki daha büyük bir manevra sürecinde gizlice elde etmiştir.⁵⁰

⁴⁶ Alasya, *a.g.e.*, s.92.

⁴⁷ Tuncer, *a.g.e.*, s.53.

⁴⁸ Sarıay, *a.g.e.*, s.21.

⁴⁹ Tuncer, *a.g.e.*, s.53.

⁵⁰ Tabitha Morgan, (2013), *İngiltere’nin Kıbrıs’taki Tarihi*, Cumhur A. (Çev.), Kalkedon Yayınları, İstanbul, s.21.

4 Haziran 1878 tarihli antlaşma Kıbrıs'ın idaresin İngiltere'ye bırakıyordu. Ancak bu antlaşmanın imzasıyla Osmanlı Devleti'nin ada üzerindeki mülkiyet hakkı ortadan kalkmıyordu.⁵¹

İngiliz Yönetimi devam ettikçe padişahın haklarının korunması ve Kıbrıs Türklerinin şer'i hukuktan faydalanması için 1 Temmuz 1878'de Sadrazam ve Hariciye Nazırı Savfet Paşa ile Elçi Layard arasında bir ek antlaşma imzalandı. Bu antlaşma ile Kıbrıs'ta bir şer'i mahkemenin bulunacağı (1. madde), adadaki mevcut vakıfların Osmanlı Evkaf Nezareti'nin temsilcisiyle bir İngiliz memurunun müşterek idaresine verileceği (2. madde), adada masraflar çıktıktan sonra gelir fazlası olarak tespit edilen 22.936 kesenin her yıl Osmanlı hazinesine ödeneceği (3. madde), adada miri arazi ve padişah emlakinin serbestçe satılıp iltizama verilebileceği (4. madde) ve ada topraklarının amme menfaati namına İngiliz hükümeti tarafından değeri fiyatına satın alınabileceği (5. madde) belirtiliyordu.

1.5.1. İngilizlerin Kıbrıs'ta Uyguladığı Politika

1.5.1.1. Kıbrıs'ta Yaşanan Nüfus Hareketleri

Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı İngiltere'ye devretmesinden sonra Kıbrıs Türk ve Rum halklarının ilişkilerini belirleyen en önemli etken Kıbrıs Rumlarının “enosis” mücadelesi olmuştur. Adanın İngilizlere kiralanmasının, “enosis” yolunda önemli bir aşama olduğunu düşünen Rumlar, Yunanistan'ın da yoğun tahrikleriyle ilhak faaliyetlerini hızlandırmaya başlamışlardı.

İstanbul'daki İngiliz Büyükelçisi Layard, 1 Ağustos 1878 tarihinde Dışişleri Bakanı Lord Salisbury'e gönderdiği bir raporda “Rumlar Türkleri her şeyden yoksun bırakmak ve adadan kovmak gayesiyle büyük çaba harcayacaklardır. Bütün Kıbrıs topraklarını elde etmek için her türlü sahtekarlığı yapacaklar ve böylece Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak isteyeceklerdir.” şeklinde görüşlerini bildiriyordu.⁵²

⁵¹ Ercüment Kuran, v.d., (1964), *Kıbrıs ve Türkler*, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara, s.64.

⁵² Sarımay, a.g.e., s.27.

Adanın İngiliz hakimiyetine geçmesinden hemen sonra,Türkiye'ye büyük göçler oldu.⁵³

12 Temmuz 1878 tarihinde İngilizler Kıbrıs Adası'nın yönetimini devraldıkları gün Rum başpiskoposu şu konuşmayı yapmıştır: “Biz adanın yönetiminin değişmesini olumlu buluyoruz. Çünkü Yunan adalarının olduğu gibi Kıbrıs'ın da milli hükümetinin yardım edeceğine inanıyoruz.”⁵⁴

Kıbrıs'taki Türkler hiçbir zaman kendilerini güvende duymamışlardır. Çünkü mahalli İngiliz idaresi her ne kadar adanın Yunanistan'a ilhakına taraftar olmamakla beraber mahalli idarede daima Rumları tercih etmesi ve Türkleri yönetim mekanizmasından uzaklaştırması Türklerin adada yaşama imkanlarını gittikçe zorlaştırdı.

Memuriyetten uzaklaştırılan Türkler geçimlerini sağlamak için ellerinde bulunan araziye satmak zorunda kaldı. Bu durum karşısında Rumlar, kilisenin teşvikiyle Türklerin ellerindeki araziye satın aldılar. Kilisenin parolası “Terazinin bir kefesine altın koyunuz, diğer kefesine Türk'ün toprağını koyunuz, altın ağır gelse bile verip Türk'ün toprağını alınız. Çünkü başka türlü Türkleri Kıbrıs'tan çıkaramayız.” şeklinde ifade edilmekteydi.⁵⁵

Bu prensip maalesef uzun süre Türkler aleyhine tatbik edildi. Böylece Türklerin elindeki arazi Rumların eline geçti. Türklerin arazisinde ve çiftliğinde çalışan Rumlar bir süre sonra kilisenin geniş ölçüde yardımıyla büyük arazi sahibi oldular. Türklerin elinde bulunan tapulu arazi % 40 oranına düştü.⁵⁶

İngilizler Türkleri memuriyetten uzaklaştırmakla iki bakımdan fayda görüyorlardı. Bunlardan en önemlisi Türklerin Kıbrıs idaresindeki rollerini ortadan kaldırmak ve Kıbrıs'la Osmanlı idaresinin bağlantısını kesmektir. Diğer taraftan Rumlara önemli makamları vermek suretiyle kendilerine dost bir sınıf yaratmaktı. Bu siyasetin doğal bir sonucu olarak Türkler adadan uzaklaşmak zorunda kaldı. Buna

⁵³ İsmail, *a. g. g.*, s.11.

⁵⁴ Alasya, *a.g.e.*, s.69.

⁵⁵ Alasya, *a.g.e.*, s.75.

⁵⁶ Alasya, *a.g.e.*, s.76.

karşılık Rumlar Kıbrıs'a daha yoğun bir şekilde yerleşmeye başladılar. Yerleşenlerin çoğu Kıbrıs asıllı değildir.⁵⁷

Bugün Kıbrıs'ta Türk nüfusunun Rumlardan daha az olmasının bir nedeni de bu göçlerdi.⁵⁸

Osmanlı Devleti'nin idaresinde bulunduğu zamanlar Kıbrıs'ta Türkler kendi memleketlerinde çoğunluğu meydana getirecek şekilde yerleşmişler ve varlıklarını koruyabilmişlerdir. Ancak 1878'den itibaren idare edilen durumuna düşen Türkler maddi bakımdan olduğu kadar psikolojik olarak da Ada'dan uzaklaşmak zorunda kaldılar. Yüksek memuriyetlerin de Rumlara verilmesi bunda etkili olmuştur.⁵⁹

İngiltere'de Kraliyet kolonileri için çıkarılan "Konsey Emirnamesi"ne göre yüksek komiser, adada kraliyet hükümeti tarafından tayin edilecek "Kavanin Meclisi"nin onayıyla kanun yapabilecekti. Başlangıçta, Osmanlılardaki "Divan"a benzeyen Kavanin Meclisi, dört İngiliz memur ve üç halk temsilcisinden oluşuyorken, daha sonraları bu meclisin yerini 9 Rum, 3 Türk ve 6 İngiliz'den oluşan "Teşrii Meclisi" aldı.

Türkler adanın Yunanistan'a verileceği endişesi ile İngiliz idaresine destek oldukları halde, İngilizler reorganizasyon ve tensikat maskesi altında iş başındaki Türkleri emekliye sevk edip yerlerine Rum memurları tayin ettiler. Bunun neticesi olarak ekonomik sıkıntıya giren Kıbrıs Türk halkının bir kısmının adadan ayrılarak Anadolu'ya göç etmesi adadaki nüfus dengesinin Türkler aleyhine bozulmasına neden oldu.⁶⁰

Kıbrıs, Birinci Dünya Savaşı başlarında, İngiltere tarafından Yunanistan'ı kendi yanında savaşa çekmek amacıyla bir koz olarak kullanılmıştır.⁶¹

Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'na Almanya'nın yanında katılmasıyla İngiltere 5 Kasım 1914 tarihinde Kıbrıs'ı tek taraflı olarak ilhak etti.

⁵⁷ Alasya, *a.g.e.*, s.76.

⁵⁸ İsmail, *a.g.e.*, s.11.

⁵⁹ Alasya, *a.g.e.*, s.77.

⁶⁰ Sarımay, *a.g.e.*, s.28.

⁶¹ Tuncer, *a.g.e.*, s.60.

Osmanlı Devleti ise bu ilhakı sadece protesto etmekle yetindi. Bu durum karşısında İngiliz tabiiyetine girmek istemeyen 8.000 kadar Türk ailesi Anadolu'ya göç etti.⁶²

15 Mayıs 1919 tarihinde Yunanistan'ın İzmir'e saldırarak Bizans'ı yeniden canlandırmak istemesi "enosis" duyguları güçlenen Kıbrıs Rumlarına bir heyecan getirmişti. Yunanlıların İzmir'de hezimete uğraması üzerine, kin duyguları daha da körüklendi. İstiklal Savaşı kazanıldıktan sonra 23 Temmuz 1923'te imzalanan Lozan Antlaşması ile İtilaf Devletleri tarafından resmen tanınan Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs'ın İngiliz mülkü olduğunu kabul etti.⁶³

İngiltere Kıbrıs'taki ekonomik durumu incelemek üzere 1907 yılında Sömürgeler Bakanlığı müsteşarı Winston Churchill'i Kıbrıs'a gönderdi.

Kıbrıs'taki Rumların Yunanistan'a katılma (Enosis) istekleri karşısında Mr. Churchill'in yaptığı şu konuşma Kıbrıs Meselesi bakımından önemli olduğu kadar Türk tezinin savunması bakımından da değerlidir: "... fakat bu cemaatin Yunanistan'ın bir parçası olduğu neye dayanır? Ada ile Yunanistan arasında ne tarihi ne de coğrafi bir bağlılık vardır. Adanın tarihi devirlerde Mısır, İran, Asur, Roma, Venedik, Ceneviz ve Osmanlı devletlerine bağlı olduğunu görürüz. Hiçbir zaman Yunanistan'a bağlı olduğunu tarih kaydetmiyor. Kıbrıs en geniş bir hayal ile bile coğrafi bakımdan Yunanistan'ın bir parçasını teşkil edemez. Kıbrıs'ta şimdi yaşayan insanlar Yunanlı değildir. Bunlar buraya göç eden Mısırlılar ile Yunanlıların karışmasından meydana gelen melez bir tiptir. Yalnız Yunan dili bunların Yunan geleneklerine bağlı kalmalarını sağlamıştır. Yoksa bunlar filozof, kahraman ve heykeltıraş Yunanlıların torunları değildir."⁶⁴

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin imzaladığı 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşması'nın Kıbrıs'a ilişkin 3 maddesi vardı. Bunlar; 16, 20 ve 21. maddelerdi. 16. madde uyarınca Türkiye Lozan Antlaşması'yla belirlenen sınırlar dışındaki tüm topraklar üzerindeki haklarından vazgeçmekteydi.⁶⁵

⁶² Sarıay, *a.g.e.*, s.28.

⁶³ Sarıay, *a.g.e.*, s.29.

⁶⁴ Alasya, *a.g.e.*, s.73-74.

⁶⁵ Tuncer, *a.g.e.*, s.61.

1923'te imzalanan Lozan Barış Antlaşması'yla Türkiye Hükümeti Kıbrıs'taki bütün haklarını İngiltere'ye terk edince Kıbrıs'taki Türklere 2 yıl içinde Türk vatandaşı olarak Türkiye'ye göç etme ya da Türk vatandaşlığını muhafaza etme hakkı tanındı. Bunun sonucunda Kıbrıslı Türklerin bir kısmı toplu köy halkı olarak Türkiye'de Silifke, Anamur, Antalya, Alanya gibi yerlere göç ettiler.

Bunun dışında Kıbrıs'ta ortaöğrenimini tamamlayan Türk öğrencilerinin % 90'ı yükseköğrenimlerini Türkiye'de yapmak üzere Türkiye'ye geldiklerinde öğrenimlerini yapabilmek için Türk vatandaşlığına geçmeleri şart olduğundan, Kıbrıs'ın genç elemanları da Türk vatandaşlığına geçmek suretiyle öğrenimlerini yaparak Türkiye'de kalmak zorunda kaldılar. Bugün Türkiye'de kalmak zorunda bulunan takriben 300 bin Kıbrıs asıllı Türk bu faktörlerin bir sonucudur. EOKA hareketinden sonra İngiltere'ye giden Kıbrıslıların sayısı ise 20.000 civarındadır. Avustralya ve diğer ülkelere gidenlerin sayısı da oldukça yüksektir.⁶⁶

1.6. KIBRIS'IN TÜRKİYE İÇİN JEOPOLİTİK ÖNEMİ

Kıbrıs Erken Bizans'ta Hz. İsa'nın Havarilerinden olan Aziz Barnabas'ın mezarının adada bulunması münasebetiyle önemli bir coğrafyaydı. Kıbrıs Kilisesi'nin Kurucusu olan Barnabas'ın Kıbrıs'ta öldürüldüğüne inanılır.⁶⁷

Kıbrıs coğrafi konumu, askeri ve ticari önemi dolayısıyla yüzyıllarca Müslümanlarla Hristiyanlar arasında mücadelenin sebebi olmuştur. Kıbrıs Adası, Bizans İmparatorluğu idaresinde bulunduğu yıllarda Arabistan'da kurulan İslam Devleti'nin akınlarına uğramıştır. Söz konusu yıllarda adaya 24 sefer düzenlediği söylenmektedir.⁶⁸

Kıbrıs Adası'nın Türkiye ile hasım ilişkilerde olan bir gücün egemenliğinde olmasının sakıncaları bilinmektedir. Türkiye'nin olası bir çatışma durumunda Akdeniz limanlarıyla ilişkisini sürdürebilmesi Kıbrıs'ın Yunanistan'ın tandeminde olmamasına

⁶⁶ Alasya, a.g.e., s.78.

⁶⁷ Ergün Lafli, (2013), "Bizans Dönemi'nde Kuzey Kıbrıs Tarihi Üzerine Bir Özet", 3. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu, 18-22 Ekim 2012, Mersin'den Kıbrıs'a Tarih, Hukuk ve Gelecek, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları, Ankara, s.48.

⁶⁸ Lafli, a.g.e., s. 48.

bağlıdır. Bu sava dayanarak Kıbrıs'tan kaldırılacak uçaklar ve füzeler Türkiye'nin kıyılarını ve iç derinliklerini vurabilecektir. Özellikle İskenderun Limanı bu durumdan en çok etkilenebilecek noktamızdır. Bu durumda Türkiye'nin Batı bölgesi Ege Denizi ve Trakya'nın kuzey sınırı ile güneyinde Yunanistan tarafından kuşatılmış olacaktır.⁶⁹

⁶⁹ Turan, Sibel, a.g.e., s. 11-12.

İKİNCİ BÖLÜM

1974 KIBRIS BARIŞ HAREKATI ÖNCESİ YAŞANAN GELİŞMELER

2.1. YUNANİSTAN VE KIBRIS POLİTİKASI

Kendisini varisi saydığı eski Bizans İmparatorluğu'nu ihya emelleri besleyen Yunanistan'ın 800 kilometreden fazla uzağında bulunan ve tarihte hiçbir zaman kendisine bağlanmamış olan Kıbrıs'la ilgilenmesine gelince, bu hususta adada “Rumca” konuşan halkın çoğunlukta bulunması esasına dayanılmak istenmektedir.⁷⁰

Odesa'da 1814'de kurulan Megali Etniki Eterya Cemiyeti'nin amacı Yunanistan'ın bağımsızlığı ve Bizans İmparatorluğu'nu tekrar canlandırmaktı. (Megali İdea)⁷¹

Çarlık Rusyası'nın bilgisi dahilinde örgütlenme çalışmalarını Tüm Balkanlarda başlatan Etnik-i Eterya Rusya'nın açık desteğini sağlamıştı. Bunun en belirgin kanıtı Rus Çarı I. Aleksandr'ın yaveri Aleksandros İpsilantis'in örgütün başına getirilmesidir.⁷²

1821 yılında İstanbul ve Kıbrıs'ta isyan hareketleri ortaya çıktı. İstanbul'da patrik idam edildi ve Kıbrıs'ta da Başpiskopos Kyprianos ve metropolitler yakalanıp idam edildiler.

1931 yılında Kıbrıs'ta çıkan isyanın Yunanistan'ın Kıbrıs Konsolosu Kyrou tarafından desteklendiği tespit edilmiştir. Bu durum Yunanistan'ın “ilhak” için Rumları desteklediğinin açık bir delilidir.

1945 yılında İngiltere'yi ziyaret eden Yunan Kral Naibi Damaskinos gazetecilere verdiği demeçte 12 ada ile birlikte Kıbrıs'ında Yunanistan'a verilmesini istediğini bildirdi. Bir süre sonra Yunan Kralı Paul'da Kıbrıs'ın Yunanlılara ilhakına karşılık İngilizlere Girit'te üsler verilebileceğini ileri sürdü.⁷³

Şubat 1947'de İngiliz Sömürgeler Bakanı ile görüşen Enosis Heyeti, “Kıbrıs'ta Enosis'ten başka çözüm kabul etmediğini” bildiren bir muhtırayı sunuyordu.⁷⁴

⁷⁰ Gürsoy, a.g.e., s.9-10.

⁷¹ Alasya, a.g.e., s.97.

⁷² Kemal Akmaral, (2004), *Akritas Planı ve Kıbrıs*, Bilge Karınca Yayınları, İstanbul, s.100.

⁷³ Alasya, a.g.e., s.98.

⁷⁴ Sabahattin İsmail, (2000), *Kıbrıs Sorununun Kökleri*, Akdeniz Haber Ajansı Yayınları, İstanbul, s.306.

17 Aralık 1949 tarihinde Türkiye Hükümeti Dışişleri Bakanı verdiği demeçte “İngiltere Kıbrıs’ı hiçbir zaman Yunanistan’a veremez.” demek suretiyle Türkiye’nin tepkisini ifade etmiştir.

15 Ocak 1950 tarihinde Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhakı için “Plepisit” düzenledi. Bu durum Kıbrıs ve İstanbul’da yapılan toplantılarla protesto edildi.⁷⁵

16 Nisan 1951 tarihinde Yunanistan Başbakanı Sofokles Venizelos verdiği demeçte Kıbrıs’ın Yunanistan’a ilhak edilmesi gerektiğini resmen iler sürmüştür.⁷⁶

Yunan Kralı ise Haziran 1952’de “Kıbrıs’ı Yunanistan’a İlhak Cemiyeti”nin onursal başkanlığını kabul ediyordu.⁷⁷

16 Ağustos 1954 tarihinde Yunanistan Hükümeti Kıbrıs meselesini resmen Birleşmiş Milletler’e götürmüştür.

17 Aralık 1954’te Siyasi Komisyon’da yapılan uzun tartışmaların sonunda Kıbrıs Meselesinin “şimdilik” BM Genel Kurulu’nda görüşülmeyeceğine karar verdi.⁷⁸

11 Şubat 1959’da Zürich ve 19 Şubat 1959’da Londra’da yapılan antlaşmalar ile bağımsız bir “Kıbrıs Cumhuriyeti”nin kurulmasına karar verildi. Ortak Cumhuriyetin Cumhurbaşkanlığını Rum lider Makaryos yardımcılığına ise Dr. Fazıl Küçük yapmıştır.⁷⁹

2.1.1. EOKA’NIN Kuruluşu ve Tedhiş Hareketleri

1955 yılında Yunanistan’ın desteği ile Yorgo Grivas tarafından EOKA (Kıbrıs Milli Mücadelesi Cephesi) kurulmuştu.⁸⁰

Grivas, 1919’da Anadolu’yu işgal eden Yunan ordusunda teğmen olarak işgale katılan, İkinci Dünya Savaşı yıllarında komünist partizanları arkadan vuran kralcı “x” örgütünü kuran ve gerilla savaşını bilen bir kişiydi.⁸¹

⁷⁵ Alasya, *a.g.e.*, s.99.

⁷⁶ Alasya, *a.g.e.*, s.101.

⁷⁷ İsmail, *a.g.e.*, s.337

⁷⁸ Alasya, *a.g.e.*, s.105.

⁷⁹ Alasya, *a.g.e.*, s.109.

⁸⁰ Alasya, *a.g.e.*, s.111.

⁸¹ İsmail, *a.g.e.*, s.342.

EOKA yayınladığı beyannamede: “Karşımızda iki düşman vardır. Birincisi İngilizler, ikincisi Türklerdir. İlk evvela İngilizler ile mücadele edeceğiz ve onları adadan çıkaracağız. Bundan sonra Türkleri imha edeceğiz. Hedefimiz ilhaktır. Her ne pahasına olursa olsun bu gayeye ulaşmak vazifemizdir.” demekte idi.⁸²

2.1.2. Türklerin EOKA’ya Karşı Tepkileri

Türklerin ise Rumların geniş ölçüdeki faaliyetlerinden haberleri oldu ve canlarını korumak için ilk evvela Volkan, sonradan da Türk Mukavemet Teşkilatı’nı kurdular. Ama bu teşkilat EOKA’ya karşı yetersizdi. Bunun için Türkler birçok şehit verdiler ve Kıbrıs’ı bir kere daha kendilerine vatan yaptılar.⁸³

“Kıbrıs’ta kilisenin düzenlediği enosis plebisitinin günü yaklaştıkça, Yunanistan’a ilhak miting ve gösterileri de adanın her yanında artan bir hızla devam etmekteydi. Gazetelerin manşetlerinde ise, hep plebisitle ilgili haberler yer almaktaydı. Buna paralel olarak, Kıbrıs’ta 11 Aralık 1949’da düzenlenen enosisi protesto mitingi yanında, Türkiye’nin çeşitli il merkezlerinde görkemli Kıbrıs mitingleri yer almaya başladı. 8 Ocak 1949 günü Malatya’da, 15 Ocak’ta Balıkesir’de, 16 Ocak’ta Antakya’da, 20 Şubat’ta İzmir’de yapılan mitinglere on binlerce insan katıldı. Miting meydanlarını dolduran bayraklar yanında gençlerin taşıdığı dövizlerdeki sloganların belli başlıları şöyleydi:⁸⁴

- Kıbrıs davası sadece Kıbrıslıların değil 18 milyonun davasıdır.
- Kızıl ellerin pis tırnakları Kıbrıs’ın Türk damgasını kazıyamayacaktır.
- Kıbrıs Türkün Ata yadigarıdır.
- Yeşil Kıbrıs’ın tarihi, şanlı, büyük Türk tarihinin bir parçasıdır.
- Kıbrıs bizimdir, pazarlık istemeyiniz.
- Kıbrıs Türkleri, dileğiniz dileğimizdir.

⁸² Alasya, **a.g.e.**, s.111-112.

⁸³ Alasya, **a.g.e.**, s.113.

⁸⁴ Ahmet Gazioğlu, (2000), *Enosis Çemberinde Türkler*, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, 2. Baskı, Lefkoşa, s.473.

- Kurtulmuş Hatay'dan kurtarılacak Kıbrıs'a selamlar.
- Birleşmiş Milletlere güvenimiz tamdır.
- Dostlarımıza vefamız vardır.
- Kıbrıs Türkleri, kalplerimiz sizinledir. Acınız acımızdır.

4 Nisan 1949'da, NATO'nun kurulması ve Türkiye ile Yunanistan'ın bu Batı savunma antlaşmasında katılmak isteyişleri, kısa bir süre de olsa, Türkiye'de Kıbrıs konusunda bir sessizliğe neden olmuştur. Rus tehlikesine karşı Türkiye bu ittifaka girmeyi politikasının temel taşı yapmıştı. Yunanistan'la birlikte NATO'ya girebilmenin, bu iki ülke arasında dostluk ilişkileri kurulmasına bağlı olduğu düşünülmekte, böylece Kıbrıs konusunda Yunanistan'la ilişkileri bozacak gelişmelere yer verilmemesine dikkat edilmekteydi.⁸⁵

2.2. TÜRKİYE'DE DEMOKRAT PARTİ DÖNEMİ'NDE KIBRIS'LA İLGİLİ YAŞANAN GELİŞMELER

2.2.1. Demokrat Parti'nin Kıbrıs Politikası

Türkiye, resmi olarak Kıbrıs'la 1955 yılından itibaren ilgilenmeye başladı. Önceleri yetkililer Kıbrıs'ı Türkiye'nin bir sorunu olarak görmüyorlardı. Ada'nın İngiltere'nin elinde kalmasını Türkiye desteklemekteydi.”⁸⁶

1950 seçimlerinde, gerek Cumhuriyet Halk Partisi gerek Demokrat Parti, seçim propagandalarında Kıbrıs sorununa değinmemişti. 1950 yılında Dışişleri Bakanı Necmeddin Sadak şöyle demektedir: “Kıbrıs Sorunu” diye bir sorun yoktur... İngiltere Hükümeti, Kıbrıs'ı başka bir devlete terk etmeyecektir.” Demokrat Parti Hükümeti'nin Dışişleri Bakanı Fuad Köprülü de selefi olan Necmeddin Sadak'ın politikasını sürdürerek, 20 Haziran 1950'de yaptığı bir açıklamada, “Kıbrıs Sorunu” diye bir sorunun var olmadığını dile getirmişti.

⁸⁵ Gazioğlu, a.g.e., s.473.

⁸⁶ Mehmet Hasgüler, (2000), *Kıbrıs'ta Enosis ve Taksim Politikalarının Sonu*, İletişim Yayınları, İstanbul, s.54.

1951 yılı içinde resmi bir ziyaret için Ankara'ya gelen Yunan Başbakanı S. Venizelos'a, Başbakan Adnan Menderes, özel bir görüşme sırasında şunları söylemişti: “Merak etmeyin! Kıbrıs konusu, Türk-Yunan dostluğu çerçevesinde çözüme kavuşturulacaktır.”⁸⁷

Görüldüğü gibi, Türkiye'nin, 1950'li yılların başlarında, henüz bir “Kıbrıs politikası” oluşmamıştı çünkü Hükümetin öncelikli amacı, Batı Bloku içinde yer alabilmek, NATO örgütünün üyesi olmak ve Batı'yla ilişkilerini bozmamaktı. Türkiye'nin, Kıbrıs'a ilişkin tutumunu saptarken, daima Batı devletleriyle iyi geçinme kaygısı ön planda yer almıştı. Başka bir deyimle, Batı topluluğun içinde yer alabilmek için Türkiye, Kıbrıs'a sahip çıkmaktan çekinmekte ve kaçınınmaktaydı.

Türkiye'nin, 1950'lerin ilk yarısında seçtiği yol, İngiltere'nin politikası doğrultusunda, adanın statüsünde hiçbir değişikliğin yapılmamasını savunmak şeklindeydi.⁸⁸

1950 yılı Mayıs ayında, Türkiye'de iktidara gelen Demokrat Parti'nin ilk Dışişleri bakanı olan Prof. Fuat Köprülü, Türk – Yunan dostluğunu Atatürk – Venizelos dönemindeki gibi yeniden canlandırmak için ciddi, samimi girişimler içindeydi. Nitekim 1952'de kurulan Balkan Paketi'nin de bu yönde ileri bir adım olarak görüyor, gelişmekte olan ilişkilere gölge düşürecek herhangi bir söz veya hareketin Türk tarafından gelmemesi için son derece titizlik gösteriyordu.⁸⁹

Fuat Köprülü, Kıbrıs Rum Kilisesinin 1950'de düzenlediği Enosis plebisitine karşın, Kıbrıslı Türklerle Türkiye'nin, yine de olayları, gelişmeleri “soğukkanlılıkla” izlemesini ve karşıt hareketlerle bu durumun Türk – Yunan ilişkilerini bozacak düzeye gelmesinden şiddetle kaçınılmasını istiyordu. İşte bu nedenledir ki Köprülü İstanbul'da kurulan Kıbrıs örgütlerinin bu yöndeki faaliyetlerine de karışıyordu. Nitekim, Kıbrıs Türkleri'nin hak ve çıkarlarını korumak amacıyla 8 Ağustos 1950 tarihinde İstanbul'da kurulan “Kıbrıs'ı Koruma Cemiyeti”, Köprülü'nün görüşlerinin Hükümet içinde etkin

⁸⁷ Tuncer, **a.g.e.**, s.72.

⁸⁸ Tuncer, **a.g.e.**, s.73.

⁸⁹ Ahmet Gazioğlu, (1998), *İngiliz Yönetiminde Kıbrıs III*, Enosis'e Karşı Taksim ve Eşit Egemenlik, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, Lefkoşa, s.49.

olması sonucu, Bakanlar Kurulunun 4 Kasım 1950 tarihli kararı gereğince, 1 Ocak 1951 tarihinden itibaren faaliyetlerine son vermek ve dağılmak zorunda kalmıştı.⁹⁰

2.2.2. 1950 – 1954 Yıllarında Yunanistan’ın Kıbrıs Politikası

Bu yıllarda Yunanistan’ın İngiltere’ye önerdiği çözüm, egemenliğin Yunanistan’a ait olması karşılığında, İngiltere’ye, Kıbrıs’ta ve Yunanistan’da üsler bırakılması doğrultusunda idi. Kıbrıs’taki egemenliğinden vazgeçmeye niyeti olmayan İngiltere’nin, Yunanistan’ın önerisini reddetmesi üzerine, Yunanistan, Kıbrıs’ı uluslararası bir sorun durumuna dönüştürme yolunu seçti.

Makarios’a göre, “Kıbrıs Sorunu”, Kıbrıs’ın Yunanistan’a katılması biçiminde değil de, adada “self-determinasyon” ilkesinin uygulanmasını istemek biçiminde BM’e götürülmeliydi.

ABD ise, Kıbrıs sorununun, BM’de değil, NATO’nun içinde çözülmesi gerektiğini savunmaktaydı. Kıbrıs’ın stratejik önemi, ABD’nin, Kıbrıs’a yönelik tutumunu büyük ölçüde etkilemişti. Çünkü Kıbrıs, Güneydoğu Avrupa’ya ve ABD’nin, “Eisenhower Doktrini” ile iyi ilişkiler kurmaya çalıştığı Arap topraklarına açılan yolun üzerinde bulunmaktaydı.⁹¹

2.2.3. 1950 Enosis Plebisiti Nedir?

Rum liderliği ile Yunanistan’ın Enosis için ortamın çok uygun olduğu inancı ile plebisit yönünde girişimler başlatılması üzerine harekete geçen ve Enosis şampiyonluğunu kiliseye kaptırmak istemeyen Komünist AKEL Partisi daha çabuk davranarak, 1949 yılı içinde Enosis için bir imza kampanyası başlatmıştır.⁹²

Kilisenin kendilerine cephe alması üzerine, başarısız bir sonuç almak yerine, kiliseyi desteklemeyi uygun gören komünist AKEL Partisi, kendi düzenlediği plebisiti iptal eder ve halkın, kilisenin düzenlediği plebisite katılması için çağrıda bulunur.

⁹⁰ Gazioğlu, a.g.e., s.50.

⁹¹ Tuncer, a.g.e., s.74.

⁹² Sabahattin İsmail, (1998), *150 Soruda Kıbrıs Sorunu*, Kastaş Yayınları, İstanbul, s.39.

15 Ocak 1950’de kiliselere konan defterlere “Enosis’e Evet” ya da “Enosis’e Hayır” şeklinde imza atarak gerçekleştirilen plebisit sonucu Rum halkının %96’sının “Enosis’i Evet” dediği açıklanır.⁹³

2.2.4. Üçlü Londra Konferansı (1955)

Yunan Hükümeti, BM’de sonuç alamayınca, 1955 Ocak’ında, Makarios ve Grivas’a gerilla hareketi için onay verdi. 1919 – 1922 döneminde Anadolu’daki Yunan işgal ordusunda genç bir teğmen olarak görev yapmış olan Grivas, 1955’ten başlayarak, doğduğu yer olan Kıbrıs’ta “gerilla” savaşını uygulayacaktı.

İngiltere, Kıbrıs sorununun, artık İngiliz sömürge yönetimiyle Kıbrıslı Rumlar arasında olmaktan çok, Türkiye ile Yunanistan’ın iki uzlaşmaz taraf olduğu, uluslar arası bir sorun olduğunu kanıtlayabilmeyi ümit etmekteydi.

29 Ağustos 1955’te üçlü Londra Konferansı toplandı. Türkiye’yi, bu konferansta, Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu, İngiltere’yi Dışişleri Bakanı Macmillan, Yunanistan’ı ise Dışişleri Bakanı Stefanopulos temsil etmekteydi.⁹⁴

Yunanistan bu toplantıda “Selfdeterminasyon” adı altında Enosis’i savunurken, Türkiye, adada iki halk bulunduğunu ve her iki halkın da Selfdeterminasyon hakkının varlığını savunur.⁹⁵

Londra Konferansı’nda, Türk Hükümeti, ilk kez Kıbrıs’la ilgili söz hakkı bulunduğunu Yunanistan’a kabul ettirmişti.

1955 Eylül’üne gelindiğinde, Türk – Yunan ilişkileri en kötü noktaya gelmişti. EOKA’ya karşılık olmak üzere, Kıbrıslı Türkler, karşı-örgütlenme yollarını aramışlar ve 1956 başında önce “Volkan”, 1957’de de “Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT)” ismini alan Kıbrıs Türk direniş örgütünü kurmuşlardı.⁹⁶

TMT, bir saldırı ve terör örgütü değil, bir direniş ve savunma örgütüydü.⁹⁷

⁹³İsmail, *a.g.e.*, s.39.

⁹⁴Tuncer, *a.g.e.*, s.76.

⁹⁵İsmail, *a.g.e.*, s.51.

⁹⁶Tuncer, *a.g.e.*, s.77.

⁹⁷Akmaral, *a.g.e.*, s.99.

2.2.5. Türk Mukavemet Teşkilatı'nın Kurulması (27 Kasım 1957)

Bu dönemde Adada EOKA faaliyetleri giderek artmıştı. Bu noktada Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu Menderes'i ikna ederek EOKA'ya karşı mücadele vermek üzere Türk Mukavemet Teşkilatı'nın (TMT) kurulmasına öncülük etmiştir. Teşkilat adada mücadele eden diğer birimlerin eşgüdümünü de sağlamıştır. Bu teşkilat, Menderes Hükümeti'nin Kıbrıs konusundaki önemli bir icraatını da oluşturmuştur.⁹⁸

27 Kasım 1957'de Rumlarla meskun bir bölge olan Palluryodissa'da bir araya gelen Rauf Denктаş, Burhan Nalbantoğlu ve Kemal Tanrısevdi, TMT'yi kurarlar.

TMT, bir ulusal savunma örgütüydü ve esas amacı da EOKA saldırılarına karşı Türk halkını korumak, her köyde ve yerleşim biriminde halkı organize edip savunma gurupları oluşturmak, bu gurupları eğitmek, adanın Yunanistan'a ilhakını önlemek için mücadele etmek ve silahlı bir direniş örgütlemektir. T.M.T. bu amaçla Türkiye'den silah getirecek, gençleri eğitecek ve tüm köylerde savunma gurupları kuracaktı.⁹⁹

TMT, Rumların öne sürdüğü gibi bir saldırı ve tedhiş örgütü değildi. Bu örgüt, tümüyle savunma nitelikliydi ve Rumların saldırılarına karşı, Türk halkının can ve mal güvenliğini sağlamayı amaçlamaktaydı.¹⁰⁰

TBMM'nin halkla bütünleşmiş olarak varlığı EOKA'nın 58'li yıllarda moralinin yüksek tutulmasına, Türk toplumunun ulusal benliğinin korunmasına büyük katkılarda bulundu.¹⁰¹

Başta Anavatan Türkiye olmak üzere çeşitli ülkelerin üniversitelerinde okuyan gencecik insanların büyük bir coşkuyla Kıbrıs'a dönüp şanlı direniş destanını yaratmaları tesadüf değil bu bilincin sonucudur.¹⁰²

⁹⁸ Turan, *a.g.e.*, s.525.

⁹⁹ İsmail, *a.g.e.*, s.358-359.

¹⁰⁰ Tuncer, *a.g.e.*, s.79.

¹⁰¹ Akmaral, *a.g.e.*, s.100.

¹⁰² Saadettin Yıldız, (2009), "TMT, Kıbrıs'ın Kuvay-ı Milliye Teşkilatıdır", *Kıbrıs Türk Milli Mücadelesi ve Bu Mücadele TMT'nin Yeri Uluslararası Sempozyumu, 19-25 Ekim 2008*, Lefkoşa, Gazimağusa, Girne-KKTC, Ajans Yayınları, Lefkoşa, s.73.

2.3. KIBRIS CUMHURİYETİ’NİN KURULUŞU VE YAŞANAN GELİŞMELER

2.3.1. Türkiye’nin Taksim Tezinden Vazgeçip Kıbrıs’ın Bağımsızlığını Savunması

1959 – 60 yılları, Türk Hükümeti’nin “taksim” tezinden ayrılarak, Kıbrıs’ın bağımsızlığı görüşünü savunduğu yıllar olmuştu. Bu tutum değişikliğinin nedenleri şöyle sıralanabilirdi: Yunanistan, artık adanın geleceğine Türkiye’nin de söz sahibi olması gerektiğini kabul etmişti. Bunun yanı sıra, 1958 yılında ekonomik güçlükler içinde olan Türkiye’ye yardımda bulunmasına karşılık olarak, ABD, Kıbrıs’ta bir çözüm bulunması için, Türkiye üzerinde baskı uygulamaktaydı.

ABD, Menderes ve Karamanlis Hükümetleri üzerinde etkisini kullanarak, çözüm konusunda ısrarlı davrandı çünkü NATO içerisinde Türkiye ile Yunanistan arasındaki gergin ilişkiler, Makarios’u destekleyen ve AKEL’le doğrudan bağlantısı olan Sovyetler Birliği’nin çıkarlarına hizmet edecekti.¹⁰³

Türkiye de, Yunanistan da, bağımsızlık formülü üzerinde anlaştılar. Böylece, NATO çıkarlarına ulusal çıkarlarına kıyasla öncelik tanıyan her iki devlet de ulusal bir dava konusunda resmi politikalarından vazgeçmiş oluyordu.¹⁰⁴

Yunanistan ve Türkiye Dışişleri bakanları Zürih’te bir araya gelerek Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulması konusunda anlaştılar. Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı Adnan Menderes ve Yunanistan Başbakanı Karamanlis 11 Şubat 1959’da 27 maddelik Zürih Anlaşmasını imzalayarak Kıbrıs Cumhuriyeti için ilk adımı attılar. Nihayet Kıbrıs Türk ve Rum liderleri de 19 Şubat 1959’da Londra Antlaşmasını imzalayarak Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulmasını kabul ettiler. Bu anlaşmalara dayanılarak hazırlanan Kıbrıs Anayasası’nın kabulüyle 15/16 Ağustos 1959 gece yarısı “Kıbrıs Cumhuriyeti” ilan edildi. Kıbrıs Cumhuriyeti’nin ilanıyla Yunanistan “enosis”, Türkiye de “taksim” tezinden vazgeçmiş oldu.¹⁰⁵

¹⁰³ Tuncer, *a.g.e.*, s.87.

¹⁰⁴ Tuncer, *a.g.e.*, s.39.

¹⁰⁵ Sarıay, *a.g.e.*, s.31-32.

2.3.2. Zürih ve Londra Antlaşmaları

İki halk arasında başlayan çarpışmalar sonucu, Rumların savunduğu Enosis ve Türklerin savunduğu Taksime karşı bir orta yol olarak, adanın bağımsızlığı fikri doğmuştu. Bu fikrin, İngiltere, Yunanistan, Türkiye ve ABD tarafından benimsenmesinden sonra, 11 şubat 1958’de Zürih Anlaşması ve 19 şubat 1959’da Londra Anlaşması imzalandı.

Böylece Kıbrıs, iki halkın ortak egemenliğinde ve yönetiminde, iki toplumlu bir Cumhuriyet olarak doğdu.¹⁰⁶

Türk Başbakanı Menderes, Yunan Başbakanı Karamanlis, Türk Dışışleri Bakanı Zorlu ve Yunan Dışışleri Bakanı Averof, 6 şubat 1959’da Zürih’te bir araya geldiler.

11 şubat 1959’da Türk ve Yunan Başbakanları arasında tam bir uzlaşma sağlandıktan sonra, Zürih’te üzerinde anlaşılan temel belgelerin, İngiltere ile Kıbrıs’taki iki toplumun temsilcileri tarafından da kabul edilmesi gerekiyordu. Bu nedenle, 12 şubat 1959’da Londra Konferansı toplanmıştı.¹⁰⁷

Londra Konferansı’nın sonucunda, Zürih’te kabul edilen   temel belgenin (“Kıbrıs Cumhuriyeti’nin Temel Yapısı”, “Garanti Antlaşması”, “İttifak Antlaşması”), bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti’ni oluşturacağı kabul edilmişti.¹⁰⁸

13 şubat 1959 tarihinde Zürich G r şmeleriyle İlgili Anadolu Ajansı’na Verilen Deme¹⁰⁹

Başbakan Adnan Menderes Kıbrıs’la ilgili olarak Zürich’te yapılmakta olan görüşmelerle ilgili Anadolu Ajansı’na 13 şubat 1959 tarihinde bir demeç vermiştir. Bu demecinde Başbakan “Zürich müzakerelerinin müspet olarak neticelenmesinden çok memnunum. Müzakereler karşılıklı olarak derin bir anlayış ve samimiyet içinde cereyan etmiştir. Bu suretle uzun zamandan beri sarsılmış bulunan Türk – Yunan

¹⁰⁶ İsmail, *a.g.e.*, s.52.

¹⁰⁷ Tuncer, *a.g.e.*, s.87.

¹⁰⁸ Tuncer, *a.g.e.*, s.88.

¹⁰⁹ Halil Erdemir, P., Hatice Erdemir, (2006), *Adnan Menderes’in Konuşmalarında Kıbrıs*, EBS Basımevi, İzmir, s.87.

münasebetlerinin ittifak ve dostluk esaslarına en sıkı surette bağlı bir şekilde yeni baştan ihyası artık mümkün hale gelmiştir. Hatta şimdiden denilebilir ki en yakın dost ve müttefik olmanın gerektirdiği görüş ve anlayış tarzı münasebetlerimizde kendisini hissettirmeye başlamıştır.¹¹⁰

Zürih ve Londra anlaşmalarına göre Cumhurbaşkanı Rum, Yardımcısı Türk olacaktı. Bakanlar Kurulu 7 Rum 3 Türk üyeden; Temsilciler Meclisi 35 Rum 15 Türk üyeden; Cumhuriyet Ordusu 60 – 40 ve memur kadroları 70–30 oranı ile her iki toplum fertlerinden oluşacaktı. Her iki toplumun kendi iç işlerine bakacak birer Cemaat Meclisi olacaktı. Bu Meclis toplumsal harcamalar için vergi koyma hakkına sahip olacaktı. Ayrıca, din, eğitim ve kültür işlerinden de sorumlu olacaktı. İç güvenliği, polis ve jandarma sağlayacaktı. Ceza davalarında mahkeme heyeti suçlunun ait olduğu toplumun yargıçlarından oluşacaktı. Beş büyük şehirde ayrı belediyeler olacaktı. Resmi dil Türkçe ve Rumca olacaktı. Cumhurbaşkanı Muavini veto yetkisine haiz olacak ve önemli konularda Türk üyelerin ayrı oy çoğunluğu gerekli olacaktı. Her iki anavatan kendi toplumlarına eğitim ve kültürel alanlarda mali yardımda bulunabilecekti.¹¹¹

Milli Birlik Kurulu, Zürih ve Londra Antlaşmaları'nı 27 Mayıs Müdahalesi'nin ertesi günü yani 28 Mayıs 1960'da onayladı.¹¹²

2.3.3. Garanti Antlaşması

Zürih ve Londra anlaşmalarına ek olarak, Türkiye, İngiltere ve Yunanistan arasında imzalanan Garanti Anlaşması'nın 1. maddesinde¹¹³, Ada'nın herhangi bir devletle tam veya kısmen birleşmesi ya da ayrılıkçı bağımsızlık ilanı yasaklanmıştır.”¹¹⁴ 4. Maddenin son paragrafında ise şöyle denmektedir:¹¹⁵

İngiltere, Türkiye ve Yunanistan bu düzeni ve Kıbrıs'ın bağımsızlığı ve toprak bütünlüğünün devamını korumayı garanti etmişlerdir.¹¹⁶

¹¹⁰ Erdemir, *a.g.e.*, s.87.

¹¹¹ İsmail, *a.g.e.*, s.52

¹¹² Turan, *a.g.e.*, s.526.

¹¹³ İsmail, *a.g.e.*, s.54.

¹¹⁴ Ahmet Aydoğdu, (2005), *Kıbrıs Sorunu Çözüm Arayışları*, Asil Yayın Dağıtım, Ankara, s.39.

¹¹⁵ İsmail, *a.g.e.*, s.54.

¹¹⁶ Aydoğdu, *a.g.e.*, s.39

Türkiye, 1974 Barış Harekatını, işte bu anlaşmanın 4. maddesinin kendisine verdiği hakka dayanarak yapmıştır. Bu nedenledir ki, 1974 Barış Harekatı uluslararası bir anlaşmadan doğan bir hakkın kullanılarak, o anlaşmanın yüklediği vecibelerin yerine getirilmesidir.¹¹⁷

Garanti Antlaşması'yla; İngiltere, Yunanistan ve Türkiye, Kıbrıs Cumhuriyeti'ni ve anayasasının temel hükümlerinin gereklerini güvence altına alıyordu. Güvence altına alınan bu unsurlara karşı bir tehlike ortaya çıkacak ve bu antlaşmanın hükümleri çiğnenecek olursa, Yunanistan, Türkiye ve İngiltere, gerekli önlemlerin alınması için, birbirlerine danışacaklardı. Eğer ortak davranışta bulunma olanağını bulamayacak olurlarsa, “garanti eden” taraflardan her birinin, tek başına müdahale etmek hakkı saklı kalacaktı. Ayrıca, bu üç devlet, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, bir başka devletle birleşmesine ya da bölünmesine yönelik her türlü etkinliği önleme yükümlülüğü altına giriyordu.¹¹⁸

2.3.4. İttifak Antlaşması

İttifak Anlaşmasının 1. maddesine göre “taraflar ortak savunmaları için işbirliği yapacaklardır. Savunma dolayısı ile ortaya çıkan sorunlarda birbiri ile danışacaklar. 2. maddeye göre “Taraflar Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına veya toprak bütünlüğüne karşı doğrudan veya dolaylı yönetilen herhangi bir hücum ve saldırganlığa ortak karşı koyacaklar.”

3. maddeye göre bu ittifakın amaçları bakımından ve yukarıda gösterilen amaca erişmek için Kıbrıs Cumhuriyeti topraklarında bir üçlü karargah kuracaklar.¹¹⁹ “İttifak Antlaşması”yla; Kıbrıs Cumhuriyeti, Yunanistan ve Türkiye'nin ortak savunmaları için, birbirleriyle işbirliği yapmaları öngörülüyordu. Müttefikler, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsızlık ve toprak bütünlüğüne yönelik dış ya da iç saldırılara karşı koyma yükümlülüğünü üstleniyorlardı. Taraflar, Kıbrıs'ta ortak bir karargah kuracaklar ve bu karargahta Yunanistan 950, Türkiye ise 650 asker bulundurabilecekti.¹²⁰

¹¹⁷ İsmail, *a.g.e.*, s.54.

¹¹⁸ Tuncer, *a.g.e.*, s.88.

¹¹⁹ İsmail, *a.g.e.*, s.55.

¹²⁰ Tuncer, *a.g.e.*, s.88.

Anlaşmalar gereğince Türk ve Yunan Alayı birlikleri 16 Ağustos'ta aynı saatte Mağusa'dan karaya ayak basmışlardı.¹²¹

2.3.5. Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Yönetim

Yeni anayasaya göre % 30'u Türk, % 70'i Rumlardan oluşan Temsilciler Meclisi'' kurulması, cumhurbaşkanının Rum, yardımcısının Türk, Bakanlar Kurulunun 7 Rum ve 3 Türk bakandan oluşması, idare ve belediyelerde % 70-30 oranının korunması, ordu, polis ve jandarma teşkilatı mevcudunun % 60 Rum ve % 40 Türkten oluşması gerekiyordu.

Adanın savunması için Türkiye'den 650, Yunanistan'dan 950 kişilik bir alay oluşturulacak ve Kıbrıs Cumhuriyeti tehlikeye girdiği zaman İngiltere, Türkiye ve Yunanistan ortak olarak ya da tek başlarına müdahale hakkına sahip olacaktı. Kıbrıs Türk Alayı ile Yunan Alayı 16 Ağustos 1960 günü adaya ayak basarak göreve başladılar.¹²²

13 Aralıkta yapılan seçimler sonucunda, Kıbrıs Cumhuriyet Cumhurbaşkanlığı'na Makarios, yardımcılığına ise Dr. Fazıl Küçük seçildi. Kıbrıs adası, İngiliz Parlamentosu'nun 1 Temmuz 1960'da Ada'ya resmen bağımsızlığını vermesi üzerine, 16 Ağustos 1960'da bağımsız bir Cumhuriyet olmuştu.¹²³

Küçük, Cumhurbaşkanı Yardımcısı ilan edildikten sonra Lefkoşa Atatürk Meydanı'nı gelmiş ve burada toplanan on bini aşkın halka bir konuşma yapmıştır.¹²⁴

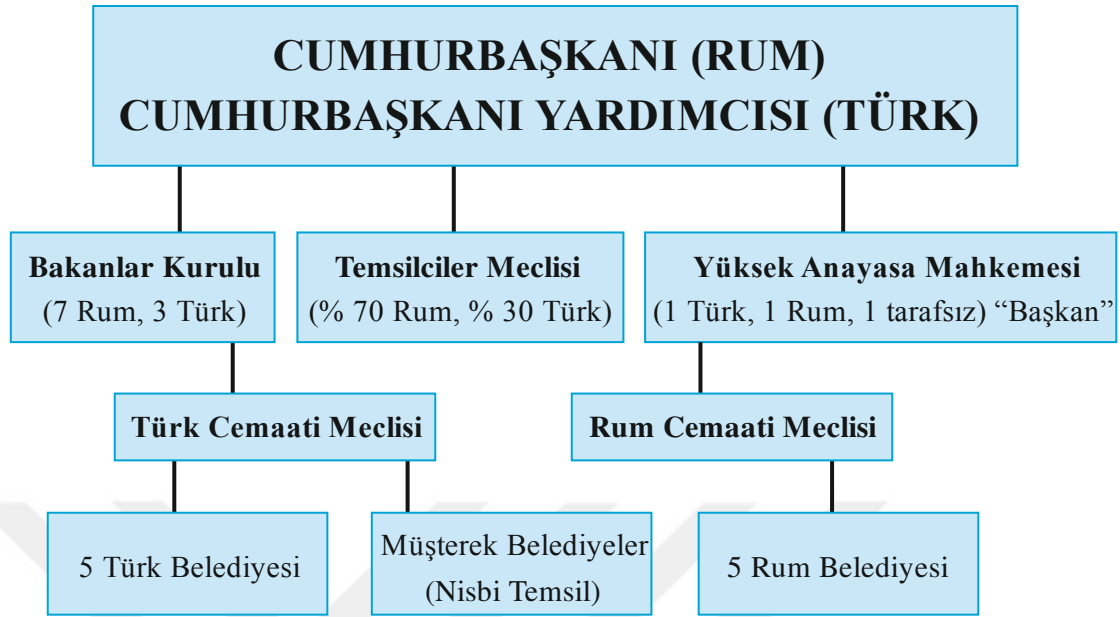
¹²¹ Vehbi Zeki Serter, (2014), *Adım Adım Kıbrıs Cumhuriyeti (1960 – 1963)*, Genelkurmay Personel Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüd (ATASE) Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara, s.58.

¹²² Sarıay, *a.g.e.*, s.32.

¹²³ Tuncer, *a.g.e.*, s.90.

¹²⁴ Serter, *a.g.e.*, s.51.

KIBRIS CUMHURİYETİ HÜKÜMET MEKANİZMASI ŞEMASI¹²⁵

2.3.6. Rumların Gerçek Niyeti

Makarios’un “bağımsızlık” sözcüğünden anladığı, ne Türkiye’ye ne de Yunanistan’a bağlı olan bağımsız bir Kıbrıs devletinin kurulması ve bu bağımsızlık statüsünün, BM’in güvencesi altına konulmasıydı. Makarios’a göre, Türk toplumunu, Rum çoğunluk karşısında, haklarından yoksun bir azınlık durumuna sokmanın yolu “bağımsızlık”tan geçiyordu. Makarios’un “bağımsızlık” tezini, Karamanlis’in başkanlığındaki **Yunan Hükümeti** de destekledi.¹²⁶

1960 yılında Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduktan sonra Cumhurbaşkanı Makarios’un gerçek niyetinin ne olduğunu anlayabilmek için 15 Ağustos 1962 tarihinde Kykko Manastırında yapılan bir törende yaptığı konuşmayı okumak yeterli olacaktır.¹²⁷

Makarios: “Rum Kıbrıslılar, EOKA’cılar tarafından başlatılmış bulunan istiklal mücadelesine devam etmeli ve onların başladıkları işi tamamlamalıdır.

¹²⁵ Alasya, *a.g.e.*, s.208.

¹²⁶ Tuncer, *a.g.e.*, s.85.

¹²⁷ Alasya, *a.g.e.*, s.119.

Mücadele şimdi yeni bir şekilde devam ediyor ve hedefimize ulaşıncaya kadar devam edecektir.”¹²⁸

Kıbrıs Türkleri, altına imzalarını attıkları bu antlaşmalara saygı göstermişler ve Kıbrıs’ın iki toplumlu yapısını yaratmak için ellerinden geleni yapmışlardır. Rumlar ise Zürih ve Londra Antlaşmaları’nın imzalanmasından hemen sonra Başpiskopos Makarios’un açıklıkla söylediği gibi antlaşmalara bir amaç olarak değil, kendilerini Enosis’e götürecek bir araç olarak bakmışlardır.¹²⁹

Makarios İngiltere’de yayınlanan Sunday Ekspres’in Kıbrıs’a gönderdiği muhabiri L. Gardenere verdiği demeçte (Halkın Sesi 12/2/1963) “Hareketimin anayasaya aykırı olduğuna dair Anayasa Mahkemesince bir karar alınsa dahi bunlara saygı göstermeyeceğim.” demiş ve meselenin ne Birleşmiş Milletler ne de Garantör Devletleri ilgilendirdiğini ve sadece bir iç mesele olduğunu sözlerine ilave etmiştir.

Cumhurbaşkanı Makarios’un bu beyanatı üzerine Cumhurbaşkanı Yardımcısı Dr. Fazıl Küçük ise şu açıklamayı yapmıştır: “Rumlar bu tutumlarında ısrar ettikleri takdirde sonuç çok kötü olacaktır.”¹³⁰

Yunanistan’ın da desteğini alan Makarios, Rumları “enosis” gayretlerinin artması hususunda teşvik etti. Anayasada Türklere verilen hakları tanımadığı gibi Türk belediyelerinin kurulmasını engellemeye çalışıyordu. Ancak EOKA’nın şiddet eylemleri sonucu Türk ve Rum kesimleri daha önceden ayrılmış ve Türk belediyeleri fiilen göreve başlamıştı. “Türk Cemaat Meclisi” 31 Aralık 1962’de çıkardığı “Türk Belediyeler Kanunu” ile fiilen mevcut olan Türk belediyelerinin hukuki dayanağını hazırladı. 19 Şubat 1963’te belediyeler konusu üzerinde Türk Cemaat Meclisi Başkanı Klerides’le bir görüşme yaptıysa da uzlaşma sağlanamadı. Makarios’un “Türk Belediyeler Kanunu”nu uygulamaması üzerine Türk tarafı Anayasa Mahkemesi’ne gitti. Türk belediyelerinin kurulmasını adada Türk yönetiminin meydana geleceğinin bir işareti olarak gören Makarios Anayasa Mahkemesi’nin Türkler lehine vereceği kararı tanımayacağını ilan ederek; daha önce kabul etmediği “Bölge Gelişme Komitesi

¹²⁸ Alasya, *a.g.e.*, s.119.

¹²⁹ Aydoğdu, *a.g.e.*, s.41-42.

¹³⁰ Alasya, *a.g.e.*, s.126.

Kanunu”nu uygulamaya koydu. Anayasa Mahkemesi’nin Türkler lehine karar vermesi üzerine, aleyhlerine iftira kampanyası açılan Mahkeme Başkanı Alman Prof. Dr. E. Forshoff ile Sekreteri Dr. Heinze istifa etmek zorunda kaldılar.¹³¹

Daha sonraları Dr. Heinze 1960–63 dönemiyle ilgili değerlendirmesinde şu sonuca varmıştır: “Ortak bir yasama oluşturmadaki başarısızlık, ilgili tarafların beceriksizliğinden değil, yönetimdeki Kıbrıslı Rumların egemen kesiminin işbirliğine gitmek veya bir uzlaşmaya varmak çabası harcamayıp, varolan anayasayı göz ardı ederek artan bir inatla diretmelerinden ileri gelmektedir. Bu nedenle anayasanın uygulanabilirliği hiçbir zaman denenmedi. Anayasanın başarısızlığı bundan yararlanmak için iyi niyetin olmamasındandı.”¹³²

2.3.7. Kıbrıs Cumhuriyeti’nde Memurların Türk ve Rumlara Dağılımı

Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduğunda devlet dairelerinde Türklerin Rumlara oranı % 10 idi. Rumlar, anayasanın Türklere tanıdığı memuriyette % 70 Rum’a karşılık % 30 Türk oranıyla ilgili maddeyi uygulamadılar. Memuriyet için başvuran Türklerin hakkı tanınmayarak açık bulunan kadrolara da Rumlar tayin edildi.¹³³

Kıbrıs Anayasasının 123–1 maddesine göre: Amme hizmeti % 70’i Elenlerin ve % 30’u Türklerden oluşacaktır. Maddesi yer almaktadır.g

Bu maddenin konulmasının sebebi Türk memurların devlet dairelerinde her kademedede görev almalarını ve Türklerin hükümet dairelerindeki işlerinin kolaylıkla yürütülmesini sağlamaktır.¹³⁴ Bu madde yeterli Türk kalifiye elemanının olmadığı ve bütçe imkanlarının yetersizliği gerekçeleri ileri sürülerek Rum liderliği tarafından uygulanmamıştır.¹³⁵

Kıbrıs Cumhuriyeti’nin ilanından önce Temmuz 1960’da Türklerin başlıca hükümet dairelerinde görev aldıkları memuriyetlerin tablosu şöyleydi:

¹³¹ Sarıay, *a.g.e.*, s.33.

¹³² Sarıay, *a.g.e.*, s.34.

¹³³ Sarıay, *a.g.e.*, s.33.

¹³⁴ Alasya, *a.g.e.*, s.128.

¹³⁵ Aydoğdu, *a.g.e.*, s.43.

Daire	Rum	Türk
İdari	99	13
Su inkişaf	70	3
Orman	234	24
Bayındırlık	158	15
Tarım	173	54
Sağlık	597	140
Mesaha ve Tapu	236	52
Eski Eserler	45	6
Toplam	1612	307

Devlet dairelerinde ise Türk işçilerinin Rum işçilerine oranı % 10 idi. İşte bu gerçekleri göz önüne alan Türk Cemaati eşit haklara sahip olduğu Kıbrıs Cumhuriyeti yönetiminde layık olduğu yeri almak istemiş ve yukarıdaki maddeleri anayasaya koydurmuştur. Fakat maalesef bu % 30 ve % 70 oranı da Anayasa'nın Türklere tanıdığı diğer haklar gibi uygulanmamıştır.¹³⁶

2.4. AKRİTAS PLANI

2.4.1. Akritas Planı Nedir?

BM Kıbrıs Özel Temsilcilerinden Hugo Gobbi'nin, 1995'te söylediği şu sözlerle katılmamak mümkün değil: “Kıbrıslı Türklerin ve Rumların, uyum içinde birlikte yaşamaları ancak bir düş olabilir. Ben bu gerçeği gördüm ve her iki taraf için de en iyi çözümün, adanın bölünmesi olacağını anladım.”¹³⁷

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilanından hemen sonra, vergilerin toplanması, silahlı güçlerin oluşturulması, kamu hizmetlerine katılım oranının saptanması ve ayrı belediyelerin sınırlarının belirlenmesi konularında ilk anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştı. Kıbrıs Anayasası'nın 173. maddesi uyarınca, Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar, ayrı belediyelere sahip olacaktı; ancak, Kıbrıslı Rumlar bu maddeye uymayı reddetti. Kasım 1963'te Rumlar daha da ileri giderek, Kıbrıslı Türklerin korunması amacıyla anayasaya konulmuş olan temel maddelerden sekizinin iptalini istedi. Kıbrıslı Rumların amacı, Türkleri, Rum yönetimi altında bir azınlık statüsüne indirmek ve bu sürecin sonunda da Türkleri tümüyle adadan sürmektir. Kıbrıs Rum Yönetiminin bu amaca yönelik olarak hazırladığı planın ismi ise, “Akritas Planı”ydı.

¹³⁶ Alasya, *a.g.e.*, s.128.

¹³⁷ Tuncer, *a.g.e.*, s.93.

Kıbrıs Rum Yönetimi, Kıbrıs Cumhuriyeti’ni yıkma girişimini, “Akritas” isimli bir plan uyarınca gerçekleştirdi.¹³⁸ 21 Nisan 1966 tarihli “Patris Gazetesi”nde yayınlanan bu plan uyarınca, Türkler ani bir saldırı ile yok edilecek ve ada, Yunanistan’a bağlanacaktı.¹³⁹ Bu planın hazırlayıcıları arasında, “Akritas” kod isimli İçişleri Bakanı Polikarpos Yorgacis, Cumhurbaşkanı Makarios, Meclis Başkanı Glafkos Klerides ve Çalışma Bakanı Thassos Papadopoulos bulunmaktaydı.¹⁴⁰

Akritas Planı çerçevesinde Türkleri imha eylemi, yer altında çalışmalarını sürdüren EOKA aracılığıyla gerçekleştirilecekti. Bu plana göre, her bölgede ne kadar güç bulundurulacağı, silah miktarı, bölge sorumluları, saldırı planları, ayrıntılı olarak şemalar halinde gösterilmişti. Akritas Planı uyarınca, Garanti ve İttifak Antlaşmaları yürürlükten kaldırılacak ve anayasanın, “Rumların aleyhine olan” maddeleri değiştirilecekti.

Türklerin, anayasa değişiklikleri karşısında gösterecekleri tepki üzerine ise şiddet kullanılarak olası bir saldırının bastırılması yoluna gidilecekti.¹⁴¹

4 Aralık 1963 günü Lefkoşa’da Baf Kapısı civarında dikilmiş bulunan EOKA’cı Markos Drakos’un heykelinin kaidesine bir bomba koydurup patlattırıldı. EOKA bir bildiri ile bombanın Türkler tarafından konulduğu iddia etti. Ertesi gün Rum Cimnas öğrencileri heykelin etrafında miting yaptılar ve Türkler aleyhinde tezahüratta bulundular.¹⁴²

EOKA’cılar 23 Aralık’ta harekete geçtiler. En büyük katliam 24 – 25 Aralık 1963 Noel günlerinde yapıldı. (Kanlı Noel) Radyo, televizyon, PTT’yi elinde bulunduran Rumlar Türkiye Büyükelçiliği dahil Türklerin bütün telefon ve telgraf bağlantılarını kestiler.¹⁴³

¹³⁸ Tuncer, *a.g.e.*, s.93.

¹³⁹ Akmaral, *a.g.e.*, s.120.

¹⁴⁰ Aydoğdu, *a.g.e.*, s.48.

¹⁴¹ Tuncer, *a.g.e.*, s.94.

¹⁴² Alasya, *a.g.e.*, s.134.

¹⁴³ Alasya, *a.g.e.*, s.135.

2.4.2. Rumların Anayasa Değişikliği Önerileri

Aklına bağımsızlığı sığdıramayan ve yeminine bağlı kalarak Enosis'in önündeki engelleri kaldırmak isteyen Makarios, bu amaçla Türk Halkına Cumhuriyette etkin söz hakkı veren Anayasanın 13 maddesini değiştirmek için bir plan hazırladı.¹⁴⁴

Bu plana göre söz konusu 13 maddenin değiştirilmesini Türklere önerecek, reddetmeleri halinde ise zorla empoze edilmesi yoluna gidilecekti. Türklerin karşı çıkması halinde “Türkler hükümete isyan etti.” diye olay dünyaya duyurulacak, “asilerin ezilmesi”, Kıbrıs Hükümeti'nin bir iç meselesi olarak sunulacaktı.”¹⁴⁵

Türk toplumu liderliği bu önerileri 6 Aralık 1963'te reddetti. Bunun üzerine, Akritas Planı yürürlüğe kondu.¹⁴⁶

Adadaki Türk meselesini kökünden bitirmek üzere hazırladıkları ve Kıbrıs Türklerini bir gecede yok etmeyi planladıkları “Akritas Planı”nı 21 Aralık 1963'te uygulamaya koydular.¹⁴⁷

Rumlar ilk hedefleri olan Lefkoşa'ya gitmek için engel olarak gördükleri KüçükKaymaklı Kasabası'na 22 Aralık'ta saldırıya geçerek katliamı başlattılar. 23 Aralık'tan itibaren takviye kuvvetler alan Rumların başına Nikos Sampson geçti. Rum çeteciler kadın-erkek, genç-ihtiyar önlerine kim geldiyse katlettiler.¹⁴⁸ Saklandıkları evlerin banyo küvetinde Türk Alay Doktoru Binbaşı Nihat İlhan'ın eşi ve çocukları kurşuna dizildi.¹⁴⁹ Oturmakta oldukları 203 köyden kaçan Kıbrıs Türkleri altı kanton bölgeye sığınıp canlarını zor kurtardılar. Kıbrıs Türk halkının 92 şehit, 475 yaralı ve pek çok sayıda kayıp verdiği bu katliam, 25 aralık 1963'te Türk jetlerinin Lefkoşa üzerinde alçak uçuş yaparak ateşkesi sağlamasıyla durduruldu.¹⁵⁰

¹⁴⁴ İsmail, *a.g.e.*, s.94

¹⁴⁵ Alasya, *a.g.e.*, s.95.

¹⁴⁶ Tuncer, *a.g.e.*, s.95.

¹⁴⁷ Sarıay, *a.g.e.*, s.35.

¹⁴⁸ Tuncer, *a.g.e.*, s.95.

¹⁴⁹ Alasya, *a.g.e.*, s.135.

¹⁵⁰ Sarıay, *a.g.e.*, s.35.

2.4.3. Johnson Mektubu

Makarios'un Kıbrıs'ta zorunlu askerliği kabul etmesi ve silahlanmaya yönelmesi, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale kararını kesinleştirmişti. 13 Mart 1964'te Türk Hükümeti, Makarios'u, Kıbrıslı Türklere karşı saldırı hareketlerinin sürdürülmesi durumunda, Kıbrıslı Türklerin haklarını ve güvenliğini sağlamak amacıyla müdahale edeceği hususunda uyardı. Bunun üzerine, ABD Başkanı Johnson, Başbakan İsmet İnönü'ye 5 Haziran 1964'te bir mektup göndererek, Türkiye'nin Kıbrıs'a yönelik yapacağı olası bir harekatta, ABD tarafından Türkiye'ye sağlanmış olan hiçbir askeri silahı kullanmasını onaylamayacağını bildirdi.¹⁵¹

Johnson Mektubu, Türkiye'nin Kıbrıs'a müdahale düşüncesinden uzun süre vazgeçmesine yol açmıştı. Johnson Mektubu, Türkiye'nin NATO'dan ve ABD'den tam kopmasını sağlayamamışsa da, çok yönlü politika izlemesi döneminin başlangıcını oluşturmuş ve böylelikle, gerek Sovyet Bloku gerek komşuları ve Üçüncü Dünya Devletleri'yle yakınlaşma politikasına olanak sağlamıştı. Ayrıca, Türkiye'de ABD'ye ve bu ülkenin Türkiye'deki askeri varlığına karşı çıkan akımlar güç kazanmıştı.¹⁵²

ABD, Kıbrıs'taki iki milletten tek millet çıkamayacağını çok iyi bildiği halde Kıbrıs'taki gerçeklere gözünü kapamayı kendi çıkarı için yeğlemektedir. ABD'nin "Büyük Ortadoğu Projesi" doğrultusunda Kıbrıs'ı İslam alemine karşı yıldırıcı bir üs olarak kullanma siyaseti vardır.¹⁵³

2.4.4. Yaşanan Katliamlara Türkiye'nin Tepkisi

Rumların aralık 1963 olaylarını başlatmalarının altında yatan temel neden, hükümetin resmi organlarının denetiminin, yalnızca Kıbrıslı Rumlara bırakılmasını sağlamaktı.

Ada Türklerine uygulanan katliam hareketi karşısında, Türkiye Garanti Antlaşmasının 4. maddesine dayanarak, tek taraflı olarak müdahaleye karar vermişti. Türk Hava Kuvvetleri'ne ait jet uçaklarının 25 Aralık 1963 günü Lefkoşa üzerinde uyarı

¹⁵¹ Tuncer, *a.g.e.*, s.100.

¹⁵² Tuncer, *a.g.e.*, s.101.

¹⁵³ Rauf R. Denktaş, (2007), *Son Çağrı*, Remzi Kitabevi, 2. Baskı, İstanbul, s.28.

uçuşunda bulunması üzerine, EOKA'cılar ateşkes antlaşmasını imzalamak zorunda kaldı.¹⁵⁴

1963 yılında Türkiye'nin daha aktif bir şekilde müdahalesini önleyen pratik güçlükleri de belirtmek lazım. Bunlar neydi?¹⁵⁵

1. Türkiye askeri hazırlıklarını yapmamıştı, hazırlıksız yakalandı.
2. Güneyde yaşayan Türkler vardı.
3. ABD Johnson Mektubu ile kesin tavrını koymuştu.
4. SSCB'den de çekiniliyordu.

Makarios'un 1 Ocak 1964 tarihinde, Kıbrıs'la ilgili bütün anlaşmaları feshettiğini açıklamasıyla Kıbrıs Cumhuriyeti ortadan kalkmış, yerine gayrı meşru Rum yönetimi ortaya çıkmıştır. Bu yönetim de Kıbrıs Cumhuriyeti olarak tanınmaya devam etmiştir. Rumlar Türklere saldırılarını sürdürmüş, evler yakılıp yıkılmış, savunmasız Türkler topluca öldürülmüş, hayat yaşanmaz hale gelmiştir.

BM'den istedikleri kararları çıkartamayan Rumlar 14 Şubat'ta Limasol'da, 9 Mart'ta Baf'ta, 19 Mart'ta Gaziviran ve diğer yerlerde yaşayan Türklere karşı, saldırılar düzenlediler. Bu olaylar karşısında Türkiye'nin adaya çıkarma yapma kararının uygulanması ABD Başkanı Johnson'un girişimleriyle engellendi. ABD'nin bu tutumundan cesaret alan Rumlar, Grivas'ın komutasında Erenköy'deki Türkleri imha hareketine başladılar. Türkiye de 9 Ağustos 1964 günü jetlerle müdahale ederek ateşkesi sağladı. Bu hareket sırasında uçağı düşen Yzb. Cengiz Topel şehit oldu.¹⁵⁶

2.4.5. Pilot Yüzbaşı Cengiz Topel İşkence İle Öldürülüyor

Rumların masum Türk köylerine karşı hunharca giriştiği tecavüze karşı, Türk Hava Kuvvetlerinin hareketinde görev alan ve 8 Ağustos günü Kıbrıs'ın kuzey batısında, Mansura ve Erenköy bölgesinde Rum uçaksavar silahı ile düşürülen, paraşütle atlayarak yaralı olarak kurtulan jet uçağımızın pilotu Yüzbaşı Cengiz Topel,

¹⁵⁴ Tuncer, *a.g.e.*, s.97.

¹⁵⁵ Gül İnanc, (2007), *Büyükelçiler Anlatıyor, Türk Diplomasisinde Kıbrıs (1970-1991)*, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, s.98.

¹⁵⁶ Sarıay, *a.g.e.*, s.36.

Lefkoşa'daki Rum genel hastanesine kaldırılmıştı. Rumlar tarafından esir muamelesine tabi tutulan kahraman pilotumuz, daha sonra Rumlar tarafından işkence ile şehit edilmişti.¹⁵⁷

Şehit Yüzbaşı Cengiz Topel ile birlikte bombardıman uçuşuna çıkan Üsteğmen İzzet Öztarhan, yaptığı açıklamada;

“Eskişehir üssünden dörtlü kol halinde saat 19.00’da (8 Ağustos 1964) hareket ettik. Liderimiz Yüzbaşı Cengiz Topel idi. Erenköy açıklarında iki tane büyük şilep (Rum hücum botları) gördük. İlk dalışta bombaları hedefe attık. Makineli tüfeklerle ateş ettik.

Bombardıman sırasında uçağı yara alan Cengiz Topel’in paraşütünün açıldığını gördük. Gözlerimin önünde uçağı yere çarptı. Saat 20.05’te üssümüze döndük..

Kıbrıs’ta Şehit Yüzbaşı Cengiz Topel’in cenazesi, 13 Ağustos günü Lefkoşa’dan İngiliz Hava Kuvvetleri’ne ait bir helikopter ile İncirlik Havaalanı’na nakledilmişti. Adana’dan Ankara’ya getirilen cenaze, 14 Ağustos 1964 günü yapılan ve Başbakan İsmet İnönü ile bakanlar, genelkurmay başkanı ve kuvvet komutanlarının da katıldığı muhteşem bir törenle toprağa verilmek üzere İstanbul’a uğurlanmıştı.¹⁵⁸

2.4.6. Yeşil Hat Nedir?

27 Aralık 1963’te bir İngiliz generalinin komutası altında, üç garantör ülkenin askerleri, “Barışı Koruma Gücü” ismi altında göreve başladı. 30 Aralık günü de, görevli İngiliz general tarafından “Yeşil Hat” belirlenmişti. Bu hat, Lefkoşa’nın Türk ve Rum kesimlerini ayıran ve Rum saldırılarının durdurulduğu hattı, Yeşil bir kalemle çizildiği için, adına Yeşil Hat denmişti.¹⁵⁹

Lefkoşa’yı iki bölgeye ayıran “Yeşil Hat” üzerinde topluluklar arası bir anlaşmaya varılmıştı. Uygulamada “Yeşil Hat” Kıbrıs’ta iki ayrı yönetimin “fiilen” kurulmasının başlangıcı oldu. Çünkü yöneticiler ve memurlar ancak kendi bölgelerinde

¹⁵⁷ İzzettin Çopur, (2014), *1974 Kıbrıs Barış Harekatı ve Anılar*, Kastaş Yayınevi, İstanbul, s.73.

¹⁵⁸ Çopur, a.g.e., s.74.

¹⁵⁹ Tuncer, a.g.e., s.97.

görevlerini sürdürebilmek durumuna düştüler. Böylece devlet mekanizmasını ellerine geçiren Rumlar karşısında Türkler de kendi yönetimlerini kurmak zorunda kaldılar.¹⁶⁰

2.4.7. 1964 Olaylarının Sonuçları

1964 yılının sonlarında tarım ve ekonomide yapılan zarar dışında devlet dairelerinde veya Rum bölgelerinde çalışan 4.000 civarında Türk işten çıkartılmış, 109 kasabada Türklere ait 527 ev tahrip edilmiş ve 2.000 ev de hasar görmüştü. Bu zulüm üzerine 25.000 civarında Türk, yaşadığı bölgelerden göç etmek zorunda kalmıştır.

1963 – 1964 olaylarından sonra seçimle işbaşına gelen Kıbrıs Türk temsilcileri Temmuz 1965'te Temsilciler Meclisi'ne girmek istediklerinde meclise girmeleri engellendi. Sonunda Kıbrıslı Türkler vatandaşlık hakkından mahrum, ülkesiz kişiler haline getirildiler. Yeni doğan Türk çocukları Kıbrıs vatandaşı olarak kayda geçirilmiyor ve Türklere pasaport verilmiyordu.¹⁶¹

2.5. 1964 YILINDA YAŞANAN DİĞER GELİŞMELER

2.5.1. BM Güvenlik Konseyi Kararı

Londra'da 13 Ocak 1964'te başlayan Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'nin katılımıyla 3'lü; 15 Ocak 1964'te de Kıbrıs Türk ve Rum temsilcilerinin katılımıyla 5'li toplantılarda, Rum temsilciler, anayasada Türklere verilen hakların çıkartılmasını ve Garanti ile ittifak Antlaşmaları'nın feshini istediler.¹⁶²

BM Güvenlik Konseyi, 4 Mart 1964 tarihli ve 186 sayılı kararıyla, Kıbrıs Rum Yönetimi'ni Kıbrıs'ın “yasal hükümeti” olarak tanıma yanılıısına düşmüş ve 1964 yılında artık “Kıbrıs Cumhuriyeti”nin ortadan kalkmış olduğunu görememiştir. Tüm dünya devletleri de bu karara dayanarak, yasal hükümet olarak, Kıbrıs Rum Yönetimi'ni tanımıştır.¹⁶³

¹⁶⁰ Erol Mütercimler, (2003), *Satılık Ada*, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul, s.133.

¹⁶¹ Sarıay, a.g.e., s.37.

¹⁶² Tuncer, a.g.e., s.98.

¹⁶³ Tuncer, a.g.e., s.98-99.

Türkiye’de gerek Kıbrıs’ta Türk kanı akıtılmasını önlemek için bir an önce ateşkes olmasını sağlamak, gerekse Güvenlik Konseyi üyelerinin kendisine “Rumları yasal hükümet olarak tanımayacakları” şeklinde verdikleri güvenceye dayanarak, bu karara olumlu oy vermiştir. BM Güvenlik Konseyi üyeleri ise verdikleri sözleri tutmayarak, gayri meşru gaspçı Rum yönetimini Kıbrıs hükümeti olarak tanınmasını sağladığı için anlaşmanın önündeki en büyük engel olmuş, bizim yalnızlığa itilmemize neden olmuştur.¹⁶⁴

Adada barışı sağlamak üzere, BM Barış Gücü Kıbrıs’a gönderildi. 27 Mart 1964’te görevine başlayan BM Barış Gücü, saldırıya uğrayan Kıbrıs Türklerine yardım edeceği ve saldırıları durduracağı yerde, Rum liderliğine yardımcı bir tutum içine girmişti.¹⁶⁵

2.5.2. Acheson Planı

14 Temmuz 1964’te ABD Başkanı Temsilcileri Dean Acheson, taraflara soruna çözüm bulunmasında yardımcı olmak üzere, kendi ismiyle anılan bir plan sundu. “Acheson Planı” diye isimlendirilen bu belge, şu hususları öngörmekteydi:

Kıbrıs Adası’nın Karpaz yarımadasında, Türkiye’ye, egemenlik hakları kendisine ait olacak bir bölge bırakılacaktı. Bu bölgede, Türkiye istediği kadar asker bulundurabilecekti. Türkiye’nin güvenliği açısından, Meis Adası, Yunanistan tarafından Türkiye’ye verilecekti. Kıbrıs’ın, Rumların ya da Yunanistan’ın egemenliğinde kalacak bölgesinde yaşayan Türklerin çoğunlukla bulunduğu birkaç bölgede, yerel özerk yönetimler kurulacak; ancak, bu yönetimler, merkezi yönetime karşı sorumlu olacaktı. Adada yaşayacak Türkler, Lozan Antlaşması uyarınca Yunanistan sınırları içerisinde kalan Müslüman azınlığa tanınan haklardan yararlanacak ve bu haklara uygun davranılıp davranılmadığı, BM ya da Uluslararası Adalet Divanı tarafından atanacak bir komiser tarafından denetlenecekti.

Acheson Planıyla, hem “taksim” hem de “enosis” tezleri göz önüne alınmış; Türkiye’nin stratejik güvenlik kaygıları giderilmiş; ada, dolaylı olarak NATO’nun

¹⁶⁴ İsmail, *a.g.e.*, s.87-88.

¹⁶⁵ Tuncer, *a.g.e.*, s.100.

denetimine sokulmuş; Doğu Akdeniz, Batı'nın çıkarları açısından güvenli bir duruma getirilmişti.

Acheson Planı, bazı değişikliklerin yapılması koşuluyla, Türkiye tarafından kabul edilmiş¹⁶⁶; ancak Makarios tarafından 30 Temmuz 1964 tarihinde “Bu adı konmamış bir taksim planıdır. Asla kabul edilemez.” açıklamasıyla reddedilmiştir.¹⁶⁷

2.5.3. Plaza Raporu

BM Genel Sekreteri U. Thant, 1964 yılında “Kıbrıs Özel Temsilcisi” olarak Galo Plaza Lasso’yu atamış ve Plaza, Kıbrıs’a ilişkin raporunu 26 Mart 1965’te Genel Sekretere sunmuştu. Bu raporunda, plaza, Makarios Yönetiminin yasallığını tanımakta ve Kıbrıslı Rumların Türklere karşı uyguladıkları tüm şiddet eylemlerine karşın, Makarios’un görüşlerini desteklemekteydi.¹⁶⁸

Bu durumda Türkiye ve Kıbrıs Türkleri Plazanın raporuna karşı çıkar.¹⁶⁹

Kıbrıs Türk toplumu, Zürih ve Londra Antlaşmalarının sonucunda, gerçeklerle bağdaşmayan birçok hak elde etmişti. Başka bir deyişle, Plaza’ya göre, Kıbrıslı Türkler, Kıbrıslı Rumlarla siyasi açıdan eşit ortaklar değil, ancak Kıbrıs Rum Devleti’nde yaşayan bir azınlıktı.¹⁷⁰

2.5.4. 1964 – 1974 Döneminde Türk Halkının Sosyo Ekonomik Durumu

Kıbrıs Türk halkının 1964 saldırılarından sonra Devletin tüm organlarından dışlanması ve 11 yıl sürececek insanlık dışı bir kuşatma altında yaşamaya zorlanması, olumsuz etkisini her alanda gösterdi.¹⁷¹

Rum liderliği bu 11 yıl boyunca Türk halkının bütçedeki hakkını, dış yardımların tümünü gasbetti. Vergileri topladı ama, Türk bölgelerine tek bir kuruşluk yatırım yapmadı... Yol. su, elektrik, sağlık hizmetlerinden yararlandırmadı. Halkımız

¹⁶⁶ Tuncer, *a.g.e.*, s.102.

¹⁶⁷ Aydoğdu, *a.g.e.*, s.72-73.

¹⁶⁸ Tuncer, *a.g.e.*, s.103.

¹⁶⁹ Akmaral, *a.g.e.*, s.138.

¹⁷⁰ Tuncer, *a.g.e.*, s.104.

¹⁷¹ İsmail, *a.g.e.*, s.96.

utanç barikatlarında onur kırıcı yoklamalara maruz kaldı. Türk halkı bütün bu ağır koşullara karşın teslim olmadı, direnişini sürdürdü. Bu insanlık dışı koşullar 1974 Türk Barış Harekatı'na kadar devam etti.¹⁷²

2.5.5. 1967 Bunalımı Nedir?

1965 yılı sonunda, Türkiye'de ve Yunanistan'da önemli siyasal değişiklikler yaşandı: Türkiye'de yapılan seçimler sonucunda Adalet Partisi, tek başına iktidara gelmişti. Yunanistan'da ise, Papandreu Hükümeti istifa etmiş ve yerine istikrarsız koalisyonlar kurulmaya başlanmıştı.

21 Nisan 1967'de Yunanistan'da askeri bir darbe gerçekleştirilmiş ve Albaylar Cuntası yönetimi başlamıştı.¹⁷³ Yönetime el koyan askerlerin Kıbrıs politikasının ana hedefi yayınlanan hükümet programında yer alan ifade ile "Azınlık hakları dikkate alınarak, Enosis'i barışçı yollarla gerçekleştirmek" şeklinde belirtilmekteydi.¹⁷⁴

15 Kasım 1967'de Grivas'ın komutasındaki Rum ve Yunan birlikleri. Boğaziçi ve Geçitkale köylerine saldırıda bulunmuş ve bu iki Türk köyünü ele geçirmişti. Çarpışmalarda 30 Türk mücahidi şehit oldu. Türk Hükümeti, bunun üzerine, askeri müdahalede bulunacağı uyarısında bulunmuş; ancak ABD Başkanı Johnson'un adaya gönderdiği özel temsilcisi Cyrus Vance'in arabuluculuğu sonucunda, Türk Hükümeti adaya çıkartma yapmamış; Grivas, adadan çıkartılmış ve Yunanistan da askerlerini geri çekmek zorunda kalmıştı.¹⁷⁵

2.5.6. Geçici Kıbrıs Türk Yönetiminin Kurulması (28 Kasım 1967)

28 Kasım 1967'de "Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi" kuruldu. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Başkan Vekili Dr. Fazıl Küçük, komitenin başkanı olarak komite üyelerini tayin etti.¹⁷⁶

¹⁷² İsmail, *a.g.e.*, s.96.

¹⁷³ Tuncer, *a.g.e.*, s.105.

¹⁷⁴ Aydoğdu, *a.g.e.*, s.89.

¹⁷⁵ Tuncer, *a.g.e.*, s.106.

¹⁷⁶ Sarıay, *a.g.e.*, s.38.

Yönetimin Yürütme Kurulu Başkanlığı'na Dr. Fazıl Küçük, Başkan Yardımcılığına da Rauf Denktaş getirilmiştir.¹⁷⁷

Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi'nin kurulmasıyla iki toplumunun birbirinden ayrılması tamamlanmış oldu. Dolayısıyla Kıbrıs'ın etnik olarak muhtar iki devlete ayrılması sanıldığı gibi 1974 harekatıyla değil, Makarios ve Grivas'ın 1960'larda başlayan Türk toplumunu tecrit kampanyasının sonucunda hazırlanmış oldu.¹⁷⁸

2.5.7. EOKA-B'nin Kuruluşu

1967 yılı içinde başlayan toplumlararası görüşmeler sürerken, Kıbrıs Rum Toplumunda içinde iki esas görüşün belirginleştiği gözlenir.

Bu görüşmelerden biri, ani bir askeri harekatla Kıbrıs Türk direnişinin kısa yoldan kırılarak Enosisin ilan edilmesini; diğeri de uzun vadeli bir program çerçevesinde ekonomik ve siyasi baskılarla Türk direnişinin kırılarak, Enosis'e ulaşılmasını öngörmektedir.¹⁷⁹

Türkiye'nin baskısı sonucu 1967'de Kıbrıs'tan ayrılmak zorunda kalan Grivas 1971 Eylül'ünde tekrar adaya döndü. Enosis mücadelesini daha fazla körüklemek için EOKA-B adıyla yeni bir yer altı teşkilatı kurdu.¹⁸⁰

Enosis konusunda askeri kısa yolu tercih edenler EOKA'yı canlandırarak "EOKA B" adlı Cunta destekli ve Yunanistan tarafından yönetilen gizli bir örgüt kurdular.¹⁸¹

¹⁷⁷ Murat Sarıca, Erdoğan Teziç, Özer Eskiurt, (1975), *Kıbrıs Sorunu*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s.157.

¹⁷⁸ Tuncer, *a.g.e.*, s.38.

¹⁷⁹ İsmail, *a.g.e.*, s.118.

¹⁸⁰ Sarıay, *a.g.e.*, s.39.

¹⁸¹ İsmail, *a.g.e.*, s.118.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BURSA BASININDA KIBRIS BARIŞ HAREKATI

3.1. KIBRIS BARIŞ HAREKATI ÖNCESİ YAŞANAN GELİŞMELER

3.1.1. Türkiye’de Yaşanan Siyasi Gelişmeler

Türkiye’de 12 Mart 1971’de askerlerin verdiği bir muhtıra, Demirel’in istifasıyla 2,5 yıl sürecek olan bir ara rejime yol açmıştı. Her ara rejim döneminde olduğu gibi, “12 Mart” sürecinde de Türk dış politikası, geleneksel çizgisinden sapma göstermiştir. Bilindiği gibi, Demirel Hükümetleri döneminde, gerek ekonomik nedenlerle gerek ABD karşıtı kamuoyunun baskısıyla, çok yönlü bir dış politikaya geçilmişti. Oysa, “12 Mart”la birlikte yeniden “Batı” (ABD) bağlantılı dış politika ağırlık kazandı. Ne yazık ki bu dönemde Türkiye, Kıbrıs konusunda Makarios – Albaylar Cuntası karşıtlığından yararlanamamış ve böylece, önemli bir fırsatı kaçırmıştı.

14 Ekim 1973’te Cumhuriyet Halk Partisi – Milli Selamet Partisi Hükümeti kurulmuştu. CHP Başkanı Bülent Ecevit “Ortanın Solu” sloganıyla, bir yandan Kıbrıs’ta federasyon tezini benimserken; öte yandan da antiemperyalist ve Amerikan karşıtı kitlelerin desteğini sağlamıştı. Necmettin Erbakan’ın MSP’si de Batı’ya ve ABD’ye karşı bir politikayı savunmaktaydı. Aynı zamanda, siyasal olarak da müdahale edebilecek anlayıştaki bir iktidara sahip bulunmaktaydı.¹⁸²

15 Temmuz 1974’te Kıbrıs’ta Makarios’a karşı darbe düzenlendiğinde Başbakan Bülent Ecevit Washington’un baskısına rağmen haşhaş ekim yasağını kaldıran kararı açıklamak üzere Afyon’a hareket ediyordu. Böyle bir ortamda meydana gelen Kıbrıs’taki darbe karşısında Türkiye sadece askeri olarak hazır olmakla kalmamakta siyasa olarak da müdahale edebilecek anlayıştaki bir iktidara sahip bulunmaktaydı.¹⁸³

¹⁸² Tuncer, *a.g.e.*, s.109.

¹⁸³ Melek Fırat, (2014), “Yunanistan’la İlişkiler”, Ed. Baskın Oran, Türk Dış Politikası, İletişim Yayınları, 19. Baskı, İstanbul, s.740, 741.

3.2. KIBRIS'TA DARBE (15 TEMMUZ 1974)

Yunan Hükümeti adanın Yunanistan'a ilhak zamanının geldiğine inanıyor fakat Makarios'u da bu ilhak için engel olarak görüyordu. Bu sebeple Atina, adadaki Yunan subayları vasıtasıyla, Makarios aleyhine birtakım faaliyetlere girerek onu iktidardan düşürmeye karar verdi.¹⁸⁴

15 Temmuz 1974'te Rum Milli Muhafız Birliği ile EOKA-B, Yunanlı subayların denetimi altında, Makarios'a karşı bir darbe girişiminde bulundu. EOKA'cı Nikos Sampson, "Kıbrıs Elen Cumhuriyeti"ni ilan etti ve kendisi de, bu Cumhuriyet'in Başkanı oldu. Bu darbenin amacı, Kıbrıs'ın, Yunanistan ile birleşmesini sağlamaktı. Makarios, Londra'ya kaçtı.¹⁸⁵

3.2.1. Darbeyi Planlayanlar

Yunan Meclisindeki "Kıbrıs Dosyası" kayıtlarına göre 15 Temmuz 1974 günü Makarios'a karşı yapılan darbenin hazırlayıcılarının şu isimlerden olduğu anlaşılmaktadır:

1. Fedon Gizikis (Yunanistan Cumhurbaşkanı),
2. Adamakdios Andruçopulos (Yunanistan Başbakanı),
3. Dimitri İoannidis (Cunta Lideri),
4. Grigori Bonanas (Silahlı Kuvvetler Başkanı),

Bu ihtilalin temel amacının, bir askeri darbe ile 1959 Zürih ve Londra Antlaşmaları ile kurulan 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasası'nı ortadan kaldırmak ve Helen Kıbrıs Cumhuriyeti'ni ilan etmek olduğu sonradan anlaşılabaktı.¹⁸⁶

Darbe sırasında Makarios, İngilizlerin yardımı ile papaz elbiselerini değiştirerek Baf'a kaçmış, daha sonra İngiliz üssüne sığınmış, oradan da Barış Gücü Komutanlığı'na götürülerek güvenlik altına alınmıştı. İngilizlerin sağladığı helikopterle de Malta Adası'na oradan Londra'ya geçmişti. Makarios'un yerine Cumhurbaşkanlığına

¹⁸⁴ Fahir Armaoğlu, (2012), *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914 – 1995*, Alkım Yayınları, 18. Baskı, İstanbul, s.957.

¹⁸⁵ Tuncer, *a.g.e.*, s.109.

¹⁸⁶ Çopur, *a.g.e.*, s.89.

getirilen Nikos Sampson, Helen Cumhuriyeti'nin kurulduğunu ilan etmiş ve Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etmek için fırsat kollamaya başlamıştı.¹⁸⁷

3.3. HABER GAZETESİ 16 TEMMUZ 1974

Kıbrıs'ta Darbe¹⁸⁸

600 Yunan Subayı Kıbrıs'ta Makarios'u Devirdi

16 Temmuz 1974 tarihli Haber Gazetesi Kıbrıs'ta yaşanan karışıklıkları okuyucularına şu şekilde duyurmuştur.

Dün sabah 600 Yunanlı subay Kıbrıs'ta Başpiskopos Makarios'a bir darbe yaparak, Papaz'ı devirmişlerdir.

“Rum Ulusal Muhafız Ordusu” adı altında, Atina'nın geliştirdiği darbenin başarıya ulaştığı, Makarios'un ise öldürüldüğü haber verilmektedir.

Darbenin başlatılmasından hemen sonra, tanklar ve askeri birlikler, bakanlar kurulu ile Makarios'un oturduğu sarayı sarmışlar, bu arada Papaz'ı tutan yerli polis ile Yunan askerleri arasında çatışma başlamıştır.

Saat 12.00'de ise askeri birlikler yaptıkları anonsta “Kıbrıs Elen Cumhuriyeti” deyimini sık sık kullanmışlar ve Makarios'un öldürüldüğünü dünya kamuoyuna ilan etmişlerdir.

Darbeden hemen sonra Bayrak Radyosu'nda bir konuşma yapan Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Rauf Denktaş ise darbenin başarıya ulaştığını, ancak Makarios'un öldürülmediğini öne sürmüştür. Denktaş'ın inanılır kaynaklardan edindiği bilgilere göre, Makarios, etrafı sarılı olduğu halde Birleşmiş Milletler'den yardım isterken, adadaki Rumları da Yunan subaylarına karşı savaşmaya çağırmıştır.

Ada'da her yerde tanklar gezmekte, halkın Ada'nın içinde seyahat etmemesi, şüpheli görülenlerin öldürülebildiği bildirilmektedir.

¹⁸⁷ Çopur, a.g.e., s.89.

¹⁸⁸ Kıbrıs'ta Darbe, *Haber Gazetesi*, 16.07.1974, s.1, 4.

Denktaş ayrıca Türk kesiminde güvenlik tedbirlerinin sıklaştırıldığını haber verirken, Türklerin olaylara karışmayacağını fakat silah elde hazır bulunacaklarını bildirmiştir.

Atina'ya bağlı 600 Yunan subayı ile bu subayların emrindeki askerler, dün bütün gün Makarios'un polisleri ile kıyasıya çatıştılar, her iki taraftan da 100'ün üzerinde ölü verilmiştir.

Hatırlarda olduğu üzere, Papaz Makarios, Yunan cuntasına gönderdiği mektupta, Ada'daki 600 Yunan subayının geri alınmasını, zira bu subayların kendisine komplo hazırladıklarını bildirmiş, ayrıca;

“Ben askeri idareden hiç hoşlanmam, işler sizin bildiğiniz gibi değil.” demişti. Makarios ayrıca Enosis'in de Ada'da bir hamlede kurulmasına imkan olmadığını Atina'daki cuntacılar bildirmişti. Böylece cunta ile bağlarını koparan Makarios, gelen haberlere göre dün gafil avlanmış ve Cuntaya mensup 600 subay tarafından devrilmiştir.

Aynı gazete haberinin devamında Makarios'un yerine gelen Nikos Sampson hakkında şu bilgileri vermektedir.

Makarios'un Yerine Gelen Yeni Cumhurbaşkanı, 100 İngiliz Öldüren Bir Katil¹⁸⁹

Koyu Bir Enosis Taraftarı Olan Yeni Cumhurbaşkanı Dün, Ada'da And İçti

Makarios'un darbeye kurban gitmesinden yedi saat sonra, Ada'nın Rum kesiminde eski bir gazete patronu Nikos Sampson Cumhurbaşkanı olarak and içmiştir. Cuntanın güvenilir adamlarından biri olan yeni Cumhurbaşkanı, yaptığı açıklamada yakın bir zaman içinde, hükümet üyelerinin de açıklanacağını, halkın sükûnet içinde evlerinden dışarı çıkmamasını söylemiştir.

Ada'nın Rum kesiminde yeni idare tarafından sıkıyönetim ilân edildiği haber verilmektedir.

¹⁸⁹ Makarios'un Yerine Gelen Yeni Cumhurbaşkanı, 100 İngiliz Öldüren Bir Katil, *Haber Gazetesi*, 16.07.1974, s.1, 4.

Bu arada bir çok Rum radyosu Makarios'un öldürüldüğü haberini verirken, bir gizli radyo, yaptığı devamlı neşriyatta, Papaz'ın sağ olarak saraydan kaçıp Birleşmiş Milletler gücüne teslim olduğunu ve devamlı olarak Ada Rumlarını darbecilere karşı kışkırttığını bildirmiştir.

Yeni Cumhurbaşkanı Kimdir...¹⁹⁰

Gece, çeşitli ajans haberlerinden öğrenildiğine göre, Kıbrıs Rum kesiminde yeni Cumhurbaşkanı Nikos Sampson Nikoleo Grivasın sağ kolu olarak tanınmakta ve Makarios'a defalarca komplo kuranların başında yer almış bir kişidir.

Koyu bir Enosis taraftarı olan yeni Cumhurbaşkanı 100'den fazla İngiliz öldürdüğü için eskiden idama mahkum edilmiştir. Bu nedenle, Ada'da beş saatten beri beliren çeşitli korsan radyolar, Makarios leyhinde neşriyat yaparken yeni Cumhurbaşkanı'dan da katil olarak bahsetmekte ve bu yeni idarenin ömrü çok az olacak, "Ada'da kan dökülecek." deyimini sık sık kullanmaktadırlar.

16 Temmuz tarihli Haber Gazetesi'nde yer alan bir başka haberde ise ana muhalefet partisi olan Adalet Partisi genel başkanı Süleyman Demirel'in açıklamaları halka şu şekilde aktarılmaktadır.

Demirel: Türk Cemaati Devletin Teminatı Altındadır¹⁹¹

Kıbrıs'ta yaşanan olaylarla ilgili bir açıklama yapan Adalet Partisi genel başkanı Süleyman Demirel şöyle demiştir.

Kıbrıs'taki darbe hareketi üzerine dün gazetecilerle, istek üzerine görüşen ana muhalefet partisi lideri Süleyman Demirel: "Türk cemaatine hiçbir şekilde zarar verilemez, çünkü Türk cemaati, Türk devletinin teminatı altındadır." demiştir.

Demirel, Ada'da herhangi bir statü değişikliği olamayacağını da tekrarlamış, Türk milletinin böyle bir hayati konuda tek vücut halinde hareket etmesinin en tabii hakkı olduğunu bildirmiştir.

¹⁹⁰ Yeni Cumhurbaşkanı Kimdir..., *Haber Gazetesi*, 16.07.1974, s.1, 4.

¹⁹¹ Demirel: Türk Cemaati Devletin Teminatı Altındadır, *Haber Gazetesi*, 16.07.1974, s.1, 4.

3.4. MİLLET GAZETESİ 16 TEMMUZ 1974

16 Temmuz 1974 tarihli Millet Gazetesi ise Kıbrıs'ta yaşananları okuyucularına Makarios'un Akıbeti Meçhul başlığı ile duyurmuştur:

Makarios'un Akıbeti Meçhul!..¹⁹²

Nikos Sampson Kıbrıs'ta Yeni Cumhurbaşkanı

Kıbrıs Rum Yönetimi lideri Makarios'un Yunan subayları yönetimindeki Rum Ulusal Muhafız Gücü tarafından görevinden alındığı açıklanmıştır. Türkiye saati ile dün 11.00 de haberi veren radyo, Makarios'un darbe sırasında öldürüldüğünü de ileri sürmüştür.

Başkanlık sarayı çevresinde silah sesleri işitilmiştir. Darbeden bir süre sonra, Kıbrıs Rum radyosunda, “Burası Kıbrıs Elen Cumhuriyeti” anonsu yapılmıştır. Radyodan yapılan açıklama durumun Rum Ulusal Muhafız Kuvvetlerinin hakimiyetinde olduğu, direnme teşebbüsünde bulunanların vurulacağı bildirilmiştir ve son olayları Yunanlıları ilgilendiren bir iç sorun olarak nitelendirmiştir. Ayrıca askeri darbenin amacının Rumlar arasında kardeş kavgasını önlemek ve düzeni sağlamak olduğu öne sürülmüştür.

Çatışmalar Başladı¹⁹³

Alınan haberlere göre, Magusa ve Girne'de de Rum polisleri ile Rum Milli Muhafız Ordusu arasında yer yer çatışmalar olmaktadır. Ölen veya yaralananlar hakkında herhangi bir bildiri yayımlanmamıştır. Rum bölgelerini dolaşan bir Bayrak Radyosu muhabiri cankurtaran arabalarının düdüklerini çalarak sağa sola koşuştuklarının görüldüğünü Rum radyosu adanın her tarafında dolaşmanın yasaklandığını bildirmiştir. Ancak resmen sokağa çıkma yasağı ilan edilip edilmediğinden söz etmemiştir. Lefkoşa kazasına bağlı Manilya'da da Rum polisleri ile muhafız askerleri arasında şiddetli çarpışmaların devam ettiği ve Rum polislere milli muhafızları gördükleri yerde vurmaları için emir verildiği bildirilmiştir. Magusa'daki bir kamptan bazı milli muhafızların polislere yardım etmek üzere kamptan kaçtıkları

¹⁹² Makarios'un Akıbeti Meçhul!.., *Haber Gazetesi*, 16.07.1974, s.1, 6.

¹⁹³ Çatışmalar Başladı, *Haber Gazetesi*, 16.07.1974, s.1.

öğrenilmiştir. Cumhurbaşkanlığı sarayı ile Başpiskoposluk sarayının etrafı tank ve askerler ile sarılmıştır. EOKA örgütü mensupları ile Milli Muhafızların Başpiskoposluk binasına aralıklarla ateş açtıkları bildirilmektedir. Türk bölgelerinde alınan tedbirler daha da sıklaştırılmıştır. Rauf Denктаş, barış gücünün de, yeşil hatlar boyunca güvenlik tedbirleri almasını istemiştir.

Darbecilerin elinde bulunan Lefkoşa Radyosu, Makarios'un öldürüldüğünü söylerken, kimliği meçhul yeni bir Rum radyosu, Makarios'un ölmediğini bildirerek, Rumları darbecilere karşı direnmeye çağırmıştır.

İsrail'den dinlenen bir Rum radyosundan ise Makarios sağdır, Lefkoşa Radyosu'nu ele geçiren subaylar yalan söylemektedirler. Kıbrıs her zaman bir cumhuriyettir, Kıbrıs'ta Türkçe yayın yapan radyolar Makarios'un sağ olduğuna dair çeşitli haberler aldıklarını bildirmişlerdir.

Lefkoşa Rum Radyosu yayınladığı, haberde Kıbrıs'ta bulunan Mani Gazetesi sahibi ve Rum temsilciler meclisi üyesi Nikos Sampson'un Makarios'un yerine Rum Ulusal Muhafız Gücü tarafından Cumhurbaşkanı ilan edildiği bildirilmiştir.

Rauf Denктаş Ne Diyor?¹⁹⁴

Millet Gazetesi'nin haberine göre, Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denктаş yaşanan bu gelişmelerle ilgili şu açıklamayı yapmıştır:

“Yaşanan gelişmeleri yakından takip etmekteyiz. Rumlar arasında olduğuna inandığımız bu durumda bize düşen görev kendi iç emniyetimizi korumak, savunma tedbirlerimizi almak ve birlikte hareket etmektir.”

“Vatandaşlarımızın mümkün olduğu kadar yollarda seyahat etmemeleri alınacak tedbirler arasındadır. Yarınımızdan ve devamımızdan emin bir şekilde gelişmeleri izlemeye devam edeceğiz. Bu güç günleri de halkımızın sağduyusu milli direnişi ve anavatana olan bağlılığı sayesinde salimen atlatacağımıza eminim.”

Rauf Denктаş “Kıbrıs Elli Yılın Hikayesi” adlı eserinde 15 Temmuz 1974 sabahı yaşanan gelişmeleri şöyle aktarmaktadır:

¹⁹⁴ Rauf Denктаş Ne Diyor?, *Millet Gazetesi*, 16.07.1974, s.1, 6.

15 Temmuz, 1974.. Sabahın 8.15'i, Rum tarafından silah sesleri.. Rum radyosundan marşlar.. Kemal Aşık'tan telefon: Makarios öldürülmüş. İlk reaksiyonum: Kanla gelen, kanla gider.. Sonra? Evet sonrası önemli.. Beklenen oldu, hem de beklediğimizin ötesinde! Darbe? Büyük bir olay! Altından nasıl kalkacaklar?

Işık Olaylar İçin Konuştu¹⁹⁵

Millet Gazetesi'nin haberine göre, Dışişleri Bakanı vekili Hasan Esat Işık 15 Temmuz'da yaşananlarla ilgili şu değerlendirmeyi yapmıştır:

Kıbrıs'taki gelişmelerle ilgili olarak Dışişleri Bakan vekili Hasan Esat Işık bir demeç vermiştir. Işık, demecinde şöyle demiştir:

Kıbrıs Rum Kesimi'nde bir hükümet darbesi olduğu öğrenilmiştir. Bu müdahalenin sadece Kıbrıs Rum İdaresine müteveccih bir hareket olduğu bildirilmekteyse de bilindiği gibi Kıbrıs Sorunu milletlerarası bir sorundur ve Türkiye, Yunanistan, İngiltere ve Kıbrıs'taki iki cemaatin anlaşmalara dayanan asri hükümlülükleri bulunan bir meseledir. Türkiye'nin bu teşebbüsü herhangi bir şekilde bu akdi statüyü izlal etmesine müsaade edilmeyeceği tabidir. Kıbrıs Türk ve Rum Cemaatleri birbirlerine tahakküm etmeden bir arada yaşadıkları bağımsız bir devlettir ve böylece kalacaktır. Türk hükümetinin konuya gereken önemi izlemekte olduğu ve gereken tedbirleri almayı ihmâl etmeyeceği açıktır.

3.5. HABER GAZETESİ 17 TEMMUZ 1974

17 Temmuz tarihli Haber Gazetesi darbeden sonra adadaki Türklere yönelik bir saldırı olmadığını okuyucularına şöyle duyurmuştur:

Türklere Henüz Saldırı Olmadı¹⁹⁶

İngiltere Dışişleri Bakanı; “Makarios, Derhal Ada'daki İngiliz Üslerine Sığınabilir” dedi.

Kıbrıs'ta “Darbecilerle Makarios'çular” arasında dün de şiddetli sokak çatışmalarının hüküm sürdüğü haber verilmektedir. Darbecilerin elinden kaçmayı

¹⁹⁵ Işık Olaylar İçin Konuştu, *Millet Gazetesi*, 16.07.1974, s.1, 6.

¹⁹⁶ Türklere Henüz Saldırı Olmadı, *Haber Gazetesi*, 17.07.1974, s.1.

başaran, Başpiskopos Makarios dün de iki defa Baf'taki korsan radyodan Rum halkına hitap ederek "Ben Makarios; sizin seçtiğiniz lideriniz. İş başındayım ve sağım.. Darbecilere teslim olmayın ve direnin." demiştir. Yapılan bu radyo anonsları darbecileri kızdırmış ve Baf'ın üzerine yeni taze kuvvetler gönderilmiştir. Bu arada darbecilerin elinde bulunan Kıbrıs Radyosu'ndan da Makarios'un teslim olması istenmektedir.

Türk Kesiminde Durum¹⁹⁷

Diğer yandan, Ada'nın Türk kesiminde tam bir sükunet hüküm sürmekte ve güvenlik tedbirleri alınmaktadır. Türk yürütme kurulu başkanı Rauf Denktaş, Bayrak Radyosu'ndan Türk halkına hitap ederken, Onlardan olaylara sur'eti katiyede karışmamalarını istemektedir.

5 Bakan And İçti¹⁹⁸

Ayrıca yeni hükümetin beş Rum bakanı daha dün and içerek göreve başlamıştır. Nato Konseyi ise darbe olayını dün gece ilk kez görüşmüştür. Sızan haberlere göre Nato Konseyinde Yunanistan'ın tutumu yerilmiş ve Nato'nun Güney-doğu kanadındaki bu arızanın giderilmesi önerilmiştir.

Gece ise, Makarios'un bulunduğu Baf bölgesine, Yunan hücumbotları saldırıya geçmiştir. Saldırıya, sahilden karşı saldırı olmuş ve çok sayıda kişinin can verdiği öğrenilmiştir.

Demirel: Muhalifi ve Muvafıkı ile Beraberiz...¹⁹⁹

Dönemin anamuhalefet lideri ve Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel yaşanan gelişmeleri şu şekilde değerlendirmiştir:

"Muhalifi ve muvafıkı ile birlik içindeyiz, beraberiz. Dış konularda Türkiye'de muhalefet olmaz, birlik olur." demiştir.

Ayrıca dün öğleden sonra Sovyetler Birliği'nin Ankara Büyükelçisi, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ü ziyaretle 40 dakika süren bir görüşme yapmıştır. Büyükelçi köşkten ayrılırken, Yunanistan'ın darbe hareketini kınadıklarını belirtmiştir.

¹⁹⁷ Türk Kesiminde Durum, *Haber Gazetesi*, 17.07.1974, s.1.

¹⁹⁸ 5 Bakan And İçti, *Haber Gazetesi*, 17.07.1974, s.1.

¹⁹⁹ Demirel: Muhalifi ve Muvafıkı ile Beraberiz..., *Haber Gazetesi*, 17.07.1974, s.1.

Diğer yandan, Bulgaristan Hükümeti de komşusu olmasına rağmen, Makarios'u tuttuğunu ve Yunan Cuntasının yaptığı işin yasa dışı olduğunu bir bildiri ile dünya kamuoyuna açıklamıştır.

BBC Yunanista'a Ateş Püskürüyor²⁰⁰

İngiliz resmi yayın organı BBC'nin Yunanistan'ın Kıbrıs'ta Rum lider Makarios'a karşı yaptığı darbeye tepkisini Haber Gazetesi sayfalarına şöyle taşımıştır:

BBC radyosu dünkü neşriyatında, Kıbrıs'taki darbeye geniş yer vermiş ve spiker, Makarios'a karşı girişilen hareketi insanlık dışı, çağ dışı olarak nitelemiştir.

Radyoda bu konuda yapılan yorumda, Türkiye'nin tedbir almasının normal olacağı belirtilirken, Atina'nın komplosu karşısında, Doğu Akdeniz ülkelerinin tehlikeye girdiği belirtilirken:

“Bu komploya, bu darbeye, Nato ne zaman el koyacak?..” demiştir.

Makarios Kimdir?²⁰¹

17 Temmuz tarihli Haber Gazetesi Makarios'un öz geçmişini okuyucularına şöyle duyurmuştur.

1913 yılında Kıbrıs'ın Baf kazasının Panagia köyünde doğmuştur. Köylü bir çiftçi ailesinin oğlu olan Makarios 13 yaşında iken “Cikko” manastırında keşişlik için öğrenime başlamış daha sonra aynı manastır tarafından Lefkoşa Cimnasyumu'na gönderilmiştir. Buradan mezun olduktan sonra Atina'ya giden Makarios 1942 yılında ilahiyat fakültesinden mezun olmuştur. Bu süre içinde iki yıl kadar aynı üniversitenin hukuk fakültesine de devam etmiştir.

1938 yılında papazlık payesini almış olan Makarios dünya kiliseler birliği tarafından Boston Üniversitesi'nde ilahiyat tahsili için burs alınca, Atina'da hukuk tahsilini yarıda bırakarak Amerika'ya gitmiştir.

1948 yılında henüz Boston Üniversitesi'nde öğrenimine devam ederken Kityum Piskoposluğu'na seçilmiş ve adaya dönerek görevine başlamıştır.

²⁰⁰ BBC Yunanista'a Ateş Püskürüyor, *Haber Gazetesi*, 17.07.1974, s.1.

²⁰¹ Makarios Kimdir?, *Haber Gazetesi*, 17.07.1974, s.1.

1949 yılında Yunanistan'ı ziyaret ederek kral ve Yunan hükümeti ileri gelenleri ile görüşmelerde bulunduktan sonra politikada sivrilmeye başlamış, 1950 yılı ocağında Kıbrıs Kilisesi Sinod Meclisi'nin kararı ile adada bir plebisit yapılmasında önyak olmuştur. Bu plebisit, gerek İngiliz baltalamaları ve gerekse komünistlerin tutumu yüzünden fiyasko ile sonuçlanmıştır.

Aynı yılın ekim ayında başpiskoposluk inhilal edince başpiskoposluğa getirilmiştir. O zamandan beri Kıbrıs Rumlarının hem ruhani ve hem de siyasi lideri olarak faaliyet göstermektedir.

3.6. KIBRIS'TA YAŞANAN DARBENİN TÜRKİYE'YE YANSIMALARI

Makarios'a karşı düzenlenen darbeye Türkiye Hükümeti'nin tepkisi sert oldu. Kıbrıs Türk halkının imha tehlikesi ile karşı karşıya olduğunun Makarios gibi yetkili bir ağızdan BM Güvenlik Konseyi'nde açıklanmış olması, garantör devletlerden biri olan Türkiye'yi harekete geçirdi. 15 Temmuz 1974'te toplanan Bakanlar Kurulu ülkenin menfaatleri ve güvenliği ile her türlü tedbiri almak üzere Başbakan Bülent Ecevit'e tam yetki verdi.

Gelişmeleri endişeyle takip eden Türkiye, İngiltere, ABD ve SSCB ile temasa geçerek tepkilerini iletti. Diğer yandan Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün davetiyle 17 Temmuz 1974'te meclis olağanüstü toplandı. Aynı gün Londra'ya giden Başbakan Bülent Ecevit, İngiliz Hükümeti'ni müşterek müdahaleye ikna etmeye çalıştıysa da başarılı olamadı. BM'de ise SSCB'nin, Yunanistan'ın kınanması isteği ile verdiği önerge ABD tarafından veto edildi. Bununla birlikte ABD anlaşmazlığın barışçı yollarla çözülmesi için Londra, Ankara ve Atina'da görüşmelerde bulunmak üzere Dışişleri Bakan Yardımcısı Joseph Sisco'yu görevlendirdi. 18 Temmuz'da Sisco ile görüşen Başbakan Ecevit onun vasıtasıyla Yunanistan'a, Türkiye'nin isteklerini içeren bir ultimatoma gönderdi. Bu ultimatomla Nikos Sampson'un Kıbrıs Devlet Başkanlığı'nı bırakması, Kıbrıs Milli Muhafız Teşkilatındaki 650 Yunan subayının geri çekilmesi ve adanın bağımsızlığı için sağlam garanti verilmesi isteniyordu. Yunanistan'daki cunta

Türklerin, ABD'nin baskısıyla kuvvet kullanamayacaklarına kanaat getirdiği için bu istekleri reddetti.²⁰²

3.6.1. Muhtemel Yunan ve Rum Saldırılarına Karşı Alınan Önlemler

17 Temmuz 1974 günü Trakya'daki 2. ve 5. Kolordu birlikleri Yunan hududuna doğru hareket halindeydi. Batı Anadolu'da Ege ordusu birlikleri sefer görev yerlerini almıştı. Kıbrıs'a karşı hareket yapacak birlikler ise Mersin Taşucu ve civarına yanaşıyordu. Donanmada Ege ve Akdeniz'e açılmıştı.²⁰³

3.7. MİLLET GAZETESİ 17 TEMMUZ 1974

Korutürk Millet Meclisi'ni Acele Toplantıya Çağırıldı²⁰⁴

17 Temmuz tarihli Millet Gazetesi Kıbrıs'ta darbeyi ve yaşanan gelişmeleri değerlendirmek amacıyla Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün TBMM'yi toplantıya çağırmasını okuyucularıyla paylaşmıştır.

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk Türkiye Büyük Millet Meclisi'ni 18 Temmuz Perşembe günü saat 15 de olağanüstü toplantıya çağırıştır. Korutürk bu konuda başbakanlığa ve TBMM birleşik toplantısı başkanlığına birer mesaj göndermiştir.

Korutürk'ün açıklanan mesajında şunları belirtmektedir.

TBMM başkanlığına ve başbakanlığa dış siyaset olaylarının meydana getirdiği şartlar karşısında, Bakanlar Kurulu ve siyasi partilerin isteği istikametinde ve şahsen gördüğüm lüzum üzerine Anayasanın 83 maddesine dayanarak TBMM'yi 18 Temmuz 1974 perşembe günü saat 15 de Ankara'da birleşik toplantıya davet ediyorum.”

TBMM başkanlığına gönderilen mesajda durumun senatör milletvekillerine duyurulması istenmiştir.

²⁰² Sarıay, a.g.e., s.41

²⁰³ Çopur, a.g.e., s.92.

²⁰⁴ Korutürk Millet Meclisi'ni Acele Toplantıya Çağırıldı, *Millet Gazetesi*, 17.07.1974, s.1.

3.8. HABER GAZETESİ 18 TEMMUZ 1974

Millet Meclisi'nin Ortak Toplantısı Bugün²⁰⁵

Aynı konu hakkında 18 Temmuz tarihli Haber Gazetesi ise şu haberi yapmıştır.

Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu bugün “ortak bir toplantı” yapacaktır.

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün talebi üzerine seçim bölgelerinde bulunan Parlamenterler Ankara'ya dönmeye başlamıştır.

Toplantı bugün saat 15.00'de başlayacak ve Başbakan Bülent Ecevit Londra'da bulunduğu için parlamenterlerle dış konularla ilgili Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Necmettin Erbakan bilgi verecektir.

Ayrıca, Türkiye radyoları ve TV de bugünkü meclisin ortak çalışmasını canlı olarak kamuoyuna duyuracaklardır..

Ordu Alarmda Güneye Asker Sevk ediyoruz²⁰⁶

Dün acele olarak Londra'ya hareket eden Başbakan Bülent Ecevit, gece İngiltere Başbakanı ile bir görüşme yaptı. Yunan Cuntasını hiç bir ülke tasvip etmiyor.

18 Temmuz tarihli Haber Gazetesi'nde yaşanan gelişmeler şöyle aktarılıyor:

Türk ordusunun alarm durumu dün de devam etmiştir. Özellikle güney bölgelerine yaya ve topçu birliklerinin sevk edildiği sızan haberlerden öğrenilmektedir.

Türkiye'nin güneye asker yığması, Yunan Cuntasını büyük bir telaşa sürüklemektedir. Atina radyosu dün geceki haber bülteninde:

“Türkler ne yapmak niyetindeler” diye bir cümle kullanmıştır.

Bu arada Başbakan Bülent Ecevit'in, Londra'ya gitmesi de Yunan hükümetini bir hayli kuşkulandırmıştır. Atina radyosu, dün geceki dış olaylar yorumunda, Türkiye'nin İngiltere ile birlikte Kıbrıs'a müdahalesinden bahsetmiş:

“İngiltere, Yunan dostluğunu pek çabuk unutmuşa benziyor.” demiştir.

²⁰⁵ Millet Meclisi'nin Ortak Toplantısı Bugün, *Haber Gazetesi*, 18.07.1974, s.1.

²⁰⁶ Ordu Alarmda Güneye Asker Sevk ediyoruz, *Haber Gazetesi*, 18.07.1974, s.1, 4.

Başbakan Bülent Ecevit, dün saat 16.10 da askeri bir uçakla Londra'ya gitmiştir.

Kıbrıs konusunda garantör devletlerden olan İngiltere hükümeti ile danışma konusunda Londra'ya giden Ecevit'e, Milli Savunma Bakanı ve Dışişleri Bakan Vekili ile İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk eşlik etmektedir.

Ecevit, havaalanında verdiği kısa demeçte, barışçı yollardan çözüm yolu aradıklarını bildirmiş, daha önce de Kuvvet Komutanları ile Genel Kurmay Başkanı'nın riyasetinde bir çalışma yaptıklarını söylemiştir.

Nato Konseyi Karar Aldı: 650 Yunan Subayı Derhal Adadan Çekilsin²⁰⁷

18 Temmuz tarihli Haber Gazetesinde Nato'nun Kıbrıs konusunda aldığı karara yer verilmiştir.

Ada'da Dün De Çatışmalar Oldu Ve 300 Ölü Var²⁰⁸

Brüksel'de dün toplanan NATO Konseyi, Kıbrıs'taki son gelişmeleri ele almış ve altı buçuk saatlik bir oturumdan sonra Yunanlı 650 subayın derhal Kıbrıs'ı terk etmesini ve Makarios'un tekrar eski görevine iade edilmesini kararlaştırmıştır.

Karar ittifakla alınırken, Yunan delegesi oylamaya katılmamış ve:

“Hükümetimden tâlimat almadan, bir şey diyemem.” demiştir. Diğer yandan, Kıbrıs Adası'nda dün de Cuntacılarla, Makarioscular arasında çatışmalar olmuş ve 300 kişinin öldüğü haber verilmiştir. Ölenlerin Atina'ya taşınması için Kıbrıs ile Atina arasında “Hava Köprüsü” kurulduğu açıklanmıştır. Çatışmada ölen bir Yunanlı Binbaşı dün uçakla getirilip, Selanik'te gömülürken, cunta hükümeti mezar taşına şunları yazdırmıştır:

“Vatanı uğruna şehit oldu.”...

Böylece Yunan Cuntası, Kıbrıs'ta harekete geçtiğini kabullenmiş olmaktadır.

²⁰⁷ Nato Konseyi Karar Aldı: 650 Yunan Subayı Derhal Adadan Çekilsin, *Haber Gazetesi*, 18.07.1974, s.1, 4.

²⁰⁸ Ada'da Dün De Çarpışmalar Oldu Ve 300 Ölü Var, *Haber Gazetesi*, 18.07.1974, s.1, 4.

Ada'nın Türk kesiminde ise durum normaldir. Türk cemaati başkanı Rauf Denктаş, sıkı güvenlik tedbiri alındığını, şimdiye kadar herhangi bir Rum saldırısı olmadığını söylemiştir.

Eski Kral Konstantin, Yeniden Krallığa Dönüşmeyi Önerdi²⁰⁹

Kıbrıs'ta yaşanan darbenin Yunan iç siyasetine yansımalarını Haber Gazetesi şu şekilde halka duyurdu.

Eski Yunan Kralı Konstantin, dün Fransa'da düzenlediği basın toplantısında, Atina'daki cuntayı ağır bir dille suçlamış ve:

“Yunan ülkesi, böylesine zor durumda ve yalnız kalmamıştı.” demiştir.

Bu nedenle Yunan halkına da hitap etmek istediğini ve Yunanistan'da yeniden krallığın kurulması lazım geldiğini öne süren Konstantin:

“Yunanistan dışarıda küçük düştü, içerde ise parçalandı.” deyimini kullanmıştır.

Makarios: Beni Öldürmek İstediler ve Üstelik Öldü Sandılar²¹⁰

Öğrenildiğine göre, Makarios Newyork'a geçecek ve Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde konuşacaktı. Ancak Ecevit'in, Londra'ya gelmesi üzerine, İngiltere dışişlerinin isteği ile bu seyahati bir gün ertelediği öğrenilmiştir. Muhtemelen bugün Ecevit – Makarios arasında, Londra'da bir görüşme yapılabilecektir.

15 Temmuz 1974'te Yunan Hükümeti'nin “Başkanlık Harekatı” adı altında yaptığı darbeden İngilizlere sığınarak ölümden kurtulan Makarios ABD'ye gitmeyi başardı. Cunta tarafından Cumharbaşkanlığı koltuğuna getirilen Nikos Sampson aynı gün 1960 anayasasına aykırı olarak “Kıbrıs Helen Cumhuriyeti” ilan etti.

19 Temmuz 1974'te BM Güvenlik Konseyi'nde bir konuşma yapan Makarios: “Yunanlılar Kıbrıs'ı işgal etmişlerdir. Büyük binalarda Yunan bayrakları dalgalanmakta ve ambulanslar sürekli olarak yaralı taşımaktadırlar. Yunanlılar Türklerden çok daha tehlikededirler. Çatışmalar kanlı bir şekilde devam etmektedir. Türkler de büyük tehlike

²⁰⁹ Eski Kral Konstantin, Yeniden Krallığa Dönüşmeyi Önerdi, *Haber Gazetesi*, 18.07.1974, s.1, 4.

²¹⁰ Makarios: Beni Öldürmek İstediler ve Üstelik Öldü Sandılar, *Haber Gazetesi*, 18.07.1974, s.1, 4.

içindedirler. Bu işgal harekatı Kıbrıs'ın bağımsızlığını tamamen ortadan kaldırmıştır.” dedi.

3.9. MİLLET GAZETESİ 19 TEMMUZ 1974

Tunus Büyükelçisi: Türkiye ile Her Zaman Beraberiz²¹¹

19 Temmuz tarihli Millet Gazetesi Tunus'un Türkiye'ye desteğini manşetine taşımıştır.

Dışişleri Bakanlığı'nda Kıbrıs sorunu ile ilgili yoğun temaslar dün de sürdürülmüştür. 10 Arap ülkesinin Büyükelçi veya Maslahatgüzarları toplantıda hazır bulunmuşlardır. Cezayir, Suudi Arabistan, Mısır, Irak, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Libya, Suriye ve Tunus'un Ankara Büyükelçi veya Maslahatgüzarları Dışişleri Bakanlığı genel sekreteri Büyükelçi İsmail Enez ile görüşmüşlerdir.

Kıbrıs'taki son gelişmeler hakkında Büyükelçilere bilgi verilmiştir, Tunus'un Ankara Büyükelçisi Selim Bengazi, görüşmelerden sonra basın mensuplarına yaptığı açıklamada, Türk Hükümeti'nin görüşlerini öğrendik. Hepimiz Türkiye'nin dostu olan ülkeleriz ve Türkiye'nin yanındayız demiştir.

İngiltere'nin Ankara Büyükelçisi Dışişleri Bakanlığı'na gelerek Siyasi İşler Genel Müdürü Büyükelçi İsmail Soysal ile görüşmüştür. İngiltere Büyükelçisi tatil dönüşü hemen Türkiye'ye geldiğini ve Kıbrıs'taki son görüşmeler hakkında bilgi aldığını açıklamıştır.

3.10. HABER GAZETESİ 19 TEMMUZ 1974

Yunanistan'ın Darbe Sonrası Kıbrıs'taki Faaliyetleri²¹²

Yunanistan Kıbrıs'a Silah ve Cephane Göndermeye Başladı

19 Temmuz tarihli Haber Gazetesi Kıbrıs Barış Harekatı öncesi yaşanan gelişmeleri şöyle aktarmış.

²¹¹ Tunus Büyükelçisi: Türkiye ile Her Zaman Beraberiz, *Millet Gazetesi*, 19.07.1974, s.1.

²¹² Yunanistan'ın Darbe Sonrası Kıbrıs'taki Faaliyetleri, *Haber Gazetesi*, 19.07.1974, s.1.

Başbakan Ecevit dün Londra’da düzenlediği basın toplantısında, İngiltere’yi bu konuda ikaz etti.

Başbakan Bülent Ecevit, dün gece Londra’da düzenlediği basın toplantısında, gazetecilerin Kıbrıs konusunda sorularını cevaplamış: “Yunanistan iki gündür, Kıbrıs’a silah ve cephane yığıyor, kimse dur demiyor.” demiştir. “Bu konuyu, İngiltere Başbakanı Sayın Wilson’la görüştük, kendilerine garantör devlet olarak kaygılarımızı endişelerimizi bildirdik.” diyen Başbakan Bülent Ecevit, Ada’ya ortak girişim için de konuşmalar yapıldığını söylemiştir. Yapılan açıklamaya göre, İngiltere Başbakanı Wilson’da aynı endişe ve kaygıyı taşıdığını bildirmiş ve girişimden önce diplomatik temasların yoğunlaştırılması için, kendilerinin de karar aldığını söylemiştir.

Londra’da dün yayınlanan gazeteler Wilson–Ecevit görüşmesine geniş yer ayırmıştır.

Lefkoşa’da Sokak Çatışmaları Dün Şiddetlendi²¹³

Yunan Darbecileri Tahkimat Yapıyor. Kıbrıs Bağımsız Cumhurbaşkanlığı Bayrakları da Yakılıyor

Kıbrıs’ta darbe yapan Yunanlıların faaliyetleri Haber Gazetesi’nde şu şekilde yer almıştır:

Lefkoşa’da dün Yunan subayları geniş çapta tutuklamalara başlamıştır. Bu arada resmi binalarda bulunan Kıbrıs Bağımsız Cumhurbaşkanlığı bayrakları yer yer yakılmış, yerine Yunan bayrakları asılmıştır.

Bu nedenle Lefkoşa’da öğleden sonra yeniden kanlı sokak çarpışmaları başladığı haber verilmektedir. Yunanlı subaylar, Türklerden de korktukları için yer yer tahkimata girişmişler, Türk evlerinde silah araması yapılarak ruhsatlı av tüfekleri dahi toplatılmıştır.

Önümüzdeki günlerde, Ada’da daha geniş bir tasfiye hareketine girişmesi beklenen darbeci Yunan subayları, Lefkoşa Rum Belediye Meclisi’ni dağıtmışlar, gazetelerin dün de yayınlanmasını önlemişlerdir.

²¹³ Lefkoşa’da Sokak Çarpışmaları Dün Şiddetlendi, *Millet Gazetesi*, 19.07.1974, s.1, 4.

Lefkoşa’da 1000 Kadar Makarios’cu Tutuklandı²¹⁴

Kıbrıs’ta duruma tamamen hakim oldukları, çeşitli ajanslar tarafından bildirilen Yunanlı subaylar, Atina’daki cuntadan aldıkları emirleri sert şekilde uygulama alanına koymaya başlamışlar ve dün bine yakın Makarios taraftarı ile sol eğilimli kişileri tutuklamışlardır.

Ayrıca evler de, tek tek aranmış ve çok sayıda silah ele geçirilmiştir. Silahlarını vermeyenlerin askeri mahkemeye sevk edilecekleri ihtar edilmektedir.

Gizikiz, Aşağılık Yalanlar²¹⁵

Kıbrıs’ta yaptığı büyük hata ve siyasi cinayetler yüzünden dünya kamuoyunda her geçen gün biraz daha küçülen Atina cuntasına Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere’de yayınlanan gazeteler dün ağır bir dille hücumla geçmişlerdir.

Amerika’da yayınlanan Guardian dünkü başyazısında, Cuntabaşı Gizikiz için şunları yazmaktadır:

“Albayların büyük hatası bir yana, Gizikiz durmadan saldırıyı yapanın kendileri olmadığını söylüyor. Bize kalırsa Gizikiz aşağılık yalan atıyor..”

Son Dakika: Barış Gücü Birlikleri Lefkoşa’da Mevzilenmeye Başladı²¹⁶

Yunanistan’ın desteklediği Kıbrıs Rum Yönetimi’nin Türklere yönelik saldırıları üzerine BM barış gücü askerlerinin Kıbrıs’a gelişini 19 Temmuz tarihli Haber Gazetesi şu şekilde haber yapmıştır.

Son dakikada aldığımız bir habere göre, Lefkoşa’da gece yarısından sonra, Barış gücü birliklerinin de mevzilenmeye başladıkları öğrenilmiştir.

Barış gücü de, Lefkoşa’daki vahim durum üzerine böylece harekete geçmektedir. Yine gece alınan haberlere göre, Ada’daki çarpışmalar sonucu ölü sayısı iki binin üzerine çıkmıştır.

²¹⁴ Lefkoşa’da 1000 Kadar Makarios’cu Tutuklandı, *Millet Gazetesi*, 19.07.1974, s.1, 4.

²¹⁵ Gizikiz, Aşağılık Yalanlar, *Millet Gazetesi*, 19.07.1974, s.1, 4.

²¹⁶ Son Dakika: Barış Gücü Birlikleri Lefkoşa’da Mevzilenmeye Başladı, *Millet Gazetesi*, 19.07.1974, s.1.

Sokaklar boş bir manzara arzetymekte, yalnızca top ve tüfek sesleri duyulmaktadır. Halk evlerinden dışarı çıkamamakta, bazı kişilerin aç ve susuz oldukları haberleri gelmektedir.

Daha Ne Bekliyoruz: Türk Ordusu Kıbrıs'ı Ne Zaman İstila Edecek?...²¹⁷

Demirel: Yunanistan'a verilecek bir kaya parçamız bile olamaz..

Yunanistan'ın Kıbrıs'taki faaliyetlerini tepkiyle karşılayan AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in düşüncelerini Haber Gazetesi sayfalarına şu şekilde taşımıştır:

Kıbrıs'ın Türk kesiminde dünden itibaren yeni bir huzursuzluk başlamış ve Türkler "Yunan saldırısı her an olabilir bu defa sıra bize geldi." demişlerdir. Kıbrıs'ın yeni Cumhurbaşkanı, sızan haberlere göre, Türklere saldırı planı hazırlamakta, fakat bu planın asıl başlangıcının Atina'daki cunta olduğu öğrenilmektedir. Nitekim önceki gece, Türk köylerine baskın yapan Yunanlı darbeciler, birçok evde silah araması yapmışlar, ruhsatlı av tüfeklerini dahi toplayıp kaybolmuşlardır. Türkler herhangi bir olaya sebebiyet vermemek için, silahları alınırken direnmemişlerdir. Bu durum karşısında, Türkiye'nin Ada'ya müdahale hakkının doğduğunu öne süren bir kısım çevreler: "Türkler belki bugünlerde adayı istila eder." demektedirler.

Türklerin her an Ada'yı istila etmesinden korkan, Yunan darbecileri ise dün gece, Atina'dan uçakla gelen bir grup kurmay subayla, Lefkoşa'daki bir evde toplantı yapmışlardır. Subayların daha sonra yeniden Atina'ya dönecekleri sızan haberlerden öğrenilmektedir.

Darbecilerin Ada'da duruma tamamen hakim olmalarından sonra, huzursuzluk artmıştır. Bu arada Türk ve Yunan donanmasına mensup gemiler de Akdeniz ve Ege'de dolaşmaktadır. Özellikle Türk ordusunun kara birlikleri, iki günden beri Güney Anadolu sahillerinde mevzilenmektedir. Bu duruma bir de dünya kamuoyu önünde karalanmaları eklenince, Yunanistan'ı idare eden albaylar adamakıllı çileden çıkmaktadır.

²¹⁷ Daha Ne Bekliyoruz: Türk Ordusu Kıbrıs'ı Ne Zaman İstila Edecek?..., *Millet Gazetesi*, 19.07.1974, s.1.

Dünya basınının, demir perde ülkelerinin, hatta ve hatta Afrika’da, haritada yerleri güçlkle bulunabilen ülkelerin dahi Yunanistan’ın saldırısını tasvip etmemeleri, Türkiye’nin görüşünün ne kadar haklı olduğunu ortaya koymaktadır.

Diğer yandan dün ortak bir toplantı yapan AP, senato ve meclis grupları çalışmalarında bir konuşma yapan, ana muhalefet partisi lideri Süleyman Demirel, Türk Milleti’nin bölünmez bir bütün olduğunu tekrarlayarak şunları söylemiştir:

“Kıbrıs konusunda verecek hiçbir tavizimiz kalmadı. Artık Türkiye Kıbrıs’ta bir kaya parçası bile feda edemez.”

Dost ve düşmanın bunu böylece bilmesini isteyen AP Genel Başkanı Demirel dış bunalımın arttığını, durumun vahim olduğunu bildirmiştir. AP ortak grupları, gece de çalışmalarını sürdürmüştür.

TBMM Dün Gizli Bir Oturum Yaptı²¹⁸

19 Temmuz 1974 tarihli Haber Gazetesi de Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk’ün daveti üzerine TBMM’nin toplanmasını okuyucularına şöyle duyurmuştur:

Türkiye Büyük Millet Meclisi dün saat 15.00’de “gizli bir oturum” yapmıştır.

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk’ün talebi üzerine saat 15.00’de yapılan birleşik toplantıda, dış siyasi olayların meydana getirdiği şartların ele alındığı haber alınmıştır.

Saat 15.00’de Meclis başkan vekili M. Ekşi’nin konuşmasıyla açılan celsede, Hükümet tarafından getirilen “gizlilik teklifi” kabul edilmiş, bu nedenle meclisin içine daha önceden kurulan televizyon kameraları sökülüştür. Bu işlem 45 dakika sürmüş, daha sonra meclis gizli oturumu başlamıştır.

Birleşik toplantı cumartesi günü basına açık olarak devam edecek ve Türkiye Radyoları ile TV çalışmaları halka yansıtılabilecektir.

²¹⁸ TBMM Dün Gizli Bir Oturum Yaptı, *Millet Gazetesi*, 19.07.1974, s.1, 4.

Bursa Ticaret Odası Genelkurmay’a Telgraf Çekerek “Yanınızdayız.” Dedi.²¹⁹

BTSO Başkanı Selahattin Aktar’ın Kıbrıs konusunda destek mesajları içeren telgrafını Haber Gazetesi halka duyurmuştur:

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Selahattin Aktar, Oda adına dün Genelkurmay Başkanı’na bir telgraf çekerek:

“Her türlü teşebbüste bizleri yanıbaşınızda, daimi destekçiniz olarak göreceksiniz.” demiştir.

Bursa Ticaret ve Sanayi Odası adına, Orgeneral Semih Sancar’a çekilen telgrafın metni aynen şöyledir:

Sayın

Semih SANCAR

Genelkurmay Başkanı

ANKARA

Yunan Hükümeti’nin teşvikiyle yurdumuzun bir parçası olan Kıbrıs’ta girişilen uluslararası antlaşmalara aykırı hareketi nefretle karşıladığımızı bildirir ve bu hususta hükümetimizin alacağı kararlar ışığında dünyaya ün salmış şerefli ordumuzun gireceği her türlü teşebbüsün yanında bulunacağımızdan emin olmanızı mensuplarımız adına saygılarımla arz ve rica ederim.

BURSA

Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı

Selahattin AKTAR

²¹⁹ Bursa Ticaret Odası Genel Kurmay’a Telgraf Çekerek “Yanınızdayız.” Dedi., *Millet Gazetesi*, 19.07.1974, s.1, 4.

3.11. HABER GAZETESİ 20 TEMMUZ 1974

ABD ve İngiltere Türkiye'yi Uyutuyor²²⁰

Kıbrıs'a dış müdahale, Amerika ile İngiltere'yi üzermiş!.

Anladık ama: Yunanistan'ın yaptığı ne?..

20 Temmuz tarihli Haber Gazetesi ABD ve İngiltere'nin Kıbrıs'a müdahale konusunda Türkiye'yi hedef alan açıklamalarını manşete taşımıştır.

Yunan cuntası, Kıbrıs Adası'nda başarılı bir darbe yapıp, en güçlü rakibi Makarios'u ekarte ettikten sonra, bu defa da politikasına, Amerika Birleşik Devletleri ile İngiltere'yi alet etmeyi başarmıştır.

İngiltere Hükümeti dün yaptığı açıklamada, Kıbrıs'a müdahaleyi kesin şekilde kabul etmediğini bildirmiş, bu arada Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı basın sözcüsü de:

“Kıbrıs'a dış müdahale Amerika'yı fazlasıyla üzer, böyle bir duruma evet diyemeyiz.” demiştir.

Böylece, Amerikan ve İngiliz politikası açıkça Yunanistan'ı tutmakta ve Türkiye'yi bir nevi uyutmaktadır.

Dün Amerikan Senatosu ile Temsilciler Meclisi'nde ve İngiltere Avam Kamarası'nda devamlı olarak Kıbrıs konusu müzakere edilmiş, ayrıca Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakan Yardımcısı Sisco da Atina'da Yunan cunta liderleriyle önemli görüşmelerde bulunmuştur.

Bu arada Sisco'nun özellikle Atina'da hiçbir gazeteci ile görüşmediği ve basın mensuplarının hiçbir sorusuna karşılık vermediği dikkati çekmiştir.

Kıbrıs'ta ise dün de rahat bir biçimde 650 darbeci subay, Makarios taraftarlarını ve solcu bilinen kişileri tutuklamaya devam etmişlerdir. Ayrıca, Amerikan ve İngiliz politikasının kendi çıkarlarına çalıştığını hisseden Yunanistan da Ada'ya dün

²²⁰ ABD ve İngiltere Türkiye'yi Uyutuyor, *Haber Gazetesi*, 20.07.1974, s.1, 4.

silah ve cephane göndermeye devam etmiştir. Bu gidişle, Yunan darbecileri yakında Türk kesimine de saldıracaklar ve vahşiyane katliamlar yeniden tezgahlanabilecektir.

Komik Bir Amerikan Planı: Klerides Ada'da Cumhurbaşkanı Olacak²²¹

Sisco, gece Ankara'ya, Hükümeti'nin yeni planını (!) getirdi. Bizim de evet dememizi arzuladığını söyledi

Türkiye'nin vakit geçirmeden Kıbrıs Adası'na askeri müdahalede bulunması istenmektedir. Özellikle muhalefet çevrelerine göre, hükümet böyle bir müdahaleyi gerçekleştiremediği sürece, Ada'da Yunan katliamı daha da artacak ve muhtemelen Türk kesimi bu katliamdan büyük zarar görecektir.

Olaya, diplomatik açıdan bakan Kıbrıs konusunda yıllardır taviz verildiğini ve çok şey kaybedildiğini öne süren siyasi çevreler, İngiltere'nin bizimle birlikte böyle bir müdahaleye yanaşmayacağını tabii olduğunu, aslında bu işin Amerikan ve İngiliz parmağı ile bu şekle döküldüğünü iddia etmektedirler.

Nitekim Ada'dan dün gelen haberlere göre, Yunanlılar, Kıbrıs'ı tamamen Elen Cumhuriyeti haline getirme çabalarına başlamışlar, iki binin üzerinde kişi tutuklanmış ve bir o kadar kişi de göz altına alınmıştır.

Türk kesiminde ise büyük bir saldırı planı hazırlandığını, dünya ajansları iki günden beri açık açık belirtmektedirler. Türk Hükümeti'nin bu nedenle harekete geçmesi her geçen gün güç kazanmaktadır.

Türk basını, Kore'de birlikte savaştığı, SSCB'ye karşı NATO'nun önemli roller üstlenen bir ülkesi olmasına dayanarak, haklı askeri müdahalesine destek geleceğini sanıyordu. Oysa ABD'nin dış politikasını yönlendirenler, aynı düşüncede değildiler ve Türkiye'ye sert tepki gösterdiler. Bir süre sonra "müttefik ABD", Türkiye'ye askeri ambargo uygulamaya başladı. Böylece iki ülke arasında uluslararası Kıbrıs sorunu ve sorunun çözümündeki görüş ayrılıkları nedeniyle, Türkiye basınında ABD'nin bu konudaki tutumunu eleştiren, politik haber ve yazılar yoğun şekilde yer almıştır.

²²¹ Komik Bir Amerikan Planı: Klerides Ada'da Cumhurbaşkanı Olacak, *Haber Gazetesi*, 20.07.1974, s.1, 4

3.12. TÜRK ASKERİ KIBRIS'TA

15 Temmuz 1974'de Kıbrıs'ta Makarios'a karşı darbe düzenlendiğinde Başbakan Ecevit Washington'un baskısına rağmen haşhaş ekim yasağını kaldıran kararı açıklamak üzere Afyon'a hareket ediyordu.

Haber Ankara'ya ulaşınca Milli Güvenlik Kurulu toplandı ve ilk açıklama yapıldı. "Bu bir Yunan müdahalesidir. Adadaki anayasal düzen yıkılmış, gayrimeşru bir askeri yönetim kurulmuştur. Türkiye bunu antlaşmaların ve garantilerin ihlali saymaktadır". Başbakan Türk Silahlı Kuvvetlerine Kıbrıs'a bir askeri müdahale için gerekli hazırlıkları yapma talimatı vermişti. 1964'de TBMM'nin almış olduğu Kıbrıs'a müdahale kararı geçerliliğini koruyordu.²²²

3.13. I. KIBRIS BARIŞ HAREKATI 20 Temmuz 1974

1968 Haziranında başlayan ve Kıbrıs'a yeni bir düzen getirme amacını taşıyan toplumlararası görüşmeler altı yıl devam etmesine rağmen 1974 yılı geldiğinde en küçük bir mesafe dahi almış değildi. Çünkü Rumların gayesi Türklere 1960 anayasasındaki hakları vermemek ve Türk toplumunu bir azınlık statüsü içinde tutmaktı. Böyle bir gayenin ilerisi ise şüphesiz Enosis idi.²²³

1974 Temmuz'unda Albaylar Cuntası'nın Kıbrıs Cumhuriyeti'ne yönelik müdahalesi üzerine Türkiye garantör devlet olarak Kıbrıs'ın bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü korumak için ada'ya müdahale etti.²²⁴ Türkiye, bu hakkını 1960 tarihli Garanti Antlaşması'nın 4. maddesinden almaktaydı.

Kıbrıs'a çıkartmanın yapılmasından önce, Türk Başbakanı Bülent Ecevit Londra'ya gitmiş ve birlikte müdahale için, İngiliz Hükümeti'ni ikna etmeye çalışmıştı. İngiltere'nin, Türkiye'nin müdahale çağrısını dikkate almaması üzerine, Türk Silahlı Kuvvetleri, "Kıbrıs Barış Harekati"ni başlattı. Bu harekate Kıbrıs Türk Mücahitleri de katılmıştı.

²²² Fırat, *a.g.e.*, s.741.

²²³ Armaoğlu, *a.g.e.*, s.956.

²²⁴ Hasgüler, *a.g.e.*, s.58.

“Kıbrıs Barış Harekatı”, “Kıbrıs”ın Yunanistan’la birleşmesini ve Türk toplumunun, bu birleşmeye karşı çıktığı için, yok edilmesini önlemeyi ve “Kıbrıs”ın bağımsızlığını koruyup, adada her iki halk için de geçerli olabilecek barışı gerçekleştirmeyi amaçlamaktaydı.²²⁵

19 Temmuz 1974 günü saat 08.30’da Türk Donanmasına ait savaş gemileri Mersin açıklarından demir alarak denize açıldılar. Üç saat sonra 11.30’da bu sefer asker, silah, cephane yüklü çıkarma gemileri Kıbrıs’a doğru denize açıldılar. 20 Temmuz günü sabahın ilk saatlerinde Türk Hava Kuvvetleri de harekete geçerek, Deniz ve Kara Kuvvetleri’yle Ada kıyılarında buluşacaktı.²²⁶

20 Temmuz 1974 günü sabahı Türk jetlerinin Kıbrıs göklerine ulaşmalarından 35 dakika sonra Lefkoşa’nın kuzeyindeki Gönyeli ovasına Türk askerleri paraşütlerle atlamaya başladılar. İlk Türk paraşütçünün yere indiği saat 06.05 aynı zamanda bu hareket sırasında ilk Türk askerinin adaya ayak bastığı saatti.²²⁷

Sabah beş.. Bayrak Radyosu beyanatımı vermeğe başladı...²²⁸

Rauf Denктаş 20 Temmuz sabahı yaşananları şöyle anlatmıştır:

20 Temmuz 1974 sabahı saat 05.00’de Türk Toplumuna hitaben Bayrak Radyosu’nun şu konuşmayı yaptım:²²⁹

“Sevgili kahraman, fedakar Kıbrıs Türkü.

11 yıldır Kıbrıs’ta insan şeref ve haysiyeti ile yaşamak, can ve mal emniyetinizi koruduğuna inandığınız anlaşmalarla meydana gelmiş olan bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti’nin varlığını korumak için her şeyinizi ortaya koydunuz. Tüm haklarınızın, bağımsızlığın koruyucusu ve garantörü Anavatanımıza güven ve inanç içinde tarihi ve şerefli bir mukavemet mücadelesi verdiniz. Bugün, bu anda kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri Kıbrıs’ın her yanında havadan ve denizden çıkarma yapmaktadır. Gazanız mutlu olsun.

²²⁵ Tuncer, *a.g.e.*, s.110.

²²⁶ Çopur, *a.g.e.*, s.92.

²²⁷ Çopur, *a.g.e.*, s.93.

²²⁸ Rauf Denктаş, (2008), *Kıbrıs Elli Yılın Hikayesi*, Akdeniz Ajansı Yayınları, 3. Baskı, İstanbul, s.456

²²⁹ Denктаş, *a.g.e.*, s.456.

Savaş filmlerindeki manzara! Helikopterler inip kalkıyor.. Her tarafta koşuşan askerler.. Türk askeri! Mehmetçik Kıbrıs'ta rüyada gibiyiz. Ersin Paşa bir harnup ağacının altında, derme çatma bir masa üzerinde haritaya bakıyor. “*Denktaş Bey geldi.*” dediler. Hemen çalışmasını bırakıp bize döndü mütebessim, soğukkanlı, mütevazı, kararlı bir Türk subayı.. Kahve çay teklif ediyor. “*Aman Paşam.. Biz emirlerimizi almaya geldik.*” dedim.. Öyle de yaptık.

3.13.1. Kıbrıs’a İlk Çıkarma ve Hava İndirme Harekatı

20 Temmuz 1974 günü sabahın erken saatlerinde Türk savaş uçaklarının öldürücü darbeleri altında, Tuğgeneral Süleyman Tuncer komutasındaki Çakmak Amfibi Özel Kuvvet Komutanlığı’na ait ilk dalga çıkarma birlikleri, ilk olarak LCM 314 Çıkarma gemisi ile saat 08.57’de Girne’nin batısındaki Yavuz (Pladini) plajına çıkmaya başlamışlardı.²³⁰

20 Temmuz 1974 Cumartesi günü sabahı yaz saati ile 08.47c. itibaren Albay İ.Neşet İkiz komutasındaki Amfibi Deniz Piyade Alayı, çıkarma plajı bölgesinin yakın emniyetini sağlamak ve kıyı başını tutmak amacıyla, TCG. Ertuğrul Gemisi’nden indirme ağıları ile çıkarma botlarına inmiş ve bu botların yaşa kapak atmak suretiyle Kıbrıs Adası’na Pladini Plajı’na ilk dalga olarak ayak basmışlardır. 20 Temmuz günü sabahı, Amfibi harekata eş zamanlı olarak Tuğgeneral Sabri Evren komutasındaki Kayseri Hava İndirme Tugayı paraşütle, Pınarbaşı (Kırnı) bölgesine atlamış, Tuğgeneral Sabri Demirbağ komutasındaki Bolu Komando Tugayı ise Dikmen (Dikoma) – Gönyeli Ovası arasındaki bölgeye helikopterlerle çevik hava harekatı icra etmişlerdi.²³¹

Tarih boyunca Kıbrıs’a yapılan çıkarmalar, hep Magusa’dan yapılmıştır. Ada’nın doğal yapısı ve arazi değerlendirildiğinde çıkarma bölgelerinin birinci derecede Magusa, Omorfo ve Larnaka Körfezleri olduğu görülecektir. Rumlar bu çıkarma bölgelerindeki derinliklere savunma mevzileri hazırlamışlardı. Girne bölgesi, amfibi harekata en az uygun olan ve beklenmeyen bölgedir. Türk Silahlı Kuvvetleri yetkilileri bu bölgeyi seçmekle ve çıkarmanın buradan (Pladini Plajı) yapılmasına karar vermede

²³⁰ Çopur, a.g.e., s.98.

²³¹ Çopur, a.g.e., s.103.

“baskın” etkisi sağlamış, Kıbrıs Barış Harekatı’nın başarılı olunmasında bu plajın seçimi, önemli bir faktör olmuştur.²³²

3.14. HABER GAZETESİ 21 TEMMUZ 1974

Türk Ordusu Kıbrıs Topraklarında²³³

Türk askerlerini gören Yunanlılar panik içinde kaçıyor. Çıkarmadan sonra Yunan Hükümeti gece istifa etti.

21 Temmuz tarihli Haber Gazetesi Türk Ordusu’nun Kıbrıs’a çıkarma yapmasını şu şekilde duyurmuştur:

Garantör devlet sıfatıyla, Kıbrıs’taki kanun ve hukuk dışı eylemlere son vermek ve gerçek barışı teessüs ettirmek amacıyla kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri, önceki gün sabaha karşı yeşil Ada’ya havadan ve denizden çıkarma yapmıştır. Türk çıkarması dünyada geniş yankılar yaparken, Yunanistan’da adeta şok tesiri meydana getirmiş, bu nedenle Atina’da basına cunta tarafından sansür konmuştur. Önceki gece, Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakan Yardımcısı Sisco ile yapılan görüşmelerden sonra diplomatik temasların hiçbir sonuç vermeyeceğine inanan hükümet, çıkarmaya girişmiştir. Çıkarmadan önce, Başbakan Ecevit, siyasi parti başkanlarıyla görüşmüş, onların tasviplerini aldıktan sonra Genelkurmay Bakanlığı’ndaki toplantıya katılmıştır.

Yunan Kaçıyor²³⁴

Gece, Girne, Magusa, Baf ve Limasol düştü. Yunanlılar Trakya hududunu da gece boşaltmaya başladılar.

Kıbrıs’taki başarılı harekatımız üzerine dün gece Girne, Magusa, Baf ve Limasol, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin eline geçmiş, kahraman askerlerimiz Lefkoşa’ya doğru yürümeye başlamıştır.

Haber Atina’da gece duyulmuş ve büyük şaşkınlık yaratmıştır. Atina cuntası, Yunanistan’da genel seferberlik ilan etmiştir. Ayrıca Yunan askeri birlikleri gece,

²³² Çopur, a.g.e., s.121.

²³³ Türk Ordusu Kıbrıs Topraklarında, *Haber Gazetesi*, 21.07.1974, s.1.

²³⁴ Yunan Kaçıyor, *Haber Gazetesi*, 21.07.1974, s.1., 4.

Trakya hududunu boşaltmışlar, karakollarda dahi gümrükçülerden başka kimse kalmamıştır.

Türk ordusunun Kıbrıs'a başarılı bir indirme ve çıkartma yapmasının şaşkınlığını geç de olsa atlatabilen Atina Cunta Hükümeti, Ada'ya yeniden asker ve silah çıkartma teşebbüsüne geçmiştir.

Atina'nın bu hareketi üzerine İngiltere bir uyarıda bulunarak, Atina'nın böyle bir teşebbüse girişmesinin daha vahim sonuçlar doğuracağını bildirmiş ve Atina'nın desteklenemeyeceğini açıklamıştır. Böylece ne yapacağını şaşırان cuntada tam bir panik havası esmektedir.

Ankara ile Ege Sahillerinde Gece Karartma Başladı²³⁵

İzmir sıkıyönetim komutanlığından dün yapılan açıklamaya göre, Ege sahillerimizdeki tüm şehir ve ilçeler ile bucak ve köylerde gün batımından itibaren, herhangi bir hava taarruzuna karşı hazırlıkla olmak üzere karartma yapılacaktır. Vatandaşlara bu durum radyo ve TV aracılığı ile dün duyuruldu.

Yaşlı Bursalı Mücahitler Kıbrıs'a Gönüllü Gidecek²³⁶

Bursa halkının Kıbrıs konusundaki hassasiyetini Haber Gazetesi halka şu şekilde aktarmıştır:

İstiklal Savaşı Mücahitleri Yaşatma Derneği Bursa Şubesi Başkanı Halil Demir dün yaptığı açıklamada, dernek mensuplarının ve kendisinin gönüllü olarak Kıbrıs'a savaşmaya gideceklerini bildirmiştir.

Bu amaçla, askerlik şubesi başkanlığına da başvurduklarını bildiren Halil Demir şunları söylemiştir:

“Bizi ya hemen askere alıp, Kıbrıs'a savaşa göndersinler ya da yaşımızın geçtiğini öne sürenler, askerlik şubelerinde bizlere görev versinler. Fahri olarak ordu emrine girmek istiyoruz, bu doğal bir haktır, bizi bu haktan mahrum etmesinler.”

²³⁵ Ankara ile Ege Sahillerinde Gece Karantina Başladı, *Haber Gazetesi*, 21.07.1974, s.1.

²³⁶ Yaşlı Bursalı Mücahitler Kıbrıs'a Gönüllü Gidecek, *Haber Gazetesi*, 21.07.1974, s.1.

Merinos İzindeki Personeli İçin “İşbaşı” Çağrısı Yaptı²³⁷

Şehrimiz Merinos fabrikası müdürlüğünden dün yapılan açıklamada, yaz tatilinde bulunan işçiler ve memurlar ile tüm personelin, izinlerini yarıda kesip hemen Bursa'ya dönmeleri ve yarın sabah fabrikada iş başı yapmaları istenmiştir.

Gıda Maddesi Alırken Gereksiz Telaş Yersiz²³⁸

Haber Gazetesi 21 Temmuz tarihli sayısında olası karaborsacılık faaliyetlerini önleme ve gıda sıkıntılarının yaşanmasını engellemek amacıyla Bursa halkına yönelik uyarı amaçlı şu haberi yapmıştır:

Kıbrıs'a çıkarma yaptığımız haberi duyulur duyulmaz, Bursa'da bir kısım halk fırınların önünü ve gıda maddesi satan dükkanların kapısını doldurarak gereksiz telaşa sebep olmuşlar, bu arada ihtiyaç fazlası mal almaya teşebbüs etmişlerdir. Bu nedenle polis, şehir içinde görev alarak, sebepsiz yere evlerine çuval çuval un alıp, tuttukları kamyonlarla bu unları kaldırmak isteyenlere mani olmuştur.

Valilik tarafından yapılan açıklamaya göre, Bursa vilayeti emrinde yeteri kadar un ve gıda maddesi bulunmaktadır. Fazla un ve gıda maddesi bulunmaktadır. Fazla un ve gıda maddesi satın alıp suni kıtlık yaratmanın suç olduğu ve bu gibi yurttaşlar hakkında kovuşturma açılacağı haber verilmektedir.

Libya'dan TSK'ya Verilen Destek²³⁹

Koltukları sökülmüş dört DC-9 Türk uçağı, mürettebatı ile birlikte Bulgaristan, Yugoslavya ve Malta yolu ile Libya'ya Bingazi'deki Vilesu askeri havaalanına yerel saatle 18.00'de (20 Temmuz 1974) inmişti. İhtiyaç listeleri daha önceden bildirilmişti.

Türk Kara Harp Okulu'ndan mezun olan Libya lideri Muammer Kaddafi, Türk Barış Harekatı ile ilgili olarak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin akaryakıt dahil ihtiyaç duyacağı her türlü silah ve malzemeleri karşılayacağını önceden bildirmiş. “Her

²³⁷ Merinos İzindeki Personeli İçin “İşbaşı” Çağrısı Yaptı, *Haber Gazetesi*, 21.07.1974, s.1.

²³⁸ Gıda Maddesi Alırken Gereksiz Telaş Yersiz, *Haber Gazetesi*, 21.07.1974, s.1.

²³⁹ Libya'dan TSK'ya Verilen Destek, *Haber Gazetesi*, 21.07.1974, s.1, 4.

ihtiyacımızı karşılamaya hazırım. Uçak yollayın, istediğiniz silahı ve mühimmatı vereyim.” demişti.

Gece boyunca uçaklara toplam 25 ton 2,75 ve 5 inçlik roketler, uçaklar için motor yağı, napalm malzemeleri, 20 mm.’lik top mermileri yüklenmişti. Ertesi gün sabah erkenden Vilesu Havaalanı’ndan ayrılıp Ankara’ya dönmüştü.

3.15. HABER GAZETESİ 22 TEMMUZ 1974

Komutanımız Albay Şehit Oldu, yardımcısı yaralandı²⁴⁰

Türk Genelkurmayından, Bu Konuda Açıklama Yapılırken “Bunun Hesabı Çok Ağır Şekilde Ödettirilecek.” Dendi.

Ada’daki Yunan alayı dün sabah kahpece Türk alayına saldırmış ve alayımızın komutanı Piyade Albay İbrahim Karaosmanoğlu’nu şehit etmiştir. Çatışma sırasında alay komutanı yardımcısının da ağır şekilde yara aldığı üzümlere öğrenilmiştir. Yunan alayı, hiç beklenmedik şekilde sabaha karşı tanklarla takviyeli olarak, aylardır komşuluk ettiği Türk piyade alayına saldırmıştır. Çatışmaya alayının başında bir nefer gibi alay komutanımız Albay İbrahim Karaosmanoğlu da katılmış ve kalbinden vurularak can vermiştir.

Bunun üzerine, derhal mukabil hücumla geçen Türk jetleri, Yunan alayının mevzilendiği bölgelerle, diğer öteki Yunan darbecilerin karargahlarını iki buçuk saat süre ile devamlı dövmüş, Yunanlılar çok sayıda ölü ve yaralı vererek geri çekilmişlerdir.

Yunan Askerleri Türk Köylerini Ateşe Veriyor²⁴¹

Kahraman Türk askeri karşısında mağlup olup kaçan Yunan askerleri, bir nevi hınç almak için, masum Türk köylerini basmakta ve silahsız kadın, çocuk ve ihtiyarları öldürdükten sonra fakir köyleri ateşe verip yakmaktadır.

Bu vahşiyane cinayetler dün radyo ve ajanslar aracılığı ile dünyaya yayılmış ve tüm milletlerin basını, Yunan cinayetini kınamıştır.

²⁴⁰ Komutanımız Albay Şehit Oldu, Yardımcısı Yaralandı, *Haber Gazetesi*, 22.07.1974, s.1.

²⁴¹ Yunan Askerleri Türk Köylerini Ateşe Veriyor, *Haber Gazetesi*, 22.07.1974, s.1.

İngiliz Basınına Göre Türkiye ile Savaş Yunanistan Açısından İntihar²⁴²

Dün İngiltere'nin başkentinde yayınlanan gazeteler, Kıbrıs'taki kanlı çarpışmalara geniş yer vermişler ve;

“Yunanistan boyundan büyük iş’e girdi. Türkiye ile savaş, Yunanistan için intihar olacak.” demişlerdir.

Sovyetler Birliği'nin Pravda Gazetesi de Yunan cuntasının cinayet işlediğini, Yunan halkına bir nevi kıydığını yazmıştır.

Çeşitli milletlerin basın organlarına göre, Yunanistan Uluslararası alanda yapayalnız kalmıştır. Devlet idaresinden anlamayan generallerin, Yunan halkını ölüme götürdüklerini yazan dünya basını bu durumu Amerika ile anlaşmasına bağlamaktadır.

Milli Güvenlik Kurulu Öğleden Sonra Toplandı²⁴³

Hükümet “Barışçı her yolu” deniyor. Sisco dün akşam tekrar Atina’ya isteğimizi götürdü.

Başkent Ankara’da, dün sabahın erken saatlerinden itibaren önemli siyasi görüşmelerin yapılmakta olduğu dikkati çekmiştir.

Sabahleyin saat 7.30 da Başbakan Bülent Ecevit, Genelkurmay Başkanlığı’na giderek, 40 dakika kadar bilgi almıştır. Ecevit, Başbakanlığa gelirken yaptığı açıklamada:

“Sabaha karşı, Yunan alayının saldırısına uğradık. Fakat kısa zamanda bu saldırı püskürtüldüğü gibi Yunanlılara geniş zayıat verdirdik demiştir.

²⁴² İngiliz Basınına Göre Türkiye ile Savaş Yunanistan Açısından İntihar, *Haber Gazetesi*, 22.07.1974, s.1-4.

²⁴³ Milli Güvenlik Kurulu Öğleden Sonra Toplandı, *Haber Gazetesi*, 22.07.1974, s.1, 4.

Bursa’da İkinci Bir Emre Kadar “Eğlence Yerleri” Kapatıldı²⁴⁴

Geceleri şehir içinde, “karartmaya” uymayanlar hakkında kovuşturma açılacak

Daha önce de örneğini 2. Dünya Savaşı’nda gördüğümüz “karartma” uygulaması Kıbrıs Barış Harekatı sırasında da Bursa’da uygulanmış, Haber Gazetesi de bunu 22 Temmuz 1974’te yayımlanan sayısında halka duyurmuştur.

Bursa Valiliği’nden dün yapılan açıklamaya göre, gece şehirde “tam karartma” uygulanmıştır. Önceki gece “Kısmi karartma” uygulandığını belirten ilgililer, ayrıca İçişleri Bakanlığı’nın emri ile sinema, gazino, tiyatro ve diğer eğlence yerlerinin geceleri kapalı olacağını belirtmişlerdir.

Nitekim dün eğlence yerlerinin hiçbirisi açılmamıştır. Bu arada poliste izinler kalkmış, her daire başkanı, tatil günleri de dahil olma üzere görevinin başında bulunmaya başlamıştır.

Bursalılar ise dün sayfiye yerlerine gitmeyip evlerinde oturmayı ve ajans haberlerini izlemeyi tercih etmişlerdir. Bu arada gazetecilere de sık sık telefon eden halk, devamlı olarak Kıbrıs çıkartması ile ilgili yeni bilgiler almıştır.

Karartma hakkında açıklama yapan ilgili çevreler, sokak lambalarının Belediye elektrik işletmesi tarafından şalter çekmek suretiyle yakılmayacağını, evlerde ise halkın camlarına mavi kağıt yapıştırıp karartmaya uyacaklarını söylemişlerdir.

Karartmaya uymayanlar hakkında kovuşturma açılacağı öğrenilmiştir.

Ateşkes İlanı ve I. Kıbrıs Barış Harekatı’nın Sona Ermesi²⁴⁵

Amerikan Dışişleri Bakanı Henry Kissinger ateşkes konusunda 21 Temmuz’da Washington’dan üç defa telefon ederek Başbakan Bülent Ecevit’le görüşmüş ve Güvenlik Konseyi’nin ateşkes çağrısına uyulması ve görüşmelere hemen başlanmasını söylemişti.

²⁴⁴ Bursa’da İkinci Bir Emre Kadar “Eğlence Yerleri” Kapatıldı, *Haber Gazetesi*, 22.07.1974, s.1, 4.

²⁴⁵ Çopur, a.g.e., s.118

Gerek Amerika'nın Türkiye ve Yunanistan nezdindeki faaliyetleri neticesi gerek Kıbrıs'taki çıkarmanın askeri durumu dolayısıyla Türkiye Güvenlik Konseyi'nin 353 sayılı kararını kabul ederek 22 Temmuz 1974 saat 17.00'den itibaren ateş kesti.²⁴⁶

Başbakan Bülent Ecevit'in "ateşkes" görüşmeleriyle ilgili olarak yaptığı açıklamada şunları söylemiştir;

"Birleşmiş Milletler kararına saygılı bir ülke olarak Türkiye, Güvenlik Konseyi'nde Kıbrıs için alınan ateşkes kararını kabul etmiştir. Ateşkes Türkiye saatiyle bugün (22 Temmuz 1974) saat 17.00'de yürürlüğe girecektir."

Adaya çıkan birlikler; 22 Temmuz 1974 günü saat 17.00'de planda belirtilen ilk hedefleri ele geçirmiş ve Birleşmiş Milletler tarafından aynı gün saat 19.00'da yürürlüğe konan "Ateşkes" ilanı ile birlikte "Birinci Kıbrıs Barış Harekatı" son bulmuştur.²⁴⁷

Türk müdahalesi sonucu Yunanistan'daki cunta idaresi ve onun Kıbrıs'taki kuklası Nikos Sampson Hükümeti de yıkıldı.²⁴⁸

Birinci Barış Harekatı'nı müteakip Yunanistan'daki cunta hükümeti yerine ABD ve Batı taraftarı olan Karamanlis Atina'ya Yunan Başbakanı olarak, Klerides ise Rum Toplum Lideri olarak Makarios'un yerine getirilmişti. Mavros'a ise Yunan Dışişleri Bakanlığı görevi verilmişti.²⁴⁹

3.16. HABER GAZETESİ 23 TEMMUZ 1974

Ateşkes Oldu Yunan Yenildi²⁵⁰

Türk'ü Artık Kimse Yeşil Ada'dan Çıkaramaz. Ecevit, Ateşkesi İhlal Ederlerse, Biz De Mukabele Ederiz." Dedi.

I. Kıbrıs Barış Harekatı'nın sona erdiğini Haber Gazetesi 23 Temmuz günü okuyucularına şu şekilde haber veriyordu:

²⁴⁶ Armaoğlu, *a.g.e.*, s.960.

²⁴⁷ Çopur, *a.g.e.*, s.120.

²⁴⁸ Sarunay, *a.g.e.*, s.41-42.

²⁴⁹ Çopur, *a.g.e.*, s.216.

²⁵⁰ Ateşkes Oldu Yunan Yenildi, *Haber Gazetesi*, 23.07.1974, s.1, 4.

Türk silahlı Kuvvetleri üç günden beri Kıbrıs adasında yürüttüğü “barış operasyonu”nu dün başarı ile tamamlamış ve Yunanistan mağlubiyeti kabul etmiştir.

Bu arada Birleşmiş Milletler “ateşkes” kararına Ankara uyduğunu açıklamış, bu konuda bir demeç veren Başbakan Bülent Ecevit şunları söylemiştir:

“Barış hareketımız askeri hedefine ulaşmış bulunuyor. Yunanlıların ateşkesi kabul etmelerinden sonra biz de Birleşmiş Milletler çağrısına uyduk ve ateşkese katıldık. Saat 17.00’de iki taraf da ateşe son verecek ve bundan böyle masa başında probleme çözüm yolu arayacağız.

Ecevit, Türkiye’nin büyük bir zafer kazandığını da müjdelerken, şunları söylemiştir:

“Bundan böyle yepyeni bir Kıbrıs var ve bu hep yeni zafer alanında da yeni bir Türkiye var, zafer kazanmış bir ülkemiz var.”

Yunanistan’da Yeni Bir Darbe Oldu²⁵¹

Cunta Başı Gizikiz, başka bir cuntacı general tarafından alaşağı oldu. Atina’da iç savaş kızıştı.

Kıbrıs’ta ateşkes yapılmazdan dört saat önce, Atina’da kanlı bir darbe yapıldığı haberleri alınmıştır.

Çeşitli ajans haberlerine göre, Cunta başı Gizikiz 3. Kolordu Komutanı General Dalos tarafından devrilmiş ve gizli bir yerde gözaltına alınmıştır.

3. kolordu karargahından aniden hareket eden ve tankların desteği ile Krallık sarayına gelen General Dalos’un darbeyi başardığı öğrenilmektedir.

Bu arada çeşitli ajansların belirttiklerine göre Atina’da şiddetli sokak çatışmaları başlamış, çok sayıda sivil Rum yeni cuntacılar tarafından öldürülmüş, eski Cuntayı tutanlar da göz altına alınmıştır.

Darbeyi yapan General Dalos’un, Kral Konstan’in taraftarı olduğu bildirilmiştir.

²⁵¹ Yunanistan’da Yeni Bir Darbe Oldu, *Haber Gazetesi*, 23.07.1974, s.1, 4.

Yunan sivil halkı ise, ne yapacağını şaşırmış, evlerine kapanmış durumda, darbenin ne şekil alacağını beklemektedir. Bu arada Atina’da ve Selanik’te sıkıyönetim ilan edilmiş, ordu iki kanada ayrılarak kıyasıya çatışmalar başlamıştır.

Vahşet: “Ateşkes”ten Sonra, Rumlar Savunmasız Kalan Türkleri Katletti.²⁵²

İğrenç Katliamı, Yabancı Gazeteciler Dahi Lanetlediler.

Savaşarak hedefine ulaşamayan Yunanistan ve Rumlar sivil ve savunmasız Türk halkına saldırmaya başlamışlar. 23 Temmuz tarihli Haber Gazetesi bu gelişmeyi Bursa halkına şu şekilde duyurmuştur:

Ateşkesten sonra, vahşi Rumlar, Yunan askerleriyle birlikte yine savunmasız Türk köylerine saldırmışlar ve soydaşlarımızdan bir kısmını, özellikle ihtiyarları ve kadınları, çocuklarla birlikte katletmişlerdir. Bu iğrenç hareket dünya kamuoyunun gözleri önünde cereyan ettiği için, olaya tanık olan yabancı basın mensupları tarafından da Yunan mezalimi lanetlenmiştir.

Lefkoşa’da Türk süngüsünü gören Rumlar panik halinde bulunmaktadır. Bu arada Rum radyosu devamlı anons yaparak ilaç ve kan istemekte, ayrıca Rum yönetimi Dışişleri Bakanı da yaptığı açıklamada:

“Bizi Türklerin elinden kurtaracak hiçbir millet kalmadı mı” demektedir.

Kıbrıs’tan gece alınan haberlere göre, Rumların ateşkese uymadığı belirtilmekte ve Türk silahlı kuvvetlerinin ise saldırganlara cevap verdiği söylenmektedir.

Kıbrıs Türkü Bundan Böyle Ekonomik Özgürlüğe de Kavuştu²⁵³

“Türkler Çok İyi Harp Ederler Ama, Harbi Sevmezler.”

Kıbrıs’ta Türk Silahlı Kuvvetleri’nin tam bir başarı sağlaması yurttta sevinç uyandırmıştır. Özellikle başkent Ankara’da halk askeri birliklere tezahüratta

²⁵² Vahşet: “Ateşkes”ten Sonra, Rumlar Savunmasız Kalan Türkleri Katletti, *Haber Gazetesi*, 23.07.1974, s.1, 4.

²⁵³ Kıbrıs Türkü Bundan Böyle Ekonomik Özgürlüğe de Kavuştu, *Haber Gazetesi*, 23.07.1974, s.1, 4.

bulunurken, yerli ve yabancı gazeteciler de Başbakanlığın kapısı önünde toplanarak, devamlı haber almışlardır.

Başbakanlıktan yapılan bir açıklamaya göre, Ecevit'in saat 17.00'de basın toplantısı yapacağı bildirilmiştir. Ecevit basın toplantısına başlarken, önce Türkçe ve İngilizce iki metin okumuş ve daha sonra da 200 yerli ve yabancı basın mensubu ile bir o kadar da radyo televizyon muhabirinin sorularını cevaplamıştır.

Ecevit, Kıbrıs'ta silahlı kuvvetlerimizin tam bir başarı sağladığını söylerken, bundan böyle Ada'daki Türklerin ekonomik özgürlüklerine de kavuştuklarını bildirmiştir.

Daha sonra soruları cevaplayan Ecevit şöyle devam etmiştir:

“Tahmin etmekteyim ki barış masası, savaş alanı kadar zor olacaktır. Ama Kıbrıs Türkünün savaş alanında olduğu gibi, barış masasında da haklarını sonuna dek savunmaya azimliyiz.”

Ecevit, bundan sonra asıl işin, barış gücüne düşeceğini söylemiş, Türkün haklılığını tüm dünyanın tescil ettiğini belirtirken:

“Türkler çok iyi harbederler, ama harbi sevmezler.” demiştir.

Görüşmek mi? Şartlarımız var...²⁵⁴

23 Temmuz tarihli Haber Gazetesi'nde Turhan Tayan köşe yazısında düşüncelerini şöyle ifade etmiştir:

Türk Milletinin haksızlığa tahammülü yoktur. Türk milletinin kahpeliği müsamahası yoktur. Türk milleti zalim değildir.

Türk'ü zalim ve barbar gösterenlerin nasıl bir gaflet içinde olduğunu son olaylar bir daha tarihe yazdırmıştır.

Bize dost ve müttefik görünen devletler şunu iyi bilsinler ki, Türk barışçıdır. Türk haktan yanadır, Türk demokrasiden yanadır.

²⁵⁴ Turhan Tayan, “Görüşmek mi? Şartlarımız Var.”, *Haber Gazetesi*, 23.07.1974, s.1, 4.

Türk'e uzanacak kahpe eller her zaman kırılacaktır. Türk zalim değildir, mazlumun yanındadır.

Yunan Cuntası'nın Kıbrıs'ta yarattığı son duruma milletçe cevabımız sert ve kesin olmuştur. Bu zafer Türk milliyetçiliğinin zaferidir.

Bütün dünya bir daha öğrenmiştir ki Türk eski güç ve kuvvetinden hiçbir şey kaybetmemiş, aksine daha da güçlenmiştir. Kahraman ordumuz Yunan kalleşlerine hak ettiği cevabı vermiştir.

Atatürk'ün "Yurtta Sulh Cihanda Sulh" parolasına daima sadık olan Türkiye meseleleri barışçı yollardan çözmeye olan anlayış ve saygısını kahramanlığı gibi hiçbir zaman kaybetmemiştir. Türk'ün barışçı tutumunu korkaklık olarak niteleyenler hak ettikleri dersi aldıktan sonra biraz akıllanmışa benzerler. Zira Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin aldığı ateşkes kararına hemen uymuşlardır. Tokatı fena yemişlerdir Mehmetçikten. Günlerdir, aylardır Türkiye'nin barış tekliflerini domuz vurdumduymazlığı ile karşılayanlar şimdi masa başında görüşmeye razı olmuşlardır. Biz ise barışçıyız, pekiyi deriz, amma şartlarımız var..

Şu Yunan ahmakları pek kahpedirler. Güvenilmez onlara. İşi sağlama bağlamak gerek. Şamar oğlanıdır onlar. Dayak yedikçe yemek isterler.

Şimdi gelin görüşelim. Evet, deyin şartlarımıza.. Yoksa.. Evet yoksa. Akdeniz ve Ege sizin kanınıza alışıktır, şerbetlidir. Bilirsiniz.

Bursa'da Esnaf Dernekleri Esnafı Uyardı²⁵⁵

Ekonomik sıkıntılarla mücadele eden Bursa halkının bir kısmının gıda stoklaması yapması üzerine Esnaf Dernekleri esnafı bu konuda uyardı. Bu bildiri 23 Temmuz tarihli Haber Gazetesi'nde halka şöyle duyurulmuştur:

Bursa Esnaf ve Küçük Sanatkarlar Dernekleri birliğinden dün bir açıklama yapılarak, esnafın gıda maddesi stokundan kaçınması istenmiştir. Bu konudaki açıklama şöyledir:

²⁵⁵ Bursa'da Esnaf Dernekleri Esnafı Uyardı, *Haber Gazetesi*, 23.07.1974, s.1, 4.

“Anavatanımızın bir parçasını teşkil eden Yavru Vatan Kıbrıs’ta, oynanan Yunan oyunları, her türlü diplomatik uzlaşma çareleri denenmiş olmasına rağmen neticesiz bırakılmıştır. Gücünü yüce Türk milletinden alan şanlı ordumuz aldığı emre uyarak yavruvatan Kıbrıs’ta her türlü güvenlik tedbirlerini sağlamak, hak ve hukuku temin etmek ve demokratik anlayışı yerleştirmek için Kıbrıs’a çıkarma ve indirme hareketi yapmış bulunmaktadır.

Yunan mezalimini gayet yakından çekmiş ve kahpe Yunanlıyı gayet yakından tanıyan bir milletin çocukları olarak ordumuz kadar üzerimize düşen vazifeler bulunmaktadır. Bu görevleri teşkilatımız mensuplarının severek, milli duygular içinde eksiksiz olarak yerine getireceklerinden emin bulunmaktayız.

1. Esnaf ve sanatkarlarımızın gerek şahsi gerekse müessese ihtiyacı bulunan her türlü gıda maddeleri, malzeme ve sair emtiayı ihtiyaçlarının üzerinden stok etmeleri, milli menfaatlerimizle bağdaşmamaktadır.

2. Esnaf ve sanatkarlarımızın ürettikleri ve sattıkları her türlü emtiayı normal kar hadlerine sadık kalarak ve normal miktarlarda satmaları gerekmektedir. Bir takım anlayışsız kimselerin stok yapma ve karaborsa yapma emellerine mani olma üzere mensuplarımız uyarılmalıdır.

3. Kahpe Yunanlıların herhangi bir hava hücumuna hazırlıklı bulunmak maksadıyla gerek meskenlerimizde gerekse her türlü işyerlerimizde karartma esaslarına dikkatle uymak mecburiyetindeyiz. Herhangi bir savaş anına kendimizi tam olarak hazırlıklı bulundurmak için karartma ve hava hücumu ikaz sirenlerine dikkatli ve müteyakız bulunmak mecburiyetindeyiz.

4. Memleketimiz savaş devresine girmiştir. Şanlı Hava Kuvvetleri’mizi ve Deniz Kuvvetleri’mizi güçlendirmek, yeni, vurucu savaş uçaklarına ve deniz vasıtalarına sahip olmamız gerekmektedir. Fatih Sultan Mehmet’lerin, Kanuni’lerin, Yavuz’ların torunları olduğumuzu ispat edebilecek günlerde bulunuyoruz. Çeşitli mesleki kuruluşlar ordumuzu güçlendirmek için maddi yardım kampanyası açmış bulunmaktadır.

Esnaf ve Sanatkarlar Teşkilatı olarak biz de ordumuzu şükranlarımızın bir ifadesi olmak üzere maddi katkıda bulunmak üzere kampanya açmış bulunuyoruz.

Borsa, Gıda Maddesi Stoku Yapanları Uyarıyor²⁵⁶

II. Dünya Savaşı sırasında yaşanmış “karaborsacılık” faaliyetlerinin tekrar yaşanmaması için Bursa Ticaret Borsası’nın halka yaptığı uyarı 23 Temmuz tarihli Haber Gazetesi’nde şu şekilde yer almıştır:

Bursa Ticaret Borsası Başkanlığı’ndan yapılan açıklamada, un, şeker ve benzeri gıda maddelerini aşırı şekilde stok yapıp, piyasada suni darlık yaratanlarla mücadele açıldığı bildirildi. Açıklamaya göre, Ticaret Borsası Başkanlığı, gıda maddeleri fiyatlarını arttıranlarla da mücadeleye başladı.

Borsa Başkanı, Rıza Aydın imzasıyla bu konuda yapılan açıklama aynen şöyle:

“Özellikle; Borsa Kotasyonunda bulunan un ile şeker ve benzeri gıda maddelerinden normal ihtiyaçların üzerinde alımlarda bulunulduğu gibi camiamız içerisinde çok az da olsa bazı üyelerimiz tarafından cari ve tescilli fiyattan daha yüksek bir fiyat talep edildiği gerek kamu idarecilerinin bildirilerinden ve gerekse borsaya yapılan müracaatlardan öğrenilmiştir.

İhtiyaç fazlası olarak alınacak ve kenarda bekletilecek gıda maddelerinin bir gramı dahi silahlı kuvvetlerimizin savaş gücünü yükseltecek ve devam ettirecek unsurlardan en mühimidir.

Ayrıca ihtiyaçtan ziyade gıda maddeleri temin eden vatandaşlarımızın, yeterince yiyecek elde etmeyi kritik durum icabı kafi gören ve çoğunlukta olan diğer yurttaşlarımızın morali üzerinde de menfi tesir icra etmektedir. Böylesine fevkalade bir dönemde moral gücünün ne derece nazik ve önemli bir faktör olduğunu hatırlatmakla yetineceğiz.

Hükümet, vilayet ve belediye gibi kamu idare ve otoritelerinin ikaz ve direktiflerine behemehal uyulmasını ve Borsa camiası olarak bu kurumların işlerini

²⁵⁶ Borsa, Gıda Maddesi Stoku Yapanları Uyarıyor, *Haber Gazetesi*, 23.07.1974, s.1, 4.

kolaylaştırıcı anlayış ve üstün gayret içinde bulunmamızın gerekliliğini hatırlatmayı görev sayıyoruz.

Milletçe Bağış Yarışı Var: Donanma ve Hava Kuvvetleri Vakfına Yardımlar Artıyor²⁵⁷

Kıbrıs Barış Harekatı'nda Halkımızın Türk Ordusu'na yaptığı maddi destekler Haber Gazetesi'nde geniş yer almıştır.

Kıbrıs olayları ile ilgili olarak şehrimizde Türk Donanma ve Türk Hava Kuvvetleri'ni güçlendirme vakfına bağışlar artmıştır. Aynen şöyledir:

“Yurttaşlarımızın büyük bir heyecan içerisinde çeşitli resmi makamlara başvurarak Hava Kuvvetleri'ni Güçlendirme Vakfı ile Türk Donanma Vakfına yardım arzusunda olduklarını bildirdikleri görülmektedir.

Vatandaşlarımızın bu şükran şayan davranışlarını değerlendirebilmek için valilikçe T.C. Ziraat Bankasının Bursa'da ve Bursa iline bağlı ilçelerde bulunan şubelerinde, bu bağışları kabul etmek üzere geçici hesaplar açtırılmıştır.

Hesaplardan birisi Türk Donanma Vakfına, diğeri ise Hava Kuvvetleri'ni Güçlendirme Vakfına yapılacak bağışları kabul edecektir.

Bu konuda dün bir açıklama yapan Vali Sedat Tolga, bağışların kolay biçimde yapılması için Bursa'da ve ilçelerde Ziraat Bankası şubelerinde hesap açıldığını bildirmiştir.

Bu konuda Vali Sedat Tolga'nın 4 nolu bildirisi

Sayın vatandaşlarımıza önemle duyurulur.

Sedat Tolga

Bursa Valisi

Bu arada Bursa şoförler ve otomobilciler derneği yönetim kurulu başkanı İsmet Sezer bir açıklama yaparak dernek yöneticileri olarak 50 bin, şoför esnafı olarak 300 bin

²⁵⁷ Milletçe Bağış Yarışı Var: Donanma ve Hava Kuvvetleri Vakfına Yardımlar Artıyor, *Haber Gazetesi*, 23.07.1974, s.1, 4.

lira toplandığını, ayrıca Karacabey şoför esnafından da 20 bin lira toplanarak her iki vakfa verildiğini söylemiştir.

Şoförler derneğinin açıklamasına göre, Bursa'daki sekiz bin şoför esnafı çeşitli duraklardan yardım sağlamaktadır.

Hacı Resul 100 Bin Lira Verdi²⁵⁸

Diğer yandan Bursa'nın tanınmış zenginlerinden Hacı Resul Mehmet İpekçi de 100 bin lira bağışlayarak 50 bin donanma, 50 bin de Hava Kuvvetleri Güçlendirme Vakfına yardımda bulunmuştur.

Köylüler 5 Bin Lira Ve İki Buçuk Ton Buğday Bağışladılar²⁵⁹

Orhaneli ilçesine bağlı Karıncalı Köyü halkı dün aralarında topladıkları 5 bin lira para ile iki buçuk ton buğdayı Donanma ve Hava Kuvvetleri Vakfına bağışlamışlardır.

Bu arada bir açıklama yapan Donanma Vakfı Bursa Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Fuat Kuşçuoğlu, 17447 nolu telefona müracaat edildiği takdirde, isteyen yurttaşlara makbuz ve pul temin edileceğini bildirmiştir.

Sendika Yardımları²⁶⁰

Yine dün Çağdaş Metal İş Sendikası Bursa Başkanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre, sendikaya bağlı 7.000 işçiden birer yevmiye kesilerek, Donanma ve Hava Kuvvetleri Vakfına 350 bin lira toplanmıştır.

3.17. KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NDAN SONRA YÜRÜTÜLEN MÜZAKERELER

Güvenlik Konseyi KıbrısHarekatı'nın daha ilk günü 20 Temmuz'da aldığı 353 sayılı kararlar tarafları ateşkes ve adadaki bütün yabancı kuvvetlerin adadan çekilmeye ve bütün ülkeleri Kıbrıs'ın egemenlik ve toprak bütünlüğüne saygıya davet etti.

²⁵⁸ Hacı Resul 100 Bin Lira Verdi, *Haber Gazetesi*, 23.07.1974, s.1.

²⁵⁹ Köylüler 5 Bin Lira Ve İki Buçuk Ton Buğday Bağışladılar, *Haber Gazetesi*, 23.07.1974, s.1.

²⁶⁰ Sendika Yardımları, *Haber Gazetesi*, 23.07.1974, s.1.

353 sayılı kararın 5. Maddesi Kıbrıs'ta anayasa düzeninin yeniden kurulması amacıyla Türkiye, Yunanistan ve İngiltere hükümetlerinin derhal görüşmelere başlamasını istiyordu. Bu sebeple üç devletin dış işleri bakanları 25 Temmuzda Cenevre'de toplandılar ve 6 günlük bir çalışmadan sonra 30 Temmuz 1974'de Cenevre Deklerasyonu denen belgeyi imzalayarak yayınladılar.²⁶¹

3.18. I. CENEVRE KONFERANSI (25 – 30 TEMMUZ 1974)

Kıbrıs Barış Harekatı'ndan sonra barış müzakereleri çerçevesinde garantör devletler ile Kıbrıs'taki Türk ve Rum temsilcilerinin katılımıyla I. Cenevre Konferansı gerçekleştirilmiştir.

Birinci Cenevre Konferansı'na, Türkiye'den Dışişleri Bakanı Prof. Dr. Turan Güneş'in Başkanlığında, Dışişleri Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı'na mensup bir heyet katılmıştır.²⁶²

Kıbrıs'ta sürekli bir barışın yeniden kurulmasını amaçlayan üçlü görüşmeler, 25 Temmuz'da Cenevre'de başladı. Üç garantör ülkenin dışişleri bakanlarının katıldığı görüşmelerde, Türkiye'yi Turan Güneş, İngiltere'yi James Callaghan, Yunanistan'ı ise Yorgo Mavros temsil ediyordu.²⁶³

3.18.1. Cenevre Bildirisi

Cenevre'de hazırlanan ve 29 Temmuz 1974 tarihinde açıklanan 30 Temmuz 1974 günü imzalanan ortak bildiri

Kıbrıs'ın geleceğini tayin için Türk, Yunan ve İngiliz delegeleri arasında 4 günden beri devam eden özellikle son 24 saati taraflar arasında tam bir sinir harbi halinde geçen görüşme sonunda hazırlanan ortak bildiride;²⁶⁴

1. Ateşkes anlaşması, bu ortak bildirinin yayınlandığı tarihte Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bulundukları noktaları esas alan çizgi, sınır kabul edilerek uygulanacaktır.

²⁶¹ Armaoğlu, *a.g.e.*, s.959.

²⁶² Çopur, *a.g.e.*, s.215.

²⁶³ Çopur, *a.g.e.*, s.217.

²⁶⁴ Çopur, *a.g.e.*, s.225.

2. Adadaki Türk topluluklarının bulunduğu yerlerde birer yönetim teşekkül etmiş olduğu kabul edilecektir. Ancak bu durumun varlığı ileride bir hak iddiasına dayanak olarak kullanılmayacaktır.

3. Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Cemaati Lideri Rauf Denktaş'ın, anayasal hakları ve görevleri işler hale getirilecektir.

4. Türklerin yerleşme noktalarındaki Rum Milli Muhafız Birlikleri ve güvenlik kuvvetleri buralardan çıkacaktır. Buralarda Kıbrıs Türk yönetimi polisleri ile Kıbrıs'lı mücahitler görev yapacaklardır.

5. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bulunduğu bölgelerin dışında bir güvenlik kuşağı teşkil edilecektir. Bu kuşak içinde ne Türk ne de Rum güvenlik kuvvetleri bulunacaktır. Birleşmiş Milletler Barış Gücü kuvvetleri devriye gezecektir.

6. Kıbrıs'ın siyasi durumunu ve statüsünü düzenlemek için üç garantör ülke muhtemelen Kıbrıs'taki iki cemaat temsilcileriyle bir hafta zarfında toplanacak yeni bir konferansta (8 Ağustos 1974 günü İkinci Cenevre Konferansı) buluşacaklardır.

7. Lefkoşa Havaalanı ile ilgili durum bir hafta sonraki toplantıda ele alınacaktır. O güne kadar alanın çevresindeki bütün silahlı kuvvetler bulundukları yerlerde kalacaklardır.

8. Türk askerlerinin Rumların herhangi bir harekete girişmemesi için tedbir aldığı Rum köyleri ile Rumların işgal ettikleri Türk köyleri karşılıklı olarak iade edilecektir.

9. Karışık nüfuslu köylerde yönetim Birleşmiş Milletler Barış Gücü'ne bırakılacaktır.

10. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin elinde bulunan Rum ve Yunan savaş esirleri ile Rumların elinde bulunan savaş esirleri nihai barış görüşmelerine kadar iade edilmeyecektir. Fakat Rumların rehine aldıkları sivil halk serbest bırakılacaktır.

Birinci Cenevre Konferansı ve Konferans'ın sonunda imzalanan Cenevre Protokolü, Türk diplomasisi açısından büyük bir başarı olarak kabul edilebilir. Türkiye, hem "Kıbrıs'a yapmış olduğu askeri müdahalenin yasal olduğunu doğrulamış hem

askerlerini geri çekmesinin koşullarını onaylatmış hem de adada iki toplumun varlığını ve Kıbrıs Türk toplumunun özerk olduğunu kabul ettirmişti.²⁶⁵

3.19. HABER GAZETESİ 24 TEMMUZ 1974

Müzakere Safhasında Da Başarılı Olmamız Gerek²⁶⁶

20 temmuz I. Barış Harekatı'ndan sonra yürütülen müzakereler Haber Gazetesi'nde şöyle yer almıştır:

Kıbrıs'taki son gelişmeler dün de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin olağanüstü toplantısında ele alınmıştır. Senatör ve Milletvekillerine bilgi veren Başbakan Ecevit, şehit sayısının 57, yaralı sayısının da 184 olduğunu söylemiş:

“Kaybımız ise 242'dir.” demiştir.

Kıbrıs'taki hareketin planlananın da üzerinde olduğunu söyleyen Başbakan Bülent Ecevit şöyle devam etmiştir:

“Kıbrıs'taki Türkün acıklı durumuna son vermemiz gerekiyor. Bu nedenle amacımız askeri alanda olduğu gibi masa başında da başarılı olmaktır.”

Başbakan, askerlerimizin masa başındaki galibiyet sonunda Ada'dan çekileceklerini aksi takdirde Ada'da silah elde bulunacaklarını bildirmiş:

“Biz Ada'da barış gücü olarak bulunacağız ve soydaşlarımızın haklarını koruyacağız.” demiştir.

Diğer yandan mecliste bir açıklama yapan Dışişleri Bakanı Turan Güneş de, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından esir alınan 600 Rum'un Türkiye'ye getirilmekte olduğunu söylemiştir:

Güneş:

“Bu zaferi hükümet kazanmadı. Bu zaferi aziz Türk Milleti kazandı.” demiştir.

²⁶⁵ Tuncer, *a.g.e.*, s.111.

²⁶⁶ Müzakere Safhasında Da Başarılı Olmamız Gerek, *Haber Gazetesi*, 24.07.1974, s.1, 4.

“Ateşkes” Görüşmesi, Cenevre’de Bugün Başlayacak ²⁶⁷

24 Temmuz tarihli Haber Gazetesi I. Cenevre Görüşmeleri hakkında şu bilgileri vermektedir;

Cenevre’de bugün Kıbrıs’la ilgili “Ateşkes” görüşmelerinin başlayacağı açıklanmaktadır.

Görüşmelere İngiltere’den ve Türkiye’den her iki ülkenin Dışişleri Bakanları katılacak. Amerika Birleşik Devletleri ise gözlemci ile takip edecektir.

Öte yandan Yunanistan henüz, kiminle temsil edileceğini açıklamamıştır.

Dün gece Cunta başı Gizikiz’in başkanlığında yapılan toplantıya eski başbakanlarla, muhalefet liderleri de katılmış, ancak, sonuç alınamamıştır.

Demirel: Kıbrıs’ta Henüz Hedefe Ulaşamadık, Daha Çok Güçlük Var²⁶⁸

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde Konuşan A.P. Genel Başkanı Ada’nın 73 Bölgesinde Türk Var. Hükümet Çok Dikkat Etmeli.” Dedi.

Adalet Partisi genel başkanı ve ana muhalefet partisi lideri Süleyman Demirel, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nde dün yaptığı konuşmada: “Kıbrıs’ta her şey bitmedi, henüz işin birinci safhasını tamamladık.” demiştir. Ada’nın 73 bölgesinde soydaşlarımızın çok zor şartlar altında yaşama mücadelesi yaptıklarını hatırlatan Demirel şöyle devam etmiştir: “İlk rauntta hedefe ulaştık. Ama daha çok raunt olabilir. Ada’da soydaşlarımıza insanca düzen sağlamak zorundayız. Türkiye son neticeyi almalıdır. Aksi takdirde madem ki askeri müdahalede bulunduk, işin sonunu da getirmeliyiz.”

Ana muhalefet partisi lideri Süleyman Demirel, Hükümetin şehit ve kayıp sayısını tam olarak açıklamasında yarar umduğunu da söylemiştir.

Mecliste daha sonda muhalefet liderleri konuşmuşlar, askeri hareketin başarılı biçimde yürütülmesinden dolayı Genelkurmay Başkanlığı’na teşekkür etmişlerdir.

²⁶⁷ “Ateşkes” Görüşmesi, Cenevre’de Bugün Başlayacak, *Haber Gazetesi*, 24.07.1974, s.1-4.

²⁶⁸ Demirel: Kıbrıs’ta Henüz Hedefe Ulaşamadık, Daha Çok Güçlük Var, *Haber Gazetesi*, 24.07.1974, s.1, 4.

Muhalefet liderlerinin hemen tümü askerlerimizin Ada'dan çekilmemesini istemişler ve:

“Askeri hareket sonuna kadar Ada'da hazır bulunmalıdır. Bu bir garantör devletin normal hakkıdır. Hükümet her ne pahasına olursa olsun askerlerimizi Ada'dan çekmemelidir.” demişlerdir.

Kıbrıs'taki Askerlerimizle Mektuplaşılabilir²⁶⁹

Genelkurmay Başkanlığı Harekat Dairesi, Halkla Münasebetler Şubesi'nden yapılan açıklamaya göre, Kıbrıs'ta bulunan Subay, Astsubay ve erlerimizle, yurttaki yakınları mektuplaşabilecektir.

Bu konudaki açıklamaya göre, erlerimizin Türkiye'de eskiden bulunduğu askeri kıtanın adı zarfın üzerine yazılacak ve bu zarf başka bir zarfın içine konduktan sonra ikinci zarfın üzerine de:

“Askeri posta, 8775 MERSİN” yazılıp postaya atılacaktır.

Kıbrıs'ta 10 Bin Türk'ün Stadyumda Hapsedildiği Yalanlandı²⁷⁰

Kıbrıs'taki çatışmalar sırasında esir olan 10 bin Türk'ün, bir stadyumda esir tutulduğu şeklindeki yabancı ajanslara atfen verilen haber yalanlanmıştır.

Bu konuda dün Millet Meclisi'nde bir açıklama yapmak zorunda kalan Dışişleri Bakanı Turhan Güneş:

“Yabancı ajansların moral bozucu haberlerini biz de esefle izliyoruz, yok böyle şey.” demiştir.

Bursa Barosu, Yardım Kampanyası Açarken, Avukatlar Da Sivil Savunmada Görev Verilmesini İstedi²⁷¹

Bursa halkının hassasiyetlerini ön plana çıkaran Haber Gazetesi 24 Temmuz tarihli haberinde Bursa Barosu'nun açtığı yardım kampanyasını halka duyurmuştur.

²⁶⁹ Kıbrıs'taki Askerlerimizle Mektuplaşılabilir, *Haber Gazetesi*, 24.07.1974, s.1, 4.

²⁷⁰ Kıbrıs'ta 10 Bin Türk'ün Stadyumda Hapsedildiği Yalanlandı, *Haber Gazetesi*, 24.07.1974, s.1, 4.

²⁷¹ Bursa Barosu, Yardım Kampanyası Açarken, Avukatlar Da Sivil Savunmada Görev Verilmesini İstedi, *Haber Gazetesi*, 24.07.1974, s.1, 4.

Bursa Barosu yönetim kurulu dün yaptığı toplantıdan sonra kamuoyuna şu açıklamada bulunmuştur:

“Bursa Barosu yönetim kurulu dün (23.7.1974) saat 11.00 de olağanüstü olarak toplanmış ve Kahraman ordumuzun Yavru Vatan Kıbrıs’ta giriştiği barış hareketi vesilesiyle maddi katkıda bulunma kararı almıştır. Baro mensubu üyelere toplanacak yardım 100.000 liradan aşağı olmayacağı tahmin edilmektedir.

Ayrıca Baro Yönetim Kurulu, Bursa Sivil Savunma Bakanlığı’na müracaat ederek sivil savunmada avukatlara da görev verilmesini istemiştir.”

Ticaret ve Sanayi Odası Dün 1 Milyon Bağış Yaptı²⁷²

Bursa’da, Silahlı Kuvvetlere Bağış Kampanyası Başarı İle Yürüyor

Bursa’da, Türk Silahlı Kuvvetlerine Milletçe bağış kampanyası dün de devam etmiştir.

Saat 15.30 da toplanan Bursa Ticaret ve Sanayi Odası meclisi aldığı bir kararla, sanayi bölgesi bütçesinden bir milyon lira parayı orduya bağışlamıştır.

Bu konuda açıklama yapan oda meclisi başkanı Feridun Malcıoğlu, bu bağışın “şimdilik kaydıyla” alındığını söylemiş, ayrıca dünden itibaren özel sektörde büyük bir bağış kampanyasının açıldığını bildirmiştir.

Bağış kampanyasının özel sektör bünyesinde kısa zamanda gelişeceği tahmin edilmektedir.

Kocatepe Muhribi’nin Batışı

Genelkurmay Başkanlığı 24 Temmuz tarihinde bir bildiri yayınlayarak Kıbrıs Harekatı’nın ilk günü Kocatepe muhribinin battığını açıklamıştı. Söz konusu bildiride:²⁷³

“Kıbrıs Harekatı’nın en şiddetli cereyan ettiği ilk gününde Kocatepe kaybedilmiştir. Hayatta kalan personeli kurtarmak üzere hareketin imkan verdiği nispette arama yapılmış bilahare ateşkesin ilanını müteakip kendi imkanlarımızla

²⁷² Ticaret ve Sanayi Odası Dün 1 Milyon Bağış Yaptı, *Haber Gazetesi*, 24.07.1974, s.1, 4.

²⁷³ Çopur, a.g.e., s.124.

birlikte Birleşmiş Milletler'e müracaat edilerek diğer imkanlarda seferber edilmiştir. Halen Deniz Kuvvetlerimiz'e ait uçaklar ve gemilerle aramaya devam edilmektedir. Aramalar neticesinde kurtarılan personelin miktarının daha da artacağı ümit edilmektedir. Şu ana kadar çoğu kurtarılmış olup diğerlerinin de aranmasına devam edilmektedir." denilmekteydi. Olay bir talihsizlikti. Amfibi hareket doktrini yeterlice uygulanamaması hava ve deniz kuvvetlerinin gerekli koordineyi zamanında almamaları bu olayın baş faktörü olmuştu.²⁷⁴

3.20. HABER GAZETESİ 25 TEMMUZ 1974

Kocatepe Savaş Gemimiz Kayıp²⁷⁵

Kayıp olarak bildirilen 242 Türk Silahlı Kuvvetleri mensubu, 3 gündür aranan Kocatepe gemisinde idi. Gemide bulunanların birçok kısmının kurtarıldığı açıklanıyor.

Haber Gazetesi yanlışlıkla batırılan Kocatepe Savaş gemimiz hakkında halka şu bilgileri aktarmıştır:

Genelkurmay Başkanlığı Basın ve Halkla İlişkiler Şubesi, dün bir açıklama yaparak, Kıbrıs'a yapılan barış hareketinin ilk gününde Kocatepe Savaş Gemisi'nin kaybedildiğini açıklamıştır.

Genelkurmay Başkanlığı'nın bu konudaki bildirisi şöyledir:

"Kıbrıs hareketinin en şiddetli cereyan ettiği ilk günde, Kocatepe kaybedilmiştir. Hayatta kalan personeli kurtarmak üzere, hareketin imkan verdiği nispette arama yapılmış, bilahare Ateşkes alanını mütaakip kendi imkanlarımızla birlikte Birleşmiş Milletlere müracaat edilerek diğer imkanlar da seferber edilmiştir.

Halen Deniz Kuvvetleri'mize mensup uçaklar ve gemilerle aramaya devam edilmektedir. Aramalarla kurtarılan personel miktarının daha da artacağı ümit edilmektedir. Şu ana kadar çoğu kurtarılmış olup, diğerlerinin aranılmasına devam edilmektedir."

²⁷⁴ Çopur, a.g.e., s.124.

²⁷⁵ Kocatepe Savaş Gemimiz Kayıp, *Haber Gazetesi*, 25.07.1974, s.1, 4.

Diğer yandan öğrenildiğine göre, Kocatepe savaş gemimiz 3 gün önceki Yunanlıların Baf çıkarması sırasında yara almıştı. Bilindiği gibi Yunanlılar Baf'a asker ve cephane çıkarmak isteyince Türk jetleri buna mani olmuş ve bu sırada Kocatepe yara almıştı. Çarpışma sırasında ise Türk jetleri iki Yunan gemisini batırmışlardı.

Korutürk: Türkiye'yi Kimse Oyuna Getiremeyecektir...²⁷⁶

Cumhurbaşkanı, Dünya'yı Aleyhimize Çevirmek İsteyen Gayretlerin Görülebileceğini Söyledi

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk dün gazetecilerle görüşürken: “Dünya bilmelidir ki, Türkiye'yi kimse kendi çıkarları uğruna oyuna getiremeyecektir.” demiştir. Bakanlar kuruluna dün başkanlık eden Cumhurbaşkanı, Başbakanlıktan ayrılırken şunları söylemiştir: “Açık söylüyorum; Hiçbir kimse ve hiçbir devlet kendi çıkarlarını sağlayabilmek için Türkiye'yi oyuna getiremeyecektir. Dünya bir defa daha bunu böyle bilsin.”

Korutürk, Milletçe birlik ve beraberlik içinde bulunulması gerektiğini söylemiş, Türkiye'nin barışçı bir ülke olduğunu, ülkemizin dünyanın kaderinde kritik bir coğrafi durumu bulunduğunu bildirmiştir.

Bakanlar Kurulu çalışmalarının bir kısmını ise Başbakan Ecevit yönetmiştir. Hükümet sözcüsü Orhan Birgit'in açıklamasına göre, bakanlar kurulu gece de geç saatlere kadar çalışmış ve Kıbrıs'taki gelişmeleri ele almıştır.

Elimize Geçen Lefkoşa Havaalanı'nı Sivil Hava Trafikine Açacağız²⁷⁷

Turizm ve Tanıtma Bakanı Orhan Birgit'in açıklamasına göre, Girne'den sonra tamamen elimize geçmiş bulunan Lefkoşa askeri havaalanını, önümüzdeki haftalarda sivil hava trafiğine açacağız. Bu konuda dün basın toplantısı yapan Birgit, alanın onarılması işine pazartesi gününden itibaren başlanacağını ve bu havaalanına bundan böyle tüm sivil uçakların rahatlıkla ve Rum kontrolünden arınmış olarak inebileceğini söylemiştir.

²⁷⁶ Korutürk: Türkiye'yi kimse oyuna getiremeyecektir..., *Haber Gazetesi*, 25.07.1974, s.1, 4.

²⁷⁷ Elimize Geçen Lefkoşa Havaalanı'nı Sivil Hava Trafikine Açacağız, *Haber Gazetesi*, 25.07.1974, s.1, 2.

610 Rum Esirini Adana’da D n, Enterne Ettik²⁷⁸

Esirler kordon altında Taşkışla Garnizonu’na kapatıldı.

Kıbrıs’taki başarılı çıkarmamız sırasında esir alınan 610 Rum, d n gemi ile Adana’ya getirilmiş ve çok sıkı tedbir ve askeri kordon altında Taşkışla’da enterne edilmiştir.

Rum esirlerin çok  zg n oldukları dikkati çekmiştir. Diğ r yandan Genelkurmay Başkanlığı’ndan bir açıklama yapılarak Türkiye’de bazı ajansların maksatlı haber yayarak seferberlik ilan edildiğini bildirdikleri ve bu nedenle de illerde asker toplama işlemlerine başlandığını bildirilmektedir. Bu haberin gerçekle ilgisi olmadığı yapılan açıklamada öğrenilmiş ve asker toplama i sinin, her yıl yapılan normal asker toplama olduğu öğrenilmiştir.

Bursa’da Buğday Sıkıntımız Yok²⁷⁹

Tüm uyarılara rağmen Bursa’da yaşıyan bazı vatandaşların gıda stoklama eğiliminde olduğu görülmektedir. Bunun  zerine Bursa İl Teknik Tarım Müdürü Recai Dinçer bir açıklama yapmıştır. Bu açıklamayı 25 Temmuz tarihli Haber Gazetesi Bursa halkına şu şekilde duyurmuştur:

İl Teknik Tarım Müdürü Recai Dinçer’in d n sabah basına yaptığı açıklamaya göre, Bursa’da buğday sıkıntısı mevzubahis değildir.

Dinçer, halkın bu konuda endişesine mahal olmadığını belirtmiş ve;

“Bursa’nın aylık buğday ihtiya ı ofisten 1930 ton olarak rahatlıkla karşılanmaktadır. Bu ayın sonuna kadar buğdayımız vardır. Önümüzdeki aydan itibaren de endişeye mahal yol, çünkü yeni mahsul çıkmış olacak.” demiştir.

²⁷⁸ 610 Rum Esirini Adana’da D n, Enterne Ettik, *Haber Gazetesi*, 25.07.1974, s.1, 4.

²⁷⁹ Bursa’da Buğday Sıkıntımız Yok, *Haber Gazetesi*, 25.07.1974, s.1.

3.21. HABER GAZETESİ 26 TEMMUZ 1974

Denktaş: Rumlar Enosis Hayalini Unutmuştur²⁸⁰

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Rauf Denktaş dün Bayrak Radyosu'nda yaptığı konuşmada şunları söylemiştir:

“Türk Silahlı Kuvvetleri Ada'ya gelmeseydi, Yunanlılar hepimizi keseceklerdi.” demiştir.

Rumların ve Yunanlı askerlerin Enosis hayalini, bu silleden sonra unutmaları gerektiğini söyleyen Denktaş, Atina'da demokrasiye dönüş başlamanın ardından, genel seferberliğin kısmen kalkmasını hayra alamet olarak tanımlamış ve:

“Askere alınanların terhisinin başladığını duyduk. Demek ki, Atina da hatalı yolda olduğunu nihayet anlayabildi.” demiştir.

783 Yunan Askeri ve Rum'u Esir Aldık²⁸¹

Cenevre “Barış Görüşmeleri” Dün Gece Başladı. Güneş, Masa Başında Da Galip Geleceğiz Ve Haklarımızı Alacağız.” Dedi

Dün, Kıbrıs gazilerini, Ankara Gülhane Tıp Akademisi'nde ziyaret eden Başbakan Bülent Ecevit, 242 olan kayıp listesinin 16'ya düştüğünü açıklamıştır. Beraberinde Genelkurmay Başkanı Org. Semih Sancar, Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık ve Turizm Bakanı Orhan Birgit de olduğu halde gazilerle konuşan Ecevit, “geçmiş olsun” demiştir. Diğer yandan Hükümet Sözcüsü ve Turizm Tanıtma Bakanı Orhan Birgit basına geç bir açıklamada bulunarak Kıbrıs'taki çarpışmalar sırasında 783 Yunan askeri ve Rum'un esir alındığını, bunların önemli bir bölümünün Türkiye'ye getirilerek enterne edildiğini bildirmiştir.

İlk günde aldığımız esir sayısının 600 olduğunu, bu rakama yeni esirlerle ilavelerde bulunulduğunu da belirten Orhan Birgit, alınan haberlere göre, Ada'da silahların sustuğunu da açıklamıştır.

²⁸⁰ Denktaş: Rumlar Enosis Hayalini Unutmuştur, *Haber Gazetesi*, 26.07.1974, s.1, 4.

²⁸¹ 783 Yunan Askeri ve Rum'u Esir Aldık, *Haber Gazetesi*, 26.07.1974, s.1, 4.

Bu nedenle Ada'da Rumlar dün sabahtan itibaren normal yaşantılarına başlamıştır.

Diğer yandan Cenevre Barış Görüşmeleri de dün gece başlamıştır. Görüşmelere Türkiye adına Dışışleri Bakanı Turan Güneş, İngiltere adına İngiltere Dışışleri Bakanı, Yunanistan adına da Yunan Dışışleri Bakanı katılmaktadır.

Turan Güneş dün sabah yurdumuzdan Cenevre'ye hareket ederken:

“Masa başında da galip geleceğiz ve haklarımızı sonuna kadar savunup alacağız.” demiştir.

3.22. HABER GAZETESİ 27 TEMMUZ 1974

M.G. Kurul'u, Ada'da Tedbir İstedi²⁸²

Rumlar Katliama Devam Ederse, Yeniden Harekata Girişeceğiz.

Milli Güvenlik Kurul'u, dün sabah Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün başkanlığında dört saat toplanarak, Ada'da güvenliğin ihlal edilmesine devam edilmesi halinde, Hükümetin acele tedbir almasını istemiş ve bu kararını dün “tavsiye anlamında” kamuoyuna açıklamıştır.

Toplantıya Başbakan Bülent Ecevit, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar, Kuvvet Komutanları kurul üyesi bakanlar ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri katılmıştır.

Toplantıdan sonra yapılan açıklamada ise, Ada'da Yunanlıların devamlı güvenliği ihmal ettiği bildirilmiş ve bu durum karşısında hükümetin acele tedbir alması istenmiştir.

Ayrıca, Ada'daki ırkdaşlarımızla, askerlerimizin her türlü ihtiyaçlarının karşılanması için de, bakanlıklar arası bir komite kurulması istenmiştir.

Milli Güvenlik Kurulu çalışmalarından sonra Başbakan Ecevit'in başkanlığında önce bakanlar kurulu toplanmış, daha sonra da “bakanlıklar arası komite” kurularak çalışmalara geçilmiştir.

²⁸² M.G. Kurul'u, Ada'da Tedbir İstedi, *Haber Gazetesi*, 26.07.1974, s.1, 4.

Cenevre Konferansı'nı Yunanlılar Yarıda Bıraktı²⁸³

Anlaşma Uzarsa, Ada'ya Kuvvet Çıkartacağız

Karamanlis Ekibi, Yeniden Asker Çıkartmamızın Öncelikle Karar Altına Alınmasında Israr Ediyor

Önceki gece Cenevre'de başlamış olan “Ateşkes” görüşmelerinin dünkü ikinci bölümünde ilginç safhalar cereyan etmiştir.

Çeşitli ajans haberlerine göre, Karamanlis ekibi, Türkiye'nin ne yapıp yapıp Ada'ya yeniden asker çıkarmaması için önceden anlaşma istemekte, görüşmelerin öteki safhalarının sonradan ele alınmasını önermektedir.

Yunanlıların görüşmelerin doğrultusunu bu merkeze yönleltmeleri üzerine dün gazetecilerle görüşen Dışişleri Bakanı Turan Güneş, anlaşmanın uzaması halinde, Türkiye'nin Ada'ya yeni birlikler çıkaracağını söyleyerek, şöyle devam etmiştir:

“Görüşmelerin uzayıp, çıkmaza girmesine asla müsaade etmeyiz. Aksi takdirde, Ada'ya yeni birlikler çıkarmamız unutulmamalıdır. Biz buraya, her şeyi kökünden haletmek için kararlı geldik.”

3.23. MİLLET GAZETESİ 27 TEMMUZ 1974

Yunan Dışişleri Bakanı Adadaki Birliklerimizin Geri Çekilmesini İstiyor²⁸⁴

27 Temmuz tarihli Millet Gazetesi Ateşkesten sonra I. Cenevre Görüşmeleri'nde yaşanan gelişmeleri halka şöyle duyurmuştur.

Önceki gün Cenevre'de başlayan, üçlü görüşmelere dün de devam edilmiştir. Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın katıldığı konferansta Türkiye'yi Turan Güneş ve beraberindeki heyet temsil etmektedirler.

İngiltere'yi James Callaghan ve Yunanistan'ı yeni Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros temsil etmektedir.

²⁸³ Cenevre Konferansı'nı Yunanlılar Yarıda Bıraktı, *Haber Gazetesi*, 26.07.1974, s.1, 4.

²⁸⁴ Yunan Dışişleri Bakanı Adadaki Birliklerimizin Geri Çekilmesini İstiyor, *Millet Gatesi*, 27.07.1974, s.1.

Konferansa Türkiye garanti anlaşmasına ve Kıbrıs oluşturan diğer yasalara öncelik vermek istemektedir. Bu şekilde Kıbrıs'ta garanti anlaşmasına dayanarak bulunan Türk silahlı kuvvetleri varlık sebebi ve Kıbrıs'ta Sampson darbesi ile bozulan anayasal düzeni ele alınmış olacaktır. Buna karşı Yunanistan öncelikle Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin son ateşkes çağrısına esas olan kararı ele alınmasında ısrar etmektedir.

İngiltere ise meselenin, esasına girmekten ziyade çatışmaların yeniden başlamaması için çalışmaktadır.

Cenevre Konferansı Türkiye'nin isteğine göre, gelişirse Kıbrıs'ın geleceğinde bir dönüm noktası olacaktır. Ada'daki iki toplumun barış içerisinde bir arada yaşayacakları ve adanın bağımsızlığının korunacağı yeni bir düzen kurulacaktır. Yunanistan ise bu konferansın esası Kıbrıs'ın statüsüne dokunulmasını istememektedir. Yunanlıların amacı sadece ateşkesi tescil ettirip, durumun Makarios ya da Sampson günlerine döndürülmesini istemektedir. Yunanistan Dışişleri Bakanı Mavros bu konuya açıkça değinmiştir. Önceki günkü basın toplantısında, adadaki birliklerin çekilmesi gerekir demiştir.

Güneş: İlk Ateşi Daima Rumlar Açmaktadır²⁸⁵

Dün yapılan Cenevre Konferansı'nın ikinci oturumunda Yunan delegasyonu bazı şartların sağlanmaması halinde, konferansa devam edemeyeceklerini bildirmiştir. Yunan Dışişleri Bakanı Mavros Türk Birlikleri'nin BM ateşkes kararına alındığı gün olan 27 Temmuz'daki yerlerine çekilmelerini ve Türkiye'nin Kıbrıs'a yaptığı asker sevkiyatının durmasını istemiştir.

Buna karşı Turan Güneş Türk Birlikleri'nin ancak adadaki Türk toplumunun ve kendi güvenliğinin tehlikeye düşmesi halinde ateşkese uymamak durumunda kalacağını söylemiştir. Daima ilk ateşin Rumlar tarafından geldiğini, Rumların denetimi altındaki bölgelerde Türklere karşı saldırıların devam ettiğini belirten Güneş, ateşkes sadece Türk Devleti'nin değil bütün taraflar için ilan edilmiştir demiştir.

²⁸⁵ Güneş: İlk Ateşi Daima Rumlar Açmaktadır, *Millet Gatesi*, 27.07.1974, s.1.

Ateşkes bütün adada herkes tarafından kabul edilmedikçe ve güvenlik kurulmadıkça Kıbrıs'taki Türk Birliği adına hiçbir hüküm altına giremem, güvenliğin kurulması ise sadece ateşkese bağlı değildir. Adanın anayasal durumunun kurulmasına, adada yeni bir hukuki düzenin yerleşmesine bağlıdır, demiştir.

27 Temmuz 1974 tarihli Millet Gazetesi'nin haberinden anlaşıldığı üzere, I. Cenevre Konferansı'nda Yunanistan savaşıyla elde edemediği başarıyı masa başında elde etmeye çalışmaktadır. Yunanistan Türk askerinin tekrar Kıbrıs'a yönelik bir harekate girişmesini engellemek için bir karar almaya çalışmaktadır. Böylece daha sonraki süreçte tekrar "Enosis" hayali için uygun bir yasal ortam oluşturmaya çalışmaktadır. Yunanistan'ın bu tutumu I. Cenevre Görüşmeleri'nde karşılaştığımız en önemli sorun olmuştur.

3.24. HABER GAZETESİ 28 TEMMUZ 1974

Yunan, İğrenç Emelini Cenevre'de de Gösterdi²⁸⁶

Anlaşma Ümidi Zayıflıyor. Güneş, Dünkü Oturumu Bir Saat İçinde Terk Etti

Haber Gazetesi 28 Temmuz'da da I. Cenevre Görüşmeleri'nde yaşananları halka şu şekilde duyurdu.

Kıbrıs Adası'nın yıllar yılı iğrenç emelini tahakkuk ettirmeyi başaran ve en sonunda kendi kazdığı kuyuya kendi düşen Yunanistan, Cenevre'de de türlü entrikalar çevirip, "ateşkes" antlaşmasını akamete uğratmaktadır. Önceki gece yarısı yarıda kesilen görüşmelerin yeniden başlaması için dün İngiltere Dışişleri Bakanı, arabuluculuk yaparak, iki kez Turan Güneş, iki kez de Yunanistan Dışişleri Bakanı ile görüşmüş ve bunun üzerine taraflar "üçlü" toplantıya dün saat 15.00 de tercümanlıklarını kullanarak başlamışlardır.

Ancak, iki saatlik oturumun, birinci saatin sonunda, Turan Güneş'in dışarı çıktığı ve "olmaz böyle şey" dediği dikkati çekmiştir.

²⁸⁶ Yunan, İğrenç Emelini Cenevre'de de Gösterdi, *Haber Gazetesi*, 28.07.1974, s.1, 4.

Turan Güneş'in oturumu terk etmesinden sonra İngiliz ve Yunan Dışişleri bakanları bir saat daha toplanmışlar ve Yunanistan Dışişleri Bakanı gazetecilere:

“Ateşkes Antlaşması gece imzalanabilir.” demiştir.

Öğrenildiğine göre geceki görüşmelerde ise uzmanlar tarafından antlaşmanın taslağının hazırlığına girişilmiştir.

Siyasi çevrelere göre taraflar arasında anlaşmanın yapılabilmesi için, Yunanistan'ın tek taraflı anlayışından vazgeçmesi icap etmektedir.

Diğer yandan, Cenevre'den telefonla Güneş'i arayan Başbakan Bülent Ecevit de dün basına açıklama yaparken:

“Ateşkesi, bizi tatmin edecek etkin güvenlik tedbirlerinden ayrı mütalaa edemeyiz,” demiştir.

Öğrenildiğine göre, Cenevre'de federatif tezi öne sürüp, anlaşma zemini aramaktayız,

Gece ise Kıbrıs'a yeniden Türk askerlerinin çıkmaya başladığı öğrenilmiştir.

3.25. MİLLET GAZETESİ 28 TEMMUZ 1974

Bülent Ecevit: Ateşkes Tedbirleri Ayrı Mütalaa Edilmesini Kabul Edecek Durumda Değiliz²⁸⁷

Başbakan Bülent Ecevit Türkiye'nin ateşkes tedbirlerinin etkin güvenlik tedbirlerinden ayrı mütalaa edilmesini kabul edecek durumda olmadığını söylemiştir.

Başbakan Ecevit, yeni gelişmeler var mı diye bir soruyu şöyle cevaplandırmıştır; “Yunanistan'ın Ankara Büyükelçisi, memleketimize geri gelmişti, kendisi ile görüştük. Karamannis'in mesajını mektup olarak getirdi, Daha önce açıklanan mesajını, hem de durumunu aramızda özel olarak ve dostça görüştük.

²⁸⁷ Bülent Ecevit: Ateşkes Tedbirleri Ayrı Mütalaa Edilmesini Kabul Edecek Durumda Değiliz, *Millet Gazetesi*, 28.07.1974, s.1, 6.

Sayın Güneş'in belirttiği gibi biz, ateşkes tedbirlerinin bizi tatminkar edecek etkin güvenlik tedbirlerinden ayrı mütalaa edilmesini kabul edecek durumda değiliz.” Başbakan Ecevit dün Turan Güneş ile telefon görüşmeleri de yapmıştır.

Bariş Konferansında Şimdiye Kadar Bir Sonuca Varılamadı²⁸⁸

Türkiye, Yunanistan ve İngiltere arasında yapılan Kıbrıs konulu bariş görüşmelerinin devam etmesi beklenmektedir. Önceki gün ikinci oturumda ikili görüşmeler yapılmak üzere kesilmiştir. Konferansa katılan heyetlerden üçer kişinin bulunduğu bir toplantı yapılmıştır, toplantıda yeniden başlaması beklenen konferansın bildirisini hazırlamışlardır. Bu heyet ana metni hazırlamamıştır.

Taraflar heyet üzerinde anlaşılırsa, konferansın ikinci bildirisi yayınlanmış olacaktır. Bildiride çeşitli konular ele alınacaktır. Konuların başında ateşkes meselesi gelmektedir. Türkiye ateşkes konusunda Yunanistan ve İngiltere'nin tekliflerini kabul etmemiştir. Hiçbir taviz vermemiştir.

Lefkoşa Havaalanı'nın durumu Yunan ve İngiltere tarafından önemle ele alınmazsa Türkiye kendisine hiçbir zarar vermeyecek şekilde bir anlaşmaya hazır görülmektedir. Lefkoşa Havaalanı bundan böyle BM bariş askerlerinin denetimi altında bulunacaktır. Kıbrıs olaylarının başlamasından önceki durum tamamen değişmiş olacaktır, Kıbrıs konulu Cenevre bariş görüşmeleri şu ana kadar somut bir sonuçlu nihayetlenmemiştir. Heyetler her konuları ele alarak itirazlarını belirtmişlerdir. Yunanistan Türkiye'nin asker sevkiyatını durdurmasını istemektedir. İngiltere ateş kesilmesini öngörmektedir. Kıbrıs meselesinin Türk – Yunan meselesi olmamasını istemektedir.

Yunan Dışışleri Bakanı Mavros²⁸⁹

Ateşkes Anlaşmasının İmzalanması İhtimalinin Fazla Olduğunu Söyledi

Türkiye, İngiltere ve Yunanistan Dışışleri bakanları arasında yapılan üçlü görüşmelere dün yeniden başlanmıştır. Üç Dışışleri bakanları dün sabah Cenevre'de iki saat süren bir görüşme yapmışlardır.

²⁸⁸ Bariş Konferansında Şimdiye Kadar Bir Sonuca Varılamadı, *Millet Gazetesi*, 28.07.1974, s.1, 6.

²⁸⁹ Yunan Dışışleri Bakanı Mavros, *Millet Gazetesi*, 28.07.1974, s.1.

Tercümanların alınmadığı bu görüşmeden sonra bir açıklama yapan Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros Kıbrıs'ta ateşkes antlaşmasının dün gece imzalanacağını belirtmiştir.

Cenevre'de Kıbrıs konusunda yapılan temaslar dün sabahtan itibaren şöyle gelişmiştir. Önceki gece yarısından sonra 12 dakika süren kısa bir görüşme yapan Dışişleri Bakanı Turan Güneş ve Yunanistan Dışişleri Bakanı Mavros, dün Türkiye saati ile 12 de yeniden bir araya gelmişlerdir. Türkiye ile Yunanistan arasındaki özel görüşmeye yarım saat sonra İngiltere Dışişleri Bakanı Callaghan ve Birleşik Amerika temsilcisi de katılmıştır. İki saat sonra Dışişleri Bakanımız Turan Güneş toplantıdan ayrılmıştır.

İngiltere ve Yunanistan dışişleri bakanları bir süre daha kendi aralarında görüşme yapmışlardır. Toplantıdan çıkarken Yunanistan Dışişleri Bakanı Mavros bu gece Kıbrıs'ta muhtemelen ateşkes antlaşması imzalanması ihtimalinin gözden uzak tutulamayacağını bildirmiştir.

Ulaştırma Bakanı Güley, Kıbrıs ile Haberleşme İyi Bir Şekilde Sağlanıyor²⁹⁰

Ulaştırma Bakanı Ferda İstanbul'da Kartal ve Zeytinburnu ilçelerindeki bazı gecekondu bölgelerinde bulunan 50 ankesörlü telefonu dün hizmete açmıştır.

Güley, Kıbrıs ile ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinin iyi bir şekilde yürütüldüğünü sözlerine eklemiştir. Haberleşme olanaklarından gecekondu oturan halkımızı en az varlıklı halkımız kadar yararlandırmaktadır, demiştir.

İstanbul'daki gecekondu bölgelerinde bulunan Ankesörlü telefonların sayısının 1975 yılında 236'ya ulaşacağını belirtmiştir. Ağustos ayı içerisinde İzmirde'ki gecekondu bölgelerinde ankesörlü telefonlar hizmete açılacaktır.

²⁹⁰ Ulaştırma Bakanı Güley, Kıbrıs ile Haberleşme İyi Bir Şekilde Sağlanıyor, *Millet Gazetesi*, 28.07.1974, s.1, 6.

Kıbrıs Savaşında Şehit Düşen ve Yaralananlara Tazminat Verilmesi İçin Bir Kanun Teklifi Verildi²⁹¹

AP, Bolu Milletvekili Müfit Bayraktar, Kıbrıs hareketi dolayısıyla bir kanun teklifi vermiştir. Teklifin gerekçesi özetle şöyledir:

“Milli şuur ve görüşün temsilcisi olarak Kıbrıs’a gidip savaş vermiş bulunan Türk Silahlı Kuvvetleri’imiz, 40.000’i aşkın Rum muhafız gücünü ve bu güçte yer almış olan Yunan subay ve erlerini tarumar etmiştir.

Yüzlerce tank ile çok sayıdaki top ve zırhlı araçları, hafif ve ağır makineli silahı susturmuş kısa bir süre içinde de savaşı amaca uygun bir şekle getirerek Türk milletine zaferi daha hediye etmeksizin şehit düşmüş olanların kanuni miraslarına bir defaya mahsus olmak üzere 100 bin TL sı tazminat verilir.

Madde 2 – Kıbrıs Savaşı’na katılmış olup ta malul kalan gazilerden er ve erbaşlara mevcut mevzuatla yapılacak ödemeler dışında her ay ilaveten 1200 TL si astsubay ve subaylara da mevcut mevzuata göre almakta oldukları aylıklarına ilaveten aylıklarının miktarı kadar her ay tazminat olarak ödenir.

Madde 3 – Bu kanun, 20/7/1974’te yürürlüğe girer.

Madde 4 – Bu kanunu Bakanlar kurulu yürütür.

Dün 114 Rum Esir Serbest Bırakıldı²⁹²

Lefkoşa’daki Ledra Palas oteli yakınlarında Türk birliklerince girişilen hareket sırasında esir alınan 114 Rum dün serbest bırakılmıştır.

Serbest bırakılanlar arasında Rum ulusal muhafız gücü askerleri ile Yunan subayları da bulunmaktadır. Türkler tarafından serbest bırakılan Rumlar kendilerine yardım eden Türklere teşekkür etmiştir. Yunanlı ve Rum esirlerin serbest bırakılmaları sırasında BM barış gücü askerleri görev almamıştır.

²⁹¹ Kıbrıs Savaşında Şehit Düşen ve Yaralananlara Tazminat Verilmesi İçin Bir Kanun Teklifi Verildi, *Millet Gazetesi*, 28.07.1974, s.1.

²⁹² Dün 114 Rum Esir Serbest Bırakıldı, *Millet Gazetesi*, 28.07.1974, s.1.

3.26. HABER GAZETESİ 29 TEMMUZ 1974

..Ve Kıbrıs'ta Artık Geriye Dönüş Olamaz²⁹³

Başbakan Ecevit, “Hiçbir Tavizimiz Olamaz ve Silah Elde Bekleriz.” Dedi. Cenevre’de Tatmin Edici Durum Yok..

Türkiye’nin Kıbrıs konusunda hiçbir taviz vermeyeceği bir daha açıklanmaktadır.

Dün bir basın toplantısı düzenleyen Başbakan Bülent Ecevit: “Kıbrıs’ta artık 20 Temmuz öncesine dönüşü hiç kimse aklının ucuna bile getirmesin, çünkü bu asla gerçekleşmeyecek.” demiştir.

Cenevre’de Türk heyetinin iyi niyetle sürdürmeye çalıştığı barış görüşmelerinin pek de tatmin edici durumda olmadığını bildiren Başbakan şöyle devam etmiştir.

“Türkiye Kıbrıs konusunda, (aman çatışma olmasın) diye, yıllar yılı taviz verdi. Artık verecek bir şeyimiz kalmadı ve Ada’ya çıktık. Ada’nın her köşesinde yaşayan Türkler rahat rahat evinde imişçesine dolaşamadığı sürece Kıbrıs’ta Türk askeri görevi başında kalacaktır. Biz kulak kırıste, el tetikte yaşamayı, soydaşlarımız açısından yaşama saymıyoruz.” demiştir.

Cenevre Barış Görüşmeleri Çıkmaza Girdi²⁹⁴

Cenevre barış görüşmeleri Yunanlıların tek taraflı garip tutumları sonunda çıkmaza girmiştir.

Dışişleri Bakanı Turan Güneş dün saat 18.00’de son olarak üçlü görüşmeye katılmış ve salona girerken gazetecilere:

“Kıbrıs için vereceğimiz hiçbir taviz yok.” demiş, çıkarken de sözlerini şöyle noktalamıştır:

“Bu hava içinde bu görüşmeler asla çıkmazdan kurtulamaz. Bize askerlerimizi Ada’dan çıkıp gidin diyorlar. Bu şartlar altında biz yine Kıbrıs’a gideriz..”

²⁹³ ..Ve Kıbrıs'ta Artık Geriye Dönüş Olamaz, *Haber Gazetesi*, 28.07.1974, s.1, 4.

²⁹⁴ Cenevre Barış Görüşmeleri Çıkmaza Girdi, *Haber Gazetesi*, 29.07.1974, s.1, 4.

Ada'daki Askerlerimizi Takviye Ediyoruz..²⁹⁵

Hükümetimiz, Kıbrıs Adası'nda bulunan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin devamlı olarak takviye edileceğini açıklamıştır.

Bu konuda yabancı gazetecilerin bir sorusuna cevap veren Başbakan Bülent Ecevit şunları söylemiştir:

Yunanistan on yıldan beri Kıbrıs Ada'sına silah yığa yığa cephanelik haline getirmiştir. Ada'da her Rum evi bir ordu silahlılığından farksızdır. Şimdi biz de aynı sistemi uygulayacağız. Her halde on yıllık yığınak, on günde dengelenemez.”

Ecevit Türkiye'nin Ada'ya silah gönderirken, asker çıkarmaya devam edeceğini de sözlerine ilave etmiştir.

Kıbrıs'ta Yunan 3000 Ölü Verdi²⁹⁶

1750 Soydaşımız Statlarda Yunan'ın Elinde Eziyet Görüyor

Ada'da Her Rum Evinin, Bir Ordu Cephaneliği Olduğu Bildirilmekte

Kıbrıs'ta, Yunanistan'ın ölü kaybı dün gece Atina radyosu tarafından resmen açıklanmıştır. Spiker yaptığı konuşmada, kısık bir sesle:

“3.000 kişiyi savaşta kaybettik.” demiştir. Buna karşılık, Yunanlılar, ellerine geçirdikleri 1750 kadar Türk çocuğu ve ihtiyarı stadyumda tutmaya devam etmektedir.

Gelen haberlere göre, elleri arkalarından bağlı olan ve suçları yalnızca Türk olmaktan ibaret kalan bu kimsesiz soydaşlarımıza sabahları ve akşamları yarım dilim ekmekle, yarım domates verilmektedir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi ise, ateşkesin kesilmesini beklerken, bu soydaşlarımızla hiç ilgilenmemektedir.

Ayrıca çeşitli ajans haberlerine göre, Yunan askeri birlikleri dün de Baf yakınlarındaki Türk köylerini basmışlar ve hunharca cinayetlerine aralıksız biçimde devam etmişlerdir.

²⁹⁵ Ada'daki Askerlerimizi Takviye Ediyoruz..., *Haber Gazetesi*, 29.07.1974, s.1, 4.

²⁹⁶ Kıbrıs'ta Yunan 3000 Ölü Verdi, *Haber Gazetesi*, 29.07.1974, s.1, 4.

Ada'da hemen her evin bir nevi silah cephaneliği, halinde olduğunu bildiren ajanslar, bu silahların bu evlere 14 yıldan beri Makarios tarafından, Yunanistan'dan getirilip depo edildiğini bildirmektedirler.

3.27. MİLLET GAZETESİ 29 TEMMUZ 1974

Başbakan Bülent Ecevit: Çekilmemiz Tartışma Konusu Olamaz²⁹⁷

Ecevit, Korutürk'le De Bir Görüşme Yaptı.

Bakanlar Kurulu Cenevre'deki barış görüşmelerinin bu aşamasında Kıbrıs'ta bulunan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin çekilmesi ya da takviyesi ve ikmalinin durdurulmasını Türkiye'nin asla tartışma konusu yapmayacağını kararlaştırmıştır. Bakanlar Kurulu'nun bu kararı Başbakan Bülent Ecevit tarafından Cenevre'de bulunan Dışişleri Bakanı Turan Güneş'e iletilmiştir.

Toplantıdan sonra basın mensuplarına bir açıklamada bulunan Ecevit, Dışişleri Bakanımız ile son görüşmemi yaptım. Anlaşma ya imzalanır ya imzalanmaz, bu safhadayız. Bazı önem verdiğimiz noktalar üstünde durduk. Türk kuvvetlerinin çekilmesi veya takviyesinin durdurulması ikmalinin durdurulması gibi konuları asla tartışmaya kabul etmediğimizi, buna ateşkes anlaşmasında herhangi bir atıfta bulunulmasını kabul edemeyeceğimizi kararlaştırdık ve bu görüşümüzü dışişleri bakanımıza ulaştırdık. Bizim kabul edemeyeceğimiz husus kuvvetlerimizin ilerde çekilmesi anlamına gelebilecek veya onların takviyesinin güçleştirilmesi anlamına gelecek bir takım öneriler ortaya sunulmuş bulunuyor ki bunları delegasyonumuzda olumlu karşılamıyordu. Geride bıraktığımız çok acı tecrübeler var. Daha önce de anlaşmalarda belirlenen. kuvvetin ötesinde, Askeri Kuvvetin Kıbrıs'ta bulundurulamayacağı kesin olduğu halde yıllardan beri Yunanistan bunu çiğnemiştir. Öyle ki adaların statüsünde buralarda askeri kuvvetlerin bulunamayacağı yine uluslararası anlaşmaların gereği olduğu halde Yunanistan bunu da ihlal etmiştir. Biz orada kuvvet bulundurma hakkını muhafaza etmek istiyoruz, ilerde adaya verilecek statü bize ne ölçüde güven verir, Türklere ne ölçüde güven verir, o zaman ayrıca düşünürüz. Şimdi bu konu üzerinde en küçük tartışmayı dahi kabul etmiyoruz.

²⁹⁷ Başbakan Bülent Ecevit: Çekilmemiz Tartışma Konusu Olamaz, *Millet Gazetesi*, 29.07.1974, s.1, 6.

Yunanistan Başbakanı Karamanlis ile bir görüşme yapacağız kesin bir şey yoktur. Nerede olacağını daha kararlaştırmadık. Çözüm arayışının bu safhasında iki başbakanın bir araya gelip görüşmelerinde fayda olabileceğinde ikimiz de mutabıkız. Bunun ötesinde hiçbir karar ve mutabakat yoktur.

Ecevit Cumhurbaşkanı Korutürk ile bir görüşme yapmıştır. Cenevre'deki görüşmeler üzerine Korutürk gezisini ertelemiştir.

3.28. MİLLET GAZETESİ 30 TEMMUZ 1974

Kıbrıs Konusunda Yeni Görüş Ayrılıkları Ortaya Çıkıyor²⁹⁸

Kıbrıs'a barışı ve anayasal düzenin yeniden işlemlerini sağlamak amacı ile Cenevre'de çalışmalar sürdürülmektedir. Kıbrıs Barış Konferansı'nın birinci bölümü sonunda yayınlanması beklenen bildiri üzerindeki görüş ayrılıklarının devam ettiği bildirilmektedir.

Önceki sabah çeşitli temaslarda bulunan Dışişleri Bakanı Turan Güneş son olarak İngiltere Dışişleri Bakanı James Callaghan ile görüşmüştür. Turan Güneş bu görüşmede İngiltere Dışişleri Bakanına Türk görüşlerini bir kez daha anlatmıştır. Eğer yapılan temaslar olumlu sonuç verirse Türkiye, İngiltere ve Yunanistan dışişleri bakanlarının yeniden bir araya gelerek taslağı onaylamaları beklenmektedir. Ancak ortaya çıkan taslak üzerindeki bazı görüş ayrılıklarının şimdiye kadar çözümlenmediği açıktır.

Önceki gün sabaha kadar yapılan görüşmeler sonunda bir metin hazırlanmış ve bu metin ilgili tarafların hükümetlerine bildirilmiştir. İlgili hükümetler bu taslağı kendileri arasında görüşeceklerdir.

²⁹⁸ Kıbrıs Konusunda Yeni Görüş Ayrılıkları Ortaya Çıkıyor, *Millet Gazetesi*, 30.07.1974, s.1.

3.29. HABER GAZETESİ 30 TEMMUZ 1974

Türk Hükümeti'nin Taviz Vermemesi Amerika, İngiltere ve Sovyetleri de Düşündürüyor²⁹⁹

Yunanistan Hükümeti'nin, Türkiye ile muhtemel bir savaşı göze alamadığı bildirilmektedir.

Muhtemel bir Türk Yunan savaşı ile ilgili olarak dün Atina'da önemli toplantıların yapıldığı haber alınmıştır. Çeşitli ajans haberlerine göre ne Gizikiz ne de Karamanlis, böyle bir savaşı akıllarına dahi getirmemektedirler. Dün Atina'da bu konu tartışılmış ve basının yazdığına göre, Cunta başı, hükümetinin böyle bir savaşı düşünmek dahi istemediği bildirilmiştir.

Atina'da halk arasındaki genel kanı, Kıbrıs'ın Yunan devleti ile milletin başına büyük bir dert açtığıdır. Ekonomi Yunanistan'da tamamen durmuş, enflasyon kapıyı çalmaya başlamıştır. Milyarder Rumlar hükümete yardıma çağrılmışsa da, bu isteğin reddedilmekte olduğu ajanslar tarafından açıklanmıştır.

Ayrıca Cenevre'de de Kıbrıs barış görüşmelerinin ilk bölümü başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Görüşmelerin ikinci bölümü muhtemelen bugün başlayacaktır. Türk Hükümeti'nin taviz vermemesi, Yunanistan da dahil, Amerika, İngiltere ve özellikle Sovyetler Birliği'ni düşündürmektedir.

Korutürk Sancar'la, Işık da Sovyet Elçisi İle Görüştü³⁰⁰

Cenevre'deki barış görüşmelerinde çıkan anlaşmazlık üzerine dün sabah Mersin'den dönen Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ü ziyaret ederek, hazır bekleyen Türk Silahlı Kuvvetleri'nin son durumu hakkında bilgi vermiştir.

Çankaya'da Korutürk Sancar görüşmesi devam ederken, Dışişleri Bakan Vekili ve Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık da, Sovyetlerin Ankara Büyükelçisi ile bir buçuk saat süren bir görüşme yapmıştır.

²⁹⁹ Türk Hükümeti'nin Taviz Vermemesi Amerika, İngiltere ve Sovyetleri de Düşündürüyor, *Haber Gazetesi*, 30.07.1974, s.1, 4.

³⁰⁰ Korutürk Sancar'la, Işık da Sovyet Elçisi İle Görüştü, *Haber Gazetesi*, 30.07.1974, s.1, 4.

3.30. HABER GAZETESİ 31 TEMMUZ 1974

İnsanlık Dışı Zulme Dünya Seyirci Kalıyor³⁰¹

Ada'daki Barış Gücü Askerleri İse, Tek Taraflı Muamele Yapıyor

Başbakan, Bülent Ecevit dün yaptığı açıklamada, Kıbrıs'ta Rumların elinde esir bulunan 1750 masum Türkün kurtarılması için Amerika Dışişleri Bakanı Kissinger ve Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri ile ayrı ayrı telefon görüşmesi yaptığını ve insanlık dışı zulme dünyanın adeta seyirci kaldığını söylemiştir.

Günahsız kimselerin tutsak olamayacağını tekrarlayan Ecevit şöyle devam etmiştir:

“Türk Milleti'nin bu tahammülsüz bekleyişi bir an önce son bulmalıdır.”

Ecevit ayrıca barış gücü askerlerinin de tek taraflı hareket ettiklerini, devamlı olarak Türk kesiminde dolaştıklarını, Rum kesiminde ise Yunanlıların büyük bir rahatlıkla Türklere işkence yaptıklarını belirtmiştir.

“Bu nedenle barış gücü askerlerinin bu tutumlarından şikayetçiyiz.” diyen Başbakan Ecevit, Türklerin, Ada'da belli bir sınırın gerisine asla çekilmeyeceklerini de bildirmiştir.

Yunanlılar dize geldi:³⁰²

Cenevre'de Anlaşma Oldu

Türk Askeri Kıbrıs'ta, Belirlenen Yerde Kalacak. Odalar Birliği Kıbrıs'ta Sanayi Yatırımı Öngörüyor.

Zorlu geçen müzakerelerin sonucunda I. Cenevre Görüşmelerinin başarıyla sonuçlanmasını Haber Gazetesi şu şekilde haber yapmıştır:

Türkiye, İngiltere ve Yunanistan dışişleri bakanlarının Cenevre'de sürdürdükleri barış görüşmelerinin dünkü bölümünde taraflar arasında ortak bildiriye son biçimin verilmesine başlanmıştır.

³⁰¹ İnsanlık Dışı Zulme Dünya Seyirci Kalıyor, *Haber Gazetesi*, 31.07.1974, s.1, 4.

³⁰² Yunanlılar Dize Geldi, *Haber Gazetesi*, 31.07.1974, s.1, 4.

Çeşitli ajans haberlerine göre, Yunanistan, taviz vermememiz karşısında mecburen dize gelmiş ve isteklerimizin hemen hemen önemli bir kısmını kabul zorunda kalmıştır. Konu ile ilgili olarak gazetecilerle görüşen İngiltere Dışişleri Bakanı:

“Doğrusu Türkler, istediklerini koparta koparta almasını biliyorlar, bir iki madde üzerinde anlaşmazlık çıktı ama Türkler onu da alacaklar.” demiştir. Henüz imza altına alınmayan anlaşmaya göre, Türk askeri birlikleri, Kıbrıs’ta daha önceden belirlenen yerlerini muhafaza edecektir.

Diğer yandan dün Ankara’da toplanan Türkiye Odalar Birliği de Kıbrıs’ta Türklerin eline geçen kısımda, acele olarak sanayi yatırımlarına başlanmasına karar verilmiştir. Sezai Dıblan başkanlığındaki yönetim kurulu ayrıca, Ada’daki Türk kesiminde bir an önce Türk üniversitesi kurulmasını öngörmektedir.

Uluyol’a, “Kıbrıs Şehitleri Caddesi” Adı Verildi³⁰³

Şehir Meclisi Dünkü Toplantısında Ayrıca, Yeni Asgari Ücret Tarifesine Uyarak, Tüm İşçilerin Gündeliklerini 40.000 Lira Üzerinden Ayarladı

Kıbrıs Barış Harekatı’nın Bursa’ya etkilerini ön plana çıkaran Haber Gazetesi 31 Temmuz tarihli haberinde Uluyol Caddesi’nin adının değiştirilerek Kıbrıs Şehitleri Caddesi olduğunu halka duyurmuştur.

Şehir Meclisi dünkü olağanüstü toplantısında, Santral Garaj’ın üzerinde yeni açılan Uluyol’un adını, “Kıbrıs Şehitleri Caddesi” olarak değiştirdi.

Saat 15.00’de Belediye Başkanı İsmet Tavgaç’ın riyasetinde toplanan mecliste, söz alan üyeler Kıbrıs’ta kahraman Mehmetçiğin canı pahasına gösterdiği yararlılıkları da övmüşlerdir.

Diğer yandan yine dünkü çalışmalar sonunda, hükümetçe tespit edilen asgari ücretler de ele alınmış ve Belediye ile Belediye’ye bağlı katma bütçeli dairelerde çalışan işçilerin ücretleri 40.000 liraya yükseltilmiştir.

Bu konuda konuşan Belediye Başkanı İsmet Tavgaç, işçilere yeni ücretlerinin hayırlı olmasını temenni etmiştir.

³⁰³ Uluyol’a, “Kıbrıs Şehitleri Caddesi” Adı Verildi, *Haber Gazetesi*, 31.07.1974, s.1.

Şehir meclisi dünkü olağanüstü çalışmaları sırasında, Sular İşletmesi Müdürlüğü'ne 70 bin liralık bir aktarmayı öngörmüş ve şehre yeni açılan kuyulardan bağlanacak olan içme suları hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

Bursa'nın geleceğinin susuz bir şehir olmayacağı yolunda konuşma yapan ve bu konudaki çalışmaların yoğunlaştığını bildiren Meclis üyeleri, su kaçaklarının giderilmesi için de, bir proje hazırlığına başladığını, bu projenin iki yıla kadar tatbik mevkiine konup, su zaiyatının önleneceğini bildirmişlerdir.

3.31. MİLLET GAZETESİ 31 TEMMUZ 1994

Masada da Zafer Bizim³⁰⁴

Cenevre Görüşmeleri Başarı İle Sonuçlandı

Millet Gazetesi de 31 Temmuz tarihli haberinde I. Cenevre Görüşmelerinin sonuçlanmasını “Zafer” olarak niteleyip şöyle haber yapmıştır:

Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Dışişleri bakanları Kıbrıs konusunda hazırlanan ortak bildiriye son biçimini vermek için Cenevre’de çalışmalarına devam etmektedir, toplantıya üç ülkenin heyetlerinden uzmanlar da katılmaktadır.

Kıbrıs Barış Konferansı çıkmazdan kurtarılmıştır. Konferansa katılan delegasyonlar ortak bildiri üzerinde son çalışmalarını yapmışlardır. Heyetler Ağustosta yeniden Cenevre’de toplanmak üzere Kıbrıs barış konferansının I. bölümüne son vereceklerdir.

Konferansı çıkmazdan kurtaran olay Başbakan Bülent Ecevit’in ABD Dışişleri Bakanı Kissinger’le yaptıkları telefon görüşmesi olmuştur. Bu görüşmelerde ABD dışişleri bakanına Türkiye’nin adadaki Türk birliklerinin önerdiği biçimdeki bir çözüm kabul etmesinin Türkiye’nin vazgeçilmez şartı olduğu söylenilmiştir.

Hazırlanan metin İngilizler aracılığı ile Yunanistan heyetine aktarılmıştır. Türkiye’nin önerdiği metin Yunanistan tarafından kabul edilmiş durumdadır. Ateşkes tarihi ve ateşkes hattının biçimi kararlaştırılacaktır. Bildiride Kıbrıs’ın anayasal düzeni ile ilgili maddelerde yer almaktadır. Böylece Türk diplomasisi de Cenevre’de büyük bir

³⁰⁴ Masada da Zafer Bizim, *Millet Gazetesi*, 31.07.1974, s.1.

başarı kazanmış bulunmaktadır. 8–9 Ağustos tarihleri arasındaki ikinci toplantıda Kıbrıs'ın ana statüsünün görüşüleceği bir toplantı olacaktır.

Şimdiye kadar Türk heyeti tarafından bütün teklifler her iki devlet dışişleri bakanları tarafından kabul edilmiştir.

3.32. HABER GAZETESİ 1 AĞUSTOS 1974

Muhtariyetimiz Resmen Tescil Edildi³⁰⁵

Türkiye, Ada'ya Barış Getirdi

Ordu Kıbrıs'ta Başarılı Olmasa İdi, Cenevre'de Diplomasi Başarısı Olamazdı.

Ada'da Türklerin muhtariyeti, Cenevre Konferansı'nın birinci bölümü ile resmen tescil edilmiştir. Dün bir basın toplantısı düzenleyen Başbakan Bülent Ecevit, Türkiye'nin Ada'ya barış getirdiğini tekrarlamış ve:

“Türk Silahlı Kuvvetleri Kıbrıs'ta başarısına bir başarı daha eklemese idi, biz Cenevre'de hiçbir zaman başarı sağlayamazdık.” demiştir.

Bundan böyle Ada'da Türk muhtariyetinin kabul edildiğini de bildiren Başbakan Bülent Ecevit, tutsakların da yakında mübadele edileceğini bildirmiş, barış gücü askerlerinin Türk toplumuna gerekli yardımı yapmaktan uzak bulunduğunu söylemiştir.

Lefkoşa Havaalanı'nda ise Türkler uçak alanı inşaatına yakında hız verecektir.

Cenevre'deki başarımız Kıbrıs'taki soydaşlarımız arasında da geniş memnunluk uyandırmıştır. Rauf Denktaş verdiği demeçte, bu barışın Rumlar tarafından artık yok edilemeyeceğini söylemiş:

“Türkiye'ye minnettarız.. Büyük bir aşama oldu Ada'da.” demiştir.

Ayrıca Pakistan'ın da Türkiye'ye yaptığı yardım dün Başkent Ankara'da övülmüştür.

³⁰⁵ Muhtariyetimiz Resmen Tescil Edildi, *Millet Gazetesi*, 31.07.1974, s.1, 6

Diğer yandan Cenevre’de bulunan Türk heyeti de bugün yurda dönecektir. Dışişleri Bakanı Turan Güneş dün Cenevre’de gazetecilerle görüşürken, garantör devlet olarak görevimizi yerine getirdiğimizi söylemiştir.

Ayrıca, Nato Daimi Komisyonu da dün yayınladığı bildiride, Türkiye ile Yunanistan’ın büyük bir savaşın eşiğinden dönmesinin memnurluk yarattığını belirtmiştir.

3.33. MİLLET GAZETESİ 1 AĞUSTOS 1974

Antlaşmanın Metni Açıklandı³⁰⁶

Yunanlılar Bütün İsteklerini Kabul Ettiler

Kıbrıs Barış Konferansı önceki gün sona ermiştir, imzalanan bildirinin tam metni şöyledir:

1. Kıbrıs’taki durum makul bir süre içerisinde yeniden tanzim edilecek ve ayarlanacaktır, tedbirleri acil olarak devamlı olacak şekilde harekete getirilmesinin önemini kabul etmişlerdir.

2. Kıbrıs Cumhuriyetinde 30 Temmuz 1974 günü Cenevre saati ile 21 de kontrolleri altında bulundurdıkları bölgelerini genişletmeme gereğini beyan etmişlerdir. Saldırgan ve düşmanca faaliyetlerden kaçınmağa davet etmişlerdir.

3. a) Türkiye’nin aldığı yerler sınır olacak ve bu sınırdaki barış gücü askerleri bulunacaktır. Bu yere Birleşmiş Milletler askerlerinden başka hiçbir asker girmeyecektir.

b) Yunan ve Kıbrıs Rum kuvvetlerince işgal edilen bütün Türk bölgelerini derhal tahliye edilecektir. Bu yerler barış gücü askerleri tarafından kontrol edileceklerdir.

c) Evvelce Türk köylerinde olduğu gibi barış gücü askerleri kontrol edileceklerdir.

d) Son çatışmalarda tutuklanan askerler ve halk en kısa zamanda değiştirilecektir. Kızıl Haç teşkilatı nezaretinde serbest bırakılacaklardır.

³⁰⁶ Antlaşmanın Metni Açıklandı, *Millet Gazetesi*, 1.08.1974, s.1, 6.

4. Üç dışişleri bakanları adadaki silah, cephane ve askeri gücü uzun süre sonra, azaltılmasına karar vermişlerdir.

a) Bölgedeki barışın idame ettirilmesi

b) Kıbrıs'ta anayasal hükümetin yeniden kurulması

5. Bu amaçla müzakerelerin 8 Ağustos 1974'te Cenevre'de devamı üzerinde anlaşmışlardır. Kıbrıs'ta bulunan Türk ve Rum temsilcilerinin de toplantıya katılmalarının da mutabık kalmışlardır.

Türk ve Rum muhtariyetinin bulunduklarını bakanlar not etmişlerdir. Sorunlarını gelecek toplantıda görüşmek üzere mutabık kalmışlardır.

6. Bildiri BM Genel Sekreteri'ne gönderilmesine mutabık kalmışlardır. Kendisini bildiri ışığında karar almasını davet hususunda mutabık kalmışlardır.

Üç dışişleri bakanları 1960 anlaşmasını geçerli kılan bir metni ayrıca imzalamışlardır.

3.34. MİLLET GAZETESİ 2 AĞUSTOS 1974

Bursa Barosu Bülent Ecevit'i Kutladı³⁰⁷

Bursa Barosu Başkanı Turgut Bulut dün Başbakan Bülent Ecevit'e Kıbrıs'ta yapılan barış hareketinden dolayı kendisini tebrik etmiştir. Telgrafın metni şöyledir:

Sayın Bülent Ecevit

Başbakan

ANKARA

Yavru Vatan Kıbrıs'ta yapılan barış hareketinde, kahraman ordumuzun zaferini Cenevre Konferansı ile tarihe mal ettiniz.

Başarınız yurttan ve dünyada adaletin üstünlüğünü, demokrasinin gücünü saptamıştır. Türkün gücüne ve milli varlığına dayanan kararlı tutumunuzu en içten

³⁰⁷ Bursa Barosu Bülent Ecevit'i Kutladı, *Millet Gazetesi*, 2.08.1974, s.1, 6.

duygularımızla takdir ediyoruz. Yönetim kurulumuz sulha açtığınız yolda başarılarınızın devamını diler, sonsuz saygılarını sunar.

3.35. HABER GAZETESİ 2 AĞUSTOS 1974

Prof. Savaş: Cenevre Başarısı İkinci Bir Lozan Zaferidir.³⁰⁸

Bursa Barosu da, Türk Ordusu ve Hükümetini Kutladı

Bursa İktisadi ve Ticari İlimler akademisi başkanı Profesör Dr. Vural Savaş, Cenevre Konferansı'nın Türkiye açısından ikinci Lozan zaferi olduğunu söyledi.

Basına bir açıklama yapan Prof. Savaş, milletçe özlenen onurlu ve bağımsız bir Türkiye yaratıldığını, Cenevre Barış Antlaşması sırasında bunun tescil edildiğini söyleyerek;

“Hem Türk Ordusu hem de Türk diplomasisi dünyada asla unutulmayacak büyük bir zafer kazanmıştır. Türkiye'nin var olduğunu ve ebediyen var olacağını ordumuz ve hükümetimiz cihana ilan etmiştir. Dünya tarihi, bunu böyle yazacaktır.” dedi.

Cenevre Antlaşması'nın imzalanması nedeniyle Akademi Başkanı Prof. Vural Savaş, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Başbakan Bülent Ecevit, Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar ve Dışişleri Bakanı Prof. Turan Güneş'e çektiği telgraflarla Akademi öğretim üye ve öğrencilerinin sevincini dile getirmiştir.

Akademi Başkanı Savaş'ın gönderdiği telgraflar şöyledir:

“Sayın Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk

ANKARA

Askeri ve diplomatik, Kıbrıs zaferimizi yaratmaktaki üstün çabalarınıza şükranlarımızı arz ederiz.

Sayın Bülent Ecevit:

³⁰⁸ Prof. Savaş: Cenevre Başarısı İkinci Bir Lozan Zaferidir., *Haber Gazetesi*, 2.08.1974, s.1, 4

Başbakan ANKARA

Milletçe özlediğimiz onurlu ve bağımsız Türkiye'yi yarattınız. Şükranlarımızı arz ederiz.

Sayın Hasan Esat IŞIK

M. S. Bakanı Ankara

Askeri ve diplomatik Kıbrıs zaferimizi yaratmadaki üstün çabalarınıza şükranlarımızı arz ederiz.

Yunanistan Dışişleri Bakanı, Enosis'i Savunmayacağız, Dedi.³⁰⁹

Karamanlis, Kıbrıs'ta Bunalımın Sona Ermediğini Söylerken, Mavros, "Makarios'un Ada'ya Dönmesi Bizi İlgilendirmez."

I. Cenevre Görüşmelerinin Yunanistan'a yansımalarını 2 Ağustos tarihli Haber Gazetesi şu şekilde duyurmuştur:

Yunanistan'ın yeni sivil Başbakanı Konstantin Karamanlis dün gazetecilere açıklama yaparken: "Cenevre Antlaşması'na rağmen, Kıbrıs'ta bunalım henüz sona ermedi." demiştir. Bu arada, askere çağrılan yedeklerin, kademeli biçimde terhis işlemlerine başlanması için emir verildiğini söyleyen Karamanlis: "Herşey 8 Ağustostaki görüşmelerde belli olacak. Fakat hemen belirteyim, Türk-Yunan harbi ortadan kalkmış bulunuyor. Biz de, komşumuz Türkiye de bundan memnunuz." demiştir.

Diğer yandan dün Atina'da basın toplantısı düzenleyen Yunanistan Dışişleri Bakanı Mavros, Yunanistan'ın bundan böyle Enosis'i savunmayacağını bildirerek şunları söylemiştir:

"Türklerle savaşın eşiğinden döndük. Bunu ne biz ne dünya istiyordu. Harbi hiç kimse savunmaz." demiştir.

Mavros ayrıca bir soru üzerine Makarios'un yeniden Ada'ya dönüp dönmeme işinin kendilerini ilgilendirmedığını de sözlerine eklemiştir.

³⁰⁹ Yunanistan Dışişleri Bakanı, Enosis'i Savunmayacağız, Dedi., *Haber Gazetesi*, 2.08.1974, s.1, 4.

Girne ve Çevresinde Yaşayan Türklerin İhtiyacı İçin³¹⁰

Kıbrıs Adasında Çeşitli Yatırımlara Başlanıyor

Türkiye’den Kıbrıs’a, Denizden Su Boruları Döşenip Su Akıtılacak

Türk toplumunun ihtiyaçlarının bir an önce giderilmesi için, Kıbrıs Adası’nda hükümet tarafından gerekli yatırımlara başlandığı haber verilmektedir.

Diğer yandan Kıbrıs Türklerinin içme suyu sıkıntısı çekmesi üzerine, Türkiye’den Ada’ya kadar denizin içinden su borusu döşenip, Ada’ya Türkiye’den içme suyu akıtılacaktır.

Ayrıca Kıbrıs Adası’nda akaryakıt istasyonlarının kurulmasına da yakın gelecekte başlanacağı bildirilmektedir.

ABD Türkiye’ye Yardımı Kesme Kararı Aldı³¹¹

Sebeup: Haşhaş ekmemiz ve Kıbrıs’a “Askeri Çıkarma” yapmamız.

Kıbrıs Barış Harekatı sürecinde ABD ile aramızda yaşanan gerginlikler 2 Ağustos tarihli Haber Gazetesi’nde şu şekilde yer almıştır:

Amerika Birleşik Devletleri Hükümeti, Türkiye’ye yardımı kesme eğilimi içine girmiştir. Çeşitli ajans haberlerine göre, Amerika Birleşik Devletleri Temsilciler Meclisi Dışişleri Komisyonu, Türkiye’ye acele olarak yardımın kesilmesini öngören bir talebi onaylamıştır.

Dört senatör tarafından verilen teklif yakında Dışişleri Komisyonu’nun onayı ile temsilciler meclisine gelecek ve tartışılacaktır.

Kararın, dün dünya kamuoyuna açıklamasından sonra, Amerika’da yayınlanan birçok gazeteler ile bazı senatörler kararı eleştirmişler ve çok sakıncalı bulduklarını, böyle bir karara gidilmesi halinde, Nato’nun parçalanacağını belirtmişlerdir.

Türk hükümeti yetkilileri ise, bu konuda resmi bir açıklama olmadıkça, herhangi bir yorum yapılamayacağını ve beklenilmesi gerektiğini açıklamaktadırlar.

³¹⁰ Girne ve Çevresinde Yaşayan Türklerin İhtiyacı İçin, *Haber Gazetesi*, 2.08.1974, s.1, 4.

³¹¹ ABD Türkiye’ye Yardımı Kesme Kararı Aldı, *Haber Gazetesi*, 2.08.1974, s.1, 4.

Yardımanın kesilmesinin istenmesine neden olarak, haşhaş ekmemiz ve Kıbrıs’a çıkarma yapmamız gösterilmektedir.

3.36. HABER GAZETESİ 3 AĞUSTOS 1974

Korutürk: Kıbrıs Kangren Olmuştu, Bir Neştere İhtiyaç Vardı Onu Vurduk³¹²

Cumhurbaşkanı, Dünya Türkiye’nin Haklılığını Alkışlıyor, Dedi.

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, dün gece Türkiye radyoları ve TV de Türk milletine bir mesaj yayınlanmış ve:

“Kıbrıs, yıllar yılı kangren olmuştu, biz tam zamanında neşteri, yaranın üzerine vurduk ve hem askeri sahada hem de diplomatik sahada başarı kazandık.” demiştir.

Cumhurbaşkanı Korutürk, Türkiye’de açık rejimin mevcut olduğunu, bu nedenle halkın ve dünyanın radyo ve televizyonlarla olayları günü gününe ve bütün açıklığı ile takip edebildiğini söyleyerek şöyle devam etmiştir:

“Biz Kıbrıs davasında haklılığımıza inanıyorduk, askeri çıkarmamızdan önce diplomasi yoluyla müttefiklerimizi ikaz ettik, fakat aldırmadılar. Bundan sonradır ki, kangren olmuş bu yaraya neşter vurduk ve kazandık. Bu başarı, Türk ordusunun, Türk milletinin ve Türk hükümetinindir.”

Kıbrıs’ta çatışmanın zamanında durmasıyla, dünyanın büyük bir felaketin eşiğinden döndüğünü söyleyen Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Türk askerinin böylece dünyaya bir kez daha kendini gösterme fırsatı elde ettiğini ve destanlar yazan Kahraman Mehmetçik’in başarısı ile millet olarak öğünüldüğünü söylerken:

“Dünya şu anda Türkiye’nin haklılığını alkışlıyor.” demiştir.

Cumhurbaşkanı yaz tatilini geçirmek üzere dün akşam İstanbul’a gitmiştir.

³¹² Korutürk: Kıbrıs Kangren Olmuştu, Bir Neştere İhtiyaç Vardı Onu Vurduk, *Haber Gazetesi*, 2.08.1974, s.1, 4.

3.37. MİLLET GAZETESİ 3 AĞUSTOS 1974

Dün Kıbrıs'taki Ordumuza Tebrik Mesajı Gönderen Sancar:³¹³

Türk'ün Haysiyet ve Gururunu Bir Kere Daha Yücelttiniz...

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar, Kıbrıs Harekatı dolayısı ile Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bir mesaj yayınlamıştır:

“Kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri, yiğitliklerini anlatan sayfalar dolusu tarihe sahip şanlı ordu, Kıbrıs'a karşı giriştiğin harekatla, yüce tarihine bir yenisini ekledin. Bunu yaparken Atatürk'ün gerçek takipçisi olduğunu bir kez daha bütün dünyaya ispat ettin. Ulu atamızda mertlik, yiğitlik ve barışseverlik birbirinden ayrılmayan kenetlenmiş bir bütün teşkil ederler. Kıbrıs'taki anayasal düzeni sinsice devirdikleri zaman ve politik temaslardan bir netice alınamaması karşısında adada yurttaşlarımızın güvenliğini korumak, barışı sağlamak zorunluluğunda kaldın, Kıbrıs harekatından senin başaracağından endişesi olanları bütün dünyayı hayrete düşüren çok kısa bir zamanda zaferle tamamladın, şanlı bayrağımızı Kıbrıs'ta bütün ihtişamı ile dalgalandırdın, Ada'ya barışı götürdüğünü asla unutmadın, soydaşlarımızı hunharca öldürenlere sen yardım elini uzattın. Şu anda atalarımıza ve aziz milletimize layık olmanın bilinci ve gururu içindeyiz. Zafere ulaşmak için safların başında komutanların olduğu halde yılmadan saldırdın, yıllardır hazırlanmış kan kusturan ateş hatlarını aşmasını bildin. Şehitler, gaziler verdin, Türkün haysiyet ve gururunu bir kere daha yücelttin. Bu hadde de tarihine şanına yakışır şekilde yiğitçe dövüştün, ne dövüşürken ne de zaferinle övünmedin. Tevazunu bir kere daha aziz milletine ve bütün dünyaya gösterdin. Bu senin ululuğunun bayraklaşan bir sembolüdür. Kahraman Türk ordusu, Kıbrıs'ta görevin henüz bitmiş değildir. Bundan sonraki günlerde barışın idamesi yurttaşların bekası için nöbete devam edeceksin.

Türkün başını dik tutması, onurla yaşaması için hayatlarını veren aziz şehitlerimiz, kalplerimizde hiç sönmeyecek bir saygı ve sevgi ateşi ile anılacaktır. Ruhları ilelebet şad olsun. Kahraman gazilerimizin anıları ise Kıbrıs Savaşımızın yalnız kitap sayfalarına değil, kuşaklar bu aziz milletimizin gönüllerinde yaşayacak ve daima

³¹³ Dün Kıbrıs'taki Ordumuza Tebrik Mesajı Gönderen Sancar:, *Millet Gazetesi*, 3.08.1974, s.1, 6.

minnet ve saygı ile anılacaktır. Kahraman silah arkadaşlarım, bu büyük başarınızdan dolayı sizleri en derin mutluluk ve kıvanç hisleri ile kutlar, aziz şehitlerimize tanrıdan rahmet dilerken Ulu önderimizi bir daha şükran ve minnetle anarım, yüreğim her zaman sizinle beraberdir.”

3.38. MİLLET GAZETESİ 4 AĞUSTOS 1974

Rauf Denктаş Ankara’da³¹⁴

Denктаş: Hep Bu Günü Bekledik

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı: “Biz Galibiz, O halde İstedğimiz Olacak.” Dedi.

Rauf Denктаş’ın I. Cenevre Görüşmeleri’ni değerlendirmesini Haber Gazetesi 4 Ağustos tarihli nüshasında halka şöyle duyurmuştur:

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denктаş, dün uçakla saat 12.00’de Ankara’ya gelmiştir.

Esenboğa’da Başbakan Ecevit ve Dışişleri Bakanı Turan Güneş tarafından karşılanan Denктаş, doğruca Başbakanlığa giderek görüşmelere başlamıştır.

Daha sonra yerli ve yabancı basın mensuplarıyla bir buçuk saat görüşen ve soruları cevaplayan Rauf Denктаş Ada’da ateşkesi Türklerin değil, Rumların ve Yunanlıların ihlal ettiklerini ve gereken dersi de aldıklarını belirterek şunları söylemiştir:

Denктаş, Rumların topyekün kendilerini imhaya hazırlandıkları bir sırada, adaya Türk askerlerinin çıktığını söyleyerek şu anda her şeye Türkiye’nin hakim olduğunu ve Ada’da tam bir federasyon istediklerini bildirmiştir.

Bu arada Denктаş, gazetecilerin bir sorusu üzerine adaya dönmesi geciktiği takdirde, Ankara’dan doğruca Cenevre’ye geçeceğini ve konferansın ikinci bölümüne katılacağını bildirmiştir.

³¹⁴ Rauf Denктаş Ankara’da, *Millet Gazetesi*, 4.08.1974, s.1, 6.

Denktaş son olarak, “Biz yıllardır, Türk askerinin Ada’ya çıkmasını, yani bugünleri bekliyorduk.” demiştir.

Sampson: Türklerin Adaya Çıkacağını Akıl Edemedik...³¹⁵

EOKA’cı Sampson, Enosis’in Hayal Olduğunu Söylerken, Makarios’un Dönüşünün Felaket Olacağını Belirtti

EOKA’cı Sampson dün BBC muhabirine demeç verirken:

“Doğrusu ya, Makarios’u devirirken Türklerin adaya çıkartma yapacağını sanmıyorduk, çünkü Türkler devamlı bu şekilde bize blöf yapmakta idi.” demiştir.

Makarios’un yerine gelen, daha sonra görevini Klerides’e bırakan Sampson, şöyle devam etmiştir:

“Başpiskopos Makarios’u devirmekle iyi ettik. Ama artık Enosis’i düşünmek yersizdir. Bu hayal oldu. Enosis Ada’da 100 veyahut da 200 yıl sonra düşünülebilir.”

Sampson, Enosis’in pratik olmaktan çıktığını belirtirken, Klerides’in başarılı olacağını, bu nedenle Makarios’un Ada’ya dönmesinin daha büyük felaketler doğuracağını söylemiş:

“Makarios Kıbrıs’ı seviyorsa Ada’ya dönmeyi denemez. Çünkü papazı Ada’da istemeyenler yüzde altmışın üzerine çıktı. Dönüşü iç harbi körükler ve Kıbrıs’ın sonu olur.” demiştir.

Türk ve Yunan Subayları Lefkoşa’da “Ateşkes” Görüşmesine Başladılar³¹⁶

Dün Kıbrıs’ta “ateşkes görüşmelerine” başlandığı haber verilmektedir.

Lefkoşa’daki Barış gücü karargahındaki görüşmelere, Türk ve Yunan subayları katılmakta, ayrıca İngiltere ve Barış gücü temsilcileri de, “ateşkes görüşmeleri”ni izlemektedir.

³¹⁵ Sampson: Türklerin Adaya Çıkacağını Akıl Edemedik..., *Millet Gazetesi*, 4.08.1974, s.1, 6.

³¹⁶ Türk ve Yunan Subayları Lefkoşa’da “Ateşkes” Görüşmesine Başladılar, *Millet Gazetesi*, 4 Ağustos, s.1, 6.

Dün, aralıksız dört buçuk saat devam eden görüşmelerden sonra, Türk subayları, Yunanlı subaylara, ateşkesi bizzat Yunanistan askerleri ile Rumların ihlâl ettiklerini bildirmişler, ayrıca masum Türklere ateş açılmamasını ihtar etmişlerdir.

3.39. MİLLET GAZETESİ 5 AĞUSTOS 1974

Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan:³¹⁷

“Türklere İşkence ve Katliam Yapıldığını Üzüntü İle Öğrendik, Dedi.

Bülent Ecevit ile Kıbrıs Cumhurbaşkanı yardımcısı ve Türk yönetimi yürütme kurulu başkanı Rauf Denктаş arasındaki resmi görüşmeler ilk aşaması tamamlanmıştır. Görüşmeler teknik düzeyde devam etmektedir.

Ecevit ile Denктаş arasındaki görüşme bir saat sürmüştür. Devler Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, Dışişleri Bakanı Turan Güneş ve Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık’da bu görüşmelere katılmışlardır.

Erbakan’ın verdiği bilgiye göre Cenevre Görüşmeleri’nde tespit edilecek Kıbrıs’ın yeni statüsü hakkında adada yaşayan Türklerin arzu ve düşüncelerini öğrendiklerini belirtmiştir. Görüşmelerin diğer bölümlerinde, çeşitli üniversitelerden bilim adamlarının katılması ile uzmanlar düzeyinde yapılacağını belirten Erbakan, Teknik görüşmeler için kısa bir süre tespit edilmediğini söylemiştir. Cenevre görüşmelerinin bir an önce başlamasını ve Kıbrıs’ın kesin bir statüsüne kavuşmasını dilediklerini belirten Erbakan, Kıbrıs Türklerinin Ada’nın yeni sıfatının ne olabileceği hususunda görüş ve düşüncelerini Rauf Denктаş’tan öğrenmiş bulunuyoruz. Hükümetimizin Kıbrıs’ta iki yeni statü hakkında temel fikri mevcuttur. Ancak onun detaylarını önümüzdeki hafta içerisinde yapılacak olan çalışmalarla daha da belirgin bir hale getireceğiz.

Erbakan, Kıbrıs’ın çeşitli bölgelerinde Türklere karşı işkence ve katliamın hala sürdürüldüğünü Denктаş’tan öğrendiklerini ve bundan derin üzüntü duyduklarını belirtmiştir.

³¹⁷ Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan:, *Millet Gazetesi*, 4 Ağustos, s.1, 6.

Görüşmeleri Rum Temsilcisi Çıkmaza Sürüklüyor³¹⁸

Kıbrıs'ta ateşkes hattının belirlenmesi amacı ile Türk, Yunan ve İngiliz askeri temsilcileri ile adadaki BM barış gücü yetkilileri arasındaki görüşmelere dün de devam edilmiştir.

Askeri temsilcilerin önceki gün yaptıkları görüşmede, Rum temsilcisinin Türk önerilerini kabul etmemesi yüzünden bir uzlaşma sağlanamamıştır. Anlaşmazlığın özellikle, ateşkes hattının belirlenmesi üzerinde yoğunlaştığı açıklanmıştır.

Temsilciler ülkeleri ile birer görüşme yapacaklarını belirtmişlerdir. Türk, Yunan ve İngilizler arasında yapılan üçlü görüşmeler Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler merkezinde yapılmaktadır.

3.40. HABER GAZETESİ 5 AĞUSTOS 1974

Girne'ye Saldırmak İsteyen Yunan, Dersini Aldı³¹⁹

“Ateşkes”i İhlal Eden Yunan Birlikleri İle Girne Dağlarında Yeni Baştan Savaş Başladı

I. Cenevre Görüşmelerinde istediği hedefe ulaşamayan Yunan ve Rum tarafı yapılan antlaşmayı akamete uğratmak için değişik yollar denenmiştir. 5 Ağustos 1974 tarihli Haber Gazetesi Yunan – Rum ikilisinin sinsi planlarını gazete sayfalarına şu şekilde taşımıştır.

Atina'nın yeni hükümeti, ateşkesi bizim ihlal ettiğimizi iddia ile, Cenevre görüşmelerini geçersiz sayma çabasına girerken, dün bizzat Yunan askeri birlikleri takviyeli Eoka'cı Rumlarla Girne'ye saldırmak istemiştir. Saldırımı daha önceden haber alan askeri birliklerimiz Girne'ye 12 kilometre uzaklıktaki dağlık bölgede düşmanı durdurmuşlar ve Yunan birlikleri geri çekilmek zorunda kalmıştır.

Bilindiği gibi, Lefkoşa'da Türk ve Yunan subayları ateşkesi müzakere ediyorlardı. Yunanlılar böylece kallesçe politikalarını burada da ispat etmişler ve bir

³¹⁸ Görüşmeleri Rum Temsilcisi Çıkmaza Sürüklüyor, *Millet Gazetesi*, 5.08.1974, s.1, 6.

³¹⁹ Girne'ye Saldırmak İsteyen Yunan, Dersini Aldı, *Haber Gazetesi*, 5.08.1974, s.1.

yandan Girne'ye saldırıya geçmişlerdir. Yunan askeri sözcüsü, saldırıyı yerli Rum halkının yaptığını iddia etmiş ve:

“Türkler bunu fırsat sayarak, bizim askerlerimize de ateş açtılar, az daha yeni bir harp patlak veriyordu.” demiştir.

Rumların ve Yunanlıların arkadan kallesçe saldırdıklarını bilen Türk askeri birlikleri devamlı silah elde beklemektedir.

Sızan haberlere göre, Rumları, kasden Girne'ye saldırtan Yunan birlikleri, Türklerin cevap vermeleri halinde ateşkesi bizim ihlal ettiğimizi öne sürüp, Cenevre Anlaşması'nı akamete uğratmak istemektedirler.

Bursa TGS ve Basın Sanayii İşçileri, Orduya 10 Bin Lira Verdiler³²⁰

Bursa halkının Kıbrıs Barış Harekatı'na olan duyarlılığının bir başka örneğini Basın Sanayii İşçileri göstermiştir. Yapılan bağışlar gazete sayfalarında halka şu şekilde duyurulmuştur:

TÜRK-İŞ konfederasyonu bünyesinde açılan, Silahlı Kuvvetler'e yardım kampanyasına Bursa'dan katılan Türkiye Gazeteciler Sendikası Bursa Şubesi ile Basın Sanayi İşçileri Sendikası Bursa şubesi mensupları 10 bin lira toplamışlardır.

Basının fikir ve beden işçileri ikişer yevmiyelerini orduya vermişler ve elde edilen 10 bin lira bankaya yatırılarak, dekontu Türk-İş Konfederasyonu başkanlığına gönderilmiştir.

3.41. HABER GAZETESİ 6 AĞUSTOS 1974

Cenevre Anlaşmasını Hiçe Sayan Rumlar, Türk Köylerine Saldırıyor³²¹

Rumların Sürdüğü Katliamı, Barış Gücü de Önleyemiyor

Kıbrıs'ta, Cenevre Anlaşması'ndan bu yana ateşkesi sürekli olarak ihlal eden Rumların yeşil hat bölgesindeki mevzileri ile Lefkoşa'daki Türk kesimlerine susturucu silahlar ile ateş açtıkları bildirilmektedir. Adanın çeşitli kesimlerinde Rumların

³²⁰ Bursa TGS ve Basın Sanayii İşçileri, Orduya 10 Bin Lira Verdiler, *Haber Gazetesi*, 5.08.1974, s.1.

³²¹ Cenevre Anlaşmasını Hiçe Sayan Rumlar, Türk Köylerine Saldırıyor, *Haber Gazetesi*, 6 Ağustos, 1974, s.1, 4.

sürdürdüğü katliam Birleşmiş Milletler Barış Gücü askerlerince önlenememektedir. Türk yetkilileri, önceki gün Yeşil hattaki mevzilerden Ledra Palas çevresindeki Türk mevzilerine açılan sürekli ateşi Birleşmiş Milletler Barış Gücü yetkililerine duyurmuşlardır.

Yetkililer Rumların ateşe devam etmeleri halinde bunun sorumlusunun Türkiye olamayacağını ileri sürmüşler ve durumu barış gücü yetkililerine bildirmişlerdir. Rumların işgal altında bulundurdıkları Türk bölgelerinde sürdürdükleri eziyet ve katliama karşılık Türk Silahlı Kuvvetleri'nce direndikleri için esir alınan ve Dom Otelinde bulunan Rumlara iyi davranılmaktadır. Bu tutsaklar aç ve susuz bırakılmadıkları gibi tersine büyük bir rahatlık içerisinde otelde kalmaktadırlar. Tutsaklar, hayatlarından memnun oldukları ve Türk yönetimi altında barış içinde yaşamaktan söz etmektedirler. Lefkoşa'da çıkan Türk gazeteleri, Rumlar tarafından Türklere yapılan işkencelere geniş yer vermektedir. Lefke de Rumlar tarafından yaralanarak hastaneye kaldırılan bir Türk genci kendisine yapılan muameleyi şöyle anlatmıştır:

“Bana sürekli olarak silahların nerede saklı olduklarını soruyorlardı. Önceleri uyuşturucu iğne yaptılar. Bu yetmiyormuş gibi, saçlarımı keserek yememi istediler. Zorla ağızma sokuyorlardı. Gazlı çakmakla ayak tırnaklarım yaktilar.

Rumların Alınan Kararları Tanımadıklarını Bildiren Demirel, “Cenevre Anlaşması da Kıbrıs'taki Faciayı Önleyemedi.”³²²

Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel rehin tutulan Türkler bu durumdan kurtarılmadıkça, Cenevre anlaşmasının kağıt üzerinde kalmaktan öteye gidemeyeceğini söylemiştir. Demirel, dün verdiği demeçte, Cenevre Anlaşması'nın bu gibi olayları önlemek için yapıldığını ancak, Kıbrıs'taki Rumların alınan kararları tanımadıklarını bildirmiştir.

Baf, Magusa ve Lefke ile Adanın öteki kesimlerindeki Türklerin durumu hakkında hiçbir şey bilinmediğini hatırlatan Süleyman Demirel, sözlerine şöyle devam etmiştir:

³²² Rumların Alınan Kararları Tanımadıklarını Bildiren Demirel, “Cenevre Anlaşması da Kıbrıs'taki Faciayı Önleyemedi.”, *Haber Gazetesi*, 6.08.1974, s.1, 4.

“Geçen 15 gün zarfında Türklere yapılan muamelenin sadece bir tanesi 1963 – 1974 döneminde 1964 ve 1967 yıllarında Türkiye’nin müdahale hakkını kullanma kararı almasına yetmiştir.”

Adalet Partisi Genel Başkanı, Türkiye’nin adanın ancak yüzde onunu kontrolü altına alabildiğini, kalan kısımda 90 bin Türk’ün Rumların kontrolü altında yaşadığını söylemiştir. Demirel daha sonra şöyle demiştir:

“Adanın yüzde 90’ında yaşayan 90 bin Türk’ün hayatı ve akıbeti Türkiye Cumhuriyeti’nin önemli bir meselesidir. Bugün Rumların eline geçmiş bulunan sahalarda yaşayan bu 90 bin Türk’e geçen 15 gün zarfında reva görülen mezalimin mevcudiyeti herkes tarafından kabul olmuyor.

Türkiye’nin adaya müdahale etmesinin de Cenevre Anlaşması’nın da bu faciayı önleyemediğini anlatan Süleyman Demirel demecini şöyle tamamlamıştır:

“Bu facianın kendiliğinden son bulmasını bekleyemeyiz. Tecrübeler bu facianın adadaki Birleşmiş Milletler’in yeterli olmayan kuvvetleri tarafından sona erdirileceği ümidini de vermemektedir. Bu facia son bulmadıkça da ondan ötede barış yoluyla yapılacak bir şey olacağına kâni değiliz. Barış ve birlikte güvenlik içinde yaşamının temelleri katliam üzerine kurulamaz.”

3.42. MİLLET GAZETESİ 6 AĞUSTOS 1974

Necmettin Erbakan: Kıbrıs Davası Hiçbir Partinin Malı Değildir, Topyekün Milletimizin Davasıdır...³²³

Kıbrıs Barış Harekatı’nda Türkiye’deki siyasi partilerin ve sivil toplum kuruluşlarının büyük ölçüde aynı milli duyarlılığa sahip olduğunu görmekteyiz. Zaman zaman hükümete yönelik bazı eleştiriler olsa da ortak bir tavır sergilendiğini söyleyebiliriz. Siyasi parti liderleri verdikleri demeçlerde birleştirici bir üslup kullanmaya özen göstermişlerdir.

³²³ Necmettin Erbakan: Kıbrıs Davası Hiçbir Partinin Malı Değildir, Topyekün Milletimizin Davasıdır..., *Millet Gazetesi*, 5.08.1974, s.1.

Necmettin Erbakan'ın Kıbrıs konusunda yaptığı birleştirici konuşmayı 6 Ağustos tarihli Millet Gazetesi manşetine şöyle taşımıştır:

MSP Genel Başkanı ve Başbakan Yardımcısı Erbakan, Kıbrıs'ta kesin çözüme ulaşılması konusunda bütün partilerin yavaş yavaş aynı noktaya gelmekte olduklarını görmekten memnurluk duyduğunu söylemiştir. MSP Ada'ya verilecek nihayi statü konusunda bundan böyle üzerlerine düşen milli görevi yapmaya kararlı olduğunu belirten Erbakan, nihai çözümün milletimizin arzusuna uygun bir şekilde neticeleneceğinden eminiz demiştir.

Kıbrıs konusunda görülen bunca tecrübeden sonra Enosis'e yol açabilecek hiçbir imkana yer verilmesinin mümkün olamayacağını belirtmiştir. Çözüm, kesin ve kati olmalıdır. Bütün partilerin yavaş yavaş aynı noktaya gelmelerini görmekten memnun oluyoruz. Kıbrıs davası hiçbir partinin malı değildir. Topyekün milletimizin davasıdır. Milli birlik ve beraberlik içinde yürüyen bir davadır. Kesin sonucunda aynı görüş birliği içerisinde varılmasını temenni ediyoruz.

3.43. HABER GAZETESİ 7 AĞUSTOS 1974

Limasol'daki Türkler Yiyecek Sıkıntısı Çekiyor³²⁴

Turizm ve Tanıtma Bakanı ve hükümet sözcüsü Orhan Birgit, Kıbrıs Türkleri'nin Cenevre Deklerasyonu'na aykırı olarak göçe zorlandığını ve üzerlerine ateş açıldığını bildirmiştir. Birgit, dün saat 13.00'de Başbakanlıkta düzenlediği basın toplantısında, Rumların ateşkesi ihlallerinden örnekler vermiş ve işgal edilen, sarılan, halkı göçe zorlanan Türk köylerinin adlarını açıklamıştır.

Orhan Birgit'in verdiği bilgiye göre, 80 Türk köyü işgal edilmiş, 37 köyde yaşayan Türkler göçe zorlanmış ve 60 yerleşim merkezi sarılmıştır. İşgal edilen Türk köylerinde 35 bin 882, göçe zorlanan köylerde 21 bin 96, sarılan yerlerde de 26 bin 157 Türk yaşamaktadır. Turizm ve Tanıtma Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Orhan Birgit, bu rakamların sadece irtibat sağlanan köylerden alınan bilgilere dayanarak açıkladığını bildirmiştir. Limasol'da mahsur durumdaki Türklerin yiyecek sıkıntısı içinde

³²⁴ Limasol'daki Türkler Yiyecek Sıkıntısı Çekiyor, *Haber Gazetesi*, 7.08.1974, s.1, 4.

olduklarını ve her türlü tecavüzle karşı karşıla bulunduklarını bildiren hükümet sözcüsü, Rumların Birleşmiş Milletler yetkililerinin rehinelerle görüşmelerine göre, Türkiye'nin Lefkoşa büyükelçiliği maslahatgüzarı büyükelçi Asaf İlhan, Kıbrıs'ta Rumların ateşkesi ihlal etmeleri ve Cenevre Deklerasyonu'nu hiçe saymalarının yanı sıra, barış gücünün de görevini ihmal ettiğini bildirmiştir.

Orhan Birgit, Adana kampında esir bulunan Rum ve Yunanlıların da adlarını açıklayarak, kendilerinin en kısa zamanda serbest bırakılacaklarını bildirmiştir. Kıbrıs'ta da bir miktar Rum ve Yunanlı esir bulunduğunu belirten Birgit, bir soru üzerine, bunların ne şekilde serbest bırakılacağını İçişleri Bakanlığı yetkililerinin ilgili taraflarla yapacağı görüşmeden sonra saptanacağını söylemiştir. Turizm ve Tanıtma Bakanı ve Hükümet Sözcüsü, karşı tarafın tutumunu değiştirmemesi halinde, Türkiye'nin Cenevre Konferansı'nın ikinci bölümüne katılıp katılmayacağını soran bir gazeteciye, "Olayların başından beri barışçı bir tutum ve iyi niyet içinde bulunan Türkiye'nin bu tutumu değişmeyecektir." demiştir.

Birgit, şu anda Türkiye açısından değişen bir durum bulunmadığını ve Dışişleri Bakanı Turan Güneş'in Cenevre'ye gitmek üzere hazır bulunduğunu söylemiştir. Basın toplantısında birkaç gündür birçok dost ülke basınında kaynak gösterilmeden Kıbrıs Rum yönetimi lideri Klerides'in şikayetlerine dayanan senaryolar hazırlandığını hatırlatan Orhan Birgit, kendi koşulları içinde hareket eden Klerides'i kınamadığını ancak bu iddiaları durumu görmeden yabancı basın mensuplarından şikayetçi olduğunu belirtmiştir. Gaziveren ve Lefke katliamında 500 Türk'ün bir okula toplandığını ve üzerlerine makineli tüfekle ateş açıldığını anlatan Birgit, 19 yaralı Türk kadınının hastanelerde tedavi altına alındığını, gerisinin akıbetinin ne olduklarının bilinmediğini bildirmiştir.

Cenevre Anlaşması'ndan sonra Kıbrıs'ta meydana gelen gelişmeler ve Rumların Cenevre Anlaşması'nı ihlal eden davranışları gözden geçirilmiştir. Milli Güvenlik Kurulu'nun toplantısında, Kıbrıs'ta Rumlar tarafından esir veya rehin alınan Türklere karşı yapılan işkenceler, yağma olayları, muhasara altındaki Türk köylerinde soydaşlarımıza uygulanan insanlık dışı davranışlar ve bunların en kısa zamanda giderilmesi için izlenecek yollar üzerinde de durulmuştur.

3.44. MİLLET GAZETESİ 8 AĞUSTOS 1974

Cenevre Konferansı'na Gidecek Olan Türk Heyeti Belli Oldu...³²⁵

Cenevre Konferansı'nın ikinci bölümüne katılacak olan Türk heyeti belli olmuştur. Dışişleri Bakanı Turan Güneş başkanlığındaki heyet bugün uçakla Cenevre'ye gidecektir. Kıbrıs konusunda Cenevre'de başlayacak olan görüşmelere CHP İstanbul Milletvekili Haluk Ulman ile MSP Genel Başkan Yardımcısı İsmail Müftüoğlu ilk bölümde olduğu gibi siyasi müşavir olarak katılacaklardır. Heyetin öteki üyeleri şunlardır. Dışişleri Yüksek Müşaviri Büyükelçi Haluk Bayülken, BM Cenevre ofisi neznindeki Türkiye daimi temsilcisi Büyükelçi Coşkun Kırca, Türkiye'nin Berlin Büyükelçisi Profesör Suat Bilge, Milletler Arası Güvenlik İşleri Genel Müdürü büyükelçi Ercüment Yavuzalp, Genelkurmay başkanlığından Tümgeneral Süreyya Yüksel, Tuğgeneral Kemal Yamak, Dışişleri Bakanlığı Kıbrıs – Yunanistan Dairesi başkanı Orta elçi Ekmel Barukçu, genişletilmiş toplumlararası görüşmelerdeki Türkiye temsilcisi Profesör Orhan Aldıkaçtı, Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörlerinden Gündüz Ökçün, BM Cenevre Ofisi neznindeki Türkiye daimi delegeleri müsteşarı Reşat Arım, Dışişleri Başkanlığı Kıbrıs – Yunanistan dairesi şube müdürlerinden Onur Öymen, Dışişleri Bakanlığı Özel Kalem Müdürlüğünde Şube Müdürü Ömer Akbel, Türkiye'nin BM daimi delegelerinden başkatipler Kurtuluş Taşkent, Engin Ansay, Aldemir Alsan ve Nuri Yıldırım, Basın yayın genel müdürlüğünden Nedret Sonuparlak Dışişleri bakanlığından üçüncü katip Ahmet Erozan, Dışişleri Bakanı Turan Güneş'in başkanlığında Cenevre bölümünün ikinci bölümüne katılacak olan Türk heyeti bugün saat 8.15 de Ankara'dan ayrılacaktır.

Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros, Cenevre'ye Gidiyor³²⁶

Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros bugün Cenevre'de başlayacak olan görüşmelere katılmak üzere hareket etmiştir. Mavros ile Yunanistan Dışişleri Bakanı Yardımcısı Siskiyo da Cenevre'ye gidecektir.

Siskiyo Cenevre Barış Konferansı'nın ilk bölümünde Yunan heyetinde de yer almıştır.

³²⁵ Cenevre Konferansı'na Gidecek Olan Türk Heyeti Belli Oldu..., *Millet Gazetesi*, 8.08.1974, s.1.

³²⁶ Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros, Cenevre'ye Gidiyor, *Millet Gazetesi*, 8.08.1974, s.1.

Konferansa Türk Ve Rum Temsilciler De Katılacak³²⁷

Cenevre de yapılan Kıbrıs Barış Konferansı'nın ikinci bölümüne Kıbrıs Türk ve Rum temsilcilerinin liderleri de katılacaktır. Bu arada Kıbrıs barış gücünün dünden itibaren günde üçer tonluk altı kamyonla gıda maddeleri götüreceği açıklanmıştır. Lefkoşa'daki Birleşmiş Milletler sözcüsü Ada'daki durumun normale dönmeye başlaması ilkyardım çalışmalarının daha etkin bir biçimde yürütülebileceğini bildirmiştir.

Türk askerlerinin kontrolü altında bulunan Bella Palas Köyü'nde yaşayan 750 Rumun serbestçe dolaşmalarına izin verildiği bildirilmektedir. Ayrıca Türk askerleri tarafından göz altına alınan 100 erkek Rum da Bella Palas Köyü'ne dönmüşlerdir.

3.45. II. CENEVRE KONFERANSI (8 Ağustos 1974)

Cenevre'de 8 Ağustos 1974 günü başlayacak olan İkinci Cenevre Konferansı için Türkiye'nin ortaya koyacağı federatif sistem ile ilgili olarak çalışmalar Başbakan Bülent Ecevit'in başkanlığında dün (4 Ağustos 1974) Başbakanlıkta saat 9.30'da başlamıştı. Bu çalışmalara Başbakan yardımcısı Necmettin Erbakan, Milli Savunma Bakanı Hasan Işık, Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Kıbrıs Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denktaş ile diğer ilgililer katılmıştır. 8 Ağustos 1974 günü başlayan İkinci Cenevre Konferansı Türkiye, İngiltere ve Yunanistan ile birlikte görüşmelere Kıbrıs Türk ve Rum cemaatleri de katılmışlardı. 8 Ağustos'ta II. Cenevre Konferansı'nın yapılmakta olduğu zamanda Milli Muhafız ve EOKA-B işgal ettikleri yerleri tahliye etmedikleri gibi ellerindeki esirleri de serbest bırakmadılar. İkinci konferans esnasında Türklerin "iyi niyet jesti" olarak Limasol ve Larnaka civarında bir miktar köyü boşaltmış olmalarına rağmen, Rum-Yunan kuvvetleri Türk köylerine saldırılarını sürdürdüler.³²⁸

Bu arada Cenevre'de devam eden II. Konferans'ta Rum ve Yunan delegeler I. Konferans'ta Yunan dışişleri bakanının kabul ettiği konuları inkar yoluna saptılar. Rum-Yunan ikilisi meseleyi sürüncemede bırakmak taktiğiyle görüşmelerde olmadık

³²⁷ Konferansa Türk Ve Rum Temsilciler De Katılacak, *Millet Gazetesi*, 8.08.1974, s.1, 6.

³²⁸ Erdemir, *a.g.e.*, s.42.

tekliflerde bulunuyorlar ve ilgili–ilgisiz bazı devletleri meselenin içine çekerek bir takım masabaşı oyunları ile oyalama taktiği yürütüyorlar ve bu zaman zarfında Yunanistan'ın gerekli askeri hazırlıklarını tamamlayarak adaya kuvvet göndereceğini hesaplıyorlardı.³²⁹

Türkiye ve Diğer Tarafların Son Teklifleri ve Konferansın Çıkmaza Girmesi

Beş günden beri ikili ve üçlü toplantılar halinde devam eden İkinci Cenevre Konferansı, 13 Ağustos gecesi Türk Dışişleri Bakanı Turan Güneş'in talep ettiği beşli toplantı ile yeni bir safhaya girmiş ve bu talep kabul edilmediği takdirde “Artık Cenevre’de sonuç alınamayacağını açık olduğunu” bildirilmişti.

Türk heyeti konferans salonunda beklediği sırada Yunan heyetinin İngiltere'nin de katıldığı ikinci teklifimizi reddettiği ve böylece konferansın çıkmaza sokulduğu açıklanmıştı.³³⁰

Dışişleri Bakanı Turan Güneş Cenevre’de 14 Ağustos saat 01.45’te son bir öneride bulunarak “Son bir defa daha görüşümüzün üç ana noktasını özetleyip, kabul edip etmediğinizi soruyorum.”³³¹ diyerek şunları sıralamıştır:

1. Ada’da bölge esasına dayalı yeni bir düzen kurulmasını,
2. Ada’nın % 34’ünü kapsayacak şekilde, Magusa’nın ve Lefkoşa’nın Türk kesimleri dahil Batı’ya doğru uzanan bir hattın kuzeyinde kalacak bölgenin bir bölümünün 24 saat içinde, diğer kantonların tamamının ise mesela üç gün içinde Kıbrıs Türk yönetimine devretmeyi,
3. Türk birliklerinin işgali altında bulunan bölgenin batısında bir güvenlik bölgesi kabul ediyor musunuz? söyleyeceklerim bundan ibarettir.” demiştir.

Bunun üzerine Klerides; “Bu teklife 48 saat sonra cevap verebileceğini” söylemiş, Mavros ise “Garantör Devletler Kıbrıs’a bir anayasa kabul ettiremezler.. Muhtemel bir askeri hareketle karşı karşıyayız.” Ben de Mr. Kissinger ve Mr.

³²⁹ Erdemir, *a.g.e.*, s.42-43.

³³⁰ Çopur, *a.g.e.*, s.236.

³³¹ Çopur, *a.g.e.*, s.242.

Callaghan'ın görüşlerine katılıyor ve “diplomatik yolların” tükenmediğine inanıyorum. Geride kalan tek yol, meseleyi Güvenlik Konseyi'ne götürmektir.” demişti.

Türkiye, Rum–Yunan ikilisiyle anlaşmanın mümkün olmadığını görerek 22 Temmuz'da başlayan fakat ateşkes sonucu tamamlanamayan hareketin tamamlanmasına karr verdi. 14 Ağustos'da başlayıp 16 Ağustos'da sona eren üç günlük hareket neticesinde bir taraftan Magusa'ya diğer taraftan Lefke'ye varılarak Türk tarafının sınırları çizildi.³³²

3.46. HABER GAZETESİ 8 AĞUSTOS 1974

Güneş'in Başkanlığında Türk Heyeti Bugün Gidiyor³³³

Cenevre Görüşmesi Bugün Başlayacak

Cenevre Konferansı'nın ikinci bölümüne katılacak Türk heyeti bu sabah Dışişleri Bakanı Turan Güneş'in başkanlığında uçakla Cenevre'ye gidecektir. Konferansa katılacak Türk heyeti de dün açıklanmıştır.

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denktaş'ta dün Ankara'daki temaslarını tamamlayarak İstanbul'a gelmiştir. İstanbul'da bir müddet kalan Denktaş, Londra'ya hareket etmiştir. Yeşilköy Havaalanında bir demeç veren Rauf Denktaş, bugün Londra'da bir basın toplantısı düzenleyerek Kıbrıs ile ilgili açıklamalarda bulunacağını ve daha sonra Cenevre'ye giderek konferansın ikinci bölüm çalışmalarına katılacağını belirtmiştir.

“Kıbrıs'ta Katliam Önlenmedikçe Konferans Bir Anlam Taşımaz..”³³⁴

Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel, Kıbrıs'taki Türklerin gelecekteki güvenliğinden önce bugünkü güvenliğin sağlanması gerektiğini söylemiştir.

Demirel, bir gazetecinin bu konudaki sorusunu cevaplandırırken: “Bugün Türkiye'nin karşısında olan en büyük sorunun Ada'daki Türklerin yüzde yetmişbeşinin katlanmak zorunda bulunduğu işkence mezalim ve katliam olduğunu belirtmiştir.

³³² Sarıay, *a.g.e.*, s.42-43.

³³³ Güneş'in Başkanlığında Türk Heyeti Bugün Gidiyor, *Haber Gazetesi*, 8.08.1974, s.1.

³³⁴ “Kıbrıs'ta Katliam Önlenmedikçe Konferans Bir Anlam Taşımaz..”, *Haber Gazetesi*, 8.08.1974, s.1, 4.

Rumlar tarafından Kıbrıs Türklerine uygulanan katliam, mezalim ve işkence önlenmedikçe, adanın durumunu tartışmalarının bir anlam taşımayacağını belirten AP Genel Başkanı Demirel şöyle devam etmiştir:

“Türkiye, Ada’da Türklerin can ve mal emniyetini korumak ve anayasa düzenini korumak için müdahale etmiştir. Buna rağmen devlet radyoları her gün Türklere yapılan mezalimi ilan etmektedir. Bu insanlık dışı hareketlerin daha fazla sürüp gitmesine seyirci kalınmaz. Bu konu konferanstan çok önemli, Ada’nın statüsünden çok daha önemli hale gelmiştir. Evvela mezalim durdurulmalıdır.”

Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel, Kıbrıs konusunun, Türkiye’yi Ada’da yaşayan Türklerin can ve mal güvenliği yanında bizzat Ada’daki hakları açısından da ilgilendirdiğini bildirmiştir.

3.47. MİLLET GAZETESİ 9 AĞUSTOS 1994

Türk Silahlı Kuvvetleri Hükümetin En Büyük Yardımcısı Olacaktır³³⁵

Dışarıya karşı başarılı olmanın en temel yolu ülke içinde toplumun tüm kesimlerinin uyum içinde birbirine destek olmasından geçer. Bunun en güzel örneğini Millet Gazetesi’nin 9 Ağustos tarihli haberinde yer alan TSK ile hükümetin uyum içinde hareket ettiğine dair haberinde görmekteyiz.

Kara, hava ve deniz kuvvetleri komutanları başbakan Bülent Ecevit’e gönderdikleri mesajlarda Cumhuriyet Hükümeti başkanının Türk Silahlı Kuvvetleri hakkında gösterdiği takdir duygularına teşekkürlerini bildirmişlerdir.

Ecevit, Türk Silahlı Kuvvetleri’ni Kıbrıs Harekati sırasındaki üstün başarısından dolayı Kara, Hava ve Deniz Kuvvetleri komutanlarını kutlamıştı. Türk Silahlı Kuvvetleri komutanları gönderdikleri mesajda, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin tüm ulusça kendilerine gösterilen güvene layık olduklarını ispat etmenin kıvancı içinde bulunduğunu bildirmişlerdir.

³³⁵ Türk Silahlı Kuvvetleri Hükümetin En Büyük Yardımcısı Olacaktır, *Millet Gazetesi*, 9 Ağustos, s.1, 6.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin gelecekte de Cumhuriyet Hükümeti'nin milli hedefe ve siyasetinin en son ve en güvenilir vasıtası olacağına işaretle, bu uğurda icap ederse şehadet yüklendiğiniz görevin bir parçası olacaktır.

3.48. MİLET GAZETESİ 11 AĞUSTOS 1974

Bursalı Yüzbaşı Kıbrıs'ta Gazi Oldu³³⁶

Türk askerinin karakteristik bir özelliği olan vatan sevgisinin ulaştığı son noktayı Bursalı Yüzbaşı Ertan Uzdemiir'in şahsında görmekteyiz. Yüzbaşı Ertan Uzdemiir'in başına gelenleri ve onun ifadelerini Millet Gazetesi Bursa halkına şöyle duyurmuştur:

Bursa'mızın tanınmış ticaret adamlarından olan Yusuf Çamoğlu'nun damadı Komando Yüzbaşı Ertan Uzdemiir, Yunan ve Rumlara karşı Kıbrıs'ta yapılan barış çatışmalarında alnından bir şarampol parçası ile yaralanmıştır.

Bursalı genç gazinin durumu oldukça iyi bir duruma gitmektedir. Genç yüzbaşıya Bursa'dan tebrik telgrafları çekilmektedir. Genç komando yüzbaşısı yarımın iyileşmesini bekliyorum. Yeniden vatani görevime Kıbrıs'ta devam etmek istiyorum demiştir.

Yüzbaşının kahramanca hareketi bütün Bursa'da büyük bir sevinç ile karşılanmıştır.

Yüzbaşı Ertan Uzdemiir ateşkese uymuş bekliyorduk, Rumlar ile Yunanlıların ani saldırısına uğradık toparlanarak onları püskürttük demiştir.

3.49. HABER GAZETESİ 11 AĞUSTOS 1974

Cenevre Konferansı Bir Süre Yapılamadı³³⁷

Cenevre Konferansı'nda dün saat 12.00 den itibaren devam edileceği açıklanan görüşme, Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının temsil şekli üzerinde Türk ve Yunan heyetleri arasında çıkan anlaşmazlık yüzünden bir süre yapılamamıştır.

³³⁶ Bursalı Yüzbaşı Kıbrıs'ta Gazi Oldu, *Millet Gazetesi*, 9 Ağustos, s.1.

³³⁷ Cenevre Konferansı Bir Süre Yapılamadı, *Haber Gazetesi*, 11.08.1974, s.1, 4.

Görüşmelere ne zaman devam edileceği ise belli olmamıştır. Türkiye'nin konferansı terk etmediğini ancak, anlamsız işlerle de zaman kaybetmeyi uygun görmediğini bildiren, Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Yunanlıların ayrıntılarla uğraşarak asıl önemli sorunu unutturmaya çalıştıklarını söylemiştir.

Dün, Türkiye saati ile 13.45 de konferans binasını terk eden Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Cenevre'deki daimi temsilcilik binasına gelerek, Başbakan Ecevit'i telefonla arayarak durumu bildirmiştir.

Kıbrıs'ta Hayat Normale Dönüyor³³⁸

Kıbrıs'ta Türk, Yunan, İngiliz ve Birleşmiş Milletler askeri temsilcileri arasında yapılan görüşmeler sonunda, ateşkes hatları konusunda bir anlaşmaya varılması üzerine çatışmaların tamamen kesildiği bildirilmektedir. Lefkoşa'daki Birleşmiş Milletler Sözcüsü yaptığı açıklamada, Ada'da durumun bir gün öncesine oranla sakin olduğunu söylemiştir.

Sampson Kıbrıs'a Dönüyor³³⁹

Bu arada, Yunan subayları yönetimindeki Rum Ulusal Muhafız Gücü'nün Kıbrıs'ta giriştiği darbe sonunda işbaşına geçen ancak Türk Silahlı Kuvvetleri'nin barış hareketi ile görevini Klerides'e terk eden Nikos Sampson'un yeniden Kıbrıs'a dönmekte olduğu haber verilmektedir. Nikos Sampson, Kıbrıs'a dönmek için önceki gün bir Yunan yolcu gemisi ile hareket etmiştir. Sampson birkaç gün önce Kıbrıs'tan Atina'ya gelmiş ve bir Yunanlı gazetecinin evine yerleşmişti.

3.50. HABER GAZETESİ 12 AĞUSTOS 1974

Başbakan Dün Kuvvet Komutanları İle İki Görüşme Yaptı³⁴⁰

Başbakan Bülent Ecevit, Orgeneral Semih Sancar, bazı bakanlar ve yüksek rütbeli subaylarla dün iki toplantı yapmıştır.

³³⁸ Kıbrıs'ta Hayat Normale Dönüyor, *Haber Gazetesi*, 11.08.1974, s.1.

³³⁹ Sampson Kıbrıs'a Dönüyor, *Haber Gazetesi*, 11.08.1974, s.1.

³⁴⁰ Başbakan Dün Kuvvet Komutanları İle İki Görüşme Yaptı, *Haber Gazetesi*, 12.08.1974, s.1.

Başbakanlıkta yapılan toplantıların ilki saat 10.40 da başladı ve dört saat sürdü. Milli Savunma Bakanı ve Dışişleri Bakan Vekili Hasan Esat Işık, İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk, Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Adnan Ersöz ve Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri Orgeneral Nahit Özgür'le bazı yüksek rütbeli subayların katıldığı ikinci toplantıda saat 16.00 da başlamıştır.

Sızan haberlere göre toplantıda son Kıbrıs olayları üzerinde durulduğu ve Cenevre görüşmelerinin durumu hakkında müzakereler yapıldığı öğrenilmiştir.

Yunanlı Komutanlar Savaş Hazırlıklarını Görüştüler³⁴¹

Dün Atina'da hükümetin önde gelen üyeleri ile, askeri yetkililer devlet başkanı Gizikiz'in başkanlığında toplanmışlardır.

Ajansların verdiği haberlere göre, Yunan Devlet başkanını başkanlığındaki toplantıya Başbakan Karamanlis, Savunma Bakanı Alekove Kamu Düzeni Bakanı Dikaz, Kurmay Başkanı Bamaros deniz ve hava kuvvetleri komutanları katılmışlardır.

Ajansların verdiği bilgiye göre Atina'da savaş konseyi olarak niteliğini taşıyan bu toplantıdan sonra yapılan açıklamada Yunan ordusunun savaşa hazırlık durumunun görüşüldüğünü haber vermişlerdir.

3.51. MİLLET GAZETESİ 12 AĞUSTOS 1974

Rum Askerleri Mahsur Kalan Türk Köylerine Giden Birleşmiş Milletler Yiyecek Konvoyunu Engelledi³⁴²

I. Kıbrıs Barış Harekatı ile II. Kıbrıs Barış Harekatı arasındaki süreçte bir yandan iki taraf arasında müzakereler sürerken diğer yandan ise Yunanistan'ın desteklediği Rumların Türklere yönelik baskılarının devam ettiğini görmekteyiz. BM Barış Gücü askerlerinin ise bu durum karşısında sessiz kalmayı tercih etmişlerdir.

12 – 13 Ağustos tarihli Millet Gazetesi yaşanan bu gelişmeleri okuyucularına şöyle duyurmuştur:

³⁴¹ Yunanlı Komutanlar Savaş Hazırlıklarını Görüştüler, *Haber Gazetesi*, 12.08.1974, s.1.

³⁴² Rum Askerleri Mahsur Kalan Türk Köylerine Giden Birleşmiş Milletler Yiyecek Konvoyunu Engelledi, *Millet Gazetesi*, 12.08.1974, s.1.

Birleşmiş Milletler Barış Gücü aracılığı ile mahsur kalan Türk köylerine gönderilmek istenen beş kamyonluk yardım konvoyu Rum Milli Muhafız Gücü askerleri tarafından engellenmiştir.

Mahsur kalan Türk köylerine gitmesi gereken yiyecek yardımı kamyonları Birleşmiş Milletler barış gücü kampında bekletilmektedir. Rumların bu hareketleri Türk toplumunca kınanmıştır.

BM barış gücü askerleri görevlerini yapmaları lazımken Rum Milli Muhafız Gücü askerlerine uyarak yiyecek yardımını mahsur kalan Türk köylerine götürmek yerine barış gücü kampında bekletilmektedir.

Türklere barbar diyenler şimdi bunları görsünler de barbarlıklarını anlasınlar. Türkler onlara yiyecek yardımı yaparlarken onlar mahsur kalan Türk köylerine yiyecek göndermelerine engel olmaktadır.

3.52. MİLLET GAZETESİ 13 AĞUSTOS 1974

Rumlar Türk Köylerine Devamlı Olarak Saldırıyor³⁴³

Bir ajans Kıbrıslı Rum ve Yunan birliklerinin dün saat 6.30 civarında bir Türk köyü olan Aya ve Bekir köylerine saldırıya giriştiklerini aradan dört saat geçmesine rağmen çarpışmaların devam ettiğini duyurmuştur.

Lefkoşa'daki Rum radyosu ise tutsak alınan bazı kimselerin serbest bırakıldıklarını açıklarken, yeniden başlayan çatışmalarla ilgili bilgi vermemiştir. Bu arada Kıbrıs Türk Bayrak Radyosu Rum askerlerine çağrıda bulunarak silahlarını bırakmalarını istemiştir.

³⁴³ Rumlar Türk Köylerine Devamlı Olarak Saldırıyor, *Millet Gazetesi*, 13.08.1974, s.1.

3.53. HABER GAZETESİ 13 AĞUSTOS 1974

Cenevre Konferansı Kesildi İkili Üçlü Görüşme Başladı³⁴⁴

Kıbrıs'a dönmek isteyenler, bugün bir feribotla döndü

Cenevre'de yapılan barış görüşmelerinde Yunan – Rum tarafının değişik bahanelerle, masabaşı oyunlarla kendi tezlerini kabul ettirmeye çalıştıkları görülmektedir. Türkiye'nin ise I. Barış Harekatı'nda elde ettiği kazanımlarından geri adım atmaya niyeti yoktur. Bu doğrultuda yapılan görüşmeleri ve yaşananları Haber Gazetesi ve Millet Gazetesi okuyucularıyla şöyle paylaşmıştır:

Kıbrıs sorununa bir çözüm bulmak amacıyla, Cenevre'de yapılan barış görüşmelerinin ertelenmesi üzerine ikili ve üçlü görüşmeler yapılmaktadır.

Dün İngiltere Dışişleri Bakanı Callaghan gerek Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Yönetimi Yürütme Kurulu Başkanı Rauf Denktaş ve gerekse, Rum lideri Klerides ile ikili görüşmeler yapmıştır. Daha sonra Denktaş ve Klerides bir görüşme yapmışlardır. Bu görüşmelere Denktaş Türkiye'nin benimsediği federasyon tezini Kıbrıslı Türklerin de aynı şekilde desteklediklerini Kıbrıslı Rumların temsilcisi Klerides'e anlatmıştır.

Türk delegasyonu ile Dışişleri Bakanı Turan Güneş, dünü çeşitli temaslar ile geçirmişlerdir. Bazı çevrelere göre, Cenevre Konferansı'nda Türkiye'nin federatif Kıbrıs yönetimi haline gelmesi için çalışılmaktadır. Bu arada, coğrafi federasyonun ne biçimde uygulanabileceği bir kesin sınırla mı yoksa bazı farklı bölgelerle mi gerçekleştirilebileceği araştırılmaktadır.

Türkiye bilindiği gibi Cenevre Konferansı'nın bir paket anlaşma ile sonuçlanmasını istemektedir. Eğer Kıbrıs'ta anayasa sorunlarının federatif Kıbrıs yolunda ele alınması, Yunanistan'lı ve Kıbrıs'lı Rumlar tarafından kabul edilirse, konferansın şu anda içinde bulunduğu çıkmazdan kurtulması beklenmektedir.

³⁴⁴ Cenevre Konferansı Kesildi İkili Üçlü Görüşme Başladı, *Haber Gazetesi*, 13.08.1974, s.4.

3.54. MİLLET GAZETESİ 14 AĞUSTOS 1974

Cenevre Barış Konferansı Çıkmaza Girmeye Başladı³⁴⁵

Kıbrıs sorununa çözüm getirecek Türk tezinin ele alınacağı Cenevre barış görüşmelerinin başlaması bir türlü mümkün olmamaktadır.

Kıbrıs Barış Konferansı'nın en önemli oturumu Cenevre'de toplanmıştır. İngiltere Dışişleri Bakanı Callaghan dün sabah verdiği demeçte bugün eğer son gün değilse bile karar günüdür, şeklinde konuşmuştur. Toplantı yeni Türk teklifi ilgili taraflara sunulmuş ve ya evet ya hayır cevabı istenilecektir. Bu cevap hayır şeklinde geldiği takdirde Türkiye Barış Konferansına son verecektir.

Bu toplantı da önceki gün Türkiye saati ile 24 te istenmiştir. Ancak aynı saatte İngiltere Dışişleri Bakanı Callaghan ile uzun bir görüşme yapan Turan Güneş toplantının düne ertelenmesini istemiştir. Bu arada Atina'dan gelen haberlere göre, Atina'da yoğun bir diplomatik faaliyet ve bu arada Washington ile sıkı temaslar sürdürmektedir. ABD Atina büyükelçisi Yunanistan başbakanı Karamanlis'e ABD Dışişleri Bakanı Kissenger'in bir mesajını sunduğu bildirilmiştir. Karamanlis mesajı alır almaz Dışişleri Bakanı Yorgo Mavros'u Cenevre'den telefonla arayarak kendisi ile bir süre konuştuğunu bildirmektedirler.

Başbakan Bülent Ecevit: “Şimdilik Barış Olanasını Denemeye Devam Ediyoruz.”³⁴⁶

Başbakan Bülent Ecevit, Genelkurmay Başkanlığı'nda komutanlarla bir toplantı yapmıştır. Toplantıya Genelkurmay Başkanı Semih Sancar, Milli Savunma Bakanı ve Dışişleri Bakan Vekili Hasan Esat Işık Kara kuvvetleri Komutanı Orgeneral Eşref Akıncı, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Kemal Kayacan ve Hava Kuvvetleri Komutanı Emin Alpkaya katılmışlardır.

Toplantıdan sonra Başbakan Ecevit, gazetecilerin Cenevre görüşmelerine ilişkin sorularını cevaplandırırken, şimdilik barış olanağını denemeye devam ediyoruz

³⁴⁵ Cenevre Barış Konferansı Çıkmaza Girmeye Başladı, *Millet Gazetesi*, 14.08.1974, s.1, 6.

³⁴⁶ Başbakan Bülent Ecevit: “Şimdilik Barış Olanasını Denemeye Devam Ediyoruz.”, *Millet Gazetesi*, 14.08.1974, s.1, 6.

demıştır. Türkiye'nin konferansın toplanıp toplanmayacağını beklediğini belirterek şunları söylemiştir. “Fakat toplansa da toplanmasa da biz kendi başlangıç önerimize bu geceye kadar olumlu veya olumsuz kesin bir cevap bekliyoruz. Bizim konferansla ilgili tutumumuz o cevaba göre belli olacaktır. Devam edip etmemekte fayda olup olmadığına ona göre karar vereceğiz. Şimdilik bekliyoruz.”

Cenevre saati ile önceki gün 22 de gelmediler, biz yine iyi niyetle o toplantı olmuş olmamış ona bakmaksızın bu gece saat 22 ye kadar cevap bekleyeceğiz. Bu konferans devamda fayda var mı yok mu, karşı taraf iyi niyetli mi değil mi, meseleyi bir oyalama ve sürünceme politikası gütmeksizin gerçekten barış içerisinde halletmek istiyorlar mı istemiyorlar mı buna karar verme imkanı bulacağız.

3.55. HABER GAZETESİ 14 AĞUSTOS 1974

Başbakan Ecevit Dün Komutanlar ile Görüştü³⁴⁷

Başbakan Bülent Ecevit, dün Genelkurmay Başkanlığında kuvvet komutanları ile bir toplantı yapmıştır.

Toplantıya, Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar, Milli Savunma Bakanı ve Dışişleri Bakan Vekili Hasan Esat Işık, Kara Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Eşref Akıncı, Deniz Kuvvetleri Komutanı Oramiral Kemal Kayaçan ve Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Emin Alpkaya katılmıştır.

Toplantı, saat 10.00 dan 11.30 a kadar sürmüştür.

Öte yandan Başbakan Ecevit, gazetecilerin Cenevre görüşmelerine ilişkin sorularını cevaplandırırken “Şimdi barış olanağını denemeye devam ediyoruz.” demıştır.

³⁴⁷ Başbakan Ecevit Dün Komutanlar ile Görüştü, *Haber Gazetesi*, 14.08.1974, s.1, 4.

Cenevre’de D n Beşli Görüşme Yapılamadı³⁴⁸

Güvenlik Kurulu Toplanacak...

Kıbrıs’taki Barış Gücü, Alarma Geçirildi

Ankara’da Kıbrıs konusundaki çalışmalar yoğun bir biçimde devam etmektedir. Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Başbakan Bülent Ecevit ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar ile görüşmeler yapmıştır. Bakanlar Kurulunun d n öğleden sonraki toplantısında da Cenevre’deki gelişmeler değerlendirilmiştir.

Başbakan Bülent Ecevit, kuvvet komutanları ile yaptığı görüşmeden sonra Başbakanlığa giderek, çalışmalarını burada sürdürmüştür. Ecevit, başbakanlıktan ayrılırken gazetecilere, Cenevre’deki görüşmeler ile ilgili olarak taraflardan dün gece 24.00’e kadar olumlu ya da olumsuz bir cevabın beklendiğini bildirmiştir. Başbakan Bülent Ecevit. “Olumlu bir sonuç alınmazsa ne olur?” şeklinde soran gazetecilere şöyle karşılık vermiştir. “Müspet sonuç alma olanağı bulunduğa, iyimser düşünürüm. Müspet sonuç alınmazsa ne olacak diye bir hesapta bulunmak istemem. şimdilik, barış olanağını denemeye devam ediyoruz.”

Başbakan, saat 12.50’de de Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk tarafından kabul edilmiştir. Cumhurbaşkanı Korutürk ile Başbakan Ecevit arasındaki görüşme 30 dakika sürmüştür.

3.55.1. Artık Ayşe Tatile  ıkabilir

Cenevre’deki görüşmelerden sonuç alınamaması  zerine Dışışleri Bakanı Turan Güneş ile Başbakan Bülent Ecevit’in yaptığı şifreli görüşme. Bu görüşmede sarfedilen “Ayşe tatile çıksın” ifadesi Kıbrıs Barış Harekatı ile özdeşleşen bir ifade olmuştur.

Cenevre’de bulunan Dışışleri Bakanı Turan Güneş ile Başbakan Bülent Ecevit’le arasında çekilen özel hatta şöyle konuşma geçti:

– Durum nasıl Sayın Güneş?

³⁴⁸ Cenevre’de D n Beşli Görüşme Yapılamadı, *Haber Gazetesi*, 14.08.1974, s.1, 4.

– Sayın Başbakanım, maalesef iyi değil, Ne Mr. Callaghan ne Mr. Mavros ve ne de Klerides’e laf anlatabilmek mümkün olmuyor. Dönüp dönüp aynı noktaya geliyor. Adada yaşayan Türklerin ne istikballerini ne de bugünkü durumlarını kurtarmaya yanaşmadılar.

Turan Güneş olup bitenleri uzun uzun anlattı. Karşılıklı bir süre görüşükten sonra Güneş:

– Bir saniye Sayın Başbakanım, az kaldı unutuyordum.

– Evet, Sayın Güneş, sizi dinliyorum.

– Belki ben birkaç gün daha kalabilirim. Benim eve haber verirsiniz, Ayşe artık tatile çıkabilir.

– Hay hay Sayın Güneş, Merak etmeyin, İlk fırsatta bu dediğinizi kendisine haber veririm.

Ayşe, Turan Güneş’in 17–18 yaşındaki kızıydı. “Ayşe artık tatile çıkabilir.” İfadesi Başbakan ile Turan Güneş arasında parola idi. Bunun anlamı “2. Kıbrıs Barış Harekatı’na başlanabilir.” demekti. Nitekim bu parolayı müteakip Başbakan Bülent Ecevit Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar’ı arayarak “Ayşe artık tatile çıkabilir.” demiş ve 2. Kıbrıs Barış Harekatı’na başlanmıştı.

3.56. II. KIBRIS BARIŞ HAREKATI (14 Ağustos 1974)

İkinci Cenevre görüşmelerinden de sonuç alınamayınca, Türk Silahlı Kuvvetleri, 14 Ağustos 1974 günü saat 05.30’dan itibaren Türk jet uçaklarının bombardımanı ile birlikte 2. barış hareketini başlatmıştır. 62 saat gibi kısa bir süre içerisinde İkinci Kıbrıs Barış Harekatı “Ateşkes”in 17 Ağustos 1974 tarihinde yürürlüğe konması ile birlikte son bulmuş ve birlikler; bugün Türkler ile Rumları birbirinden ayıran hudut hattında savunmaya geçmişlerdir.³⁴⁹

³⁴⁹ Çopur, *a.g.e.*, s.246.

3.57. HABER GAZETESİ 15 AĞUSTOS 1974

Kıbrıs'ta Büyük Taarruza Geçtik³⁵⁰

II. Cenevre Görüşmeleri'nden beklenen sonucun alınamaması üzerine başlatılan II. Barış Harekatı'nı 15 Temmuz tarihli Haber Gazetesi halka şöyle duyurmuştur.

Yunanlıların, İngiltere ile bir nevi “işbirliği” yaparcasına Cenevre Konferansı'nı akamete uğratmaları üzerine, önceki sabah yeni baştan harekata geçen Türk Silahlı Kuvvetleri yeşil Ada'da ilerlemesini sürdürmüştür.

Bu konuda Genelkurmay'dan yapılan açıklamada, barış hareketinin devam edeceği bildirilmiş ve jetlerimizin öncülüğünde, Mehmetçiğin Serdarlı Köyü'nü güvence altına alacağı açıklanmıştır.

Nitekim öğleden sonra da Mehmetçik başarı ile Ada'da Doğu'dan ve Batı'dan hareketini sürdürmüş, bu genişleme karşısında, Rum muhafız gücü askerleri teslim olmaya başlamıştır.

Bu arada Ankara'da da yoğun bir faaliyet göze çarpmıştır. Sabaha kadar çalışan Genelkurmay Başkanlığı, zaman zaman bildiriler yayınlarak kamuoyuna açıklamada bulunmuştur.

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk:

“Kimin bize dost, kimin ise düşman olduğunu, bu ikinci harekatımızda millet olarak anlayacağız.” demiştir.

Dün olağanüstü toplantının Milli Güvenlik Kurulu çalışmalarından sonra gazetecilerle görüşen Cumhurbaşkanı Korutürk, şunları söylemiştir:

“Olayları millet olarak serinkanlı biçimde takip etmeliyiz. Beraberlik içinde bulunmaya, bugünlerde her zamankinden daha fazla muhtacız.”

Korutürk, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Ada'daki harekatı bıraktığı yerden sürdürdüğünü de belirtmiş:

³⁵⁰ Kıbrıs'ta Büyük Taarruza Geçtik, *Haber Gazetesi*, 15.08.1974, s.1, 4.

“Allah doğruluktan, adaletten ve barıştan ayrılmayan milletimizin yanında olsun.” demiştir.

Deniz Kuvvetleri’imize mensup gemiler dün saat 11.00 sıralarında bir Rum araç konvoyunu tahrip etmişlerdir.

Sahilden dur emrine riayet etmeyen Rumların araç konvoyuna, Deniz kuvvetlerimize mensup gemiler tarafından ateş açılmış ve araçlar tahrip edilerek yanmaya başlamışlardır. Araçların içinde bulunan Rum ve Yunanlılar ise canlarını zor kurtararak kaçmışlardır.

Lefkoşa Havaalanı’nı ve İki Önemli Bölgeyi Ele Geçirdik³⁵¹

Türk Silahlı Kuvvetleri Çok Sayıda Rum’u Tutsak Etti. Türklerin İlerlediğini Gören Rum Radyolarından İkisi Yayınlarını Kestiler.

Cenevre Barış Görüşmeleri’nin akamete uğramasından sonra, sabaha karşı askeri harekate geçen birliklerimiz dün akşamüzeri Lefkoşa Havaalanı ile Timbu ilçesi ve Meriç bölgesini ellerine geçirmişlerdir. Bu konuda Genelkurmay Başkanlığı’ndan yapılan açıklamaya göre, Türk Silahlı Kuvvetleri, başarılı biçimde Ada’nın doğu ve batı kesimlerinde ilerlerken, çok sayıda Rum’u da tutak etmektedir.

Türklerin hızlı biçimde ilerlediğini gören Lefkoşa çevresindeki iki gizli Rum radyosu neşriyatını kesmek zorunda kalmıştır.

Lefkoşa’da bulunan Sivil Rumlar, “Türkler geliyor!” diyerek evlerini ve işlerini boşaltarak kaçmaktadır.

Diğer yandan Türklerin Ada’da ilerlediği haberleri, dün sabah saat 8.00’de Atina radyosu tarafından duyurulmuş ve büyük şaşkınlık yaratmıştır.

Cenevre’den dönen Yunan Dışişleri Bakanı Mavros, basın mensuplarının sorularını reddetmiş ve:

“Önce başbakanıma bilgi vereyim, hem şu anda ne diyeceğimi bile bilemez durumdayım.” demiştir.

³⁵¹ Lefkoşa Havaalanı’nı ve İki Önemli Bölgeyi Ele Geçirdik, *Haber Gazetesi*, 15.08.1974, s.1, 4.

Kararımız Kesin: Kıbrıs Devleti Yunan Adası Olmayacak³⁵²

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin sabaha karşı yeniden harekate geçmesi üzerine dün bir basın toplantısı yapan Başbakan Bülent Ecevit:

“Kararımız çok kesindir. Kıbrıs devleti, bağımsız ada, hiçbir zaman bir Yunan adası olmayacaktır.” demiştir.

Yüzden fazla yerli ve yabancı basın mensubunun katıldığı toplantıda konuşan Ecevit, jetlerimizin öncülüğünde askeri hareketin devam edeceğini belirtirken, şunları söylemiştir:

“Bütün iyi niyetlerimize rağmen, Rumlar ve Yunanlılar katliama devam ettiler. Bunlara seyirci kalamazdık. Cenevre’de ise uzatma politikasına gittiler. Bu nedenle yeni baştan hareketi olumlu bulduk.”

Başbakan Ecevit, İngiltere’nin vaktiyle, bizim gibi garantör devlet sıfatıyla harekete geçmemesinin, bugünkü vahim durumu doğurduğunu belirtmiş:

“Türk Silahlı Kuvvetleri, çevrelerindeki mayınlı bölgeyi başarı ile aşmışlardır. Bizim ise Nato için şu anda bir problemimiz yoktur.” demiştir.

Serdarlı Da Türk Oldu³⁵³

Türk Silahlı Kuvvetleri dün giriştikleri hareketi akşama kadar olan hedeflerine uygun olarak sürdürmüşlerdir.

Akşam üzeri mücahitler yatağı Serdarlı da Türk olmuştur. Ordumuz mensupları yaklaşık yedi köyü teslim almışlar ve silahlarını bırakan Rumlar canlarını güçlkle kurtarabilmişlerdir.

Bursalı Doktor Üsteğmen Kıbrıs’ta Şehit Düştü³⁵⁴

Bursalı Doktor Üsteğmen Halil Akçiçek, 3 Ağustos 1974 günü Kıbrıs’ta şehit düşmüştür.

³⁵² Kararımız Kesin: Kıbrıs Devleti Yunan Adası Olmayacak, *Haber Gazetesi*, 15.08.1974, s.1, 4.

³⁵³ Serdarlı Da Türk Oldu, *Haber Gazetesi*, 15.08.1974, s.1.

³⁵⁴ Bursalı Doktor Üsteğmen Kıbrıs’ta Şehit Düştü, *Haber Gazetesi*, 15.08.1974, s.1, 4.

Kahraman ordumuzun Kıbrıs'ta giriştiği “barış hareketini” takip eden günlerde Kıbrıs'ta görevli bulunan Kıdemli Dr. Üsteğmen Halil Akçiçek, bir Yüzbaşının tedavisi için Girne yakınlarında ambulansla hareket halinde ilerlerken, bir mayın tarlasına girmiş ve infilak eden mayınlar arasında şehadet etmiştir.

Bilindiği gibi Mehmetçik'in önünde kaçan Rum askerleri mayın döşeyerek gerilemiş ve dört yabancı gazeteci bu mayın tarlalarından birinde ölmüştü.

Evli ve iki çocuk babası olan 29 yaşında Kıdemli Doktor Üsteğmen Halil Akçiçek'in cenazesi, şehit olduğu yerde toprağa verilmiştir.

İngiliz Basını: Türkler Bize İnanmamakla Haklı..³⁵⁵

II. Kıbrıs Barış Harekatı'nın başlaması üzerine bazı İngiliz gazeteleri hareketin haklı olduğunu ifade ederek kendi hükümetlerinin Kıbrıs konusunda takındığı tavrı eleştirmişlerdir. 15 Ağustos tarihli Haber Gazetesi bu gelişmeleri Bursa halkına şöyle duyurmuştur.

İngiltere'de dün sabah yayınlanan gazetelerin bir kısmı, Türkiye'yi İngiltere'ye inanmamakla haklı bulmuşlar ve:

“Türkler 14 yıldır Kıbrıs politikamıza baka baka haklı olarak bize inanmıyorlar.” demişlerdir,

İngiltere'nin yıllar yılı güttüğü oyalama ve iki yönlü politikayı yeren Londra'daki bazı gazeteler:

“Artık hükümet kimden tarafa olduğunu açıklamalı ve bize yapılan tenkitleri önlemeli.” diye yazmışlardır.

Antalya'yı da İçine Alacak Sıkı Yönetim, 11 İlde 2 Ay Daha Uzuyor³⁵⁶

Milli Güvenlik Kurulu dün saat 11.00'de Genelkurmay Başkanlığı'nda, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'ün başkanlığında iki buçuk saat süren “olağanüstü” bir toplantı yapmıştır.

³⁵⁵ İngiliz Basını: Türkler Bize İnanmamakla Haklı., *Haber Gazetesi*, 15.08.1974, s.1, 4.

³⁵⁶ Antalya'yı da İçine Alacak Sıkı Yönetim, 11 İlde 2 Ay Daha Uzuyor, *Haber Gazetesi*, 15.08.1974, s.1, 4.

Yapılan açıklamaya göre, Milli Güvenlik Kurulu aldığı tavsiye kararına göre, Antalya'yı da içine alacak olan 11 ilde sıkıyönetimin iki ay daha uzatılmasını istemektedir. Konu, Pazartesi günü toplanacak olan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde ele alınacaktır.

Bilindiği gibi daha önceden Antalya'da sıkıyönetim ilân edilmemişti.

3.58. MİLLET GAZETESİ 15 AĞUSTOS 1974

Kıbrıs'taki Harekat Üzerine Hükümetin Bildirisi³⁵⁷

Hükümet dün sabah bir bildiri yayınlayan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs'ta giriştiği harekatın nedenlerini ve amaçlarını açıklamıştır. Hükümetin bildirisi şöyledir:

Kıbrıs Cumhuriyeti'nin bağımsız varlığına son vermek ve Ada'nın Yunanistan'a ilhakını sağlamak amacı ile Atina'dan yönetilen ve Kıbrıs'taki Yunanlı subaylarca gerçekleştirilen 15 Temmuz 1974 hükümet darbesi üzerine Türkiye Garantör Devlet olma hakkını kullanarak Kıbrıs'ın bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü ve Türk toplumunun can ve mal güvenliğini korumak ve Ada'ya barış getirmek için harekete geçmek zorunda kalmıştır.

Ancak Türkiye'nin bu hareketi sayesinde ki Kıbrıs'ın bağımsızlığının korunması mümkün olabilmiştir. Bunun ardından Türkiye Güvenlik Konseyi'nin 353 sayılı kararına uygun olarak Ada'da bir anayasal düzenin, huzur ve barışın kurulabilmesi için kendisine düşen görevi yerine getirmek üzere elinden geleni yapmıştır. Fakat Cenevre'de bu amaçla ilgili taraflar arasında mutabık kalınarak yayınlanmış olan deklarasyonla gerçekleştirilmesi kararlaştırılmış bulunan hususlardan hiçbirine diğer taraflar uymamıştı. Bu yetmiyormuş gibi nezaret altına alınan silahsız ve savunmasız insanlar medeni vicdanları isyana sevk eden şartlar içerisinde tutsak veya rehine şeklinde tutulmaya devam edilmiştir. Ada'daki Türk toplumunun insanlık haysiyetini çiğnemeye çalışan ve büyük çoğunluğunun hayatını ve öz varlığını en ciddi bir tehdit altında tutan bu duruma tahammülü kalmamıştır ve bir an önce bu koşullardan kurtarılmasını garantör devlet olan Türkiye'den beklemektedir. Kıbrıs Adası bir Yunan

³⁵⁷ Kıbrıs'taki Harekat Üzerine Hükümetin Bildirisi, *Millet Gazetesi*, 15.08.1974, s.1.

Adası olarak telakki edilmek istenmektedir. Kıbrıs Devleti'nin bağımsızlığının 15 Temmuz darbesine kadar devam etmesinde en güçlü ve önemli unsuru teşkil etmiş olan Türk toplumunun Rum toplumunca ezilip tahakküm altında tutulmasına son verecek eşit hak ve olanaklara ve hakkı olan güvenliğe kavuşturulmasına engel olunmak istendiği bir kere daha anlaşılmıştır ve Yunanistan'ın bu maksatla çeşitli oyalayıcı tatbiklere başvurmadan geri kalmadığı müşahade edilmiştir. Türk toplumu Ada'da kendine bir imtiyaz istememektedir.

Şanlı Ordumuz Harekete Geçti³⁵⁸

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs Barış Harekatı Lefkoşa'nın doğu ve batısında hızla gelişmektedir. Türk jetlerinin Lefkoşa'daki askeri hedeflere dalışlar yapmasından sonra Türk tankları da şehrin doğu ve batısında açılan yollardan ilerlemeye başlamıştır. Türk tankları Magusa yolunda ilerlerken başka bir zırhlı koluda batıya açıldığı ve Omorfo yolu üzerinde görüldüğü bildirilmiştir. Doğuya açılan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Serdarlı Köyü'nü güvence altına almayı amaçladığı haber verilmektedir.

Lefkoşa'nın kuzeyindeki 1 mil semtinde Türk tanklarının harekete geçmesinden sonra bu bölgedeki Rum direnmelerinin kırıldığı bildirilmektedir. Bu arada Türk jetlerinin Girne'nin ikinci yoluna ve bu yolun önemli kavşaklarından Nilsu'ya dalışlar yapmakta olduğu bildirilmektedir.

Kıbrıs Türk Bayrak Radyosu dün sabahki yayında bir bölüm Rum ulusal muhafız gücü askerlerinin Türk Silahlı Kuvvetleri'ne teslim olduklarını açıklamıştır. Değirmenlik bölgesindeki Rumların Magusa ve öteki kesimlere doğru yer değiştirdikleri haber vermiştir. Diğer taraftan Ada'daki Rumlar tarafından Türk köylerine girişilen insanlık dışı davranışlara devam edildiği bildirilmektedir. Yapılan bütün uyarılara rağmen Türklerin bulunduğu bölgelerde masum halka çocuk ve ihtiyarlar dahil Türk halkına karşı saldırıların sürdüğü belirtilmektedir.

³⁵⁸ Şanlı Ordumuz Harekete Geçti, *Millet Gazetesi*, 15.08.1974, s.1, 4.

Erbakan: Türklerin Can ve Mal Güvenliği İçin Harekete Geçildi³⁵⁹

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs'ta yürüttüğü hareketin Ada'daki Türklerin, Rumların can ve mal güvenliğini koruma amacına yöneldiğini söylemiştir. Erbakan verdiği demeçte şunları söylemiştir:

Kıbrıs'ta insani vazifemizi yapıyoruz. Garantörlük vazifemizi diplomatik yoldan ifayı denedik. Maalesef ilk teşebbüslerimizde olduğu gibi bu noktada Yunanistan ve İngiltere'den gerekli anlayışı göremedik. Anlaşmalar bu vazifeyi tek başına ifayı hem hak hem de görev olarak Türkiye'ye vermiştir.

3.59. MİLLET GAZETESİ 16 AĞUSTOS 1974

Şanlı Ordumuz Magosa Önüne Kadar Geldi...³⁶⁰

Başbakan Ecevit, Genelkurmay Başkanlığı'nda Genelkurmay Başkanı, Milli Savunma Bakanı ve komutanlarla bir toplantı yapmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin başarı ile yürüttüğü hareket ele alınmıştır. Başbakan Ecevit, Genelkurmay Başkanlığı'ndan ayrılırken hareketin son durumuna ilişkin sorulara durum çok iyi karşılığını vermiştir.

Türk Silahlı Kuvvetleri'ne bağlı zırhlı birliklerin Magusa önlerinde bulunduğu haber verilmiştir. Türk Deniz Kuvvetleri'ne bağlı muhriplerde Girne'nin doğu bölgesindeki hareket süresince birliklerimizin taarruzunu kıyıdan ateşle desteklemiştir. Magusa'nın kuzey bölgesinde bulunan boğaz bölgesindeki Kıbrıs deniz üssü ile Tirikoma'daki tahkimatlar da Türk savaş gemileri tarafından denizden bombalanmıştır. Bombardıman sırasında Kıbrıs deniz üssü ile Tirikoma'daki tahkimatlara ağır zaiyatlar verdirilmiştir. Lefkoşa'da ise Rum milli muhafız ordusu kampı ile Yunan alayı mevzileri Türk Silahlı Kuvvetleri'nce bombalanmıştır. Lefkoşa'da gece oldukça sakin geçmiştir. Türk Silahlı Kuvvetleri havaalanını tamamen kontrolleri altına almışlardır. Lefkoşa'nın doğusunda en büyük Rum yerleşim merkezlerinden biri olan Omorfo'da hareketin devam ettiği bildirilmiştir.

³⁵⁹ Erbakan: Türklerin Can ve Mal Güvenliği İçin Harekete Geçildi, *Millet Gazetesi*, 15.08.1974, s.1, 4.

³⁶⁰ Şanlı Ordumuz Magosa Önüne Kadar Geldi..., *Millet Gazetesi*, 16.08.1974, s.1.

3.60. HABER GAZETESİ 16 AĞUSTOS 1974

Yunanistan Masa Başından Kaçtı Ama Süngüden Kaçamadı³⁶¹

Dışişleri Bakanı Dün Gece Cenevre'den Döndü Ve “36 Saat Mühleti Kabul Etse İdim, Aldanan Bakan Durumuna Düşerdim” Dedi

Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş ile Türk heyeti dün gece saat 22.30 da Cenevre'den Ankara'ya dönmüştür.

Güneş havaalanında verdiği demeçte:

“Yunanistan masa başından kaçtı ama Mehmetçiğin süngüsünden kaçamadı.” demiştir.

Yunanlıların 36 saat mühlet istemelerini kabul etmediğini, aksi takdirde, aldatılan bir bakan durumuna düşeceğini söyleyen Güneş:

“Şu anda Ada'da galibiz. Arzu ederlerse, tekrar ama, galip devlet sıfatıyla Cenevre'de masa başı yaparız.” demiştir.

Güneş'le birlikte Ankara'ya çok sayıda yabancı gazeteci de gelmiştir.

Aktar, Şanlı Ordumuzu Kutladı³⁶²

16 Ağustos tarihli Haber Gazetesi II. Barış Harekatı'ndan duyulan memnuniyeti ifade etmek amacıyla Bursa Ticaret ve Sanayi Odası'nın yayınladığı bildiriye sayfalarına şöyle taşımıştır:

Şehrimiz Ticaret ve Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Selahattin Aktar dün, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Başbakanı Bülent Ecevit ve Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'a gönderdiği telgrafta Kıbrıs'taki başarılı harekatımızdan ötürü, Odanın bağlılıklarını bildirmiştir.

Aktar'ın telgrafı şöyledir:

“Kıbrıs'taki ırkdaşlarımıza yıllardan beri Rumlar ve Yunanlılar tarafından yapılan mezalime son vermek ve hürriyetlerimize kavuşturmak gayesi ile adada girişilen

³⁶¹ Yunanistan Masa Başından Kaçtı Ama Süngüden Kaçamadı, *Haber Gazetesi*, 16.08.1974, s.1, 4.

³⁶² Aktar, Şanlı Ordumuzu Kutladı, *Haber Gazetesi*, 16.08.1974, s.1.

harekat sonunda Cenevre’de yapılan anlaşmaya riayet etmeyen ve arkadaşlarımıza öteden beri reva gördükleri gayriinsani davranışlarını devam ettirmeye isteyenlere karşı 14.8.1974 tarihinde şanlı ordumuzun ikinci defa harekete geçmesi ve sürekli muvaffakiyetler elde etmesi camiamız arasında coşkun bir sevinç uyandırmıştır.

Kahramanlıklarla dolu tarihimize Kıbrıs Harekatı’nda ordumuzun yeni zaferler ilave etmesine vesile olan büyüklerimizi gerek şahsen ve gerek camiamız adına candan kutlular ve Ulu Tanrıdan ordularımızın daha nice zaferler yaratmasını niyaz ile sonsuz bağlılığımıza itimat buyurmanızı arz ve rica ederim.

Ada’ya dönen Klerides Büyük Bir Panik İçinde³⁶³

Rum Bakanlar Kurulu Sabaha Kadar Toplantı Halinde Kaldı

Kıbrıs Rum temsilcisi Klerides dün sabah Atina’dan Malta’ya kadar gitmiş ve buradan temin edebildiği bir Kraliyet İngiliz askeri uçağı ile Kıbrıs’a gelmiştir.

Sıkı güvenlik tedbirleri arasında Ada’ya inebilen Klerides, gazetecilerden özel olarak kaçırılmıştır.

Bu arada, Klerides’in acele olarak Rum bakanlar kurulunu topladığı haber verilmektedir.

Ada’da bulunan 10 bin İngiliz uyruklu sivil ise, dün uçakla İngiltere’ye nakledilmiştir. Nakliye işleminin bir hafta devam edeceği açıklanmaktadır.

Amerika, Türk Tezini Benimsedi³⁶⁴

Amerika’nın Ankara Büyükelçisi “Siz Haklısınız Ama Bu İş Masa Başında Olsun.” Diyor. Ecevit, Sovyet Elçisi İle de Görüştü

Dün sabah, Başbakan Bülent Ecevit’i makamında ziyaret ederek bir süre görüşen, Amerika Birleşik Devletleri’nin Ankara Büyükelçisi, Kıbrıs’taki federatif devlet isteklerimizi kabul ettiklerini bildirmiştir.

Görüşmeden sonra gazetecilerin sorularını cevaplayan Başbakan Bülent Ecevit şunları söylemiştir:

³⁶³ Ada’ya dönen Klerides Büyük Bir Panik İçinde, *Haber Gazetesi*, 16.08.1974, s.1, 4.

³⁶⁴ Amerika, Türk Tezini Benimsedi, *Haber Gazetesi*, 16.08.1974, s.1.

“Amerika Birleşik Devletleri’nin sayın büyükelçisi Kıbrıs’tan dolayı bize düşünce ve kaygılarını bildirdiler. Ada’da soydaşlarımızın Rumlardan çektikleri mezalimi onlarda biliyorlar. Bizim adada coğrafi temele dayanan haklı isteğimizi kabul ettiklerini, yalnızca bu işin adada silahla değil de masa başında görüşme ile olmasını arzuladıklarını söylediler. Biz de kendilerine Cenevre görüşmelerini hatırlatıp, mecbur kaldığımızı, bizim de isteğimizin silah olmadığını söyledik.”

Ecevit ayrıca, dünya kamuoyuna ve Birleşmiş Milletler’e saygılı olduğumuzu da, elçiyi hatırlattığını söylemiş bir soru üzerine:

“Yunanistan’ın bizimle savaşa gireceğini sanmıyorum.” demiştir.

Ecevit daha sonra Genelkurmay’daki bir toplantıya katılmış, zaman zaman da Çankaya Köşkü’ne giderek, Cumhurbaşkanı’na bilgi sunmuştur.

Ecevit, ayrıca Sovyetler ve Pakistan elçileri ile de görüşmüştür.

Yunan Delegesi, Güvenlik Konseyinde Feryadı Bastı³⁶⁵

Türkler Kıbrıs’ı Yerle Bir Edecek, Kurtaran Yok mu?..

16 Ağustos tarihli Haber Gazetesi II. Barış Harekatından sonra Yunanistan’ın içine düştüğü aciziyeti okuyucularına şu şekilde duyurmuştur:

Yunanistan’da baş kaldıran subaylar Karamanlis’i devirecek

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi dün gece Türkiye saati ile 18.00’de toplanmıştır. Konseyde bir konuşma yapan Yunan delegesi, Ada’da acele olarak ateşkes ilan edilmesini istemiş:

“Aksi takdirde, Türkler Ada’yı yerle bir edecek, yok mu bu kuvveti durduracak?..” demiştir.

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi, Ada’da ateşkes kararına gidilmesini kararlaştırmıştır.

³⁶⁵ Yunan Delegesi, Güvenlik Konseyinde Feryadı Bastı, *Haber Gazetesi*, 16.08.1974, s.1, 4.

Diğer yandan gece Atina'dan alınan bir habere göre, Yunanistan'da rütbesi binbaşından aşağı olan genç subaylar, Kıbrıs'ta yedikleri silleden sonra, Karamanlis hükümetini devirip idareyi ele almayı tasarlamaktadırlar.

Bu nedenle Atina'da çok gergin hava esmekte, esnaf işyerlerini açmadığı gibi memurlar da dairelerine gitmemektedir.

Türkiye'den Sonra Amerika da Kıbrıs'ta Otonom İdare İstiyor³⁶⁶

Başbakan Bülent Ecevit Türk Silahlı Kuvvetleri'nce Kıbrıs'ta başarı ile yürütülen hareketin Türkiye'nin masa başında çözüm bulmasını kolaylaştırarak çabuklaştıracağını söylemiştir.

Başbakan Bülent Ecevit dün sabah Çankaya'daki başbakanlık konutunda ABD'nin Türkiye Büyükelçisi Mc Hambre ile görüşmüştür. Toplantıda Milli Savunma Bakanı ve Dışişleri Bakan Vekili Hasan Esat Işık da bulunmuştur.

Görüşmeden sonra basın mensupları ile görüşen Başbakan, büyükelçinin ABD'nin Kıbrıs konusundaki düşüncelerini ve kaygılarını bütün açıklığı ile anlattığını bildirerek şunları söylemiştir: “Bilindiği gibi bu konuda Amerika da Türkiye kadar açık politika izlemektedir. Bunu çok memnuniyetle karşılıyoruz. Bu arada Amerika Dışişleri Bakanlığı Amerika'nın Kıbrıs Türkleri'nin uzun zamandır çekmiş oldukları ızdırapları da dikkate alarak coğrafi temele dayanan iki otonom idareden kurulu bir Kıbrıs devletinin Kıbrıs için en tatmin edici, en sürekli kalıcı bir çözüm olabileceğini Amerika da kabul etmektedir. Başbakan Ecevit, Amerika'nın bu çözümün askeri hareket durumu ile değil görüşmeler yolu ile gerçekleştirilmesini tercih ettiğini ve bunu bütün açıklığı ile belirttiğini bildirmiştir.

AP Genel Başkanı Süleyman Demirel'in dün verdiği bir demeci hatırlatan bir gazeteci Demirel ateşkese erken karar verildiği için Cenevre görüşmelerinin başarısızlıkla neticeleneceğinden söz etti demiştir. Başbakan bu soruya karşılık basın mensuplarına şunları söylemiştir: “Biz BM ve dünya kamuoyuna daima saygılı kaldık, ateşkes kararı da hemen uygulanmadı BM ilk Kıbrıs Harekatı başlar başlamaz toplandı. Fakat biz güvenlik şartları sağlanmadan ateşkesin etkili olacağını kabul etmediğimiz

³⁶⁶ Türkiye'den Sonra Amerika da Kıbrıs da Otonom İdare İstiyor, *Haber Gazetesi*, 16.08.1974, s.1, 4.

için 20 sinde alınan karara uymadık. 22 sinde bu karara uyduk. Yunanistan'ın bir harekata hazırlandığına ilişkin haberlerin yayıldığını söyleyerek Ecevit'in görüşünü almak istemiştir. Ecevit böyle bir şeye ihtimal vermiyorum ama bunu kesin söyleyemem, kendimizden başkasının ne düşündüğünü kesinlikle bilemem demiştir.

3.61. II. KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NDAN SONRA YAŞANAN GELİŞMELER

II. Kıbrıs Harekatı 16 Ağustos 1994 akşamı saat 19.00'dan itibaren Türkiye'nin, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin aynı günkü ve 360 sayılı kararına uyarak ateşkesi kabul etmesiyle sona erdi. İki gün içinde Türk Silahlı Kuvvetleri Magusa - Lefkoşa - Lefke - Kokkina çizgisine ulaşarak adanın % 38'ini ele geçirmişlerdir.³⁶⁷

3.62. MİLLET GAZETESİ 17 AĞUSTOS 1974

Cumhurbaşkanı, Bülent Ecevit ve Turan Güneş ile Görüştü³⁶⁸

17 – 18 Ağustos tarihli Haber ve Millet Gazeteleri II. Kıbrıs Barış Harekatı'ndan sonra yaşanan gelişmeleri Bursa Halkına duyurmuşlardır. Bir yandan Yunan Ordusu'nun ve Yunan Hükümeti'nin içine düştüğü içler acısı durum anlatılırken, diğer yandan Türk halkının hissiyatı, mutluluğu ve başarısı okuyuculara aktarılmıştır.

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, Başbakan Bülent Ecevit önceki akşam Cenevre'den dönen Dışişleri Bakanı Turan Güneş ile bir görüşme yapmıştır. Cumhurbaşkanı'nın Başbakan ve Dışişleri Bakanı ile görüşmesi 1 saat sürmüş, Başbakan Ecevit Çankaya Köşkü'nden ayrılırken gazetecilere görüşmeler hakkında Cumhurbaşkanı'na bilgi verdiğini söylemiştir. Ecevit Çankaya Köşkü'ne çıkmadan önce Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'ı ziyaret etmiştir. Bu ziyarete Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık ile Dışişleri Bakanı Turan Güneş de katılmıştır.

Başbakan Ecevit Genelkurmay Başkanlığı'ndan ayrılırken gazetecilere verdiği demeçte Kıbrıs'tan gelen haberlerin çok iyi olduğunu söylemiştir. Başbakan Ecevit, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs'taki zaiyatına ilişkin bir soruya karşılık şunları söylemiştir:

³⁶⁷ Armaoğlu, a.g.e., s.962.

³⁶⁸ Cumhurbaşkanı, Bülent Ecevit ve Turan Güneş ile Görüştü, *Millet Gazetesi*, 17.08.1974, s.1, 6.

Önemli bir zaiyat yok zannediyorum. Kesin haberler gelmedi. O kadar süratle ilerleniyor ki ayrıntı almak olanağı bulunamıyor.

Cumhurbaşkanı Korutürk, dün Türkiye'nin Atina Büyükelçisi Kamuran Gürün ile bir görüşme yapmıştır.

Ateşkes Dün Saat 19.00'da Başladı³⁶⁹

Klerides Lefkoşa'yı Terk Edip Kaçtı...

Başbakan Bülent Ecevit Türkiye'nin BM Güvenlik Konseyi'nin Ateşkes kararını dün saat 19 dan itibaren uygulamaya başlanmıştır.

Başbakan bu kararın Genelkurmay Başkanlığı'nın görüşü de alınarak verildiğini bildirmiştir. Başbakan Ecevit dün yabancı basın mensupları için bir sohbet toplantısı düzenlenmiştir.

Türklerin Lefkoşa'da devamlı olarak saldırı yapmalarından sonra Kıbrıs Rum yönetimi başkanı Klerides ve Rum hükümeti Lefkoşa'yı terk etmişlerdir. Rum hükümet üyeleri binayı çok acele terk etmişlerdir. Binanın açık bulunan kapılarının rüzgarda çarptığı belirtilmiştir. Rum hükümeti Limasol şehrine taşınmışlardır.

3.63. HABER GAZETESİ 17 AĞUSTOS 1974

Karamanlis Yunan Halkına, Türklerle Savaşamayız Deyince Atina'da Halk Bayram Yaptı. Yunanistan, Ada Rumlarını Kaderleri İle Baş Başa Bıraktı³⁷⁰

Türk Silahlı Kuvvetleri dün saat 19.00'da, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin ateşkes istemine uymuş ve Lefkoşa'nın doğusunda Magusa, yine Lefkoşe'nin batısında da Omorfo'dan ve Gaziviran'dan denize indikten sonra başarılı hareketini durdurmuştur.

Bu konuda dün saat 19.00 da bir açıklama yapan Başbakan Ecevit:

“Harekatımız şimdilik sona erdi, istenilen hattı Ada'da çizdik.” demiştir. Verilen bilgiye göre, şimdi Kıbrıs'ın geleceği masa başında halledilecektir.

³⁶⁹ Ateşkes Dün Saat 19.00'da Başladı, *Millet Gazetesi*, 17.08.1974, s.1,4.

³⁷⁰ Karamanlis Yunan Halkına, Türklerle Savaşamayız deyince Atina'da Halk Bayram Yaptı. Yunanistan, Ada Rumlarını Kaderleri İle Baş Başa Bıraktı, *Haber Gazetesi*, 17.08.1974, s.1, 4.

Önceki gece başarı ile Magusa'ya giren ve burasını da Türk kenti haline getiren Mehmetçik dün de Lefkoşa'nın batı kesiminde ilerlemiştir.

Rumları ve Yunan muhafız ordu birliklerini önüne katarak ilerleyen Silahlı Kuvvetlerimiz, Bayrak Radyosu'nun verdiği habere göre, saat 17.00 da Mehtu ve Omorfo kasabalarını eline geçirmiş ve denize, bu yakadan da hakim olmuştur.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin başarısı, dünyada geniş yankılar yaparken, Ada Türkleri de sevinçten gözyaşı dökmekte ve:

“Yıllar yılı bugünü beklemekteydik.” demektedirler.

Bu arada Türklerin geçtikleri yerlerde, Yunan ve Rum tanklarının yanarak demir yığını haline geldiği görülmektedir.

Ayrıca sayıları 50 bini aşan sivil Rum halkı ve Yunan askeri de dağlara kaçmışlar, şehirler, kasabalar ve köyler boşaltılmıştır.

Demirel: Büyük Sevinç ve Bahtiyarlık İçindeyiz³⁷¹

Adalet Partisi Genel Başkanı ve Anamuhalefet Partisi Lideri Süleyman Demirel, partisi adına yaptığı açıklamada:

“Türk Silahlı Kuvvetleri'nin büyük başarısı karşısında göğsümüz kabarıyor, paha biçilmez sevinç ve bahtiyarlık içindeyiz.” demiştir.

Süleyman Demirel, bu hareketin Ada Rumları'na müstahak olduğunu da açıklayarak şöyle devam etmiştir:

“Dün, bizim haklı isteklerimize kulağını tıkayan dünya, bugün bizimle beraber oldu. İnşallah Ada Rumları ve Yunanlılar bu olaydan ders almışlardır..”

AP, Genel Başkanı Demirel, daha sonra, Ada'da yıllar yılı her şeyi bir “oldu bitti”ye getirmek isteyenlerin de ordumuz sayesinde dize geldiklerini bildirmiş:

“Bu hareket, Türk Milleti'nin, ne büyük bir ulus olduğunu dünya tarihine bir defa daha tescil ettirmiş bulunuyor.” demiştir.

³⁷¹ Demirel: Büyük Sevinç ve Bahtiyarlık İçindeyiz, *Haber Gazetesi*, 17.08.1974, s.1, 4.

Ayrıca Cumhuriyet Senatosu Başkanı Tekin Arıburun da dün yayınladığı mesajda, Genelkurmay Başkanlığı'nı kutlamış:

“Tüm senatörlerin tebriklerini size iletmekle büyük kıvanç duymaktayım.” demiştir.

Denktaş: Ada'da Fiilen Federe Türk Devleti Kuruldu³⁷²

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk cemaati başkanı Rauf Denktaş, dün Girne'de düzenlediği basın toplantısında:

“..Sevincimiz sonsuzdur. Kıbrıs Türkleri bayram yapıyor, yüzyılların acısı çıktı.” demiştir.

Rumlardan çok çektiklerini, içlerinin çok dolu olduğunu, ağlamaklı bir dille yabancı gazetecilere anlatan Rauf Denktaş, şöyle devam etmiştir:

“...Ada'da şu anda, fiilen federe bir Türk devleti kuruldu. Dünya bunu böyle bilmeye mecburdur...”

Yunan Askerleri Kaçmasın Diye, Zincirle Tanklarla Bağlanıyor³⁷³

Türk süngüsü karşısında şaşkına dönen Yunan Ordusu mensupları, Mehmetçik'ten kaçan Yunan askerlerinin ayaklarının kırılmasını emrettiler.

Mehmetçik'in azmi karşısında, şaşkına dönüp panik haline gelen Yunan muhafız ordusu erleri kaçmasın diye, Yunanlı komutanlar tarafından zincirle tanklara bağlanmaktadır.

Bu şekilde ayaklarından tanklara bağlanmış durumda ele geçen Rum askerleri:

“Bizi, sizin önünüzden kaçmayalım diye, komutanlarımız zincire vurdular.” demişlerdir.

Ayrıca, Yunan ordusu komutanları, Türklerin önünden kaçan Rum ve Yunan askerlerinin de ayaklarının kırılmasını emretmektedir.

³⁷² Denktaş: Ada'da Fiilen Federe Türk Devleti Kuruldu, *Haber Gazetesi*, 17.08.1974, s.1, 4.

³⁷³ Yunan Askerleri Kaçmasın Diye, Zincirle Tanklarla Bağlanıyor, *Haber Gazetesi*, 17.08.1974, s.1, 4.

Bu durum da, göstermektedir ki Yunan askerleri, Türklerin önünde tam bir hezimete uğratmıştır. Dünkü hareket sırasında da on binlerce Yunan ve Rum askeri, dağlara kaçmışlar, geride de çok sayıda cephane ve silah bırakmışlardır.

40 bin Rum, Silahlarını İngiliz Üslerine Teslim Ederek Canını Kurtardı³⁷⁴

Magusa’da, Türklerin gelmesiyle dağlara kaçan, yaklaşık 40 bin Rum dün silahlarını İngiliz üslerine teslim ederek, İngilizlere sığınmıştır.

Böylece silahların tümü İngiltere’ye kalmıştır. İngiliz nöbetçiler silahı teslim etmeyen Rumları üsse sokmamışlardır.

Rumlar, böylece canlarını kurtardıklarını, silahların da İngilizlere feda edildiğini belirtmişlerdir.

Güvenlik Konseyi: Ada’daki Bunalıma Sebep Yunanlı Subaylardır..³⁷⁵

Güvenlik konseyinin dünkü “ateşkes” toplantısında konuşan çeşitli milletlere mensup delegeler, Kıbrıs bunalımı üzerindeki görüşlerini açıklarken:

“Ada’daki bunalımdan, Yunanlı subayları sorumlu tutmak gerekir, bu kadar kanın akmasına sebep Yunan subaylarıdır.” demişlerdir.

Magusa’ya Biraz Daha Gecikse İdik, Türklerin Hepsini İmha Edilecekti³⁷⁶

BBC muhabirinin dün verdiği habere göre, Magusa’ya Türk kuvvetleri girmekte biraz daha gecikse idi, şehirdeki Türklerin hepsi imha edilecekti.

Tarihi Magusa kalesinde aylardır muhasara altında tutulan Türk mücahitler ile aileleri için, Rumlar özel surette imha planı hazırlamışlar ve muhabirin verdiği bilgiye göre, yarım saat içinde 10 binin üzerinde Türkün öldürülmesi planlanmıştı.

³⁷⁴ 40 bin Rum, Silahlarını İngiliz Üslerine Teslim Ederek Canını Kurtardı, *Haber Gazetesi*, 17.08.1974, s.1.

³⁷⁵ Güvenlik Konseyi: Ada’daki Bunalıma Sebep Yunanlı Subaylardır.., *Haber Gazetesi*, 17.08.1974, s.1, 4.

³⁷⁶ Magosa’ya Biraz Daha Gecikse İdik, Türklerin Hepsini İmha Edilecekti, *Haber Gazetesi*, 17.08.1974, s.1, 4.

Bursa’da, Harp Münasebetiyle Kan Bağış Kampanyası Açıldı³⁷⁷

Kanı, Düne Kadar Ordu Veriyordu, Şimdi Yurttaşlar Ordu’ya Kan Verecek

Şehrimizde, “Kıbrıs Savaşı” münasebetiyle dün sabahtan itibaren, geniş kapsamlı bir “Kan bağış kampanyası” açılmıştır.

Bu konuda bilgi veren Bursa Kızılay şubesi kan merkezi müdürü Dr. Cemal Özemek, 15 yıldır Türk Silahlı Kuvvetleri’nin kan bağışında bulunduğunu, ancak bugün kana, askerlerin büyük ihtiyacı olduğunu söyledi.

Zaiyatımızın Ne Kadar Olduğu Açıklanmıyor³⁷⁸

Genelkurmay Başkanlığı’nda dün yapılan toplantıdan sonra, basın mensuplarının sorularını cevaplandıran Başbakan Bülent Ecevit:

“Çok önemli bir zaiyatımızın olduğunu sanmamaktayız.. Bildiğiniz gibi hareket henüz devam ediyor, kayıplar belli olmadı.” demiştir.

Limasol’da Rum Tankları, Masum Türklerin Üzerine Ateş Açıyor³⁷⁹

Türk Silahlı Kuvvetleri’nin Girne başta olmak üzere Magusa ve Lefke dolaylarının da başarılı hareketleri Limasol’daki Yunan ve Rumları kızdırmış, dün sabah, tanklar, masum sivil Türk halkının üzerine ateş açmıştır.

Olay, dünyada geniş teessür uyandırmış, bir çok sivil Türk halkı Rum vahşeti karşısında dağlara kaçmaya başlamıştır.

³⁷⁷ Bursa’da, Harp Münasebetiyle Kan Bağış Kampanyası Açıldı, *Haber Gazetesi*, 17.08.1974, s.1, 4.

³⁷⁸ Zaiyatımızın Ne Kadar Olduğu Açıklanmıyor, *Haber Gazetesi*, 17.08.1974, s.1, 4.

³⁷⁹ Limasol’da Rum Tankları, Masum Türklerin Üzerine Ateş Açıyor, *Haber Gazetesi*, 17.08.1974, s.1, 4.

3.64. MİLLET GAZETESİ 18 AĞUSTOS 1974

Başbakan Bülent Ecevit, Kıbrıs Barış Harekatı Dolayısıyla Genelkurmay Başkanı Sancar'ı Tebrik Etti³⁸⁰

Başbakan Bülent Ecevit dün Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'ı ziyaret etmiştir. Görüşmede Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Kıbrıs'ta gerçekleştirdiği harekat dolayısı ile kendisini tebrik etmiştir. Başbakan Ecevit Genelkurmay Başkanlığı'na geldiğinde askeri bir törenle karşılanmıştır. Ecevit Orgeneral Semih Sancar ile görüşükten sonra Genelkurmay Başkanlığı'ndan ayrılırken gazetecilere şu açıklamada bulunmuştur.

“Sayın Genelkurmay Başkanı'mızın şahsında bütün silahlı kuvvetlerimizi büyük ve barışçı zaferleri için kutladık. Kendilerine milletimizin huzurunda hükümetimizin şükran ve minnet duygularını sunuyoruz.” Ecevit ziyaretine Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık, Dışişleri Bakanı Turan Güneş de bu toplantıya katılmıştır. Genelkurmay İkinci Başkanı Orgeneral Adnan Ersöz de hazır bulunmuştur.

Erbakan toplantıdan sonra görüşmeler hakkında gazetecilere şunları söylemiştir: “Kazanılan zafer her türlü zaferin üstündedir.” demiştir.

Bozbeyli de Sancar'ı Tebrik Etti³⁸¹

Dün DP Genel Başkanı Ferruh Bozbeyli ve Genel Başkan Yardımcıları ile parti genel sekreteri de Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar'ı ziyaret etmiştir. Bozbeyli Genelkurmay Başkanlığı'ndan ayrılırken gazetecilere şunları söylemiştir: Türk Silahlı Kuvvetleri'ne minnet ve şükranlarımızı sunmak için geldik. Sayın Genelkurmay Başkanı'nı makamlarında selamladık.”

³⁸⁰ Başbakan Bülent Ecevit, Kıbrıs Barış Harekatı Dolayısıyla Genelkurmay Başkanı Sancar'ı Tebrik Etti, *Millet Gazetesi*, 18.08.1974, s.1.

³⁸¹ Bozbeyli de Sancar'ı Tebrik Etti, *Millet Gazetesi*, 18.08.1974, s.1.

3.65. HABER GAZETESİ 18 AĞUSTOS 1974

Aşağılık Fransız Teklifi: Ada'dan Acele Çıkmalı İmişiz³⁸²

Güvenlik Konseyi'nin dünkü toplantısında Fransız karar tasarısı görüşülürken, söz alan daimi delegemiz Olcay “Fransa büyük devlet olmasına rağmen nedense zaman zaman aşağılaşıyor.” dedi.

Savaş meydanında elde ettiğimiz başarıyı yok sayan hatta ortadan kaldırmayı düşünen Fransa ve ona destek veren pek çok Avrupa Devleti BM Güvenlik Konseyi'ne Türkiye aleyhinde bir karar tasarısı sundu. Avrupalı Devletlerin Kıbrıs olaylarında durdukları yeri göstermesi bakımından oldukça önemli olan bu tasarı 18 Ağustos tarihli Haber Gazetesi tarafından Bursa halkına şöyle duyurulmuştur:

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi dün sabah yaptığı toplantıda, yine Kıbrıs konusunu görüşmüş ve söz alan Fransız delegesi:

“Türkler, derhal askerlerini Ada'dan çekmelidir. Konseyimizin işgal olaylarına kapıları kapalıdır.” demiştir.

Güvenlik Konseyi'ne sunulan, Fransızların bu tek taraflı acayip karar tasarıları ekseriyetle kabul edilmiş ve oylamadan önce konuşan daimi delegemiz Osman Olcay şunları söylemiştir:

“Masa başında Türkiye'yi mağlup etmek isteyen zihniyete karşıyız. Bu üstelik tek taraflı bir tutumdur.”

Olcay ayrıca, böyle bir kararı Türkiye'nin esefle karşıladığını da söyleyerek şöyle devam etmiştir:

“Fransa, Avrupa'da zaman zaman büyük devlet havasına girmek istiyor ama böylesine küçük hesaplar peşinde de koşarak küçük ve küçük olduğu kadar da alabildiğine aşağılaşıyor.”

Güvenlik Konseyi bu kararı aldıktan sonra dağılmış ve ikinci oturumun da tarihi tespit edilmemiştir.

³⁸² Aşağılık Fransız Teklifi: Ada'dan Acele Çıkmalı İmişiz, *Haber Gazetesi*, 18.08.1974, s.1, 4.

20 Bin Askerden 250 Şehit Verdik..³⁸³

Yaralı Sayısı İse 550 Civarında

Kıbrıs Barış Harekatı'nın sonuçlarını değerlendiren Genelkurmay Başkanı'nın açıklamalarını 18 Ağustos tarihli Haber Gazetesi sayfalarına şu şekilde taşımıştır:

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Semih Sancar dün yaptığı açıklamada, Kıbrıs Harekatının her iki safhası sırasında şehit sayımızın 250 olduğunu bildirmiştir.

Yaralı sayısının ise 550 olduğunu açıklayan Genelkurmay Başkanı Sancar şöyle devam etmiştir:

“Kahraman silahlı kuvvetlerimiz Kıbrıs'taki barış harekatında planlanan hedefe ulaşmış, daha sonra Birleşmiş Milletler'in ateşkes çağrısına uymuştur. Bu harekat bir kez daha göstermiştir ki dünya barışının devamı için asil Mehmetçik lüzumludur.. Mehmetçik olmadan dünya barışı korunamaz..”

Sancar, böylesine asil bir ordunun komutanı olmaktan gurur duyduğunu da belirtirken:

“Biz Ada'da 20 bin askerle savaştık. Düşman ise 40 bin civarında idi.” demiştir.

Orduya Bursa'dan Bağış Miktarı 22 Milyon Oldu³⁸⁴

Mudanya'daki Bağışlar İse Dün 243 Bin Liraya Yükseldi

Türk Silahlı Kuvvetleri'ne Bursa'dan yapılan bağışların nakdi ve tasarruf bonusu şeklinde devam ettiği açıklanmaktadır. Çeşitli bankalarda açılan hesaplarda biriken paranın dün 22 milyon liraya yaklaşmakta olduğu bildirilmiştir.

Ayrıca Türk Silahlı Kuvvetleri yardım komitesi başkanı Tuğgeneral İrfan Altun'un dün basına yaptığı açıklamaya göre son iki gün için de Bahar Mahallesi 5. daire 67. muhtarlığı 125, Selahattin Yıldırım adlı bir yurttaş 500, Veli Karadağ 50, Unçukuru muhtarlığı 1920 Emir Buhari Okulu öğretmenleri de 1225 lira bağışta bulunmuşlardır.

³⁸³ 20 Bin Askerden 250 Şehit Verdik.., *Haber Gazetesi*, 18.08.1974, s.1, 4.

³⁸⁴ Orduya Bursa'dan Bağış Miktarı 22 Milyon Oldu, *Haber Gazetesi*, 18.08.1974, s.1, 4.

Diğer yandan Hava Kuvvetleri'ni Güçlendirme Vakfı Mudanya Komitesi Başkanı ve Kaymakam Talat Kahvecioğlu da yaptığı açıklamada Deniz ve Hava Kuvvetleri Vakfı'na Mudanya ilçesinden 243 bin lira bağış yapıldığını belirtti.

700 Yunan ve Rum Esiri Aldık³⁸⁵

Genelkurmay Başkanı Sancar'ın dünkü açıklamasına göre, Türk Silahlı Kuvvetleri her iki barış hareketi sırasında 700 Yunan ve Rum'u esir almışlardır. Bu esirlerden bir kısmı Adana'ya getirilmiş, diğer kısmı ise Ada'da tutsak edilmiştir.

Cenevre'deki görüşmelerin ilk bölümünü sabırla beklediklerini söyleyen Sancar, masa başında başarılı olunamaması sonucu ikinci harekate başlandığını hatırlatmış ve:

“Şu anda sahneyi yeniden siyasi faaliyete bırakmış bulunuyoruz.” demiştir.

Rumlar Ada'da Ateşkese Uymayıp Havan ve Makineli Tüfek Atışında Bulundular³⁸⁶

Birleşmiş Milletler'in “acele ateşkes” kararına dün uymayan Rumlar ve Yunan Milli Muhafız Ordusu subayları, Lefkoşa'nın içlerine kadar çekilerek Türk mevzilerine ateş açmışlardır.

Sabaha kadar devam eden Havan ve makineli tüfek atışlarına, Türk mevzilerinden hiçbir cevap verilmemiştir.

Ateşkese uymayan Yunanlıların ve Rumların bu durumu dün Güvenlik Konseyi'nde ele alınmışsa da, yine Fransa ortaya çıkarak haberin gerçeklere uyup uymadığının tahkiki için Ada'ya acele olarak bir Birleşmiş Milletler heyeti gönderilmesini istemiştir.

³⁸⁵ 700 Yunan ve Rum Esiri Aldık, *Haber Gazetesi*, 18.08.1974, s.1, 4.

³⁸⁶ Rumlar Ada'da Ateşkese Uymayıp Havan ve Makineli Tüfek Atışında Bulundular, *Haber Gazetesi*, 18.08.1974, s.1, 4.

Kıbrıs'ta İşlerini Terk eden Memurlar ve Bakanlık Mensupları Radyo Anonslarına Rağmen Evlerinden Çıkıyor³⁸⁷

Kıbrıs Hükümeti'nin memurları ve bakanlık mensupları dün sabah Lefkoşa Rum radyosu tarafından işyerlerine davet edilmişse de bu davete hiçbir memurun icabet etmediği görülmüştür.

Ayrıca Lefkoşa'da işyerleri ve dükkanlar dün de açılmamış Rum kesiminde kıtlık başlamıştır. Klerides kaçtıktan sonra, başı boş kalan Rumlar, birbirlerini soymaktadır.

3.66. HABER GAZETESİ 19 AĞUSTOS 1974

Cumhurbaşkanı'nın Denктаş'a Mesajı:³⁸⁸

Korutürk: Kıbrıs Türk'ünün Daima Yanbaşında Olacağız.

Fahri Korutürk, "Siz Yıllar Yılı Acıya, Cefaya, Zulme Karşı Direndiniz. Bundan Sonra Beraberiz, Mutlu Yarınlar" Dedi.

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk, büyük zaferden sonra, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Rauf Denктаş'a gönderdiği mesajda:

"Bundan böyle daima yanbaşınızda olacağız." demiştir. Kıbrıs zaferini kutlayan ve Türk soydaşlarımızı, kahramanca ordumuzla omuz omuza çarpışan mücahitleri tebrik eden Cumhurbaşkanı, şöyle devam etmiştir:

"Kıbrıs'ta müsterih olun. İçiniz rahat olarak işinize gücünüze, geçiminize bakın. Bundan böyle Türkiye sizin yanbaşınızda. Atalarınızdan kalan toprakları düşmana teslim etmeyip, canınız pahasına mücadele ettiniz. Artık bozulan Anayasa düzeni için de çok çile çektiniz, çok cefalara katlandınız. Mehmetçik, bundan böyle Ada'dadır..."

Mesajını "mutlu yarınlar, Kıbrıs Türkleri" diye bitiren Korutürk'ün bu sözleri, Yeşil Ada'daki soydaşlarımız arasında büyük memnuniyet yaratmıştır.

³⁸⁷ Kıbrıs'ta İşlerini Terk eden Memurlar ve Bakanlık Mensupları Radyo Anonslarına Rağmen Evlerinden Çıkıyor, *Haber Gazetesi*, 18.08.1974, s.1, 4.

³⁸⁸ Cumhurbaşkanı'nın Denктаş'a Mesajı:, *Haber Gazetesi*, 19.08.1974, s.1, 4.

Yunan Şimdi de Müzakereden Kaçıyor..³⁸⁹

Karamanlis, Şu Anda Ekonomik Tedbiri Ve Savunmamızı Düşünüyoruz Dedi

Karamanlis hükümeti, askerlerimizin adadan çekilmemesi halinde, müzakere masasına oturmamakta diretmektedir.

Fransa'nın karar tasarısı ile Güvenlik Konseyi'nde ekseriyetle alınan karar üzerine bir nevi yüz bulan Yunanistan, bu konudaki direnmesine dün de devam etmiştir. Ayrıca, Konstantin Karamanlis bu konudaki Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Ford ve Dışişleri Bakanı Kissinger'in çabalarına da red cevabı vermekte ve bir nevi müzakere masasına oturmamakla çevreyi tehdit etmeyi denemektedir.

Karamanlis dün BBC muhabirine kısa bir açıklama yaparken:

“Şu anda ekonomik tedbir ve savunmamızı düşünmekle meşgulüz. Kıbrıs için müzakere masasından önce kendi hesaplarımız var.” demiştir.

Kıbrıs'ta Yunanistan'ın çok zor duruma düşmesine neden olarak tekrar cuntayı gösteren Karamanlis:

“Dünya'ya örnek olsun bu olay. Cunta, bir ülkeyi ne hallere sokuyor, hepiniz gördünüz.” demiştir.

Yunan Hükümeti Dışişleri Bakanı Mavros ise muhabirle görüşürken şunları öne sürmektedir:

“Türkiye ile müzakere masasına oturamayız. Türkiye, önce askeri kuvvetlerini Ada'dan eski yerine çekmeye mecburdur. Bizimle başka türlü anlaşmasına imkan yoktur. Anlaşma olmadığı takdirde de Ada'da ebedi sulh ve sükun hayal olacaktır.”

Tito'dan, Kıbrıs Konusunda Bugün Mesaj Gelecek³⁹⁰

Dışişleri Bakanlığı'ndan dün yapılan açıklamaya göre, Yugoslav Devlet Başkanı Mareşal Tito, bugün Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e Kıbrıs konusuyla ilgili olarak bir mesaj gönderecektir.

³⁸⁹ Yunan Şimdi de Müzakereden Kaçıyor..., *Haber Gazetesi*, 19.08.1974, s.1.

³⁹⁰ Tito'dan, Kıbrıs Konusunda Bugün Mesaj Gelecek, *Haber Gazetesi*, 19.08.1974, s.1, 4.

Kıbrıs konusunda bir nevi perde arkasında “arabulucu” olmak istediği anlaşılan Tito’nun mesajını bugün Yugoslavya’nın başbakan yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Miliç getirecektir.

Bilindiği gibi Miliç, aynı konudaki mesajı, iki gün önce de Yunanistan Devlet Başkanı Gizikis’e getirmişti.

3.67. MİLLET GAZETESİ 19 AĞUSTOS 1974

TBMM Bugün Olağanüstü Toplantı Yapacak Ecevit, ABD’nin Ankara Büyükelçisi ile Görüştü³⁹¹

II. Barış Harekatı’ndan sonra diplomatik çevrelerle temaslarda bulunan Ecevit’in faaliyetleri 19 Ağustos tarihli Millet Gazetesi’nde şu şekilde yer almıştır:

Başbakan Ecevit, ABD Ankara Büyükelçisi William Mc, Camber ile bir görüşme yapmıştır. 45 dakika süren görüşmeden sonra basın mensuplarının çeşitli sorularını cevaplandıran Ecevit:

Son siyasal gelişmeler ve ihtimaller üzerinde görüş teatisinde bulunduklarını belirtmiştir. Başbakan Bülent Ecevit Büyükelçi bir mesaj getirdi mi sorusuna şu karşılığı vermiştir.

Sayın Mc, Camber bir mesaj getirmedi. Son gelişmeler hakkında beraber istişarelerde bulunduk. Görüşme olacak mı olmayacak mı? Ne zaman ve nasıl başlayacak, bununla ilgili fikir teatisinde bulunduk.

ABD ile Ecevit’in görüşmelerine Dışişleri Bakanı Turan Güneş de katılmıştır. Güven, Ecevit ve Güneş TBMM başkanlığına gitmişlerdir. Başbakan Ecevit TBMM Başkanı Güven ile bir görüşme yapmıştır. Ecevit görüşmeden ayrılırken TBMM’nin bugünkü olağanüstü toplantısında sıkıyönetimin uzatılması konusunun ele alınacağını hatırlatarak Kemal Güven ile bu konu üzerinde durduğunu söylemiştir.

³⁹¹ TBMM Bugün Olağanüstü Toplantı Yapacak Ecevit, ABD’nin Ankara Büyükelçisi ile Görüştü, *Millet Gazetesi*, 19.08.1974, s.1, 4.

3.68. HABER GAZETESİ 20 AĞUSTOS 1974

Rumlar Amerika'nın Lefkoşa Elçisi'ni Hunharca Öldürdü³⁹²

Bombalar ve Tomsonlarla Elçilik Binasına Saldıran Gözü Dönmüş Rum Zorbalarından, Yıllardır Soydaşlarımızın Çektiklerini Dünya Bir Kez Daha Görüp Acı Şekilde Öğrendi

Rumların taşkınlıklarına örnek niteliği taşıyan ABD'nin Lefkoşa elçisinin öldürülmesi olayını Haber Gazetesi 20 Ağustos tarihinde okuyuculara duyurmuştur.

Dünya tarihinde eşine az rastlanır bir zorbalık örneğini dün Lefkoşa'da Rumlar vermişler ve Amerika Büyükelçisi'ni parçalayarak hunharca öldürmüşlerdir. Haber, çeşitli ajanslar aracılığı ile dün saat 17.00'de dünyaya duyurulmuş ve büyük dehşet uyandırmıştır.

Verilen bilgiye göre, Lefkoşa'daki Türk süngüsünü fazlasıyla yiyen ve perişan olan Rumlar, beş bin kişilik bir kalabalık halinde saat 14.00 de Lefkoşa'nın Amerika Büyükelçilik binasına saldırmışlardır.

Ellerinde bombalar ve tomsonlar bulunan Yunan askerleri ve sivil Rumlar, “ne oluyor” diye binanın balkonuna çıkan Amerikan elçisine ateş etmişler ve daha sonra da parçalayarak hunharca öldürmüşlerdir.

Bu sırada, binayı korumakta olan Barış Gücü askerleri aciz kalmış ve elçi öldürüldükten sonradır ki kalabalığın içine kurşun atmaya düşünebilmişlerdir.

Gözü dönmüş katil Rumlar, daha sonra da binayı talan etmişler. Amerikan elçilik arabalarını yakmışlar, elçilik personelinden iki kişiyi ağır şekilde yaralayıp kaçmışlardır.

Olay dünya kamuoyunda “dehşet” olarak tanımlanmış ve Beyazsaray sözcüsü basına açıklama yaparken bembeyaz bir yüzle:

“Korkunç olay, eşine ender rastlanır cinsten vahşet” deyimini kullanmıştır.

Böylece dünya kamuoyu bir kez daha öğrenmiş olmaktadır ki Ada'daki soydaşlarımız, bu vahşi ve alçak insanların yüzünden yıllar yılı neler çekmişlerdir.

³⁹² Rumlar Amerika'nın Lefkoşa Elçisini Hunharca Öldürdü, *Haber Gazetesi*, 20.08.1974, s.1, 4.

Ford: Bu Bir Cinayettir ve Hesabı Sorulur³⁹³

Vurulan Elçiye Bir Rum Kadın Doktor, Yardım Etmeyip, “O ölmeli” Dedi.

Lefkoşa’da Amerikan Büyükelçisi’nin hunharca katledilmesi üzerine bir açıklama yapan, Amerika Birleşik Devletleri Başkanı Ford:

“Bu bir cinayettir, hesabı da sorulur.” demiştir.

Bir muhabirin haberine göre, elçi vurulduktan sonra yakında bulunan beyaz gömlekli bir Rum kadın doktor, elçiye müdahaleyi reddetmiş ve:

“O ölmelidir.. Amerika ölmelidir.” demiştir.

Olayı haber alan Klerides ise binanın önüne gelmiş ve gaz maskesi takarak içeri girmişse de elçinin cesedi ile karşılaşmıştır.

Klerides sapsarı bir yüzle dışarı çıkmış ve:

“Eyvahhh... Tam kamuoyunda iyi duruma geliyorduk, yine kötü olacağız.” demiştir.

Her masum insanın öldürülmesi bir cinayettir. Amerika’nın Lefkoşa elçisinin öldürülmesine tepki duyması da normal bir davranıştır. Normal olmayan, anormal olan şey başta ABD olmak üzere pek çok Avrupa devletinin Kıbrıs’ta yıllar yılı Rumların Türklere yaptıkları işkence ve baskılara sessiz kalmaları, hatta yok saymalarıdır. Yaşanan bu spesifik olay ABD ve Avrupalı pek çok devletin iki yüzlü tutum ve davranışlarını tekrar görmemizi sağlamıştır.

Amerikan Aleyhtarı Atinahılar, Dün Polisle Çatıştı³⁹⁴

Yunanistan’da Amerikan Düşmanlığı Gittikçe Büyüyor

Atina’da dün de sayıları on binleri aşan Rum, Amerika Birleşik Devletleri aleyhinde gösteriler düzenlemiştir.

³⁹³ Ford: Bu Bir Cinayettir ve Hesabı Sorulur, *Haber Gazetesi*, 20.08.1974, s.1.

³⁹⁴ Amerikan Aleyhtarı Atinahılar, Dün Polisle Çatıştı, *Haber Gazetesi*, 20.08.1974, s.1, 4.

Gösteriler sırasında, Amerikan elçiliğine yürüyen halkla polis arasında çatışma çıkmış, 5 kişi yaralanmış, 129 kişi de tutuklanmıştır.

Ayrıca Girit ve Washington’da da dün Yunan asıllılar Amerika aleyhine gösterilerini ileri bir safhaya getirmişler:

“Katil Kissinger, Türkleri tutuyorsun.” diye bağırılmışlardır.

Göstericilerin Beyaz Saray önlerine kadar gelmesi üzerine, polis sıkı güvenlik tedbirleri almak zorunda kalmıştır.

Bu arada, Başkan Ford, Amerika’nın Kıbrıs konusundaki tutumunun yeni baştan ele alınması ve görüşülmesi için Kissinger’e talimat vermiştir.

Kıbrıs’ın Türk Kesiminde Hayat Normale Döndü³⁹⁵

Kıbrıs’ın Türk kesiminde, dünden itibaren hayatın normale döndüğü ve dairelerin açılıp, dükkanların alış verişe başladığı haber verilmektedir.

Diğer yandan dün bir açıklama yapan Rauf Denktaş’da, istediği anda Klerides’le görüşmeye hazır olduğunu belirtmiştir.

Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan ise dün Ankara’da verdiği demeçte, Ada’da federatif Türk devletinin fiilen kurulduğunu ve yakında Ada’ya ekonomik yardımın başlayacağını söylemiştir.

Amerika’ya Göre, Kıbrıs Konusunda İleriye Gitmişiz..³⁹⁶

Haşhaşı da bahane eden Amerika, Türkiye’ye yardımın kesilmesi için harekete geçecekmiş!..

Amerika Birleşik Devletleri Senatosu’nun iki üyesi tarafından, hem haşhaş ekmemiz ve hem de Ada’da fazla miktarda ileriye gitmemiz (!) bahane edilerek, yardımın kesilmesi için öneriler hazırlandığı haber verilmektedir.

Amerikan Senatosu’nun iki üyesi dün gazetecilere açıklama yaparken:

³⁹⁵ Kıbrıs’ın Türk Kesiminde Hayat Normale Döndü, *Haber Gazetesi*, 20.08.1974, s.1, 4.

³⁹⁶ Amerika’ya Göre, Kıbrıs Konusunda İleriye Gitmişiz..., *Haber Gazetesi*, 20.08.1974, s.1, 4.

“Türkler çok ileriye gitti.. Ada’da Yunan varlığı kalmadı.” deyip, Yunanistan’ın bir kenara itilemeyeceğini iddia etmişlerdir.

Ayrıca Amerikan Senatosu’nun, Yunan asıllı üyeleri de harekete geçmeye çağırılmış ve bu konuda, Atina’dan Amerika’ya gönderilen mektuplarda:

“Lafı bırak, iş yap!.. Miting düzenleyip Kissinger’i protesto ile iş olmaz. Ada’da Türkler her şeye hakim oldular, silkinip kendimize gelelim.” denmektedir.

Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanı da Türklerin ileriye gitmekte olduğunu iddia etmiş ve Yunanlıların haklarının korunmasına başlanmasını istemiştir.

Çağlayangil: Kıbrıs Sorunu Çok Yönlüdür³⁹⁷

Millet Meclisi 14 İlde Sıkıyönetimi Kaldırdı 10 İlde İse Sıkıyönetim Bir Ay Uzadı

Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi ortak toplantısı dün saat 15.00’de yapılmış ve bu olağanüstü oturumda Antalya, Aydın, Manisa, Muğla ve Tekirdağ’da sıkıyönetim kaldırılmış, diğer 10 ilde ise sıkıyönetimin bir ay uzatılması kabul edilmiştir.

Dışişleri Bakanı Turan Güneş, Kıbrıs kousunda bilgi verirken, Lefkoşa’da Amerikan Büyükelçisi’nin öldürülmesini, son Rum vahşeti olarak tanımlamış:

“İşte dünya görsün. biz yıllar yılı böylesine vahşet numuneleri ile karşı karşıya yaşadık.” demiştir.

AP Grubu adına konuşan senato grup başkanı İhsan Sabri Çağlayangil ise Kıbrıs sorununun çok yönlü olduğunu söyleyerek şunları söylemiştir:

“Şimdiye kadarki bütün hükümetler Kıbrıs konusunda gayet açık ve samimi davranmıştır. Şu anda işbaşında olan hükümetimiz de en çıkar yolu askeri müdahalede görmüş ve haklı olarak Ada’ya çıkmıştır. Şu anda büyük bayram içindeyiz. Millet olarak başarımızı kutlamak isterim.”

Daha sonra öteki siyasi kuruluşların liderleri ve sözcüleri de konuşarak, hükümeti kutlamışlar ve millet olarak bayram yapıldığını bildirmişlerdir.

³⁹⁷ Çağlayangil: Kıbrıs Sorunu Çok Yönlüdür, *Haber Gazetesi*, 20.08.1974, s.1, 4.

Sıkıyönetim konusunda oylamadan sonra ise söz alan Dışişleri Bakanı Güneş üyelere teşekkür etmiştir.

Mareşal Tito'nun Mesajı Dün, Korutürk'e Verildi³⁹⁸

Yugoslavya Devlet Başkanı Mareşal Tito'nun mesajı, dün saat 12.30'da Çankaya Köşkü'nde, Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk'e verilmiştir.

Mesajı, Yugoslavya Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Miliç getirmiş ve Korutürk tarafından kabul edilmiştir.

Kıbrıs konusundaki mesajın bir kopyası daha önce Yunanistan Devlet Başkanı Gizikis'e verilmişti. Yugoslav Dışişleri Bakanı Miliç daha sonra Anıtkabir'i ziyaret etmiştir.

Bursalı Şehidin Babası, Oğlundan Arta Kalanlarla...³⁹⁹

Kıbrıs çıkarması sırasında Ada'ya paraşütle inen kahraman erlerimizden Bursalı Ekrem Özkaya şehit olmuştur. Şehrimizin Yolçatı Köyünden olan şehit erimizin babası, Kayaali Özkaya, oğlundan arta kalan, maddi değeri küçük, fakat manevi değeri çok büyük olan eşyaları teslim alırken görülüyor. Başın sağ olsun, kahraman Bursalı şehidin babası.

3.69. HABER GAZETESİ 21 AĞUSTOS 1974

57 Soydaşımız Ada'da Vahşi Bir Şekilde Katledildi⁴⁰⁰

Korkunç Cinayet, Türkler Girmezden Önce Rumlar Tarafından İşlenmiş

Rumların Kıbrıs'ta yaptıkları onlarca katliamdan biri olan Atlılar Köyü katliamını Haber Gazetesi 21 Ağustos tarihli sayısında halka şöyle duyurmuştur:

Önceki gün, Amerika'nın Lefkoşa elçisini katleden, saldırgan Ada Rumlarının, dün de yeni bir cinayeti ortaya çıkmış ve bu tüyler ürpertici cinayetin, Türk kuvvetleri Magusa'ya girmezden dört saat önce işlendiği anlaşılmıştır.

³⁹⁸ Mareşal Tito'nun Mesajı Dün, Korutürk'e Verildi, *Haber Gazetesi*, 20.08.1974, s.1.

³⁹⁹ Bursalı Şehidin Babası, Oğlundan Arta Kalanlarla..., *Haber Gazetesi*, 20.08.1974, s.1.

⁴⁰⁰ 57 Soydaşımız Ada'da Vahşi Bir Şekilde Katledildi, *Haber Gazetesi*, 21.08.1974, s.1, 4.

Rumlar, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin Magusa'ya yaklaşmakta olduklarını tesbit edince, yakın Türk köylerinden Atlılar Köyü'ne saldırmışlar ve 60 kişilik köy halkından yaşlı ve gözleri görmeyen bir karı kocanın dışındaki 58 soydaşımızı hunharca katletmişlerdir.

Daha sonra cesetleri köy çevresindeki tarlalara gömerek kaçan Rumların bu vahşi cinayetlerini, gözleri görmediği için kurtulan yaşlı Türk karıkoca şu şekilde nakletmişlerdir:

“Rumlar köyümüzü basarak: “Bunların askerleri yakında burasını da alacaklar. Biz de bu Türkleri öldürüp, hırsımızı, intikamımızı bunlardan alalım.” dediler ve küçük çocuklar, hamile anneler, yaşlı nineler de dahil bizden başka hepsini katledip bahçeliklere gömdüler. Biz gözlerimiz görmediği için canımızı kurtardık.”

Gözleri görmeyen bu iki Türkün ifadesi üzerine köyün kenarındaki tarlalar açılmış ve iki gün önce gömülen taze cesetlerin 57 si de toprağın altından çıkarılmıştır. Cesetlerin bir tanesinde 2 yaşında bir Türk yavrusu, kendi gibi hunharca katledilen annesine sarılmış vaziyette görülmüştür.

Olay dünyada dehşet uyandırmış ve Yunanlılar bir kez daha lanetlenmiştir.

Amerika, Elçisi Öldürüldü Diye, Arabulucu Olacakmış!.⁴⁰¹

Kissinger, “Türkler Ada'da Her Şeye Hakim, Artık Sulh Olmalıdır. İsternirse Ben De Görüşmelerde Arabulucu Olurum.” Diyor.

Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı Kissinger, dün düzenlediği basın toplantısında; “Cenevre barış görüşmelerine hemen başlanmalı ve Ada'da daha fazla kan dökülmemelidir.” demiştir. Lefkoşa'da elçileri öldürölünce, akılları başlarına gelen ve yıllarca bizim ırkdaşlarımız katledilirken kulaklarını tıkayan Amerika Birleşik Devletleri'nin bu çıkışı, tebessümle karşılanmaktadır.

Kissinger gazetecilere şunları söylemiştir:

“Türkler Ada'da hakimler.. Ama bu demek değildir ki Yunanistan'ın itibarı görüşmelerde söz konusu edilmeyecektir.”

⁴⁰¹ Amerika, Elçisi Öldürüldü diye, Arabulucu Olacakmış!., *Haber Gazetesi*, 21.08.1974, s.1, 4.

Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı daha sonra, tarafların masa başına oturmaları gerektiğinde ısrarlı olduklarını tekrarlamış, Cenevre görüşmeleri sırasında silahsız barış imzalanmasının mümkün olduğunu, ancak gerek Türkiye'nin, gerekse de Yunanistan'ın anlayışlı hareket etmelerinin şart olduğunu öne sürmüştür.

Kıbrıs Konusunda Amerika ile İngiltere Ortak Plan Hazırlığı İçindeler⁴⁰²

Ada'da EOKA'cılarının yeni baştan gerilla harbine başlamaları ve elçileri dahi öldürmeye kadar işi götürmeleri üzerine İngiltere ile Amerika'nın ortak bir plan hazırlığına başladıkları bildirilmektedir.

Gazetecilerle dün görüşürken, bu planın hazırlığı içine girildiğini Kissinger bildirmiş ve:

“Ada'da duruma sulh yoluyla el koymak büyük devletlere düştü.” deyimini kullanmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanı, bir soru üzerine, Lefkoşa elçisinin katledilmesinin, Amerika'nın Kıbrıs politikası üzerinde bir değişmeye sebep olmadığını sözlerine eklemiştir.

ABD ve Sovyet Elçileri, Başbakanı Ziyaret Ettiler⁴⁰³

Amerika Birleşik Devletleri'nin Büyükelçisi ile Sovyetler Birliği'nin Ankara Büyükelçisi dün ayrı ayrı Başbakan Bülent Ecevit'i ziyaret etmişlerdir.

Her iki büyükelçi de basın mensuplarına açıklama yapmışlar ve:

“Çok dostane konuşma oldu, bilgi aldık.” demişlerdir.

Başbakan Bülent Ecevit ise her iki büyükelçinin hükümetimize NOTA vermediklerini, yalnızca görüşüp bilgi aldıklarını söylemiştir.

⁴⁰² Kıbrıs Konusunda Amerika ile İngiltere Ortak Plan Hazırlığı İçindeler, *Haber Gazetesi*, 21.08.1974, s.1, 4.

⁴⁰³ ABD ve Sovyet Elçileri, Başbakanı Ziyaret Ettiler, *Haber Gazetesi*, 21.08.1974, s.1, 4.

3.70. HABER GAZETESİ 22 AĞUSTOS 1974

Atina – Washington Gerginliği Had Safhada⁴⁰⁴

Yunanistan’daki Amerikan Üslerine El Koymayı Dahi, Yunanistan Aklından Geçirmekte

Karamanlis hükümeti ile Washington’un arası her geçen gün biraz daha açılmakta ve Amerikan – Yunan düşmanlığı gelişmektedir.

Son olarak Lefkoşa’da Amerikan elçisinin öldürülmesiyle biraz daha gergin durum alan Atina ile Washington bu gidişle düşman kardeşlere dönüşecektir.

Nitekim dün bir demeç veren Yunan Hükümeti’nin eski enerji bakanı şunları söylemiştir:

“Türkiye’nin karşısında bizi yalnız bırakan ve yenilgiye sebep olan Amerika Birleşik Devletleri’nden öcümüzü almak için, Yunanistan’da bulunan Amerikan üslerine vakit geçirmeden el koymalıyız.”

Dünya’da yankılar yapan bu demeç, Beyazsaray’da tebessümle karşılanmıştır.

Amerika’da Demokratlar Yunanistan’ı Destekliyor⁴⁰⁵

Karamanlis’e “Sizinleyiz” Diye Mektup Gönderen Senatör Kennedy, Türkiye’ye Yardımın Kesilmesi İçin Çalışacakmış!

Eski müteveffa Başkan John Fitzgerald Kennedy’in en küçük kardeşi Demokrat Senatör Edvard Kennedy, dün iğrenç yüzünü göstermiş ve Yunanistan Başbakanı Konstantin Karamanlis’e gönderdiği mektupta:

“Sizinle beraberiz, Türkiye’ye yardımın kesilmesi için Demokrat üyeler olarak çaba göstereceğiz, amacımız Yunanistan’ın Türkiye karşısında galip gelmesidir.” demiştir.

Gazete haberlerinden de anlaşıldığı gibi Yunanistan “Mahallenin yaramaz çocuğu” sıfatıyla Kıbrıs Savaşı’nda Avrupalıların, özellikle ABD’nin kendilerini yalnız

⁴⁰⁴ Atina – Washington Gerginliği Had Safhada, *Haber Gazetesi*, 22.08.1974, s.1, 4.

⁴⁰⁵ Amerika’da Demokratlar Yunanistan’ı Destekliyor, *Haber Gazetesi*, 22.08.1974, s.1.

bıraktıklarını, kendilerine gereken yardımın yapılmadığını ileri sürerek sokak eylemleri düzenlemişlerdir. Bu olaylar üzerine ABD yanına İngiltere'yi de alarak Kıbrıs'ta yaşanan gelişmelerde Yunanistan'a daha açık destek verme siyaseti takip etmeye başlamıştır.

Katliam Devam Ederse Ada'da 3. Bir Harekata Girişeceğiz.⁴⁰⁶

3 Türk Gazetecisinin, Rumların Elinde Tutsak Oldukları Öğrenildi. TRT Kameramanları İle Altı Basın Mensubu Da Beş Günden Beri Lefkoşa Çevresinde Kayıp

Kıbrıs'ta Rum ve Yunanlıların insanlık dışı hareketlerinin devam etmesi halinde, Türkiye Ada'da 3. bir askeri harekata girişecektir. Dün bu konuda, Genelkurmay Başkanlığı'nda, Başbakan Bülent Ecevit'in de iştirakiyle dört buçuk saat süreli bir toplantı yapıldığı haber verilmiştir. Toplantıdan sonra basın mensuplarının sorularını cevaplayan Ecevit:

“Katliam devam ediyor, barış görüşmelerine Yunanistan katılmamakta diretiyor. Hal böyle devam edip gidemez. Bu işin sonunu getirmeye bizi zorlamasınlar.” demiştir.

Diğer yandan bir haftadan beri kayıp oldukları bildirilen 1 Türk gazetecinin de biri yaralı olma üzere, Rumların elinde tutsak oldukları dün barış gücü komutanlığı tarafından açıklanmıştır.

3 Türk gazetecisi Ergin Konuksever, Cengiz Kapkın ve Adem Yavuz, Türk barış hareketinin 2. bölümünü izlemek üzere 14 Ağustos sabahı Hamitköy'den Kaymaklı bölgesine hareket etmişler, ancak buradan Lefkoşa'ya haber vermek için geçmeyi denemişlerdir. Kaymaklı Köyü muhtarı ile hamile eşi de yanlarında olan gazeteciler bir minibüsle Lefkoşa'ya doğru yola çıktıkları sırada, Rum mevzilerinden ateş yağmuru başlamıştır.

Bir anda ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kalan beş kişilik grup, minibüsü terke hazırlanırken Rumlara esir düşmüşlerdir. Gelen haberlere göre gazeteci Ergin

⁴⁰⁶ Katliam Devam Ederse Ada'da 3. Bir Harekata Girişeceğiz., *Haber Gazetesi*, 22.08.1974, s.1, 4.

Konuksever ellerinden yaralı olduğu için bir hastanede göz altına alınmış, diğer iki Türk gazetecisi Rum kesiminde bir karakolda tutsak edilmiştir.

Türk Hükümeti, Barış Gücü komutanlığı nezdinde harekete geçerek, esir Türk gazetecilerin derhal serbest bırakılmasını istemektedir.

Kaybolan 3 Gazeteciden Haber Yok⁴⁰⁷

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin hareketini izlemek için gittikleri Kıbrıs'ta kaybolan üç Türk gazetecisi Cengiz Kapkın, Ergin Konuksever ve Adem Yavuz'dan dün de herhangi bir haber alınamamıştır. Burhan Felek, üç Türk gazetecisinin bulunması için çaba göstermesi için BM Genel Sekreteri Kurt Waldaym'a başvurmuştur. Kayıp gazetecilerin Türk bölgelerinde olmadıklarının anlaşıldığını ve hayatlarından kuşku duyulduğunu bildirmiştir.

Bursa DSİ Türk Silahlı Kuvvetleri'ne 17 Bin Lira Bağışladı⁴⁰⁸

Bursa halkının Kıbrıs Barış Harekatı'na yaptığı maddi yardımlar sık sık gazetelerde haber yapılmıştır. 22 Ağustos tarihli Haber Gazetesi de DSİ'nin bağışını okuyucularıyla paylaşmıştır.

Türk Silahlı Kuvvetleri'ne yardım komitesi Bursa başkan vekili Personel Kıdemli Albay İzzet Özbay'ın açıklamasına göre, orduya yardımlar her geçen gün hızlanmaktadır.

Yapılan açıklamaya göre son beş gün içinde, ziraat bankası merkez şubesinde açılan hesaba DSİ birinci bölge personeli 16 bin 999 lira bağışta bulunmuştur.

Son beş günden buyana bağışta bulunanların listesi şöyledir:

“İzmit jandarma komutanlığı mensupları 305 lira, Mudanya'nın Mesudiye Köyünden Süleyman Örumüş 6 bin lira, Defterdarlık muhasebe müdürlüğü personeli 1240 lira, Demirci Köyü halkı 2600 lira.”

Bursa Valiliğinden öğrenildiğine göre de, şehrimizde toplam yardımların yekünü 22 milyon 600 bin liraya ulaşmıştır.

⁴⁰⁷ Kaybolan 3 Gazeteciden Haber Yok, *Haber Gazetesi*, 22.08.1974, s.1.

⁴⁰⁸ Bursa DSİ Türk Silahlı Kuvvetlerine 17 Bin Lira Bağışladı, *Haber Gazetesi*, 22.08.1974, s.1, 4.

3.71. MİLLET GAZETESİ 23 AĞUSTOS 1974

Amerika, Kıbrıs Meselesini Tatlıya Bağlamak İstiyor⁴⁰⁹

Kissinger, Arabuluculuğu Şartlı Olarak Kabul Etti...

Devlet Başkanı Başbakan Yardımcısı Prof. Necmettin Erbakan dün saat 11.30 da Başbakanlıktan ayrılırken gazetecilere yaptığı açıklamada; “Ada’daki Türk kesiminin ihtiyaçları karşılanmaktadır. Müzakereler uzarsa bu müzakerelerin bilahare manası bu fiili durumun beynelminel alemde tescil mahiyetini taşıyacaktır.” demiştir.

Ada’daki Türklerin PTT hizmetleri pasaport hizmetleri ve güvenlik ihtiyaçlarının karşılanması konusunda çalışmalar yapıldığını da söyleyen Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan açıklamasını şöyle sürdürmüştür:

“Bilindiği gibi, sulh müzakeresinin başlamasını arzu ediyoruz. Bu müzakerayla Ada’daki durumun devamlı bir sulha dönüşmesi için çalışmaların bir an evvel yapılacağını ümit ediyoruz.”

“Bu hususta ABD arabuluculuk yapmak istiyor. Bütün dost devletlerin arabuluculuklarını da memnuniyetle karşılamaktayız. İyi niyetle yapılan bu müracaatların birbirine eklenmesi ile milletlerarası ortamda Kıbrıs sorununun icap eden yerine oturması doğacaktır ümidindeyiz.”

Kissinger Arabulucu⁴¹⁰

Öte yandan Amerika Devlet Başkanı Kıbrıs sorununun çözümü için Dışişleri Bakanı Kissingeri arabulucu yapmış, bu karar İngilizler tarafından da benimsenmiştir.

Türk ve Rum Mülteciler İlk Defa Değiştirildi⁴¹¹

Kıbrıs’ta Türk barış hareketinin başlamasından bu yana ilk defa önceki akşam Kıbrıslı Türk ve Rum mültecilerinin değiştirilmesi işlemine başlanmıştır. Lefkoşa’da Türk ve Rum kesimlerini birbirinden ayıran Yeşil Hat üzerinde yapılan değiştirme işlemine BM barış gücü askerleri gözlemcilik yapmışlardır.

⁴⁰⁹ Amerika, Kıbrıs Meselesini Tatlıya Bağlamak İstiyor, *Millet Gazetesi*, 23.08.1974, s.1, 4.

⁴¹⁰ Kissinger Arabulucu, *Millet Gazetesi*, 23.08.1974, s.1.

⁴¹¹ Türk ve Rum Mülteciler İlk Defa Değiştirildi, *Millet Gazetesi*, 23.08.1974, s.1, 4.

Değiştirme işlemi iki ayrı safhada yapılmıştır. Önce çoğu kadın olmak üzere 7 Kıbrıslı Türk bulundukları Rum kesiminden Türk kesimine geçmişlerdir, daha sonra 6'sı kadın ve çoğu çocuk olmak üzere 18 Kıbrıslı Rum kendi kesimlerine gönderilmiştir. Mültecilerin değiştirilmesinden sonra Kanadalı barış gücü askerlerinin nezaretinde hazırlanan belgeleri imzalayan Rumlar, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kendilerine çok iyi davrandıklarını söylemişlerdir.

Kıbrıs'taki gözlemciler Lefkoşa'daki değiştirme işleminin Rum toplumu lideri Klerides ile Türk toplumu lideri Denктаş'ın insancıl sorunları konuşmaları açıklanmasından sonra yapıldığını dikkati çekmektedirler. Daha öncede 40 Rum BM barış gücü ile uluslararası Kızılhaç'a teslim edilmiştir. Daha önce teslim edilen Rumlar, yabancı basın mensuplarına Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kendilerine gösterdiği ilgiden övgü ile söz etmişlerdir.

3.72. HABER GAZETESİ 23 AĞUSTOS 1974

Denктаş'a Göre, Ada'da Bir An Önce Tarımsal, Ekonomik ve İdari Refom Şart⁴¹²

“Askeri zaferler ne kadar büyük olursa olsun, ekonomik zaferlerle taçlandırılmadıkça sonuçsuz kalır.” Atatürk'ün bu sözü Kıbrıs Barış Harekatı'ndan sonra yapılacak ekonomik faaliyetler için yol gösterici olmuş, bu doğrultuda CHP – MSP Hükümeti ilgili bakanlarını Kıbrıs'a göndererek incelemelerde bulunmuş ve Kıbrıs'ta bozulan ekonomik yapının düzeltilmesi için gereken adımlar atılmıştır.

Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Rauf Denктаş dün düzenlediği basın toplantısında:

“Ada'da vakit geçirilmeden, tarımsal, ekonomik ve idari bir reforma gitmek şarttır.” demiştir.

Denктаş, Kıbrıs'ın coğrafi haritasının çizildiğini ve bu işi Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kanları ve canları pahasına yaptıklarını belirterek:

⁴¹² Denктаş'a Göre, Ada'da Bir An Önce Tarımsal, Ekonomik ve İdari Refom Şart, *Haber Gazetesi*, 23.08.1974, s.1, 4.

“Artık daha fazla vakit geçirilmesin ve reform çalışmalarına başlanılsın.” demiştir.

Ada’nın Türk kesiminde soydaşlarımızın işlerine güçlerine başladıklarını da bildiren Denктаş, harbin bitmesi gerektiğini, tarafların ve hele Yunanistan’ın mağlubiyeti kabul edip masa başına vakit geçirmeden oturmasını istemiştir.

Baykal ve Özal, Kıbrıs’a Gidiyor⁴¹³

Maliye Bakanı Deniz Baykal ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut Özal, yakında Kıbrıs’a giderek, Ada’nın Türk kesimindeki ekonomik sorunlarını inceleyeceklerdir.

Dün Ankara’da toplanan Kıbrıs koordinasyon komitesince bu yolda karar alındığını bildiren ilgililer, iki bakanın incelemelerinin bir hafta kadar devam edeceğini belirtmektedirler.

Bu konudaki soruları cevaplayan Maliye Bakanı Deniz Baykal:

“Kıbrıs için maddi ve manevi emek sarfettik şimdi görevimiz, Türk kesimindeki ekonominin iyileşmesidir.” demiştir.

3.73. HABER GAZETESİ 24 AĞUSTOS 1974

Sovyet Rusya Kendini Gösterdi: Yabancı Kuvvetler Ada’dan Çekilmeli⁴¹⁴

Bir kısım çevrelere göre, Kıbrıs konusunda hiç de ileri gitmeyen, hatta Kıbrıs haberlerini Tass ajansı aracılığı ile verirken “Yorum” dahi yapmaktan imtina eden Sovyetler Birliği, nihayet gün yüzüne çıkmış ve:

“Kıbrıs Adası’ndan yabancı kuvvetler çekilmelidir, çekilmediği takdirde Cenevre barış görüşmesinden sonuç alınamaz.” demiştir.

Sovyetlerin Tass ajansı aracılığı ile dünyaya yaydıkları bu haberden sonra, Kıbrıs Rum teşkilatı başkanı Klerides dün sabah uçakla Lefkoşa’dan Atina’ya gitmiştir. Klerides, Kostantin Karamanlis ile dün dört buçuk saat süreli bir görüşme yapmıştır.

⁴¹³ Baykal ve Özal, Kıbrıs’a Gidiyor, *Haber Gazetesi*, 23.08.1974, s.1, 4.

⁴¹⁴ Sovyet Rusya Kendini Gösterdi: Yabancı Kuvvetler Ada’dan Çekilmeli, *Haber Gazetesi*, 24.08.1974, s.1, 4.

Diğer yandan Sovyetlerin talebi üzerine, Londra Hükümeti de Ada'dan yabancı kuvvetlerin çekilmeyeceğini beyan etmiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nde de bu konuda Sovyet-İngiliz delegeleri arasında sert tartışmaların çıktığı haber verilmektedir.

Kıbrıs'ta Kavgasız Bir Düzen Kurulmalı⁴¹⁵

Ecevit; Biz Siyasi Ve Coğrafi Amaçlarımızdan Hiçbir Zaman Vazgeçemeyiz.” Diyor.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim'in pazartesi günü Kıbrıs sorunu ile ilgili olarak Ankara'ya geleceği dün resmen açıklanmıştır.

Verilen bilgiye göre, Kurt Waldheim, Ankara'dan sonra lüzum hissettiği takdirde Atina'ya da uğrayacaktır.

Diğer yandan dün sabah Sovyetler Birliği'nin Ankara Büyükelçisi'ne kabul eden ve bir buçuk saat kadar görüşen Başbakan Ecevit, daha sonra yabancı basın mensuplarıyla yaptığı sohbet toplantısında:

“Biz siyasi ve coğrafi amaçlarımızdan hiçbir şekilde saptırılamayız.” demiştir.

Ada'ya askeri müdahale yapılmadığı takdirde, bugünkünden çok daha vahim olayların olacağını bildiren Başbakan Bülent Ecevit:

Gazeteler, sanki elbirliği etmişçesine, Rum vahşetini kınamışlar ve bir gazete şu cümlelere yer vermiştir:

“Birleşmiş Milletler haliyle, Türklerin eski yerlerine çekilmelerini istiyor ama Rumların da ne şekilde Türklere kinleri olduğunu unutuyor. Ada'da beklemediği darbeyi yiyen Rumlar ve Yunanlılar, Türk askeri çekilir çekilmez başıboş kalacaklar ve sivil Türkleri tek tek keseceklerdir.

⁴¹⁵ Kıbrıs'ta Kavgasız Bir Düzen Kurulmalı, *Haber Gazetesi*, 24.08.1974, s.1, 4.

3.74. MİLLET GAZETESİ 24 AĞUSTOS 1974

Almanya Libert Gazetesi Muhabiri:⁴¹⁶

Rumların Vahşetini B.M. Barışgücü Askerleri Dahi Yakından Gördüler

Rum katliamlarının yabancı basına yansımalarını Millet Gazetesi 24 Ağustos tarihinde şöyle haber yapmıştır:

Almanya'nın Libert Gazetesi'nde çıkan ve Almanya'nın sesi radyosunda yayınlanan yazıda, Kıbrıs sorununun coğrafi temele dayanan federasyon sistemi ile çözüme ulaştırılabileceği de belirtilmiştir. Libert Gazetesi'nin Kıbrıs'taki muhabiri, Atlılar Köyü'nde ortaya çıkarılan katliam ile ilgili izlenimlerini şöyle anlatmıştır:

Atlılar Magusa'nın kuzeyinde bir Türk köyü, bir söğüt ağacının altında Türk askerleri uluslararası basın mensuplarının gözleri önünde bir kitle mezarını kazıp ortaya çıkartıyorlar. Çocuk kadınla sarmaş dolaş, mezardan kaç ölü bulunduğunu herhalde tarafsız gözlemciler olarak bu korkunç sahneye seyircilik eden İsveçli barışgücü askerleri saymışlardır.

10 Türk Gazetecisi Dün Ankara'ya Geldi⁴¹⁷

Kıbrıs'ta Rumların elinde esirken önceki gece serbest bırakılan 11 Türk gazetecisinden 10'u Ankara'ya gelmiştir. TRT kameramanları Ertürk Yöntem ve Ziya Ergun, Time gazetesi muhabiri Mete Akyol, Hürriyet gazetesi muhabiri Cengiz Kapkın, THA muhabiri Sermet İpekçioğlu Zafer Gazetesi muhabiri Hüdayi Bayık, Yeni Ortam Gazetesi muhabiri Ahmet Kahraman, Sabah Gazetesi muhabiri Yücel Hacaloğlu, Sonhavadis gazetesi muhabiri Eyüp Sabri Kapıdağ ve gazeteci Hami Sami Coşar saat 9.35'de iki helikopter ile Kıbrıs'tan ayrılmışlardır. AA muhabiri Teoman Fehim Kıbrıs'ta kalmışlardır.

Gazetecileri getiren helikopterler saat 11.15 de Ankara'ya inmiştir. 10 Türk gazetecisi THY'nın bir uçağı ile Adana'dan Ankara'ya hareket etmişlerdir. Esaretten kurtulan Türk gazetecileri saat 12.17'de Ankara'ya gelmişlerdir. Gazetecileri Esenboğa

⁴¹⁶ Almanya Libert Gazetesi Muhabiri:, *Millet Gazetesi*, 24.08.1974, s.1.

⁴¹⁷ 10 Türk Gazetecisi Dün Ankara'ya Geldi, *Millet Gazetesi*, 24.08.1974, s.1, 4.

Havaalanı'nda Turizm ve Tanıtma bakanı Orhan Birgit ile yakınları ve kalabalık bir halk topluluğu tarafından karşılanmışlardır.

Gazeteciler Türkiye'ye döndükleri için sevinçli olduklarını, ancak görevlerini yapmaktan alıkondukları için üzüntü duyduklarını söylemişlerdir. Yaralı olarak Rumların elinde bulunan öteki iki Türk gazetecisi Günaydın muhabiri Ergin Konuksever ile Aden Yavuz da bugün serbest bırakılacaklardır.

3.75. HABER GAZETESİ 25 AĞUSTOS 1974

Rumlar, Yaralı İki Gazeteciye Daha Serbest Bıraktı⁴¹⁸

Önceki gün serbest bırakılan 10 Türk basın mensubundan sonra, yaralı bulunan iki Türk gazetecisi Ergin Konuksever ve Adem Yavuz'da dün serbest bırakılmıştır.

ANKA Ajansı muhabiri Adem Yavuz Lefkoşa'nın Türk kesimindeki hastanede tedavi altına alındıktan sonra gece helikopterle Adana'ya getirilmiştir.

Ergin Konuksever ise Lefkoşa Hastanesi'nin Türk kesiminde tedavi altına alınmıştır.

Ayrıca Gazeteci Adem Yavuz'un sıhhi durumu oldukça ağırdır. Yavuz'un karnında hala kurşun bulunmaktadır.

Maliye Tarım Bakanları Kıbrıs'a Gitti⁴¹⁹

Maliye Bakanı Deniz Baykal ile Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanı Korkut Özal dün saat 11.00'de uçakla Ankara'dan Girne'ye gelmişler ve askeri törenle karşılanmışlardır.

Maliye Bakanı Baykal havaalanında Rauf Denktaş ve Türk Silahlı Kuvvetleri komutanı ile görüştüktan sonra basına açıklama yaparken şunları söylemiştir:

“Ada'da araziye inceleyecek ve ekonomik durumu gözden geçireceğiz. Amacımız Ada'nın Türk kesimine bir an önce ekonomik koşulları iyileştirmektir.”

⁴¹⁸ Rumlar, Yaralı İki Gazeteciye Daha Serbest Bıraktı, *Haber Gazetesi*, 25.08.1974, s.1, 4.

⁴¹⁹ Maliye Tarım Bakanları Kıbrıs'a Gitti, *Haber Gazetesi*, 25.08.1974, s.1.

Her iki bakan, bu gece Ankara'ya dönmüş olacaklardır. Baykal ve Özal'a bu gezileri sırasında, Toprak ve Tarım Müsteşarı da eşlik etmektedir.

3.76. HABER GAZETESİ 26 AĞUSTOS 1974

Ecevit: Yeni Rum Katliamı Olmazsa, Askeri Harekatımızı Tekrar Etmeyiz.⁴²⁰

Başbakan Bülent Ecevit dün sabah, tanınmış bir İtalyan dergisine verdiği özel demeçte:

“Ada'da soydaşlarımıza karşı yeni Rum katliamı olmazsa, Askeri harekatımızı tekrarlamayız.” demiştir.

Amerika Birleşik Devletleri ile dostane münasebetlerimizin devam etmekte olduğunu da tekrarlayan Başbakan Bülent Ecevit şöyle devam etmiştir:

“Sayın Kissinger gerçekleri görerek, gerçekçi biçimde hareket ediyor. Biz de öteden beri savaşa değil barışa taraftarız, fakat tekrar ediyorum. Rumlar akıllarını başlarına toplansınlar ve onlar da gerçekçi olsunlar.”

Karamanlis Hala Uslanamadı: Kendini Enosis'e Hazırlıyormuş..⁴²¹

Yunanistan Başbakanı Konstantin Karamanlis dün sabah yaptığı radyo konuşmasında, Yunan halkına hitap ederken:

“Kendimizi Ada'da Enosis'e bir an önce ulaşmak amacıyla ulusal mücadeleye hazırlamak zorundayız.” demiştir.

Kıbrıs'ın başına gelen felaketin, yeni bir akıma sebep olacağını da iddia eden Konstantin Karamanlis şöyle devam etmiştir:

“Ada'da Makarios rejimini deviren darbeciler de günün birinde ele geçip kendilerinden elbet hesap sorulacaktır.”

⁴²⁰ Ecevit: Yeni Rum Katliamı Olmazsa, Askeri Harekatımızı Tekrar Etmeyiz., *Haber Gazetesi*, 26.08.1974, s.1, 4.

⁴²¹ Karamanlis Hala Uslanamadı: Kendini ENOSİS'e Hazırlıyormuş.., *Haber Gazetesi*, 26.08.1974, s.1, 4.

Kıbrıs Ekonomiyi Unutturdu⁴²²

Kıbrıs Barış Harekatı'nın ülke ekonomisine ve iç siyasetine yansımalarını konu alan makalesinde Turhan Tayan Haber Gazetesi'ndeki köşesinde hükümeti eleştiren aşağıdaki makalesini kaleme almıştır;

Kıbrıs meselesi Türkiye'nin milli bir meselesidir. Bu noktaya itiraz edecek bir kimseyi düşünmek mümkün değildir. Nitekim Yunan subaylarının Ada'da giriştiği darbe hareketi karşısında Türkiye tam bir birlik anlayışı içinde duruma el koymuştur. Meselenin nereye varacağı belli değildir.

Ancak, Türkiye'nin son Kıbrıs olayından önce patlak vermiş bir ekonomik olayı vardır. Ecevit Hükümeti'nin işbaşına gelmesiyle başlamış bir fiyat artışı, hayat pahalılığı özetle enflasyon halen gemi aزیya almış gitmektedir.

İktidar Kıbrıs meselesinin dışında hemen hiçbir memleket meselesiyle ilgilenmemektedir. Hükümetin her vekili Kıbrıs'la ilgili beyanat vermekte, kendi yetki ve sorumluluklarını unutmuşa benzemektedir.

Oysa Kıbrıs meselesi Türkiye'nin ekonomik sorumluluklarını daha da arttırmış, hükümetin ekonomik sahada daha ciddi tedbirlere başvurması gerektiğini ortaya koymuştur. Ecevit Türkiye'nin ekonomik sıkıntılarına çare bulamazken buna bir de Kıbrıs'ın ekonomik yönden kalkındırılması problemi ilave olmuştur.

O halde hükümet her zamankinden daha çok çalışmak, daha gerçekçi kararlar almak zorundadır. Şu ana kadar hükümet bunun tamamen aksini yapmaktadır. Herkes Dışişleri Bakanı gibi beyanatlar vermektedir. Ecevit bir beyanat mı verdi, Erbakan hemen ardından yetişmektedir.

Turhan Tayan'ın yazısından anlaşıldığına göre Kıbrıs'ta elde edilen askeri başarı ülke içinde yaşanan pek çok sorunu ikinci plana itmiştir. Oysa yaşanan savaş kötü olan Türk ekonomisini daha da kötüleştirmiş, koalisyon Hükümeti'nin bu konuda bir an önce çalışmalar yapması zorunlu bir hale gelmiştir.

⁴²² Turhan Tayan, Kıbrıs Ekonomiyi Unutturdu, *Haber Gazetesi*, 26.08.1974, s.1.

3.77. MİLLET GAZETESİ 26 AĞUSTOS 1974

Kıbrıs Konusunda İki Toplumun Meşru Olan Hakları Garanti Altına Alınmalı..⁴²³

Türkiye – İran ortak bildirisi dün yayınlanmıştır. Bildiride Kıbrıs sorununa bulunacak çözümün Ada'daki Türk ve Rum topluluklarının meşru hak ve menfaatlerini garanti altına almak gerekmektedir.

İran Dışişleri Bakanı Halatvari'nin Türkiye'ye yaptığı resmi ziyaretten sonra dün yayınlanan bildiride, bu ziyaretin Türkiye ile İran arasındaki sıkı dostluk bağları çerçevesinde ve iki ülke devlet adamları arasındaki yapıla gelen danışma geleneğine uygun olarak sürdüğü kaydedilmiştir.

Bildiride görüşmeler sırasında, uluslararası ilişkilerin bugünkü durumunun bölgesel ve ikili konuların ele alındığı belirtilerek öncelikle bölgenin güvenlik ve istikrarına ilişkin sorunların üzerinde durulduğu açıklanmıştır.

Waldheim 3 Görüşme Yaptı. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim Üçlü Görüşmelerin Çok Yapıcı Olduğunu Söyledi⁴²⁴

BM genel sekreteri Kurt Waldheim dün sabah Lefkoşa'da Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı Türk yönetimi başkanı Rauf Denктаş ve Rum lideri Klerides ile ayrı ayrı görüşmüştür.

BM Genel Sekreteri Waldheim Rauf Denктаş ve Klerides ile ortak bir görüşme yapmıştır.

Waldheim'in Klerides'le görüşmesi 1 saat 15 dakika sürmüştür. Görüşmeden sonra gazetecilere konuşan Waldheim görüşmenin çok yapıcı olduğunu söylemiştir. Görüşmede Kıbrıs sorununa ilişkin siyasi ve insani konuların ele alındığını bildiren Waldheim bir soru üzerine Sovyetler Birliği'nin barış konferansı görüşmelerine ilişkin önerisinde söz konusu edildiğini de söylemiştir. Kurt Waldheim bu önerinin doğrudan

⁴²³ Kıbrıs Konusunda İki Toplumun Meşru Olan Hakları Garanti Altına Alınmalı.., *Millet Gazetesi*, 26.08.1974, s.1, 4.

⁴²⁴ Waldheim 3 Görüşme Yaptı. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim Üçlü Görüşmelerin Çok Yapıcı Olduğunu Söyledi, *Millet Gazetesi*, 26.08.1974, s.1, 4.

doğruya garantör devletlerle Kıbrıs'taki Türk ve Rum yönetimini ilgilendirdiğini söylemiştir.

Görüşmeden sonra Kıbrıs Rum Yönetimi lideri Klerides gazetecilerin sorularını cevaplandırmamıştır. Klerides sadece görüşme başlamadan önce Waldheim'in ziyaretlerine değinmiş ve ziyaret BM nin Kıbrıs sorununa gösterdiği yakın ilginin belirtisidir, demiştir. Bir gazeteci Klerides'in Atina ziyaretinden sonra barış olanaklarının artıp artmadığını sormuştur. Klerides bu soruya şu karşılığı vermiştir: Kıbrıs'ta barışın olacağına daima inanmışımdır ama bu Türkiye'nin sorunun çözümlenmesi konusuna açık bir kapı bırakıp bırakmamasına bağlıdır. Türkiye askeri tedbirlerle bir çözüm enpoze edeceğini sanıyorsa yanlış bir izlenim altındadır. Waldheim Lefkoşa'nın Türk kesimine geçerek Denктаş ile görüşme yapmıştır. BM kampında üçlü bir görüşme yapmıştır.

3.78. HABER GAZETESİ 27 AĞUSTOS 1974

Kurt Waldheim'e Göre Askeri Harekatla Başarı Olmazmış⁴²⁵

Dün Lefkoşa'da Türk toplumu başkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Rauf Denктаş ve Rum kesimi başkanı Klerides'le görüştükten sonra, Türkiye'ye hareketinden önce basın mensuplarının sorularını cevaplayan, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim:

“Türkiye askeri harekatla, Ada'da başarı bekliyorsa aldanıyor.” deyimini kullanmıştır.

Kıbrıs sorununun barışçı yollarla halledileceğini iddia eden Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, başka söyleyeceği bir şey olmadığını bildirmiş ve Ankara'ya hareket etmek için alelacele uçağa binmiştir.

Saat 16.00'da ise Esenboğa Havaalanı'nda karşılanan Waldheim, basın mensuplarına kaçamak cevaplar vermeye devam etmiş:

“Türk hükümeti yetkilileri ile görüşeceğim.” demekle yetinmiştir.

⁴²⁵ Kurt Waldheim'e Göre Askeri Harekatla Başarı Olmazmış, *Haber Gazetesi*, 27.08.1974, s.1.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, akşamüzeri Dışişleri Köşkü'nde, Turan Güneş'le görüştüktan sonra Başbakan Ecevit tarafından kabul edilmiş, gece de onuruna verilen yemekte hazır bulunmuştur.

Danimarkalı Komutan, Barış Gücünden Şikayetçi⁴²⁶

Kuzeybatı Kıbrıs'taki Birleşmiş Milletler Barış Gücü'nde görevi Danimarka Birliği'nin Komutanı Yarbay Carl Severingen Danimarka hükümetinden: “Ya birliği Kıbrıs'tan çekmelerini” ya da “Doğru dürüst çalışmalarına fırsat verilmesini” isteyeceğini açıklamıştır.

Karargahı Trodos Dağları'nın eteklerinde Rum ulusal muhafızlarının cephe hattına birkaç km mesafede Türk kontrolündeki bir bölgede bulunan Severingen, Danimarkalı askerleri ilgilendiren bazı olayların kendisini öfkeliendirdiğini belirtmiştir. Bu arada ulusal muhafızların çekilirken bıraktıkları bölgeleri mayınlamış olmalarından yakınan yarbay patlayıcı maddelerin nerede olduklarını bilmek imkanı bulunmadığını, bu yüzden adamlarından ikisinin, araçlarının mayına çarpması sonucunda öldüklerini anlatmıştır.

Severingen şöyle devam etmiştir. “Yeterince zırhlı aracımız ve hava desteğimiz olsaydı bir şeyler yapabilirdik. Şimdi tek yapabildiğimiz konuşmak.”

Öte yandan Lefke bölgesinin sivil yetkilisi Erel Bayram, Barış Gücüne mensup Danimarkalı askerlerin bölgedeki Türk halkına hemen hiç yardım sağlayamamış olmasından dolayı hayal kırıklığı duyduğunu belirtmiştir.

Teslim olmadan önce ulusal muhafız gücünün kenti 36 saat süreyle bombaladığını, Barış Gücünün ise ateşkesi sağlamak için çaba harcamadığını belirterek, Türk Silahlı Kuvvetleri Lefke'ye yaklaşırken Rum ulusal muhafız gücü askerlerinin 500 Türk erkeğini alıp götürdüklerini hatırlatmıştır.

⁴²⁶ Danimarkalı Komutan, Barış Gücünden Şikayetçi, *Haber Gazetesi*, 27.08.1974, s.1, 4.

3.79. MİLLET GAZETESİ 27 AĞUSTOS 1974

Rumlar Tarafından Ağır Şekilde Yaralanan Gazeteci ⁴²⁷

Adem Yavuz Arslan Şehit Oldu

Kıbrıs'ta görev yaparken şehit olan Adem Yavuz Arslan'ın şehadet haberi Bursa basınında geniş yer bulmuştur. 27 Ağustos tarihli Millet Gazetesi ve Haber Gazeteleri bu konuyu şu şekilde haber yapmışlardır.

Kıbrıs'ta Rumlar tarafından esir alınan ve yaralanan serbest bırakıldıktan sonra da dün sabah Ada'da ölen gazeteci Adem Yavuz'un cenazesi uçakla Ankara'ya getirilmiştir.

Adem Yavuz'un cenazesi Esenboğa Havaalanı'ndan alınarak Numune Hastanesi'ne götürülmüştür. Adem Yavuz'un cenazesi bugün saat 10'da alınarak Basın Yayın Genel Müdürlüğü önünde kurulacak katafalka konulacak, katafalk öğlene kadar halkın ziyaretine açık tutulacaktır.

Şehit Gazeteci Adem Yavuz'un cenazesi bugün Maltepe Camii'ne götürülecek, Adem Yavuz'un tabutu cenaze namazından sonra Maltepe Camii'nden Kızılay'a getirilecektir. Son olarak çalıştığı Anka Ajansı ile daha önce görev yaptığı TRT önünde Adem Yavuz için saygı duruşunda bulunulacaktır.

Cenaze daha sonra Sivas'a götürülecek ve şehit gazeteci Adem Yavuz memleketi olan Çınarlı'da toprağa verilecektir.

3.80. HABER GAZETESİ 27 AĞUSTOS 1974

Rumların Öldürdüğü “Basın Şehidi” Adem Yavuz, Toprağa Veriliyor ⁴²⁸

2. Kıbrıs Harekatı sırasında Rum kesimine esir düşen ve daha sonra elleri ve gözleri bağlı iken arkadan ateş açılarak ağır şekilde yaralanan ANKA Ajansı muhabiri gazeteci Adem Yavuz, serbest bırakıldıktan sonra kaldırıldığı Adana Hastanesi'nde dün vefat etmiştir.

⁴²⁷ Rumlar Tarafından Ağır Şekilde Yaralanan Gazeteci, *Millet Gazetesi*, 27.08.1974, s.1.

⁴²⁸ Rumların Öldürdüğü “Basın Şehidi” Adem Yavuz, Toprağa Veriliyor, *Haber Gazetesi*, 27.08.1974, s.1, 4.

“Basın şehidinin naaşı dün, Adana’dan Ankara’ya getirilmiştir. Adem Yavuz’un cenazesi bu sabah Basın Yayın Genel Müdürlüğü önünde kurulacak katafalka konacak ve halk tarafından ziyaretini müteakip, çalıştığı TRT ve ANKA ajansı önünden geçirilip Maltepe Camii’ne getirilecektir. Burada kılınacak olan namazı müteakip şehit gazetecinin naaşı doğduğu yer olan Sivas’ın Çınarlı ilçesinde toprağa verilecektir. Basın şehidi gazeteci arkadaşımıza Tanrıdan mağfiret dileriz. Adem Yavuz’un şehadeti münasebetiyle basın kuruluşları bildiriler yayınlarak Rum ve Yunan mezalimini protesto etmişlerdir.

Waldheim: Gazeteci Öldürülmesi Vahşettir⁴²⁹

Dün akşamüzeri Lefkoşa’dan uçakla, Ankara’ya gelen ve Esenboğa’da askeri törenle karşılanan, Birleşmiş Milletleri Genel Sekreteri Kurt Waldheim bir soru üzerine:

“Gazeteci öldürülmesi, bence bir vahşetten başka bir şey değildir.” demiştir,

Barış gücünün Ada’da sayısının artırılmasına işaret eden Genel Sekreter Waldheim, basın mensuplarına üzülmemelerini, her şeyin halledileceğini sözlerine eklemiştir.

Diğer yandan dün Ada’dan Ankara’ya dönen Maliye Bakanı Deniz Baykal ise Ada’daki durumu Başbakan Ecevit’e bildirdikten sonra gazetecilere:

“Ada’da barış gücü yeni baştan düzenlenmelidir.” demiştir.

Millet ve Haber Gazeteleri’nin gazeteci Adem Yavuz Arslan’ın şehit edilmesiyle ilgili yaptıkları haberlerden anlaşıldığına göre bu hadise Türk Milleti’nin vicdanı yaralamış ve büyük bir üzüntü ile karşılanmıştır.

Türk Milletinin bu hassasiyetini gören BM Genel Sekreteri Kurt Waldheim’de yaptığı açıklamada bir gazetecinin öldürülmesini vahşet olarak nitelendirmiştir.

⁴²⁹ Waldheim: Gazeteci Öldürülmesi Vahşettir, *Haber Gazetesi*, 27.08.1974, s.1, 4.

3.81. HABER GAZETESİ 28 AĞUSTOS 1974

Ulusal Muhafız Gücü, “Gerilla Ordusu” İçin Asker Topluyor⁴³⁰

İngiliz üslerine sığınan Rumları, Yunanlılar Ada’da askere alıyor.

Atina Hükümeti tarafından da resmen açıklandığına göre, Ada’da Rumlar ve Yunanlılar, Türklere karşı gerilla savaşı hazırlığına girişmişler ve asker toplamaya başlamışlardır. Yapılan açıklamaya göre, İngiliz üslerine sığınmış olan Rumlara silah verilmekte ve dağlara gönderilmektedir. Bu hareket özellikle İngilizleri büyük bir kuşkuya sevketmiş ve üslerindeki Rumları, İngiliz askerleri sıkı bir göz hapsine almışlardır.

“Kıbrıs Bağımsızlık Ordusu” adı altında gerilla savaşı vereceklerini açıklayan Rum muhafız gücünden artakalabilen askerler, gerilla harbinin de başarısız olması halinde yeniden İngiliz üstlerine sığınabileceklerini ifade etmektedirler.

Ada’nın Türk kesiminde ise Rumların gerilla savaşı hazırlık yapmaları haberi tebessümle karşılanmıştır. Komutanlar, Rumların bu hareketlerinin de kolaylıkla kırılabileceğini açıklamışlar ve;

“Biz, ateşkes ihlali karşısında karşılıklıta bulunuruz, bunun sonucunu Rumlar ve ada’daki Yunanlılar düşünsün.” demişlerdir.

Yunanistan, Bir Sille Daha İstiyor⁴³¹

Kıbrıs’a Yeniden Yunan Subayları Geldi. Rum Sözcüsü, “Türkleri İçten Vurup, Onları Atacağız.” Dedi. Ada’da Durum Gerginleşiyor.

İstiklal Savaşından sonra daha 15–20 gün önce Kıbrıs’ta ikinci Türk sillesini yiyen Yunanistan, henüz akıllanmadığını dün açık seçik belli etmiş ve ada’ya yeniden Yunan ordusunun mensup subayları sevk etmiştir. Bu arada, Lefkoşa’da bir açıklama yapan Rum sözcüsü de: “Ada’da Türk askerlerini bir an önce atmak için, onları içten vuracağız, bu da gerilla harbi ile gerçekleşecek.” demiştir.

Bu niyetle yeni baştan Ada’da Rumların ve Yunanlıların örgütlendiğini açık seçik haber veren Rum sözcüsü şöyle devam etmiştir:

⁴³⁰ Ulusal Muhafız Gücü, “Gerilla Ordusu” İçin Asker Topluyor, *Haber Gazetesi*, 28.08.1974, s.1, 4.

⁴³¹ Yunanistan, Bir Sille Daha İstiyor, *Haber Gazetesi*, 28.08.1974, s.1, 4.

“Her Rum ve Yunanlı üzerine düşen görevi yapmak ve Türkleri Ada’dan atmak zorundadır. Ya hep birden öleceğiz ya da kazanacağız...”

Böylece Kıbrıs’ta durum tekrar gergin bir havaya bürünmektedir.

3.82. MİLLET GAZETESİ 28 AĞUSTOS 1974

Yunanistan, Sovyetlerin Teklifini Kabul Etti...⁴³²

Yunanistan Kıbrıs sorununun genişletilmiş bir konferansta çözümlenmesi teklifini kabul ettiğini Sovyetler Birliği’ne resmen bildirmiştir.

Sovyetler Birliği Kıbrıs sorununun güvenlik konseyinin 15 üyesi ile Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs’ın katılacağı bir konferansta çözümlenmesini önermiştir. Yunanistan Hükümeti önceki gece yaptığı açıklamasında konferansın sadece bazı yazılarda kalmayıp bunların yerine getirilmesi için esaslı bir program hazırlanması gerektiğini belirtmiştir.

3.83. HABER GAZETESİ 29 AĞUSTOS 1974

Askerlerimiz, Ada’dan Çekilemez.⁴³³

Adalet Parti’li Kamuran İnan, “Ada’da Rum Katliamı Varken, Böyle Bir Talep, Nasıl Öne Sürülür?..” Dedi.

Beraberinde CHP Milletvekili Haluk Ülman ile diğer Türk parlamenterleri de olduğu halde dün Londra’da bir basın toplantısı düzenleyen AP’li Kamuran İnan:

“Ada’da Rum katliamı tüm vahşetiyle devam ederken, askerlerimizin Ada’dan çekilmesinin istenmesi çok büyük haksızlıktır.” demiştir.

İnan, Ülman’la birlikte basın mensuplarının sorularını cevaplarken şöyle devam etmiştir:

“Biz, Ada’da işgal değil, barış hareketi sürdürdük. Eğer Cenevre Konferansı’nda İngiltere ve Yunanistan bizi anlayabilse idi. Ada’da böylesine büyük çapta kan dökülmeyecekti. Türkiye, tüm dünya basınının da takdirle izlediği gibi

⁴³² Yunanistan, Sovyetlerin Teklifini Kabul Etti..., *Millet Gazetesi*, 28.08.1974, s.1.

⁴³³ Askerlerimiz, Ada’dan Çekilemez., *Haber Gazetesi*, 29.08.1974, s.1, 4.

Kıbrıs'ta kimsenin canını yakmamıştır. Türkiye Kızılay teşkilatı, Türk-Rum ayırmaksızın her insana gıda ve giyecek yardımı yapmaktadır.”

İnan-Ülman'ın ortak basın toplantısında Londra'nın tanınmış basın organlarının genel yayın müdürleri ve sahipleri hazır bulunmuştur.

Diğer yandan Girne'de bir açıklama yapan Rauf Denktaş da, Klerides'in tek başına Güvenlik Konseyi'ni toplantıya davet etmeye hakkı olmadığını bildirmiş ve:

“Benim bu konuda bir yetkim olmalı. Ben kendisine böyle bir yetki vermedim..” demiştir.

3.84. HABER GAZETESİ 30 AĞUSTOS 1974

Yunanistan Tehlikeli Virajda...⁴³⁴

Karamanlis, “Amerika Bizi Terk Etti, Biz De Sovyetlere Yanaştık.” Dedi.

Sovyet önerisini kabul etmesiyle ilgili olarak, Atina Hükümeti dün yaptığı ilginç açıklamada: “Ne yapalım, başka alternatif yoktu, mecbur olduk.” deyimini kullanmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, hatırlarda olduğu üzere, Kıbrıs konusunda kendi tezini desteklemesini ve Sovyet önerisini reddetmesini, Yunan hükümet başkanından istemiş, ayrıca bu konuda Kissinger'in imzasıyla Karamanlis'e mesaj gönderilmişti.

Dün, bu mesajın cevaplandığını basına açıklayan Karamanlis şöyle demiştir: “Türkiye'nin karşısında bizi yapayalnız bıraktılar ve gördüğünüz gibi bizden çok kuvvetli olan Türkiye bizi Ada'da zor durumlara soktu. Bu durumu mesajımızla bildirdik ve bizi yalnız bırakmaları halinde Sovyet önerilerine uymaya mecbur bulunacağımızı açıkladık.”

Diğer yandan Yunan Dışişleri Bakanı ve Cenevre Konferansı'nın başarısız adamı Mavros da basın mensuplarına, yaptıkları işin aslında çok kötü olduğunu, fakat cuntanın kendilerini zor duruma soktuğunu söylemiştir.

⁴³⁴ Yunanistan tehlikeli virajda..., *Haber Gazetesi*, 30.08.1974, s.1.

“Barış Harekatı İç Borçlanma Tahvili” Çıkıyor⁴³⁵

Kıbrıs Barış Harekatı kötü olan ülke ekonomisini daha da bozmuştur. Halkın milli duygularla yapmış olduğu maddi yardımlar hükümeti kısmen rahatlatmış olsa da Barış Harekatı’ndan sonra sular durulunca savaşın Türkiye’ye etkileri daha ağır bir şekilde ortaya çıkmıştır. Koalisyon hükümetinin Maliye Bakanı Deniz Baykal bozulan ekonomik yapıyı düzeltmek amacıyla yapılması gerekenleri bir basın toplantısı ile kamuoyuna duyurmuştur.

Maliye Bakanı Deniz Baykal dün İstanbul’da düzenlediği basın toplantısında:

“Kıbrıs Harekatı sırasında daralan devlet bütçesini kısmen ferahlatmak amacıyla yakında piyasaya Barış Harekatı iç borçlanma tahvili çıkarılacak.” demiştir.

Bu tahvillerin yatırım babında garantili bir tahvil olduğunu da söyleyen Baykal, Kıbrıs Harekatı’nın bütçeye beklenmedik masraf çıkardığını belirtmektedir.

Vergilerde değişik bir düzen uygulanması için çalışmaların artmakta olduğunu, keza hayat pahalılığının artmasının önüne geçilmesi çabalarına başlandığını da söyleyen Bakan, daha sonra şöyle devam etmiştir:

“Hükümet olarak halk sektörü ve hayat holdingine de hız vereceğiz. Bu konudaki çalışmalar meclislerin bu devresinde ele alınacak ve gerçekleştirilecektir.

3.85. MİLLET GAZETESİ 31 AĞUSTOS 1974

Başbakan Bülent Ecevit, 30 Ağustos Zafer Bayramı’nı ve Kıbrıs’ta Büyük Başarı Sağlayan Silahlı Kuvvetlerimizi Kutladı.,⁴³⁶

1974 yılında kutlanan 30 Ağustos Zafer Bayramı önceki yıllardaki kutlamalardan farklı bir atmosferde kutlanmıştır. Yapılan konuşmalarda 1922 yılında Yunanistan’ın İzmir’den denize dökülmesi ile Kıbrıs Barış Harekatı’nda elde edilen başarı aynı anda ön plana çıkarılmıştır. Kutlamalara halkın daha yoğun katıldığı

⁴³⁵ “Barış Harekatı İç Borçlanma Tahvili” Çıkıyor, *Haber Gazetesi*, 30.08.1974, s.1, 4.

⁴³⁶ Başbakan Bülent Ecevit, 30.08.Zafer Bayramı’nı ve Kıbrıs’ta Büyük Başarı Sağlayan Silahlı Kuvvetlerimizi Kutladı.,, *Millet Gazetesi*, 31.08.1974, s.1.

görülmüştür. Bu çerçevede Bursa’da yapılan kutlamalar 31 Ağustos tarihli Millet Gazetesi’nde geniş yer bulmuştur.

30 Ağustos Zafer Bayramı bütün yurttta ve Kıbrıs’ta yapılan törenlerle kutlanmıştır. Şehrimizde saat 10.30’da Atatürk Meydanında yapılan töreni kalabalık bir halk grubu işlemiştir.

Vali, Garnizon Komutanı, Belediye reisi halkın Zafer Bayramı’nı kutladıktan sonra Ordu ve Gençlik adına şiirler okunduktan sonra resmi geçit başlamıştır.

Zafer Bayramı’na katılan askeri birlikler, malül gaziler, kılıç kalkan, mehter ve itfaiyenin geçmesi ile Atatürk Meydanı’nda yapılan tören sona ermiştir.

Gece şehrimizde fener alayı düzenlenmiştir.

Başbakan Bülent Ecevit 30 Ağustos Zafer Bayramı dolayısı ile yayınladığı mesajda,

Halk iradesinin serbestçe belirlediği demokratik özgürlük rejimi içerisinde sağlanan ulusal birliğin Kıbrıs Barış Harekatı’nda da devletin sarsılmaz gücünü oluşturduğunu söylemiştir. 30 Ağustos Zaferi’nin Türk toplumunun tükenmez güç kaynağının halk olduğunu ortaya koyduğunu söylemiştir.

Büyük Önder Atatürk o kaynaktan aldığı güçle kurtuluşun yolunu açmış ve yeni Türk devletinin temelini atmıştır. Halk iradesinin serbestçe belirlediği demokratik özgürlük rejimi içerisinde sağlanan ulusal birliğimiz Kıbrıs Barış Harekatı’nda devletimizin sarsılmaz gücünü oluşturmuştur.

Kurtuluş Savaşı’mızı zafere ulaştıran ve şimdi de Kıbrıs Türkü’nün kurtuluşunu sağlayan Türk ordusunu, barış için savaşan ve kahramanlıkla insanlığı bir tutan ordumuzu Zafer Bayramı’nda minnet duygularıyla selamlarken aziz şehitlerimize Allah’tan rahmet dilerim.

Kıbrıs Konusunda Koalisyon Partileri Arasında Görüş Ayrılıkları Ortaya Çıktı⁴³⁷

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan Kıbrıs konusunda koalisyon ortaklarının görüşleri arasında farklılıklar olduğunu ancak bunun hiçbir zaman anlaşmazlık biçimine dönüşmediğini söylemiştir.

Necmettin Erbakan, Alman TV'sine verdiği demecinde Kıbrıs'ın geleceği ve Türkiye'nin ekonomik sorunlarına ilişkin görüşlerini açıklamıştır.

Alman TV, CHP–MSP Hükümeti olarak Kıbrıs konusunda farklı görüşleriniz bulunmaktadır. Bu konuda bizi aydınlatır mısınız sorusuna şu karşılığı vermiştir. Biz bir koalisyon hükümetiyiz. Koalisyon hükümetlerinde koalisyonu teşkil eden partilerin çeşitli fikirlere sahip olmaları tabiidir. Önemli olan bu değişik fikirlerin bir noktada birleştirilmesidir.

Kıbrıs konusunda öyle cereyan etmiştir. Her iki koalisyon partisinin görüşlerinde farklılıklar olmuştur. Fakat bu hiçbir zaman anlaşmazlık şekline dönüşmemiştir. MSP olarak Kıbrıs'ta coğrafi ayrım olmasına da büyük ağırlık verdiğini belirtti. Bize göre her iki milletin mutlaka birbirlerinden ayrı bölgelerde yaşamaları, Ada'nın sulh ve sükunu için can ve mal emniyeti için zaruridir, demiştir.

MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan'ın bu açıklamaları gazetelerde şöyle yer almıştır:

3.86. HABER GAZETESİ 31 AĞUSTOS 1974

Erbakan: Koalisyonda Kıbrıs İçin Fikir Ayrılığı Mevcut..⁴³⁸

Ülke içinde koalisyon hükümetinde yaşanan fikir ayrılıklarını 31 Ağustos tarihli Haber Gazetesi okuyucularına şöyle aktarmıştır:

Başbakan Yardımcısı ve Milli Selamet Partisi Genel Başkanı:

⁴³⁷ Kıbrıs Konusunda Koalisyon Partileri Arasında Görüş Ayrılıkları Ortaya Çıktı, *Millet Gazetesi*, 31.08.1974, s.1, 4.

⁴³⁸ Erbakan: Koalisyonda Kıbrıs İçin Fikir Ayrılığı Mevcut..., *Haber Gazetesi*, 31.08.1974, s.1, 4.

“Koalisyonda fikir ayrılığı olduğu doğrudur, ancak buna anlaşmazlık denemez.” demiştir.

Dün, Federal Almanya televizyonuna verdiği demeçte, bu durumu açıklamak istediğini belirten Erbakan şöyle devam etmiştir:

“Biz bir koalisyon hükümetiyiz.. Değişik fikirler taşımamız da tabidir. Kıbrıs konusunda bu durum olmadı değil. Biz MSP olarak, Ada’nın taksimini istemekteyiz. Çünkü Ada, tarihi ve hukuki açıdan Türklere aittir.”

Erbakan daha sonra Ada’da Rumların da kendilerine münasip görülen bölgede yaşayacaklarını bildirmiş, Kıbrıs’ta başka türlü sulh ve sükun beklemenin hayal olacağını öne sürmüştür.

Hükümetteki bu fikir ayrılığının resmen su yüzüne çıkmasından sonra koalisyonun tek ortağı olan CHP’nin, ne gibi bir tavır takınacağı siyasi çevrelerce merak konusu.

3.87. HABER GAZETESİ 1 EYLÜL 1974

Rumların, Lahey Adalet Divanı’nda Yargılanması İsteniyor⁴³⁹

Yunanlıların ve Rumların Kıbrıs’ta Türklere karşı giriştikleri insanlık dışı hareketler ve zulüm yüzünden, Lahey Adalet Divanı’na verilmesi istenmiştir.

Bu konuda dün bir açıklama yapan İzmir Barosu Başkanı İskender Öztuğranlı, Atlılar Köyü katliamı ile bundan önceki katliamların ve Gazeteci Adem Yavuz cinayetinin, Rumları Lahey Adalet Divanı’na vermeye yeteceğini belirterek şöyle devam etmiştir:

“Dünya milletlerini yargısal göreve davet ediyorum. Yunanlılar ve Rumlar böyle bir yargı organı önünde muhakeme edilirlerse, bu durum dünyaya ibret olur ve bundan böyle insanlar birbirlerine zulüm metotları deneyemezler.” demiştir.

⁴³⁹ Rumların, Lahey Adalet Divanı’nda Yargılanması İsteniyor, *Haber Gazetesi*, 1 Eylül 1974, s.1, 4.

3.88. MİLLET GAZETESİ 1 EYLÜL 1974

Rauf Denktaş ve Klerides Bugün Görüşecekler⁴⁴⁰

AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, Kıbrıs Cumhurbaşkanı Yardımcısı ve Türk Yönetimi Başkanı Rauf Denktaş'a gönderdiği mektupta; "İnanıyoruz ki Kıbrıs Türklüğü için acılı günler geride kalmıştır," demiştir.

Denktaş'ın 30 Ağustos Zafer Bayramı dolayısı ile gönderdiği mektubu cevaplandırarak AP Genel Başkanı Süleyman Demirel asırlar boyu Türkiye'nin bir parçası olan Kıbrıs'ta, Türklerin can ve mal güvenliği ile Türkiye'nin Kıbrıs üzerindeki haklarının korunması, Türk Milleti'nin ve bütün Cumhuriyet hükümetlerinin aziz bir görev saydıkları önemli bir konudur. Kıbrıs Türkü mensup olduğu büyük milletine yaraşır bir biçimde hareket etmesini başarmış, bu büyük mücadelede ecdadımızın ruhunu şad etmiştir. İnanıyoruz ki Kıbrıs Türklüğü için acılı günler geride kalmıştır. Kahraman Türk Silahlı Kuvvetleri Türklüğün onurunu prestijini ve hukukunu korumuştur.

Kıbrıs ve Türklük davası uğrunda canlarını kaybeden bütün şehitlerimizi rahmetle anıyor, gazilerimize acil şifalar diliyoruz.

Yunan Cuntası, Amerikan Silah Yardımını Faşistlere Satmış⁴⁴¹

Amerika hükümet kaynaklarının Yunanistan'a Amerikan yardımından verilen Silah ve Askeri donatımı Cuntanın dışarıya sattığı yolunda sivil hükümet tarafından öne sürülen iddiaları ihtiyatla karşıladığı bildirilmektedir.

Amerika hükümet kaynakları, Yunan Cuntasının Amerikan yardımından alınan ve donatımı başkalarına sattığı yolunda elde hiçbir delil bulunmadığını belirtmektedirler. Amerika hükümet çevreleri sivil Yunan Hükümeti'nin cuntaya karşı bu iddiaları Kıbrıs Harekatı sırasında Türkiye karşısında hareketsiz kalmasını gerekçe göstermek amacı ile ortaya atılmış olduğu görüşünü savunmaktadırlar.

Yunan Hükümeti'nin sefer stoklarından kaybolduğunu öne sürdüğü askeri donatım arasında askeri postalları da saymasını dikkati çeken Amerika hükümet

⁴⁴⁰ Rauf Denktaş ve Klerides Bugün Görüşecekler, *Millet Gazetesi*, 1 Eylül 1974, s.1.

⁴⁴¹ Yunan Cuntası, Amerikan Silah Yardımını Faşistlere Satmış, *Millet Gazetesi*, 1 Eylül 1974, s.1, 4.

kaynakları, Amerika'nın Yunanistan'a postal vermediğini hatırlatmaktadırlar. Yunan Hükümeti Amerikan yardımından gelen ve sefer stokunda tutulan silah ve donatımın bir bölümünün yerinde olmadığına, Yunanistan'da ilan edilen seferberlik sırasında ortaya çıktığını, Türkiye'ye karşı bu yüzden savaşa girilmediğini iddia etmişlerdir. Cunta silah ve araç gereçleri Kuzey Afrika ve İtalya'daki Faşist örgütlere sattığını Yunan Hükümeti belirtmektedir.

3.89. HABER GAZETESİ 2 EYLÜL 1974

Rumların İkinci Vahşet Olayı Daha⁴⁴²

88 Türk Daha Katledildi

Atlılar Köyü Yakınındaki Muratağa Köyü'nde Rumlar 88 Çocuk Ve Kadın Soydaşımızı Kahpece Vurdular

Atlılar katliamından sonra Rumlar Muratağa Köyü'nde de 88 masum Türkü katletmişlerdir. Bu gelişme 2 Eylül tarihli Haber Gazetesi'nde halka şu şekilde duyurulmuştur.

Kıbrıs'ta Atlılar Köyü olayından sonra ikinci bir Rum katliamı daha dün ortaya çıkarılmıştır.

Grivas'ın doğduğu köyün yakınlarında Atlılar Köyü cinayetlerinin katillerini aramakta olan Türk mücahitler bu köyün yakınlarındaki Muratağa Köyü ormanlığı içinde 88 masum Türkün cesedini çıkarmışlardır.

Atlılar Köyü cinayetinden hemen sonra işlendiği sanılan bu ikinci cinayet, dünya kamuoyunda büyük nefret uyandırmıştır.

EOKA-B Örgütüne mensup caniler tarafından işlendiği öğrenilen cinayeti dün gece saat 20.00'de ajanslar tarafından dünyaya ilan edilmiştir.

Barış gücü askerleri, çocuk ve yaşlı kadınlardan müteşekkil 88 Türkün cesedini gömdükleri yerden çıkarmışlar ve yakınları tarafından cesetleri tek tek teşhis edilmiştir. Bilindiği gibi Rumlar kısa bir süre önce de Atlılar Köyünde 57 masum Türkü

⁴⁴² Rumların İkinci Vahşet Olayı Daha, *Haber Gazetesi*, 2 Eylül 1974, s.1, 4.

öldürmüşlerdi. Kahpece işlenmiş bir ikinci cinayet olayından sonra Ada'da durum tekrar gerginleşmiş, Türk Silahlı Kuvvetleri alarma geçirilmiştir.

Butto, Kıbrıs İçin Arabulucu⁴⁴³

Pakistan Hükümet Başkanı Bugün İstanbul'da Ecevit'le Görüştükten Sonra, Yarın Muhtemelen Atina'ya Gidecek

Kıbrıs meselesi özelde üç garantör devlet ve iki toplumu ilgilendiren bir mesele olsa da değişik boyutlarıyla dünyayı ilgilendiren bir sorundur. ABD, SSCB, Yugoslavya gibi pek çok devlet konuyla yakından ilgilenmiştir. Bu devletlerden biri de Pakistan'dır. Pakistan Hükümet Başkanı Zülfikar Ali Butto'nun Kıbrıs konusundaki diplomatik faaliyetlerini 2 Eylül tarihli Haber Gazetesi sayfalarına şöyle taşımıştır:

Kıbrıs bunalımı konusunda, Yugoslavya'dan sonra bu defa da Pakistan harekete geçmiştir. Verilen bilgiye göre, Pakistan Hükümeti Başkanı Zülfikar Ali Butto, bugün Türkiye'ye gelerek, İstanbul'da Başbakan Ecevit'le bir görüşme yapacaktır. İlgililer, Butto'nun muhtemelen İstanbul'dan sonra Atina'ya gideceğini belirtmekte ve:

“Butto'nun arabuluculuk etmesini daha önce Atina ve Ankara kabul etmişti.” demektedirler.

Başbakan Bülent Ecevit bugün İstanbul'a geleceği için hükümet başkanını İstanbul'da kabul edecektir.

Ayrıca Başbakan Bülent Ecevit dün sabah Başbakanlık Köşkü'nde, Amerika Birleşik Devletleri'nin Ankara Büyükelçisi ile iki buçuk saat görüşmüştür.

Ecevit, görüşmeden sonra köşkten ayrılmadığı için, bu konuda basına herhangi bir malumat sızmamıştır.

⁴⁴³ Butto, Kıbrıs İçin Arabulucu, *Haber Gazetesi*, 2 Eylül 1974, s.1.

3.90. MİLLET GAZETESİ 3 EYLÜL 1974

Alparslan Türkeş: “Kıbrıs Başarısını Kendine Maletmek İsteyenler Var, Başarı Ordunun ve Türk Milleti’nin Olmuştur, Dedi”⁴⁴⁴

Hükümet ortakları arasında ortaya çıkan ve basına yansıyan görüş ayrılıkları üzerine gelişmeler diğer siyasi partiler tarafından değerlendirilmiştir. Onlardan biri de MHP Genel Başkanı’nın yazılı açıklaması olmuştur:

Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Alparslan Türkeş’in açıklamaları 3 Eylül tarihli Millet Gazetesinde halka şu şekilde aktarılmıştır:

MHP Genel Başkanı Alparslan Türkeş, son olarak Muratağa Köyü’nde ortaya çıkarılan katliam üzerine Kıbrıs’ta önümüzdeki günlerin daha dikkatle izlenmesi gerektiğini söylemiştir.

Türkeş dün verdiği yazılı demecinde, Kıbrıslı Rumların Ada’nın çeşitli yerlerinde hala insanlık dışı davranışlarını sürdürdüğünü açıklamıştır. Kıbrıs sorununun daha çözümlenmediğini hatırlatan Türkeş, milli birlik ve beraberliğin devamlılığını isteyerek, Parti çekişmelerine son verilmesi gerektiğini belirtmiştir.

Kıbrıs’ta elde edilen başarının bazı kimselerde kendilerine maledilmeye çalışıldığını öne süren Türkeş, Kıbrıs’ta kazanılan başarının Türk Silahlı Kuvvetleri, Cumhurbaşkanı ve Cumhuriyet hükümeti başta olmak üzere Türk milletinin zaferi olduğunu söylemiştir.

3.91. HABER GAZETESİ 3 EYLÜL 1974

Ecevit: Perdeyi Tam Kapatmadan Sahneden İnmayiz⁴⁴⁵

Başbakan, İstanbul’da Yaptığı Konuşmada, “Türk Demokrasisi Başarılı Sınav Verdi.” Dedi

Kıbrıs meselesinde ülke olarak büyük oranda ortak hareket ettiğimiz tarihi bir hakikattir. Fakat hareketin ardından hükümeti oluşturan CHP ve MSP arasında görüş

⁴⁴⁴ Alparslan Türkeş: “Kıbrıs Başarısını Kendine Maletmek İsteyenler Var, Başarı Ordunun ve Türk Milleti’nin Olmuştur, Dedi, *Millet Gazetesi*, 3 Eylül 1974, s.1, 4.

⁴⁴⁵ Ecevit: Perdeyi Tam Kapatmadan Sahneden İnmayiz, *Haber Gazetesi*, 3 Eylül 1974, s.1, 4.

ayrılıkları gün yüzüne çıkmıştır. İç siyasette yaşanan olumsuz gelişmeler ister istemez dış politikada da olumsuz etkisini gösterecektir. 3 ve 4 Eylül tarihli Haber Gazetesi bu konuyu sayfalarına taşımıştır.

Başbakan Bülent Ecevit: “Kıbrıs’ta bir yıldır dünyanın seyirci kaldığı trajedinin perdesini tam manasıyla kapatmadan sahneden çekilmeyeceğiz.” demiştir. Beraberinde CHP’li bazı bakanlar da olduğu halde Ankara’dan İstanbul’a gelen ve Belediye Sarayı balkonundan halka hitaben konuşan Ecevit şöyle devam etmiştir:

“Kıbrıs davasıyla Türkiye ve demokrasimiz başarılı bir sınav vermiştir. Bunda muhalefetin de rolü vardır. Onlar da bizi desteklediler ve tüm millet olarak Kıbrıs’ta düşmanı hakladık.”

Mehmetçiğin büyük bir destan yazdığını da söyleyen Başbakan Ecevit, ekonomik konularda da başarılı olunacağını bildirmiş ve:

“Ulusça kendimize güvenimiz arttı. Adaletli taban fiyatlarla, istikrarlı ekonomiye kavuşacağız.” demiştir.

Ecevit – Erbakan Anlaşmazlığı Adam Akıllı Gerginleşiyor⁴⁴⁶

CHP’li Bakanların sıkıştırmasıyla, Başbakan Ecevit bugün İstanbul’da yapacağı basın toplantısında, Erbakan ve takımına bir hayli yüklenecek

İç siyasette CHP – MSP koalisyonunda yaşanan fikir ayrılıkları 3 Eylül tarihli Haber Gazetesi’nde geniş yer bulmuştur.

Hükümetin ortakları arasında zıt fikirler yüzünden anlaşmazlık had safhayla gelmiştir. Bugün İstanbul’da bir basın toplantısı yapacak olan Başbakan Bülent Ecevit, CHP’li bakanların da tazyikiyle, Erbakan ile öteki MSP’li bakanlara bir hayli yüklenecek ve son günlerde Erbakan’ın sarfettiği sözlerin, hükümete ait olmayıp, kendi şahsı fikri olduğunu söyleyecektir.

Kıbrıs Savaşı’ndan önce de aralarında “okullardaki din dersleri” ve “Müstehcen neşriyattan” ötürü bazı sürtüşmelerin geçtiği bilinen hükümetin iki

⁴⁴⁶ Ecevit – Erbakan Anlaşmazlığı Adam Akıllı Gerginleşiyor, *Haber Gazetesi*, 3 Eylül 1974, s.1, 4.

ortağının anlaşmazlığının bugünkü basın toplantısında su yüzüne çıkması beklenmektedir.

Nitekim dün, CHP’li bakanlar İstanbul’da gazetecilere şunları söylemiştir:

“Erbakan ile arkadaşları, son günlerde adamakıllı sorumsuz biçimde konuşmaktadırlar. Nazik bir ortamda bu konuşmalar kamuoyunda yanlış tefsire uğramakta ve hükümet yıpratılmak istenmektedir. Durum böyle giderse, MSP ile ortaklığa son vermek, en çıkar yol olacaktır.”

Diğer yandan, MSP nin hükümetten çekilmesiyle bu boşluğu da kuvvetli bir ihtimalle Bozbeyli ve Feyzioğlu doldurmaya hazır bulunmaktadır.

Nitekim MSP–CHP anlaşmazlığı son Kıbrıs olaylarında da patlak vermiş ve Erbakan:

“Biz, CHP ile fikir ayrılığı içindeyiz.” demişti.

3.92. HABER GAZETESİ 4 EYLÜL 1974

Başbakan nihayet itiraf etti:⁴⁴⁷

Hükümette Uzlaşması Güç Ayrılıklar Var

Ecevit, “Buna rağmen hükümeti yaşatma çabasındayız.” dedi

Dün İstanbul’da Gazeteciler Cemiyeti’nde bir basın toplantısı düzenleyen Başbakan Bülent Ecevit:

“Koalisyon içinde, hükümet etme ve siyasal anlayış açısından uzlaşması güç ayrılıklar var.” demiştir.

Bir buçuk saate yakın basın mensuplarının sorularını cevaplayan Ecevit şöyle devam etmiştir:

“Biz tüm bu anlaşmazlıklara rağmen, böylesine kritik durumlarda hükümeti yaşatma çabası içindeyiz. Görüş ayrılıkları muhakkak ki koalisyon hükümetlerinde olabilir. Ben, müsaade ederseniz, bu konuya şu anda daha fazla yer vermeyeyim.”

⁴⁴⁷ Başbakan Nihayet İtiraf Etti:, *Haber Gazetesi*, 4 Eylül 1974, s.1, 4.

Bir gazeteci ise, TRT'nin taraf tuttuğu yolundaki muhalefet iddiaları hakkında ne diyeceğini Başbakan'dan sormuş, Ecevit'in cevabı şöyle olmuştur:

“Bildiğiniz gibi TRT özerk bir kuruluştur. Bu soru benden çok, TRT yöneticilerine sorulur. Fakat ben TRT nin taraflı olduğuna inanmıyorum. Zaten inanır mısınız, ben TRT yayınlarını bile izleme fırsatını son günlerde bulamadım...”

Vahşi Rum ve Yunan Sürülerinin Katlettiği Türkler, Toprağa Verildi⁴⁴⁸

Dünya Kamuoyu Yunan Mezalimini Lanetliyor. Ada'da Barış Gücü'nün Etkisiz Olduğunu, Dün Birleşmiş Milletler'e Yeniden Duyurduk

Kıbrıs'ta Rumların sivil ve savunmasız Türk halkına yönelik katliamları 2. Barış Harekatı'ndan sonra da devam etmiştir. Özellikle Taşkent, Atlılar, Muratağa, Terazi Köyleri ile Çiftlikler Bölgesi'nde yüzlerce masum Türk işkence yapılarak katledilmiştir. Kıbrıs'ta yaşanabilecek olumsuzlukları engellemek için Ada'da bulunan BM askerleri ise maalesef olaylara seyirci kalmışlardır.

İkinci Barış Harekatı sırasında Muratağa, Sandallar ve Atlılar Köyleri'nden, vahşi Rum çeteleri tarafından alınıp götürülen, daha sonra da hunharca katledilip cesetleri parçalanmış soydaşlarımız dün hazine bir törenle toprağa verilmiştir.

Çeşitli ajansların bildirdiğine göre kesin ölü sayısı tespit edilememektedir. Çünkü Rumlar, soydaşlarımızı kurşuna dizdikten sonra kesici aletlerle parçalamışlar, üzerlerinden de buldozerle geçip cesetlerin parçalarını dahi tanınmaz halı getirmişlerdir.

Gece BBC muhabiri katliamların sayısının 100 olduğunu açıklamış, ancak yine de kesin bir ifade kullanmaktan kaçındığı dikkati çekmiştir.

Diğer yandan, Ada'daki barış gücü askerlerinin etkisizliği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Bu durumu, hükümetimiz, Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Waldheim'e duyurmuş ve tedbir önermiştir.

Hatırlarda olduğu üzere, Waldheim de Ankara'ya geldiği sırada Barış gücü askerlerinin Ada'da etkisiz kaldığını bu nedenle yakında askerlerin sayılarının

⁴⁴⁸ Vahşi Rum ve Yunan Sürülerinin Katlettiği Türkler, Toprağa Verildi, *Haber Gazetesi*, 4 Eylül 1974, s.1.

arttırılacağını söylemişti. Aradan geçen bunca zamana rağmen Ada'daki barış gücü askerlerinin sayısında hiçbir değişme olmamıştır.

Ayrıca, Türk kesiminden alınan haberlere göre, daha büyük katliamlardan endişe edilmektedir.

3.93. HABER GAZETESİ 5 EYLÜL 1974

Ada'da Katliam Kesinlik Kazandı⁴⁴⁹

Taşkent ve Terazı Köyleri'nin Paloda Mezarlığı'nda Katledilen 90 Soydaşımız Hakkında, Barış Gücü Araştırma Yapamıyor

Ada'da 3. bir Rum katliamı daha kesinlik kazanmıştır.

Çeşitli ajans haberlerine göre, Paloda Mezarlığı Rum kesiminde olduğundan, Rumlar burada arama yapılmasına izin vermemekte direktmektedirler.

Taşkent ve Terazı Türk köylerinden, 2. harekatiniz sırasında esir alınan 90 kadar sivil Türk erkeği, gelen haberlere göre katledildikten sonra iki köy arasındaki Paloda mezarlığına gömülmüş ve buradan kokular gelmesi üzerine Barış gücü askerleri çevrede nöbet tutmaya başlamışlardır.

Ancak Rum makamları, kendi bölgelerinde olan bu mezarlığın açılmasına izin vermemektedirler. Adı geçen iki köyde sağ kalabilenler, Türklerin katledildikten sonra gömüldüğünü kesin bir dille açıklamışlardır.

Rauf Denктаş dün yaptığı açıklamasında, burada da 3. bir katliam olduğunu bildirmiş ve:

“Barış gücü, Ada'da başarısız hale düştü. Önceki gece Lefkoşa Yeşil Hat boyunda, devamlı Rum topçu atışından taciz olan Barış gücü askerleri kuleleri terk edip Lefkoşa'ya döndüler, soydaşlarımızı koruyacak kimse kalmadı.” demektedir.

Diğer yandan AP, Genel Başkanı Demirel dün Türk cemaati başkanlığına gönderdiği cevap mesajında, Türk Hükümeti'nin katliamlara seyirci kalamayacağını

⁴⁴⁹ Ada'da Katliam Kesinlik Kazandı, *Haber Gazetesi*, 5 Eylül 1974, s.1, 4.

bildirmiştir. Demirel yalnızca katliamları tespit etmenin bir anlamı olmadığını, faillerin ele geçirilmesi gerektiğini söyleyerek:

“Kıbrıs milli bir davamızdır, haklarımız sonuna dek aranacak.” demiştir.

72 Türk’ün Gövdeden Kopmuş Başları Çıktı⁴⁵⁰

Fransa, Almanya, İsveç ve İsviçre Televizyonları, Olayı Seyirciye Yansırtırken, “Böylesine Vahşeti Dünya Tarihi Henüz Yazmadı.” Dediler

Kıbrıs’ın Muratağa Türk köyünden dün, 72 soydaşımızın gövdelerinden kesici aletle biçilmiş kafaları, Barış Gücü askerlerince çıkarılmıştır.

Olayı, kamuoyu “vahşet” olarak dün de kınamış ve Fransa, Federal Almanya, İsveç ve İsviçre televizyonları:

“Böylesine iğrenç vahşeti dünya tarihi henüz yazmadı.” demişlerdir.

Ayrıca Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Kurt Waldheim’e mektup yazan, Rauf Denktaş, katliamların durdurulması ile ilgili olarak Güvenlik Konseyi’nin ne gibi tavır takınacağını ve Ada’da ne gibi tedbiri düşündüklerini sormaktadır. Kurt Waldheim, henüz mektuba hiçbir cevap vermemiştir. Olay üzüntü ile izlenmektedir.

Çiftlikler Bölgesinde, Yunanlılar Türk Evlerini Basıp Yağma Etti⁴⁵¹

Köyün sivil Türk erkekleri daha önce, Rum Muhafız Ordusu tarafından esir alınarak meçhul bir yere götürülmüştü.

Lefkoşa yakınlarındaki Türk kesimi olan Çiftlikler Bölgesi köylerine dün sabah saldıran vahşi Rum ve Yunan sürüleri, Türk evlerini yağma edip ateşe vermişlerdir. Köyün sivil Türk erkekleri daha önce Rum muhafız ordusu mensuplarınca esir alınıp, meçhul bir yere götürüldüğü için, Türk evlerinde yalnızca kadınlar ve çocuklar bulunuyordu. Sabaha karşı aniden Türk köylerine saldıran Rum muhafız ordusu mensupları ve EOKA örgütüne mensup azgın Rumlar, çocukları ve kadınları evlerinden dışarı çıkartmışlar ve malları yağma edip, kamyonlara doldurarak kaçmışlardır.

⁴⁵⁰ 72 Türk’ün Gövdeden Kopmuş Başları Çıktı, *Haber Gazetesi*, 5 Eylül 1974, s.1, 4.

⁴⁵¹ Çiftlikler Bölgesinde, Yunanlılar Türk Evlerini Basıp Yağma Etti, *Haber Gazetesi*, 5 Eylül 1974, s.1, 4.

Karaborsa Yapıp Peynir Piyasasını Yükseltenleri. Polis Adliye'ye Teslim Etti⁴⁵²

Bursa şehir merkezinde önemli bir alışveriş merkezi olan “Çancılar Çarşısı”nda denetleme yapan mali polis karaborsacılık yapan bazı esnafları gözaltına almıştır. 5 Eylül tarihli Haber Gazetesi konuyu şu şekilde halka duyurmuştur:

Çancılar çarşısında perakende ve toptan fahiş fiyatla beyaz peynir satan bazı esnaf hakkında mali polis tahkikata girmiştir. Beyaz peynirin tenekesini 330 ila 360 lira arasında fatura kesmeyerek satan Mustafa Sincan, Selami Hız, Halil Dikme, Hasan İnan, Mümin Kurt, Ali Şen yakalanarak gözaltına alınmıştır. Bir yetkili yaptığı açıklamada, “Hangi esnaf ne satarsa satsın, tanzim edilen fiyatlar dışında satış yapan esnaf mutlaka ceza görecektir.” demiştir.

Fahiş fiyatla beyaz peynir satan şahıslar hakkında dosya tanzim edilerek adliye sevk edilmişlerdir.

3.94. HABER GAZETESİ 6 EYLÜL 1974

Hükümetin Baş İle Yardımcısı İşi Bir Nevi “Sokak Kavgası”na Döktüler⁴⁵³

Erbakan, Ecevit'in Sözleri Gerçek Dışı

“Faize Karşıyız.” Diyen Erbakan, TRT'nin Tarafı Yayınından Da Şikayet Etti Ve Başbakanı Suçladı

Tarihler 6 Eylül 1974'ü gösterdiğinde Ecevit (CHP) ve Erbakan (MSP) arasındaki görüş ayrılıklarının daha da arttığını görmekteyiz. Özellikle TRT'nin tarafı yayın yaptığı iddiası, Erbakan'ın faize karşı bir ekonomik sistemi savunması ve ahlak derslerinin okul müfredatına alınması gibi konularda yaşanan fikir ayrılıkları gün yüzüne çıkmıştır.

⁴⁵² Karaborsa Yapıp Peynir Piyasasını Yükseltenleri. Polis Adliye'ye Teslim Etti, *Haber Gazetesi*, 5 Eylül 1974, s.1, 4.

⁴⁵³ Hükümetin Baş İle Yardımcısı İşi Bir Nevi “Sokak Kavgası”Na Döktüler, *Haber Gazetesi*, 5 Eylül 1974, s.1, 4.

Henüz Kıbrıs Harbi tam anlamıyla sona ermeden koalisyon ortakları arasında söz düellosu başlamış ve dün Başbakan Bülent Ecevit'e sert bir cevap veren, Başbakan yardımcısı ve Devlet Bakanı Necmettin Erbakan:

“Bugün koalisyon zora girdiyse müsebbibi biz değiliz.” demiştir.

Bilindiği gibi Başbakan Bülent Ecevit önceki gün İstanbul'da düzenlediği basın toplantısında:

“Hükümetin içinde, uzlaşması çok güç ayrılıklar var.” demiştir.

Bu sözleri, dün Ankara'da düzenlediği basın toplantısında eleştiren Başbakan Yardımcısı ve MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan şöyle devam etmiştir:

“Yedi aydır koalisyon protokolünü çok güç şartlar altında yürüttük ve bu süre içinde de çok büyük bir zaferi, Kıbrıs Harbi'ni kazandık. Koalisyonu yedi ay, güç şartlar içinde yaşatan bizler yine yaşatırız. Ancak bizi üzen, Başbakan Ecevit'in zihinlerinde bir takım tereddütler yaratan son konuşmasıdır.”

Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, daha sonra tek parti üyeleri arasında bile zaman zaman anlaşmazlıklar veya fikir ayrıcalıkları olacağını öne sürmüştü. Kıbrıs zaferinden sonra ülkede devlet millet kaynaşması olduğunu öne sürüp şunları söylemiştir:

“Hükümet yaşayacak ve önümüzdeki aylar içinde harp sanayi kuracaktır. Dışa karşı milletçe birlik gerektiği bir anda Ecevit'in son basın toplantısındaki sözlerini hiç de isabetli kaydetmiyoruz. Hem üstelik zorlukların müsebbibi de biz değiliz. Ecevit, ikide bir hükümeti zor durumda imiş gibi göstermekte ne kazanacaktır? Millet ne kazanacaktır?.. Temennimiz Ecevit'in endişelerinin geçici olmasıdır..”

Erbakan, kendilerinin daima erken seçime de hazır olduklarını belirtmiş:

“Biz erken seçimde kazançlı çıkarız. Ancak, şu anda millet bizden seçim değil, hizmet bekliyor. Seçimle milleti oyalamak iyi değil. O'nun da sırası gelecek..” demiştir.

Erbakan ayrıca, faize karşı olduklarını, her zaman da karşı olacaklarını tekrarlamış, bir soru üzerine TRT konusunda şunları söylemiştir:

“Biliyoruz, halk TRT yayınlarından şikayetçi. TRT’cilerin dikkatleri elbet çekilecektir. Fakat TRT’nin de taraflı olmaması gerekir. CHP’nin sözcüsü 10 dakika konuşurken, MSP’nin sözcüsüne 1 dakika hak tanımak, hakkaniyetle bağdaşmıyor..”

Necmettin Erbakan, okullara mutlaka “ahlak dersleri”nin gireceğini, Kıbrıs’ta katliamların devam etmesi halinde ise çok sert ve zecri tedbirlere tevessül olunacağını sözlerine eklemiştir.

3.95. HABER GAZETESİ 8 EYLÜL 1974

Kıbrıs’ta Eza, Cefa Ve Katliam Durmadı⁴⁵⁴

4514 Türk, Rumların Elinde Esir Bulunuyor

Soydaşlarımıza İnsanlık Dışı Kötü Muameleler Yapılırken, Hasta Esirler De Tedavileri Sırasında Kasten Bakılmayıp Ölüme Terk Edilmekte

Kıbrıs’ta 4514 soydaşımızın, Rumların elinde esir olarak bulunduğu dün açıklanmıştır. Bu konuda bilgi veren Türk cemaati başkanı Osman Örek, bu soydaşlarımızdan 2514’ünün Limasol’da, 850’sinin Larnaka’da ve geriye kalanların da Baf’taki Rum esir kamplarında bulunduğunu söylemiştir.

Yapılan açıklamaya göre, Rumlar, esir bulunan soydaşlarımıza kötü muamele yapmakta ve hasta esirler de tedavileri yapılmayıp, kasten ölüme terk edilmektedir.

Osman Örek, bu rakamları kendi istihbaratları sonucu elde ettiklerini, Barış Gücü görevlilerinin esir sayısını dahi tespit etmekten aciz olduklarını açıklamaktadır.

Soydaşlarımıza kötü muamele yapıldığı haberleri Türk kesiminde gergin bir hava yaratmaktadır. Dün mücahitler kendi aralarında yaptıkları toplantıda, Türk Hükümeti’nden yardım istenmesini veyahut da 3. bir barış hareketi için, hazırlık yapılmasını önermişlerdir.

Nitekim önceki gece, Lefkoşa’da Türk ve Rumlar arasındaki çatışma, güçlükle önlenebilmiştir. Rumların saldırısı üzerine harekete geçen mücahitler, Lefkoşa’nın Rum kesiminin boşalmasına sebep olmuştur.

⁴⁵⁴ Kıbrıs’ta Eza, Cefa Ve Katliam Durmadı, *Haber Gazetesi*, 8 Eylül 1974, s.1, 4.

3. bir Türk hareketinden çekinen sivil Rumlar, Lefkoşa'yı dün de terk ederek Baf bölgesine doğru kaçmışlardır.

Erbakan: Kıbrıs'ın Hepsini Alırız..⁴⁵⁵

Başbakan Yardımcısı: Yunanlılar Bizi daha Fazla Kızdırmasın, Diyor.

Başbakan Yardımcısı ve MSP Genel Başkanı Necmettin Erbakan, dün Manisa'da yaptığı konuşmada: “Yunanlılar kafamızı kızdırmasın, Kıbrıs'ın hepsini zapt ederiz.” demiştir.

Ada'daki katliamın durmaması halinde, pekala Türkiye'nin 3. bir barış hareketine gireceğini söyleyen Ersakan, koalisyon konusunda da hükümetin yaşayacağını, zira milletin kendilerinden başarılı bir hükümet istediğini öne sürüp şöyle devam etmiştir:

“Daha pek çok yurt hayrına işler yapmamız gerekiyor. Hükümet yaşayacaktır. Fakat bu sözlerin bir taviz anlamında yorumlanmasın. Biz seçimden korkmayız ama şu anda millet seçim değil, iş istiyor.”

3.96. MİLLET GAZETESİ 8 EYLÜL 1974

Rumların Elinde 4514 Türk Esir Bulunuyor⁴⁵⁶

Kıbrıs Türk Yönetimi savunma üyesi Osman Örek, Kıbrıs'ta Rumların elinde esir bulunan esir soydaşlarımızın sayısının 4514 olduğunu açıklanmıştır. Örek'in verdiği bilgiye göre esir soydaşlarımızın 2514 limasolda, 850 Larnakada diğer kalanı da Bafta esir tutulmaktadır. Kıbrıs Türk Yönetimi Rumların esir soydaşlarımıza iyi davranmadığını, hasta olanların tedavilerinin yapılmadığını belirtmektedir. Buna karşılık Türkiye Kızılay Derneği sağlık ve yardım ekipleri Türk kontrolü altındaki bölgelerde yaşayan Türk'lerle Rum'lara yardım çalışmalarını sürdürmektedir. Kızılay yardım ekipleri son iki gün içerisinde toplam 44 ton çeşitli yiyecek maddelerini BM barış gücünün araçlarından yararlanarak dağıtmışlardır. Sağlık ekipleri ise Türk soydaşlarımızı ve Rumları sağlık kontrollerinden geçirmektedirler.

⁴⁵⁵ Erbakan: Kıbrıs'ın Hepsini Alırız..., *Haber Gazetesi*, 8 Eylül 1974, s.1, 4.

⁴⁵⁶ Rumların Elinde 3514 Türk Esir Bulunuyor, *Millet Gazetesi*, 8 Eylül 1974, s.1, 4.

Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan: “Yunanistan Bize 3. Barış Harekatını Başlatmasın.” Dedi⁴⁵⁷

Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan, Yunanistan’ın Kıbrıs’ta iyi bir ders aldığını belirterek, Ümit ederiz ki, bugüne kadar aldığı sayısız derslerden sonra bu sonuncusu kafi gelsin ve bize Kıbrıs’ta üçüncü bir harekata mecbur bırakmasın demiştir.

Ege bölgesinde bir inceleme gezisine çıkan Erbakan Aydın’ın kurtuluş yıldönümü törenlerine katılmıştır. Yunanistan’ın 12 Ada’lara yığınak yapmasının uluslararası antlaşmalara aykırı olduğunu söylemiştir. Erbakan Batı Trakya’da Türklere yapılan zulme son verilmesini isteyerek şunları söylemiştir: “Biz barışçı bir ülkeyiz. Ancak haklarımızı korumasını biliriz. Erbakan Türkiye’nin bugün dünyanın en itibarlı ülkesi olduğunu Kıbrıs’ta askeri hareketla kazanılan zaferi ekonomik kalkınmakla pekiştireceğini anlatmıştır. Türk Milleti’nin dengeli bir hükümet istediğini belirten Erbakan partizan düşüncelerle geçirilecek zamanların olmadığını, ulusça el ele verilerek başarılı günlere ulaşılması gerektiğini sözlerine eklemiştir.

3.97. DÜNYA KIBRIS BARIŞ HAREKATI’NI NASIL KARŞILADI

Türk Silahlı Kuvvetleri’nin gerçekleştirdiği Kıbrıs Barış Harekatı’na ülke içindeki kamuoyunun destek vermesi kadar uluslararası kamuoyunun da olumlu tavrı son derece önemlidir. Uluslararası konferanslarda yabancı basının yaptığı haberler oldukça etkili olmuştur.

Türkiye’nin Birinci Harekatı, uluslararası kamuoyu tarafından, Yunan Cuntasının Makarios’u hedefleyen darbe girişimi ve “enosis”i gerçekleştirme çabası karşısında, haklı ve yasal bulunurken; İkinci Harekat, bir işgal olarak değerlendirilmişti.⁴⁵⁸

Kıbrıs Türk Barış Harekatı’nı incelemek üzere İngiltere Parlamentosu tarafından kurulan özel komite 1976 yılında verdiği raporda, “Türk kuvvetlerinin I.

⁴⁵⁷ Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan: “Yunanistan Bize 3. Barış Harekatını Başlatmasın.” Dedi, *Millet Gazetesi*, 8 Eylül 1974, s.1, 4.

⁴⁵⁸ Tuncer, *a.g.e.*, s.111.

Barış Harekatı'nda ulaşmış olduğu yerler askeri bakımdan savunmak için yeterli olmadığından dolayı II. Barış Harekatı'nın yapılması kaçınılmazdı." denilmektedir. Ayrıca Lord Neval da "1974 yılında Türk askeri müdahalesi olmasaydı, adada Türk kalmayacaktı." demiştir. Barış harekatı sonrasında ortaya çıkan Muratağa, Atlılar, Sandallar vb. katliamları harekatın ne derece yerinde bir karar olduğunun göstergesidir.

Kıbrıs Barış Harekatı'yla adada yıllardır devam eden Rum işkencesi sona ermiş, Türklerin insanca yaşayabilecekleri bir ortam sağlanmış ve hürriyet özlemi Türkiye'nin yerinde müdahalesiyle sona ermiştir. Rum-Yunan ikilisi tarafından Kıbrıs'ın Türkiye tarafından işgal edildiği dünya kamuoyuna propaganda edilmesine rağmen, Atina Yüksek Mahkemesi 21 Mart 1979 tarihinde aldığı kararla Türkiye'nin müdahalesinin, Garanti Anlaşması'nın IV. maddesine göre yasal olduğunu onaylamıştır. Avrupa Konseyi de 29 Temmuz 1974 tarihinde almış olduğu 873 sayılı karar ile Türk müdahalesinin yerinde olduğunu kabul etmiştir.⁴⁵⁹

3.98. DÜNYA BASININDA KIBRIS BARIŞ HAREKATI⁴⁶⁰

Dünya basını Türk Barış Harekatı'nı olumlu olarak değerlendirerek geniş yer vermişti.

İşte bazı örnekler:

3.98.1. Sunday Telegraph

"Türkler antlaşmaların kendilerine verdiği hakları kullanarak Kuzey Kıbrıs'a çıkarma yaptılar."

3.98.2. L'orient Jour (Libya)

"Türk Hükümeti'nin Kıbrıs'ta gerçekleştirdiği harekat bütünüyle yasal sebeplere dayanmaktadır."

⁴⁵⁹ Sarıay, *a.g.e.*, s.43.

⁴⁶⁰ İsmail, *a.g.e.*, s.139.

3.98.3. Sunday Mirror

“Sunday Mirror” Kıbrıs’taki harekatta tetiği kimin çektiği sorusuna “Atina’da caniler ve Yunan Cuntacıları” cevabını vermiştir.

3.98.4. Corriera Della Sera (İtalya)

“Ada’da faşist ve teröre dayalı bir yönetimin kurulmasına NATO’nun kesinlikle göz yumması gerekir. Türkler Antlaşmaların kendilerine verdiği haklara dayanarak bu harekati gerçekleştirdiler.”

3.98.5. Vecernje Novosti (Yugoslavya)

“Atina Ada üzerindeki ajan ve görevlilerini çekmek zorunda bırakılmalıdır.”

3.98.6. B.B.C.

İngiliz Dışişleri Müsteşarı Sir Alec Douglas-Home “Kıbrıs Harekatı’nın, dayanılmaz boyutlara ulaşan Yunan kışkırtmalarının sonucu olduğunu” söylemiştir.

3.98.7. Washington Post

“Yunanlıların hayallerinde yaşattıkları Kıbrıs’ın Yunanistan’a bağlanması olayını destekleyen darbe, Türkiye’nin Ada’nın özgürlük, güvenlik ve toprak bütünlüğünün korunması için yasal bir hareket yapmasını zorunlu kılmıştır.”

3.98.8. The Scotman

“Türkiye hem 1960 antlaşmaları gereği garantör bir devlet olarak hem de Ada’daki Türk halkına sağladığı güvence gereğince harekati gerçekleştirmiştir.”

3.98.9. The Times

“Zürih Antlaşması’nın Yunanlılar tarafından ihlali, Kıbrıs Harekatı’nın nedeni olmuştur. Yunanlılar Kıbrıs’ı her yönden işgal etmişler ve özgürlüğünü kısıtlamışlardır. Birçok etken Türkiye Başbakanı Ecevit’in haklılığını ortaya çıkarmıştır.

3.98.10. Alman Radyosu

“Sorunu barışçı yollardan çözümlemeye çalışan Türkiye Başbakanı Ecevit’in çabaları, Atina’daki Cuntanın uzlaşmaz ve inatçı tutumu dolayısıyla engellenmiştir. Londra ve Zürih antlaşmalarının kendisine verdiği haklarla Türkiye duruma müdahale etmiştir.”

3.98.11. Yugoslavya Bildirisi

“Kıbrıs Harekatı, Yunan saldırılarının bir sonucudur.”

3.98.12. U.S.S.R. Bildirisi

“Kıbrıs Harekatı, sorunun barışçı yollardan çözülmemesi ve çıkmaza girmesi sonucu gerçekleşmiştir.

3.98.13. Pakistan

“Kıbrıs’a çıkarma yapmakla Türkiye antlaşmalarda belirlenen görevlerini yerine getirmiş oldu.”

3.98.14. Die Zeit

“İngiltere, Türkiye’nin Kıbrıs’taki anayasal düzeni ortak bir müdahale ile yeniden kurmak çağrısına uymamakla, Ada’da kan dökülmesine neden olmuştur.”

3.98.15. The Guardian

“Türkiye Ada’ya barışçı nedenlerle gelmiştir. Yola getirilmesi gereken ülke ise Yunanistan’dır.”

3.98.16. The Daily Telegraph

“Türk askerleri barışı ve adaleti korumak için Kıbrıs’ta bulunuyor ve kan dökmek için elinden geleni yapmışlardır.”

3.98.17. The Financial Times

“Kolay veya zor, Türkler Yunan Cuntası’nın Lefkoşa’da Enosis’e dayalı bir rejim gerçekleştirmek istediklerini, fakat bunu başaramayacaklarını ıspatlamıştır. Türklerin amacı Ada’yı zaptetmek değil, Türk toplumunu Yunan saldırılarından korumaktır.”

3.98.18. The Observer

“Türkiye Başbakanı Bülent Ecevit, insanlık ve adalete bağlı bir insandır. Türkiye, Kıbrıs’a müdahale etmeseydi, Yunanistan bugün komutanlarla yönetilecekti.”

3.98.19. The Daily Mail

“Türkiye barışı temin etmek için Ada’da bulunuyor ve Kıbrıs’a müdahale etmeden önce de her türlü barışçı yollara başvurmuştu.”

3.98.20. UPI-14.8.1974

“Lefkoşa alaca karanlıkla birlikte Türk kuvvetleri her yönden harekete geçmişlerdir. Londra saatiyle 04.30’da başlayan harekatta, Türk Hava Kuvvetleri önemli Rum mevzilerini bombalamaya, Türk tankları büyük bir hızla ilerlemeye başlamışlardır. Adanın her tarafında birden çatışmalar görülmektedir...”

3.99. KIBRIS BASININDA KIBRIS BARIŞ HAREKATI

Dünya kamuoyunun Kıbrıs Barış Harekatı’na bakışını gördükten sonra şimdi de Kıbrıs Türk basınının yaşananları nasıl değerlendirdiğine göz atacağız. Bu şekilde hadiseleri daha objektif bir şekilde değerlendireceğimize inanıyorum.

Kıbrıs’ta yayın yapan Bozkurt Gazetesi Kıbrıs Barış Harekatı sürecinde yaşanan gelişmeleri okuyucularına düzenli olarak aktaran tek gazete olmuştur. Gazete yaşanan gelişmeleri okuyucularına şu şekilde aktarmıştır:

3.99.1. Kıbrıs'ta Darbe⁴⁶¹

Bozkurt Gazetesi –15 Temmuz 1974

Makarios Cunta'ya Meydan Okuyor.

Makarios Bağımsız İngiliz Televizyonu (ITN) muhabiri Michael Nicolas'a vermiş olduğu soru – cevap şeklindeki bir demeçte Yunan Cunta'sına meydan okumuş. Atina'nın EOKA-B tedhiş faaliyetlerindeki suçunun elindeki belgelerle şüphe bırakmayacak bir şekilde ispatladığını söylemiştir. Bu arada Makarios “Bana engel olunması halinde bu belgeleri yayınlamaktan çekinmeyeceğim.”

Bozkurt Gazetesi – 16 Temmuz 1974

Makarios'a Darbe⁴⁶²

Rum kesiminde aylardan beri çalışan saatli bombanın süresi doldu. Başpiskopos'un öldürüldüğüne dair haberler var.

Rum bölgelerinde günlerden beri beklenen olay dün sabah gerçekleşmiş ve Yunan Alayı'nın desteklediği Rum Milli Muhafız Kuvvetleri Makarios yönetimine karşı dabe teşebbüsü yapmışlardır.

Önce Makarios'un öldürüldüğüne dair haberler çıkmış daha sonra Makarios'un hayatta olduğu ve Sovyet etçiliğine sığındığı öne sürülmüştür.

Bozkurt Gazetesi – 17 Temmuz 1974

Rum Milli Muhafız Ordusu Duruma Hakim⁴⁶³

Halkı direnmeye çağıran Başpiskopos Makarios Kıbrıs'tan kaçtı. Darbe hareketinden sonra İngiliz askeri üslerine sığınan Başpiskopos Makarios'un adadan ayrıldığı açıklanmıştır. İngiltere Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada Makarios'un nereye gittiği açıklanmamıştır. Ancak iyi haber alan kaynaklar Kıbrıs Rum liderinin Güvenlik Konseyi toplantısına katılmak üzere New-York'a gitmiş olabileceğini belirtmektedirler.

⁴⁶¹ Kıbrıs'ta Darbe, *Bozkurt Gazetesi*, 15.07.1974, s.1.

⁴⁶² Makarios'a Darbe, *Bozkurt Gazetesi*, 16.07.1974, s.1.

⁴⁶³ Rum Milli Muhafız Ordusu Duruma Hakim, *Bozkurt Gazetesi*, 17.07.1974, s.1.

Bozkurt Gazetesi – 18 Temmuz 1994

Makarios Ecevit İle Görüşerek⁴⁶⁴

Londra’da tarihi gelişmeler oluyor. Callaghan: Türkiye ile ortak tedbirler kararlaştıracağız.

Dün akşam İngiltere’ye giden Başbakan Bülent Ecevit İngiltere Başbakanı Harold Wilson’la yemekli bir toplantı yapmıştır.

Başbakan Ecevit Londra’ya varmadan önce uçakta verdiği demeçte Kıbrıs sorununa barışçı yollarla çözüm bulmayı öncelikle tercih ettiklerini söylemiştir. Ecevit, “Onun için bütün barışçı yolları kısa bir zaman süresi içinde, fakat sonuna kadar denemeye kararlıyız.” demiştir.

Bozkurt Gazetesi – 19 Temmuz 1974⁴⁶⁵

Ecevit durumun çok vahim olduğunu söyledi. Rumlar Ecevit’e “Bizi kurtar.” dedi. Siskiyos, Türk tekliflerini Atina’ya götürdü.

İngiltere’nin yöneticileriyle Londra’da görüşmeler yapan Başbakan Ecevit Birleşik Amerika Dışişleri Bakan Yardımcısı Sisco ile görüştüktan sonra şunları söylemiştir: “Durum çok vahimdir. Zaman çok önemli bir nokta haline gelmiştir. Çünkü saatler geçtikçe Kıbrıs’taki Yunan askeri varlığı artıyor. Adadaki kanunsuz rejim kökleşiyor.” demiştir.

İngiltere üslerine sığınma hakkı istediğini ve bu isteğinin kabul edildiğini açıklamış, Makarios’un hayatta olmasının memnunluk verici bir gelişme olduğunu savunmuştur. Amerikan Deniz Kuvvetleri’ne bağlı bir uçak gemisi ile 6 savaş gemisi Kıbrıs’a hareket etmiştir. ABD Savunma Bakanlığı sözcüsü, bu kararın gerektiğinde adada bulunan 6 bin kadar Amerikan vatandaşını boşaltmak amacıyla alındığını belirtmiştir. Sözcü ayrıca birçok Sovyet savaş gemisinin de Kıbrıs yönüne hareket ettiğini açıklamıştır. BM Güvenlik Konseyi ise dün akşam Genel Sekreter Kurt Waldheim’in çağrısı üzerine Kıbrıs olaylarını görüşmek üzere toplanmıştır,

⁴⁶⁴ Makarios Ecevit İle Görüşerek, *Bozkurt Gazetesi*, 18.07.1974, s.1.

⁴⁶⁵ *Bozkurt Gazetesi*, 19.07.1974, s.1.

3.99.2. I. Kıbrıs Barış Harekatı

Bozkurt Gazetesi → 25 Temmuz 1974

Bir Asırlık Hasret Bitti⁴⁶⁶

Başbakan Bülent Ecevit Kıbrıs Türkü'nün özgürlüğe kavuşmasının Türk Milleti'ni mutlu kıldığını belirtti.

Bir asırlık hasret artık bitmiştir. Kıbrıs Türkü bir daha karanlık günlere dönmek üzere aydınlığa kavuşmuştur. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin kahraman mensupları tarafından büyük bir başarı ile gerçekleştirilen müdahale Kıbrıs Türkü'nün hasretini çekmekle olduğu özgürlüğü de beraberinde getirmiş bulunmaktadır. Kıbrıs Türkü bir gün onları bağrına basmanın büyük sevinci içinde bir asırlık hasreti gidermeye çalışmaktadır. Sevincimiz büyük, mutluluğumuz sonsuzdur.

3.99.3. I. Cenevre Görüşmeleri

Bozkurt Gazetesi – 27 Temmuz 1974

Görüşmeler Ertelendi⁴⁶⁷

Cenevre'de Türkiye güçlü, Yunanistan şaşkın durumda Türkiye, havaalanının 3 garantörün himayesine alınmasını istiyor.

Cenevre'de yapılan Kıbrıs Barış Görüşmeleri dün sabahki oturumundan sonra belirsiz bir süre için ara vermiştir. Daha sonra saat 04.00'te Dışişleri Bakanı Turan Güneş İngiliz meslektaş James Callaghan'la bir görüşme yapmıştır. Bu görüşünde Türkiye'nin bazı teklifleri Yunanistan'a iletmek üzere Callaghan'a bildirildiği sanılmaktadır.

Dışişleri Bakanı Turan Güneş'in teklifleri arasında Lefkoşa Havaalanı'nın 3 gündür devletin kontrolünde olması, dağınık yerleşim merkezlerinde yaşayan Türklerin can ve mal güvenliğinin Birleşmiş Milletler Barış Gücü tarafında teminat altına alınması gibi hususların bulunduğu söylenmektedir.

⁴⁶⁶ Bir Asırlık Hasret Bitti, *Bozkurt Gazetesi*, 25.07.1974, s.1.

⁴⁶⁷ Görüşmeler Ertelendi, *Bozkurt Gazetesi*, 27.07.1974, s.1.

Bozkurt Gazetesi – 28 Temmuz 1974

Cenevre Konferansı’nda Türkiye’nin Barış Planı Görüşülüyor.⁴⁶⁸

Türk barış planına göre Türkiye Kıbrıs’ta Türk ve Rum toplumları arasında askerden arınmış bir bölge Yunanlıların ya da diğer tarafların istediği gibi bir “tampon bölge” olmayacak, ayrıca bu bölgenin çizim tarihi Güvenlik Konseyi’nin ateşkes kararı aldığı 22 Temmuz olmayacaktır.

Bozkurt Gazetesi – 29 Temmuz 1974

Kağıt Üzerinde Değil Fiili ve Gerçek Güvenlik İstiyoruz⁴⁶⁹

Bülent Ecevit, Kıbrıs Türkleri’nin yaşadığı hayatın hayat olmadığını söyledi. Tatmin edici çözüme kadar kuvvetlerimiz üzerinde hiçbir tartışma kabul edilemez.

Bozkurt Gazetesi – 30 Temmuz 1974

Kıbrıs’taki Kuvvetlerimiz Asla Tartışma Konusu Yapılmayacak⁴⁷⁰

Geride bıraktığımız çok acı tecrübeler bulunduğunu, belirten Ecevit bir kez daha açıkladı: “Türk Kuvvetleri’nin çekilmesi veya takviyesinin durdurulması gibi durumları tartışmayı asla kabul etmeyeceğiz.”

Bozkurt Gazetesi – 31 Temmuz

Antlaşma Oldu⁴⁷¹

Cenevre Görüşmeleri’nde Türk istekleri kabul edildi. Her toplum kendi bölgelerinde “otonom” idare kuracak.

Bozkurt Gazetesi – 1 Ağustos 1974

Türk Diplomasisi’nin Zaferi Alkışlanıyor⁴⁷²

Cenevre’de imzalanan antlaşmanın tam metni dün açıklandı. İşgal edilen bölgelerimizin tahliyesi yakında başlıyor.

⁴⁶⁸ Cenevre Konferansı’nda Türkiye’nin Barış Planı Görüşülüyor., *Bozkurt Gazetesi*, 28.07.1974, s.1.

⁴⁶⁹ Kağıt Üzerinde Değil Fiili ve Gerçek Güvenlik İstiyoruz, *Bozkurt Gazetesi*, 29.07.1974, s.1.

⁴⁷⁰ Kıbrıs’taki Kuvvetlerimiz Asla Tartışma Konusu Yapılmayacak, *Bozkurt Gazetesi*, 30.07.1974, s.1.

⁴⁷¹ Antlaşma Oldu, *Bozkurt Gazetesi*, 31.07.1974, s.1.

⁴⁷² Türk Diplomasinin Zaferi alkışlanıyor, *Bozkurt Gazetesi*, 1.08.1974, s.1.

Türkiye, Yunanistan ve İngiltere Dışışleri Bakanları arasında 25 Temmuz'da Cenevre'de başlayan Kıbrıs Barış Görüşmeleri önceki gün bir antlaşma ile sonuçlandı. Görüşmelerin ikinci bölümü 8 Ağustos'ta yine Cenevre'de başlayacaktır. Bu görüşmelerde Kıbrıs'ın anayasal statüsüne ilişkin sorunlar ele alınacaktır.

Bozkurt Gazetesi – 2 Ağustos 1974

Güneş'e Göre Önümüzde Çetin Aşamalar Var.⁴⁷³

Cenevre'deki barış antlaşmasını imzalayan Dışışleri Bakanı Turan Güneş Türkiye'ye döndü. Güneş Yeşilköy Havaalanı'nda gazetecilere verdiği demeçte şunları söyledi:

“Kıbrıs davasının kesin sonuca bağlandığını söylemek isabetli olmaz. Önümüzde daha çok çetin aşamalar vardır. Fakat gideceğimiz yolun üzerindeki engelleri aştık, artık önümüzde engeller yoktur. İrkdaşlarımızın Kıbrıs'taki mevcudiyetini kabul ettirdik.”

Bozkurt Gazetesi – 3 Ağustos 1974

Kangren Olmuş Kıbrıs Davası'na Tam Zamanında Neşter Vuruldu.⁴⁷⁴

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk Kıbrıs Harekatı dolayısıyla Türk Ulusu'na mesaj yayınladı. Bütün insanlık büyük bir felaketin eşiğinden geri döndü.

Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk “Cumhuriyet Hükümeti senelerden beri kangren olmuş Kıbrıs yarasına tam zamanında gerekli neşteri vurmak zarureti duymuş ve bu neşteri siyasi alanda, askeri alanda başarıyla kullanmıştır.” demiştir.

Bozkurt Gazetesi – 4 Ağustos 1974

Denktaş: “Artık Tam bir Federasyonu Gerçekleştirmek İçin Çalışacağız.” dedi.⁴⁷⁵

Ankara'da da gazetecilerin sorularını cevaplandıran Rauf Denktaş, adada ateşkese uymayanların Türkler değil Rum ve Yunan tarafı olduğunu bildirmiştir.

⁴⁷³ Güneş'e Göre Önümüzde Çetin Aşamalar Var., *Bozkurt Gazetesi*, 2.08.1974, s.1.

⁴⁷⁴ Kangren Olmuş Kıbrıs Davası'na Tam Zamanında Neşter Vuruldu., *Bozkurt Gazetesi*, 3.08.1974, s.1.

⁴⁷⁵ Denktaş: “Artık Tam bir Federasyonu Gerçekleştirmek İçin Çalışacağız.” dedi., *Bozkurt Gazetesi*, 3.08.1974, s.1.

Denktaş: “Eğer karşı taraf Cenevre Antlaşması’nı bozmak ya da Cenevre toplantısını yapmamak için vesile arıyorsa vesile çoktur.” demiştir.

Bu arada bir gazeteci Denktaş’a nasıl bir federal sistem düşündüğünü sormuştur ve Denktaş’ta bu soruyu şöyle cevaplandırmıştır: “Son yedi yıldır Klerides ile toplumlar için yöresel özerklik konusunu görüşüyorduk. Ancak biz bunları görüşürken karşı tarafın adadaki Türkleri imha için bir yıldırım harekatı planladığını, bu amaçla da Türk toplumunun yerleştiği bölgelerin yakınlarında askeri tahkimat ve silah yığınağı bugün açıkça ortaya çıkmıştır. Bu durumda çok şey değişmiştir. Artık tam bir federasyonu gerçekleştirmek için çalışacağız.” demiştir.

Bozkurt Gazetesi –5 Ağustos 1974

Girne’de Mutlu Geleceğin Sağlam Temelleri Atılıyor⁴⁷⁶

Bozkurt ekibi özel izinle Türk Kuvvetleri’nin çıkarma bölgesini adım adım gezdi, çalışmaları izledi.

Yılan Adası liman inşaatı 15 güne kadar tamamlanıyor. Uluslararası nitelik taşıyan yeni havaalanı inşaatı başladı.

Bozkurt Gazetesi – 6 Ağustos 1974

Güneş: İkinci Cenevre Konferansı Yapılmazsa Sevindirici Şeyler Olmaz.⁴⁷⁷

Dışişleri Bakanı Turan Güneş Yunanlılarla Kıbrıs Rumlarının Cenevre Deklarasyonu’nu tek maddeye indirmek, deklarasyondaki öteki hükümleri dünya kamuoyundan saklamak amacıyla propagandaya giriştiklerini bildirmiştir.

Bozkurt Gazetesi – 7 Ağustos 1974

Türk Ordusu Vaktinde Müdahale Etmeseydi Toptan Yok Edilecektik⁴⁷⁸

Dün yabancı basın mensuplarına düzenlenen basın toplantısında konuşan savunma üyesi Osman Örek, Yunanistan’ın geçen 15 Temmuz’da Kıbrıs’taki ordu subayları kanalıyla yaptırdığı darbe hareketine yol açan olaylar nedeniyle kritik bir

⁴⁷⁶ Girne’de Mutlu Geleceğin Sağlam Temelleri Atılıyor, *Bozkurt Gazetesi*, 5.08.197, s.1.

⁴⁷⁷ Güneş: İkinci Cenevre Konferansı Yapılmazsa Sevindirici Şeyler Olmaz., *Bozkurt Gazetesi*, 6.08.197, s.1.

⁴⁷⁸ Türk Ordusu Vaktinde Müdahale Etmeseydi Toptan Yok Edilecektik, *Bozkurt Gazetesi*, 7.08.197, s.1.

durumdan geçilmekte olduğunu söylemiş, bu askeri hareketin Kıbrıs Rum liderliği saflarında bir değişiklik yaratmaya matuf gibi gösterilmek istenmesine rağmen esas gayenin Kıbrıs Türk Cemaati'nin topyekün imhası pahasına da olsa uzun zamandan beri güdülen Kıbrıs'ın Yunanlılarla birleştirilmesine dönük olduğunu belirtmiştir.

Bozkurt Gazetesi – 8 Ağustos 1994

Coğrafi Temele Dayanan Otonom Bir İdare İstenecek⁴⁷⁹

Ecevit Cenevre'de savunacağımız görüşü açıkladı. Ecevit Kıbrıs'ta coğrafi temele dayalı otonom idare kurulması konusunda şunları söyledi: “Başka türlü bizim Kıbrıs Türklerini savunma olanağı yoktur. Geçirdiğimiz bunca tecrübeden sonra, Cenevre Antlaşması'ndaki bazı hükümlerin bile coğrafi temele dayanan bir otonom idare olmadıkça yürüyemeyeceği görülmüştür. Onun için bu konuda tabiatıyla ısrarcı olacağız.”

3.99.4. II. Cenevre Görüşmeleri

Bozkurt Gazetesi – 10 Ağustos 1974

Türkiye, Rumlara 24 saat mühlet verdi⁴⁸⁰

Cenevre'de bulunan Türkiye – İngiltere ve Yunanistan Dışişleri Bakanları dün ikili temaslara geçirmişlerdir. Bu arada uzmanlar da aralıksız temaslarda bulunmuşlardır. Türk heyeti ilgili taraflara Rum işgali ve tehdidi altında bulunan Kıbrıs Türk köylerinin listesini vermiştir. Belirtildiğine göre Türkiye işgal ve tehdit altındaki Türk köylerinin 24 saat içinde boşaltılmasını istemektedir.

Bozkurt Gazetesi – 11 Ağustos 1974

Cenevre Görüşmeleri Dün Tehlike Geçirdi⁴⁸¹

Cenevre Konferansı'nda dün mahalli saatle 11.00'da bırakılan görüşmelere Türkiye ve Yunanistan heyetleri arasında Türk ve Rum toplumlarının temsil şekilleri

⁴⁷⁹ Coğrafi Temele Dayanan Otonom Bir İdare İstenecek, *Bozkurt Gazetesi*, 8.08.197, s.1.

⁴⁸⁰ Türkiye, Rumlara 24 saat mühlet verdi, *Bozkurt Gazetesi*, 10.08.197, s.1.

⁴⁸¹ Cenevre Görüşmeleri Dün Tehlike Geçirdi, *Bozkurt Gazetesi*, 11.08.197, s.1.

üzerinde çıkan anlaşmazlık yüzünden 8 saat kadar ara verildikten sonra dün akşam saat 19.00 sıralarında yeniden başlanmıştır.

Bozkurt Gazetesi – 13 Ağustos 1974

Evet mi? Hayır mı?⁴⁸²

Türkiye taraflara son soruyu sordu: Evet mi? Hayır mı?

Dışişleri Bakanı Turan Güneş Kıbrıs sorununa bir çözüm bulmak amacıyla İngiltere ve Yunanistan Dışişleri Bakanları'nı mahalli saatle 23.00'de dün akşam bir toplantıya çağırmıştır. Turan Güneş "Kendilerinden evet ya da hayır cevabını bekliyorum." demiştir.

Bozkurt Gazetesi – 14 Ağustos 1974

Yunanistan Güvenlik Konseyi Üyelerini Yardıma Çağırdı⁴⁸³

Son derece kritik bir bekleme devresinden sonra Türkiye'nin tekliflerini görüşmek üzere dün akşam toplanan Cenevre Barış Konferansı Yunan tarafının uyuşmazlığı yüzünden sonuç vermeden dağılmıştır.

Bu arada Cenevre Konferansı'nın çıkmaza girdiği saatlerde Yunan Hükümeti Güvenlik Konseyi'nin 5 daimi üyesi olan Amerika, İngiltere, Fransa, Rusya ve Çin'in Atina'daki elçilerini Yunan Dışişleri Bakanlığı'na çağırarak Doğu Akdeniz'de barışın sağlanması için toplantıya çağırılmalarını istemiştir.

Türkiye Dışişleri Bakanı Turan Güneş Mavros tarafından hükümetiyle temaslarda bulunmak amacıyla istenen 24 saatlik mühleti reddetmiştir.

⁴⁸² Evet mi? Hayır mı?, *Bozkurt Gazetesi*, 13.08.197, s.1.

⁴⁸³ Yunanistan Güvenlik Konseyi Üyelerini Yardıma Çağırdı, *Bozkurt Gazetesi*, 14.08.197, s.1.

3.99.5. İkinci Kıbrıs Barış Harekatı

Bozkurt Gazetesi – 15 Ağustos 1994

Lefkoşa ve Serdarlı Kantonları Birleşti⁴⁸⁴

Türk Barış Kuvvetleri Kıbrıs Harekatı'nı başarı ile sürdürüyor. Dünkü hareket sırasında direnme noktalarını ve engelleri yıkarak yıldırım hızıyla ilerleyen Türk Barış Kuvvetleri Serdarlı Kantonu'nu Lefkoşa ile birleştirilmişlerdir.

Çok sayıda esir alıp düşman tank, top, uçaksavar ve tanksavar topunu tahrip eden Türk kuvvetleri Lefkoşa'nın güneydoğusundaki Timbu Havaalanı'nı da ele geçirmiştir.

Bozkurt Gazetesi – 16 Ağustos 1974

Mehmetçik Magusa'da⁴⁸⁵

Rum askerleri kaçacak yer arıyor. Omorfo ve Trikomo deniz üssü de Kıbrıs Türk Barış Ordusu'nun elinde.

Barış hareketini dün de sürdüren Kıbrıs Türk Barış Ordusu akşamüzeri Magusa'ya girmiştir. Doğu yönündeki harekatta, dün ayrıca Trikomo yakınındaki Boğaz Deniz Üssü'nü bombalamışlardır.

Bozkurt Gazetesi – 17 Ağustos 1974

Karaoğlan Hattı Çizildi⁴⁸⁶

Türk Barış Kuvvetleri hareketini başarıyla tamamlayarak Lefke üzerinden denize ulaştı.

⁴⁸⁴ Lefkoşa ve Serdarlı Kantonları Birleşti, *Bozkurt Gazetesi*, 15.08.1974, s.1.

⁴⁸⁵ Mehmetçik Magusa'da, *Bozkurt Gazetesi*, 16.08.1974, s.1.

⁴⁸⁶ Karaoğlan Hattı Çizildi, *Bozkurt Gazetesi*, 17.08.1974, s.1.

Bozkurt Gazetesi – 18 Ağustos 1974

Yunan Alayı Yok Edildi⁴⁸⁷

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin giriştiği Barış Hareketi sırasında saldırgan Yunan Alayı'nın toptan imha edildiği öğrenilmiştir. Türk Kuvvetleri Alayı'nın giriştiği başarılı operasyon sonucunda şimdi Yunan Alayı'nda şanlı Türk bayrağı dalgalanmaktadır. Ayrıca Alayın karşısında bulunan Stratejik Gramer School (Dil Okulu) da Alayımızın elinde bulunmaktadır.

Bozkurt Gazetesi – 19 Ağustos 1974

Ecevit: Gereken Yapılacak⁴⁸⁸

Şimdi sıra Rumların insafına kalmış Türklerin kurtarılmasına geldi.

Başbakan Bülent Ecevit Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bulunduğu bölgenin dışında kalan Türklerin can ve mal güvenliğinin korunması için Türkiye'nin üzerine düşen bütün tedbirleri alacağını söylemiştir.

Bozkurt Gazetesi – 23 Ağustos 1974

Yeni Katliamlar Ortaya Çıkarıldı⁴⁸⁹

Taşkent'te 50 ve Taşpınar'da 5 kardeşimiz hunharca öldürüldü. Taşpınar'daki şehitler palalarla parçalandı ve 43 kişi alınarak meçhul istikamete götürüldüler.

Bozkurt Gazetesi – 24 Ağustos 1974

Muratağa ve Sandalların 88 Sakini Meydanda Yok⁴⁹⁰

Her geçen gün Rum vahşet dizisine bir yenisi daha eklenmekte, Rumların girdiği birçok Türk köylerinde katliam izlerine rastlanmaktadır. Dünya kamuoyunun nazarlarını Kıbrıs'a çevirdiği şu günlerde Rum katliamlar da teker teker gün yüzüne çıkmaktadır.

⁴⁸⁷ Yunan Alayı Yok Edildi, *Bozkurt Gazetesi*, 18.08.1974, s.1.

⁴⁸⁸ Ecevit: Gereken Yapılacak, *Bozkurt Gazetesi*, 19.08.1974, s.1.

⁴⁸⁹ Yeni Katliamlar Ortaya Çıkarıldı, *Bozkurt Gazetesi*, 23.08.1974, s.1.

⁴⁹⁰ Muratağa ve Sandalların 88 Sakini Meydanda Yok, *Bozkurt Gazetesi*, 24.08.1974, s.1.

Öte yandan Rum göçmenlerinin istek ve yaşantıları anında merkezlerine, raporlar halinde dünya kamuoyuna jurnal edilmektedir. İnsan haklarını savunanları ve tüm kamuoyunu geçenlerde 57 kişinin katledildiği tespit edilen Atlılar Köyü yakınlarındaki 96 nüfuslu Muratağa ve 45 nüfusla Sandallar Türkleri'nin akıbetini ortaya çıkarmaya davet ediyoruz.

Bozkurt Gazetesi – 26 Ağustos 1974

Deniz Baykal: “Kıbrıs Tarihinin Bir Yeni Sayfası Açılmak Üzeredir.”⁴⁹¹

İncelemelerini tamamlayan Deniz Baykal ve Korkut Özal dün Türkiye'ye döndüler. Baykal “Öyle zannediyorum ki artık Kıbrıs tarihinin bir yeni sayfası açılmak üzeredir. Askeri hareket başarı ile tamamlanmıştır. Bundan sona kararımızda yeni sorunlar vardır. Bu sorunlar esas itibariyle ekonomik ve sosyal nitelik taşıyorlar.

3.100. KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NDA BURSALI ŞEHİTLER⁴⁹²

3.100.1. Piyade Er Ziyafettin SEVİNÇ

1953 yılında Orhaneli'de doğdu. Feyzail Bey'in oğludur.

50. Piyade Alayı 2. Taburu'nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 16 Ağustos 1974 günü Lefkoşa bölgesinde şehit oldu.

Mezarı: Boğaz Şehitliği'nde 135 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.2. Piyade Er Ali ALAN

1953 yılında Bursa'da doğdu. Hüseyin Bey'in oğludur.

50. Piyade Alayı 2. Taburu'nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 15 Ağustos 1974 günü Lefkoşa bölgesinde şehit oldu.

⁴⁹¹ Deniz Baykal: “Kıbrıs Tarihinin Bir Yeni Sayfası Açılmak Üzeredir.”, *Bozkurt Gazetesi*, 26.08.1974, s.1.

⁴⁹² Kaynak: Türkiye Muharip Gaziler Derneği Bursa Şubesi, Demirtaşpaşa Mahallesi, Gül Sokak No:12, Osmangazi BURSA.

Mezarı: Boğaz Şehitliği'nde 49 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.3. Piyade Onbaşı Ekrem ÖZKAYA

1953 yılında Bursa'da doğdu. Kaya Alioğlu Bey'in oğludur.

Hava İndirme Tugayı 3. Taburu'nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 21 Temmuz 1974 günü Bozdağ bölgesinde şehit oldu.

Mezarı: Lefkoşa Şehitliği'nde 135 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.4. Piyade Eri Eyüp DEMİR

1953 yılında Gemlik'te doğdu. Eşref Bey'in oğludur.

Komando Tugayı 2. Taburu'nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 14 Ağustos 1974 günü 1023 rakımlı tepede şehit oldu.

Mezarı: Boğaz Şehitliği'nde 56 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.5. Piyade Eri Mehmet ÖZDEMİR

1954 yılında Mustafakemalpaşa'da doğdu. Hasan Bey'in oğludur.

50. Piyade Alayı'nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı.

Mezarı: Bilinmiyor.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.6. Piyade Eri Şahan BALPINAR

1953 yılında Bursa'da doğdu. Ragıp Bey'in oğludur.

50. Piyade Alayı'nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 14 Ağustos 1974 günü Çatalköy bölgesinde şehit oldu.

Mezarı: Boğaz Şehitliği'nde 90 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.7. Deniz Çarkçı Eri Hayati SEZER

1954 yılında Mudanya'da doğdu. Mehmet Bey'in oğludur.

TCG. Kocatepe Muhribi'nde vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 21 Ağustos 1974 günü geminin batması sonucu şehit oldu.

Mezarı: Bilinmiyor.

Övünç madalyası kanuni varisine verildi.

3.100.8. Piyade Eri Bilgi SERBEST

1953 yılında Bursa'da doğdu. Fazlı Bey'in oğludur.

Hava İndirme Tugayı 4. Taburu'nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 22 Temmuz 1974 günü Küçükaymaklı bölgesinde şehit oldu.

Mezarı: Boğaz Şehitliği'nde 34 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.9. Piyade Eri Yılmaz YILDIZ

1954 yılında Bursa'da doğdu. Yusuf Bey'in oğludur.

Hava İndirme Tugayı 2. Taburu'nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 23 Temmuz 1974 günü Ozanköyü bölgesinde şehit oldu.

Mezarı: Boğaz Şehitliği'nde 226 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.10. Piyade Onbaşı Kemal KÖSE

1953 yılında Mustafanemalpaşa'da doğdu. Adnan Bey'in oğludur.

Kıbrıs Türk Silahlı Kuvvetleri Alayı 4. bölüğünde vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 16 Ağustos 1974 günü Kıbrıs Türk Silahlı Kuvvetleri bölgesinde şehit oldu.

Mezarı: Boğaz Şehitliği'nde 128 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.11. Deniz Top. (Manzume) Eri Ali Nihat GEREDİ

1973 – 5427

1953 yılında Mudanya'da doğdu. Şükrü Bey'in oğludur.

TCG. Kocatepe Muhribi'nde vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 21 Temmuz 1974 günü geminin batması sonucu şehit oldu.

Mezarı: Bilinmiyor.

Övünç madalyası kanuni varisine verildi.

3.100.12. Tabip Üsteğmen Halil AKÇİÇEK

1969 – Tabip

1945 yılında Bursa'da doğdu. Halil Bey'in oğludur.

Evli ve iki çocuğu vardır.

30 Haziran 1969'da Tıp Fakültesi'nden Tabip Teğmen çıktı. 30 Haziran 1970'de tabip teğmen oldu.

28. Tümen Sıhhiye Taburu Hasta ve Yaralı Ayırma Bölüğü Komutanı olarak Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 5 Ağustos 1974 Siskilip'te şehit oldu.

Mezarı: Boğaz Şehitliği'nde 79 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.13. Piyade Çavuşu Efrahim KOTAN

1953 yılında Karacabey’de doğdu. Hüseyin Bey’in oğludur.

50. Piyade Alayı 3. Taburu’nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı’na katıldı. 20 Temmuz 1974 günü Ayorgi bölgesinde şehit oldu.

Mezarı: Türkiye’de

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.14. Piyade Eri Selahattin GÜRSU

1953 yılında Bursa’da doğdu. Niyazi Bey’in oğludur.

Hava İndirme Tugayı 2. Taburu’nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı’na katıldı. 22 Temmuz 1974 günü Ozanköy bölgesinde şehit oldu.

Mezarı: Boğaz Şehitliği’nde 2 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.15. Piyade Eri Tuna ARDA

1954 yılında Bursa’da doğdu. Arif Bey’in oğludur.

50. Piyade Alayı 2. Taburu’nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı’na katıldı. 18 Ağustos 1974 günü Kıbrıs çıkarmasında şehit oldu.

Mezarı: Adana Şehitliği’nde 6 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.16. Sıhhiye Eri Adnan YILDIZ

1953 yılında Mustafakemalpaşa’da doğdu. Haşim Bey’in oğludur.

Hava İndirme Tugayı 3. Taburu’nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı’na katıldı. 21 Temmuz 1974 günü Dilektepe bölgesinde şehit oldu.

Mezarı: Lefkoşa Şehitliği’nde 30 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.17. Zeki ALPSOLEY

1953 yılında Bursa'da doğdu. Yahya Bey'in oğludur.

Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı'nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 20 Temmuz 1974 günü Beşparmak Dağları'nda şehit oldu.

Mezarı: Lefkoşa Şehitliği'nde 19 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.18. Sıhhiye Eri Mustafa GİRGİN

1953 yılında Mustafakemalpaşa'da doğdu. İsmail Bey'in oğludur.

39. Tümen Sıhhiye Taburu'nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 20 Temmuz 1974 günü Platini bölgesinde şehit oldu.

Mezarı: Girne Şehitliği'nde 44 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.19. Tank Çavuşu Mustafa DİN

1951 yılında Mustafakemalpaşa'da doğdu. İbrahim Bey'in oğludur.

39. Tümen Keşif Bölüğü'nde vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 16 Nisan 1975 günü Bozdağ bölgesinde şehit oldu.

Mezarı: Boğaz Şehitliği'nde 255 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.100.20. Piyade Eri Aziz YILMAZ

1953 yılında Mustafakemalpaşa'da doğdu. Hüseyin Bey'in oğludur.

Komando Tugayı 2. Taburu'nda vatani görevini yapmakta iken Kıbrıs Barış Harekatı'na katıldı. 6 Ağustos 1974 günü Siskilip bölgesinde şehit oldu.

Mezarı: Boğaz Şehitliği'nde 75 numaralıdır.

Övünç madalyası ailesine verildi.

3.101. KIBRIS BARIŞ HAREKATI'NDA BURSALI GAZİLER İLE RÖPORTAJ SÖZLÜ TARİH ÇALIŞMASI

3.101.1. Röportaj 1

Celal KAYA

*** Celal Bey askerliğinizi nerede yaptınız?**

– Acemi birliği Antalya, usta birliği Adana – Osmaniye

*** Kıbrıs'a nasıl gittiniz?**

– Otobüslerle Mersin'e oradan gemilerle Kıbrıs'a ulaştık.

– 19 Temmuz saat 03.00 de Mersin'den gemilere bindik, sabah saat 08.00'de Girne'ye ulaştık.

*** Kıbrıs'ta göreviniz neydi?**

– Makineli tüfek kullanıyordum.

– I. ve II. Barış Harekatları'nda bulundum.

*** Kıbrıs Türk halkının size davranışı nasıldı?**

– Yaşadığımız bazı olumsuzluklar vardı. Bunun sebebini bugün de hala anlayabilmiş değilim.

– Zaman zaman askerle sivil halk arasında uyumsuzluklar vardı.

*** Kıbrıs'ta ele geçirdiğiniz Rum köylerindeki halkla diyalogunuz oldu mu?**

– Zaman zaman esir aldığımız Rumlarla konuşuyorduk. Pek çoğu Makaryos'tan şikayetçi idi. Halk olarak savaşa karşı olduklarını söylüyorlardı. Yöneticilerini bize şikayet ediyorlardı.

– Esir aldığımız Rumları asla aç bırakmadık. Biz aç kalıyorduk onları aç bırakmıyorduk. Komutanlarımız bu konuda bizleri her zaman uyarıyorlardı.

– Esirler gemilerle Mersin’e oradan da Adana’ya toplama kamplarına sevkediliyorlardı.

*** Operasyonlar sırasında araziye tanıyor muydunuz?**

– Daha önce Kıbrıs’ta görev yapan askerlerimiz bize mihmandarlık yapıyorlardı. Rumca bilen tercümanlarımız vardı.

*** Yiyecek ihtiyacınızı nasıl karşılıyordunuz?**

– İlk birkaç hafta “keçiboynuzu” ve “limon” dan başka bir şey yememiştik. Zaman sonra sıcak yemek yemeye başladık. Susuzluğumuzu ve açlığımızı bastırmak için hap içiyorduk.

*** Barış Harekatı’ndan sonra Kıbrıs’ta kalmayı düşündünüz mü?**

– Düşünmedim fakat daha sonra zaman zaman pişman oldum. Keşke gidip yerleşseydim dediğim zamanlar oldu.

3.101.2. Röportaj 2

Nurettin KARAGÖZ

*** Bize kendinizden bahseder misiniz?**

– İsmim Nurettin KARAGÖZ, 1971 yılında Bulgaristan’dan Türkiye’ye göç ettim. Bulgaristan’ın Rusçuk–Deliorman bölgesinde doğmuşum.

– Askerliğimi Türkiye’de yapma şerefine nail oldum. Bulgaristan’da Todor Jivkov’un zulmünden sonra Anavatan’a gelip burada askerlik yapmak, hele hele Türkiye adına Kıbrıs Barış Harekatı’na katılmak benim için bir onur, bir şereftir. Bu vesile ile vatan borcumu yerine getirmiş oldum.

*** Bulgaristan’da size karşı nasıl davranıyorlardı?**

– Çok çok kötü.

– Türkçe yasak, dil yasak, ibadet yasak Türkçe isim soyad yasak.

– Bizleri sürekli aşağılıyorlardı. Siz Türk’sünüz, beceriksizsiniz hiçbir şey başaramazsınız.

– Kıbrıs Barış Harekatı’na katılıp başarılı olunca Jivkov yönetimine ve bütün dünyaya Türk’lerin de nasıl savaş kazanabileceğini göstermiş olduk. Barış Harekatı’nda beni motive eden duygu buydu.

*** Askerliğinizi nerede yaptınız?**

– Acemi birliği Denizli, usta birliği Muğla, 20 Temmuz Harekatı başladığında otobüslerle Mersin’e geçtik.

*** Yolculuk sırasında unutmadığınız bir hatıranı var mı?**

– Otobüsümüz Adana’da mola vermişti. Yiyecek almak için aşağı inmiştik. Yol kenarında seyyar bir köfteci arabası vardı. Ekmek arası köfte almaya gitmiştik.

– Bir kadın yolumuzu kesti. Bizi durdurdu. Daha sonra teyzenin tütün fabrikasında işçi olarak çalıştığını öğrendik.

Kadın cüzdanındaki bütün parayı köfteciye vererek hepimize köfte ısmarladı. Parası yetmeyince köfteciye; şunu söyledi: “Borcumu yaz, maaşımı alınca gelip ödeyeceğim. Bu vatan evlatları Kıbrıs’a namusumuzu korumaya gidiyor.”

O an neden Kıbrıs’a gittiğimizi çok daha iyi anlamıştım.

*** Kıbrıs’a ulaşımınız nasıl sağlandı?**

– Mersin’den Kıbrıs’a Ertuğrul Fırkateyni’yle gittik. Mersin’den bizi davul zurnayla uğurladılar. Gemide de davul zurna ekibi vardı. Moralimiz en üst düzeydeydi.

– 23 Temmuz 1974’te Kıbrıs’a çıktık. Girne’ye çıktık.

– I. Barış Harekatı bitince bizi “Gönyeli Köyü”ne götürdüler. Orada bize arazi koşullarına uygun eğitim verdiler.

– II. Barış Harekatı’nda bizzat çatışma bölgesinde bulundum. Bir Yunan Alayı’nı ele geçirdik.

– Türk savaş uçaklarının bize çok katkısı oldu. Biz mevzilerimizde çatışırken önce avcı uçaklarımız gelir düşmanın dengesini bozar, peşinden bombardıman uçaklarımız Yunan mevzilerini bombalardı. En son biz süpürme harekatıyla düşman mevzilerini ele geçirirdik.

– Komutanlarımız bizlere çok iyi davranıyorlardı. Rahmetli Eşref Bitlis benim Alay Komutanımdı.

*** Eşref Bitlis nasıl bir komutandı?**

– Çok cesurdu.

– Moral ve motivasyonu en üst seviyedeydi. Tek tek mevzilerimizi gezip bize moral verirdi. Bizlere asla tepeden bakmazdı. Bizimle aynı karavanadan yemek yerdı. Bize evladı gibi davranırdı.

*** Kıbrıs halkının size bakışı nasıldı?**

– Kıbrıs'ta altyapı hizmetleri Türkiye koşullarına göre oldukça iyiydi. Evler bahçeli çoğu tek katlı ve villa tipi idi.

– Halk bize çok iyi davranıyordu. Karargahımızı kurduğumuz Gönyeli Türk köyünde kadınlar yemek pişirip bize getiriyorlardı. Samimiyetimle söylüyorum, hayatım boyunca kendi evimde dahi öyle yemek yememiştim. Allah hepsinden razı olsun.

*** Savaş sırasında mühimmat sıkıntısı çektiniz mi?**

– Zaman zaman malzeme sıkıntısı yaşadığımız oldu. Silah ve mühimmat elde etmek için her türlü yöntemi kullanıyorduk.

– Rum askerleri geri çekilirken silahlarını bırakıp kaçıyorlardı. O silahları ele geçirip tamamını yine onlara karşı kullandık.

– Amerika'nın silah ambargosu bizleri olumsuz etkilemişti.

3.101.3. Röportaj 3

Hasan Hocaoglu

*** Adınız nedir?**

– Hasan Hocaoglu

*** Askerliğinizi nerede yaptınız?**

– Ankara’da Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı’nda piyade olarak yaptım.

*** Kıbrıs’a ne zaman gittiniz?**

– I. Barış Harekatı 22 Temmuz’da sona erince biz ateşkes döneminde birliklerimize takviye amacıyla gittik.

Her birlikten 20’şer kişi gönüllü olarak seçildik. 20 otobüs kadar asker önce Mersin’e oradan gemilerle Kıbrıs’a vardık.

*** Kıbrıs’ta ilk karşılaştığınız şey neydi?**

– Platini Plajına çıktık. Ateşkes olmasına rağmen çatışmalar ara ara devam ediyordu. Kendimizi çatışmaların ortasında bulduk.

*** Kullandığınız silahlar nelerdir?**

– Amerikan ambargosundan dolayı pek silahımız yoktu. Hatırladığım kadarıyla Tomson, Sitem, G₁, M₁ gibi silahları kullandık. Ayrıca Kırıkkale Silah Fabrikası’nda üretilen G3 silahı yeni üretilmişti. Onu da kullanmıştık. Bunların dışında kaçan Rum askerlerden elde ettiğimiz her türlü silahı da kullanıyorduk.

*** Kıbrıs’ta yaşadığınız olaylardan bahsedebilir misiniz?**

İlk birkaç gün yemek sıkıntısı yaşadık. Bol bol keçi boynuzu yiyorduk. Ele geçirdiğimiz Rum evlerindeki yiyeceklere dokunmuyorduk. Komutanlarımız Rumlara ait olan üzüm bağlarından dahi üzüm alıp yememize izin vermiyorlardı. Rum esirlerin yiyeceğini Kızılhaç karşılıyordu.

*** Nerede kalıyordunuz?**

– Rum askerlerinin terk ettiği karargah binalarında. Ama çoğu zaman dışarıda toprak üzerinde.

*** Ele geçirdiğiniz Rum askerlerini ne yapıyordunuz?**

– Kadın ve erkekleri ayırdıktan sonra karınlarını doyurup gemilerle Mersin’e gönderiyorduk.

*** Unutamadığınız bir hatıranız var mı?**

– Rum esirler yüzünden komutanlarımızdan azar işitmiştik. Lefkoşa’da 300 Rum’u esir almıştık. 300 kişilik de kumanya ile yola çıkmıştık. Fakat mola yerinde 3 – 4 kumanya eksik çıkınca komutanlarımız bizi fena halde azarlamıştı. Tekrar mutfağa gidip patates, yumurta ve ekmek alarak kumanyası olmayanların karınlarını doyurduk. Ceza olarak da o gün 12’ye kadar nöbet tutmuştum.

– Fakat Rumların esir aldığı Türklere bu şekilde davranıldığını hiç duymadık. Tam tersi pek çok Türk kamplarda kötü koşullar ve açlık yüzünden maalesef vefat etmişti.

– Zaman zaman ele geçirdiğimiz Rum köylerindeki çocuklarla sokakta maç yapıyorduk. Bazı Rum siviller kendi yöneticilerine savaşa sebep oldukları için çok kızıyorlardı.

*** Barış Harekatı’ndan sonra Kıbrıs’ta kalmayı düşündünüz mü?**

– Hiç düşünmedim. Bir an önce Türkiye’ye dönmeyi düşündüm.

3.102. KIBRIS BARIŞ HAREKATI’NIN SONUÇLARI⁴⁹³

Kıbrıs Barış Harekatı ile Kıbrıslı Türklerin, Yunan – Rum ikilisi tarafından topraklarının ellerinden alınarak imha olmalarının önüne geçilmiş, can ve mal güvenlikleri sağlanmış Kıbrıs adasının, Türkiye için hayati öneme haiz stratejik ve jeostaretejik konumu ile Türkiye’nin güvenliği ve Akdeniz’deki ticari ve ekonomik menfaatleri yeniden güvence altına alınmıştır.

⁴⁹³ Çopur, a.g.e., s.310.

Kıbrıs Barış Harekatı sonunda bugünkü Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması sağlanmış, Kıbrıs'ın Girit Adası gibi elden çıkmasına meydan verilmemiş aynı zamanda Yunanistan'a da barış ve özgürlük getirmiştir.

TSK; uzun bir süreden sonra savaşa girmiş ve Kıbrıs'ta ilk defa Kara, Hava, Deniz Kuvvetleri'ne ait birlikleriyle müştereken uyguladıkları bir harekatı başarıyla sonuçlandırmış ve Türk Halkı ile Türk Silahlı Kuvvetleri'ne büyük moral vermiş güvenliğini ve savaşma gücünü kanıtlamıştır.

TSK, Kıbrıs Barış Harekatı'nda, harekata iştirak eden Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri ile Jandarma Genel Komutanlığı'ndan 38 subay, 38 astsubay, 431 erbaş ve er ile 1 sivil işçi olmak üzere toplam 508 personelini şehit vermiştir.

3.103. KIBRIS TÜRK FEDERE DEVLETİ'NİN KURULMASI (13 Şubat 1975)

Kıbrıs Türk Federe Devleti tarihi bir gelişmenin sonucu olarak kurulmuştur. KTFD'nin kuruluşunun temelinde Zürih ve Londra Antlaşmaları esas alınarak düzenlenen Lefkoşa Antlaşmaları ile Kıbrıs Türk Toplumuna tanınan haklar ve garantiler yer almaktadır.⁴⁹⁴

1960 Antlaşmaları'nın tek taraflı olarak, Kıbrıs Rum Yönetimi tarafından ihlal edilmesinden bu yana kendini siyasal boşlukta hisseden Kıbrıs Türk tarafı 13 Şubat 1975'te kendi bölgesinde Kıbrıs Türk Federe Devleti'ni kurdu.

KTFD'nin kurulmasından KKTC'nin kurulmasına kadar geçen süre, ismi federe de olsa devletin kökleşmesi, halkın kısa ve uzun vadeli meselelerinin çözümü ve demokratik hayatın yerleşmesi için zorlu bir mücadele dönemi olmuştur.⁴⁹⁵

3.103.1. Toplumlararası Görüşmeler (1980 – 1983)

9 Ağustos 1980 tarihinde yeniden başlayan toplumlararası görüşmelerde, Türk tarafının iki toplumlu, iki bölge federal devlet önerisine karşılık; Rum tarafı, iki toplumluluğu kabul etmekle birlikte, iki bölgeliliği reddetmişti.

⁴⁹⁴ Hamza Eroğlu, (1976), *Kıbrıs Türk Federe Devleti*, Türk Devrim Kurumu Bilimsel Nitelikli Yayınları, Ankara, s. 1.

⁴⁹⁵ Kemal Akmaral, (2004), *Akritis Planı ve Kıbrıs*, Bilge Karınca Yayınları, İstanbul, s.148.

1983 yılına değin Kıbrıs sorunu, sürekli olarak BM'in gündeminde yer almasına karşın, soruna hiçbir çözüm bulunamamıştı.⁴⁹⁶

3.104. KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ'NİN KURULMASI

3.104.1. KKTC'nin Kurulması

Kıbrıs Barış Harekatı'nın çizdiği sınırlar Türk tarafına devlet kurma imkanı verdi ve 13 Şubat 1975 tarihinde "Kıbrıs Türk Federe Devleti" ilan edildi. Bu gelişme üzerine Rumlar Viyana'da 28 Nisan–3 Mayıs, 5–7 Haziran ve 31 Temmuz–2 Haziran 1975 tarihlerindeki görüşmelere katılmak zorunda kaldı. Son toplantıda Güney Kıbrıs'taki Türkler ile Kuzey Kıbrıs'taki Rumların gönüllü olarak yer değişimi hususunda anlaşmaya varıldı.⁴⁹⁷

Rumlar, Birleşmiş Milletler'den lehlerine bir karar çıkarmayı planlıyorlardı. Bu çalışmanın sonucu olarak da BM'den KTFD'ni ortadan kaldırmayı öngören 13 Mayıs 1983 tarihli kararı çıkartmaya muvaffak oldular.⁴⁹⁸

Bu durum karşısında Kıbrıs Türk halkı, 20 Mayıs 1983 tarihinde Devlet Başkanı Rauf Denктаş'a bir muhtıra vererek bağımsızlık ilan edilmesini istedi. Kıbrıs Rumları ve Yunanlılarla yapılacak görüşmelerden bir sonuç alınamayacağını gören Kıbrıs Türk Federe Devleti Meclisi 15 Kasım 1983 tarihinde oybirliğiyle Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ilan etti. "Bağımsızlık Bildirisi" Rauf Denктаş tarafından okundu. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 17 Kasım 1983 tarihinde yaptığı toplantısında aldığı 541 sayılı kararında "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin İlanı"nın gereksiz olduğu ve Türk tarafının kararından vazgeçmesi istenmiştir.⁴⁹⁹

KKTC Kurucu Meclisi tarafından hazırlanan anayasa 12 Mart 1985 tarihinde Meclis'te kabul edildikten sonra 5 Mayıs 1985 tarihinde yapılan halk oylamasında Kıbrıs Türkünün % 70'inin onayını alarak yürürlüğe girdi. Dört adayın katıldığı 9

⁴⁹⁶ Tuncer, *a.g.e.*, s.117.

⁴⁹⁷ Sarıay, *a.g.e.*, s.43.

⁴⁹⁸ Sarıay, *a.g.e.*, s.44.

⁴⁹⁹ Sarıay, *a.g.e.*, s.44.

Haziran 1985 tarihinde yapılan seçimde Kıbrıs Türk halkının % 70,48'inin oyunu alan Rauf Denktaş Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin ilk cumhurbaşkanı oldu.

SONUÇ

Kıbrıs tarih boyunca Asurlulara, Fenikelilere, Perslere, Roma, Bizans ve İmparatorluğu'na yurt olmuş bir tarihi, coğrafi mekanın adıdır.

Kıbrıs'a hükmeden son büyük imparatorluk 1571'de Ada'yı Venediklilerden alan Osmanlı İmparatorluğu'ydu. Kıbrıs'ın ilk Türk nüfusu da 307 yıl sürecek olan bu Osmanlı Dönemi'nde Ada'ya yerleştirilmiştir.

1878'e gelindiğinde 93 Harbi'nin sonucunda Rusların Ayastefanos Antlaşması ile elde ettiği üstünlüğü ortadan kaldırmak isteyen Osmanlı İmparatorluğu İngilizlerden yardım istemek zorunda kalmıştır. Bu tercih Kıbrıs tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. Adanın mülkiyeti Osmanlı'da kalsa da yönetim tamamen İngiltere'ye bırakılmıştı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Birinci Dünya Savaşı'nda Almanya'nın yer aldığı İttifak Grubu'na katılmasına tepki duyan İngiltere Kıbrıs'ı topraklarına kattığını açıkladı.

1919'da başlayıp 1923'te sona eren Kurtuluş Savaşı'nın sonucunda imzalanan Lozan Barış Antlaşması'yla Kıbrıs'ın İngiliz toprağı olduğu kabul edilmiştir.

1931 yılında Kıbrıs'ı Yunanistan'a katmak isteyen Rumlar ilk kez İngiliz yönetimine karşı isyan çıkarmışlardır. Aynı Rumlar 1950 yılında da Ada'yı Yunanistan'a katmak için sadece Rumların katıldığı bir “plepisit” düzenlemişlerdir.

1954 yılında Yunanistan Kıbrıs'ın kendisine ilhakı için ilk kez BM'ye başvurmuştur, başvuru Türkiye Cumhuriyeti için “Kıbrıs Sorunu”nun başlangıç noktasını teşkil eder.

1955 yılında Yorgo Grivas tarafından Eoka terör örgütü kurulur ve Türk halkına yönelik “tedhiş” hareketleri başlar. Yunanistan'ın desteklediği Kıbrıs Rumları'nın amacı Girit Adası örneğinde olduğu gibi Kıbrıs'ta tek bir Türk'ün dahi yaşamasına izin vermemek ve Kıbrıs'ı tamamen Yunanistan'a katmaktır.

Tarih bize göstermektedir ki Kıbrıs'taki baskı ve soykırım hadiseleri ne ilktir ve ne de son olacaktır. Türk Milleti'ni toplu halde yok etmeye yönelik faaliyetler tarih

boyunca pek çok kez yaşanmıştır. Gerek Çarlık Rusyası gerekse Bolşevik Rusya (SSCB) döneminde Kırım'da yaşayan Türkler değişik bahanelerle Sibiry'a sürgüne gönderilmiş, yerlerine ise Ruslar getirilip yerleştirilmiştir. Bu göç siyasetinin sonunda 1774 yılında % 80 civarında Türk'ün yaşadığı Kırım'da 2014 yılına gelindiğinde toplam nüfus içindeki Türklerin oranı % 16'ya düşmüştür. Ukrayna'ya bağlı "özerk" bir yönetime sahip olan Kırım'da 2014 yılında Rusya'nın baskısıyla "Şaibeli" bir halkoylaması yapılır ve Kırım Rus topraklarına katılmış olur.

Dağlık Karabağ Bölgesi'ndeki Türklerin yine değişik bahanelerle farklı bölgelere sürgüne gönderilmesi ve yerlerine Ermenilerin yerleştirilmesi, bunun sonucunda Ermenistan Ordusu'nun bu bölgeyi işgal etmesi de bu duruma örnek gösterilebilir.

Türkiye Cumhuriyeti önce "garantör ülke" sıfatıyla "uluslararası hukuk" çerçevesinde Kıbrıs'taki katliamları durdurmaya çalışmış, fakat pek çok Avrupa devleti ve ABD Kıbrıs'taki Türklerin maruz kaldığı kötü muameleleri görmezden gelmiştir. Ne zaman ki Türkiye Cumhuriyeti askeri müdahaleyi gündeme getirdiyse bu defa da ABD Johnson Mektubu'nda açık bir örneğini gördüğümüz ambargo ve tehdit unsurlarını uygulamaya koyarak Kıbrıs'a askeri hareket düzenlenmesini engellemiştir.

1974 yılına gelindiğinde bıçak kemiğe dayanmıştı. Yunanistan'daki "cunta hükümeti" 15 Temmuz'da Kıbrıs'ta darbu yaparak Enosis konusunda pasif olmakla suçladıkları Rum lider Makarios'u görevden alarak onun yerine Enosis'i hemen gerçekleştirmeyi düşünen Nikos Sampson'u getirmişlerdi.

Türkiye bu oldu bittiyi kabul etmemiş, Yunanistan'ın ve Kıbrıs Rumları'nın tahmin etmediği Platini Plajı'ndan çıkarma yaparak Kıbrıs'ın 1/3'ünü kontrol altına almış ve Kıbrıs Türküne yönelik katliamları sonlandırmıştır.

Türkiye'nin Kıbrıs Barış Harekatı'nda dayanak noktası; Zürih ve Londra Antlaşmaları'na ek olarak imzalan Garanti Antlaşması'nın 1. maddesinde yer alan şu hükümdü: "Ada'nın herhangi bir devletle tam veya kısmen birleşmesi ya da ayrılıkçı bağımsızlık ilanı yasaklanmıştır."

Harekatın askeri safhasından sonra BM çatısı altında yürütülen müzakereler oldukça uzun ve yıpratıcı geçmiştir.

Kıbrıs Barış Harekatı'nın ardından toplanan BM aldığı bir kararla Kıbrıs'ta "Kıbrıs Cumhuriyeti" dışında ikinci bir devletin kurulmasını tanımayacağını kayıt altına almıştır. Bu karar 1983 yılında kurulan KKTC'nin tanınmayacağı ve uluslararası alandan izolasyonu anlamına gelmektedir.

"Soğuk Savaş Dönemi"nde bir Nato müttefiki olarak SSCB'ye karşı Türkiye'ye ihtiyaç duyan ABD ve Avrupalı devletler Türkiye'ye karşı daha ılımlı bir siyaset takip etmişlerdir. Barış Harekatı sırasında Türkiye'ye silah ambargosu uygulayan Amerika'nın 1978 yılında bu ambargoyu kaldırması bu duruma örnek gösterilebilir. "Yumuşama Dönemi"nde Kıbrıs konusunda Türkiye üzerindeki baskının azaldığını görmekteyiz. 1991 yılında SSCB'nin dağılması ve "Doğu Bloku"nun çökmesiyle Türkiye'nin Nato'daki önemi azalmış, buna bağlı olarak Kıbrıs konusunda Türkiye'ye uygulanan baskı da artmıştır.

Özellikle Avrupa Birliği'ne giriş müzakerelerini sürdüren Türkiye için Kıbrıs tam bir baskı unsuru olmuştur. Önce Yunanistan'ın daha sonra da Kıbrıs Rum Kesimi'nin AB'ye alınması Kıbrıs konusunda Türkiye'yi zoru sokmuştur.

Bu çalışmamızda yukarıda tarihi gelişim süreci aktarılan "Kıbrıs Meselesi"nin Bursa basınına yansımaları ortaya konmaya çalışıldı.

Kıbrıs Barış Harekatı sırasında özellikle Millet ve Haber Gazetesi incelenmiş, bu iki gazetenin olaylara yaklaşımı ve değerlendirmeleri incelenmeye çalışıldı.

Haber ve Millet gazeteleri yerel gazete olmaları dolayısıyla ulusal haber ajanslarından edindikleri bilgileri halka aktarmışlar, ayrıca Türkiye, Kıbrıs ve Yunanistan'da yayın yapan radyoları da takip ederek edindikleri bilgileri okuyucularıyla paylaştıkları görülmüştür.

Kıbrıs meselesi Türkiye'nin milli menfaatlerinin ön planda olduğu bir konu olduğu için olayların, halka aktarılması hükümetin ve devletin resmi kurumlarının açıklamalarıyla paralellik göstermiştir. Yapılan yayınlarda halkın milli ve manevi

hassasiyetleri ön planda tutularak vatan sevgisi, birlik ve beraberlik duyguları manşetlere taşınmıştır.

Haber ve Millet gazeteleri Kıbrıs Barış Harekatı'nın Bursa'ya etkilerini halka duyururken şu noktalar ön planda tutulmuştur.

- 1.Bursa Ticaret Odası'nın ordu için topladığı yardımlar
- 2.Esnaf derneklerinin yaptığı yardımlar
- 3.Merinos Fabrikası'ndaki işçilerin yaz tatillerini iptal ederek mesaiye devam etmeleri
- 4.Eğlence yerlerinin valilik talimatıyla kapatılması
- 5.Şehir içinde gece “karartma” yugulamasının yapılması
- 6.Halkın, bir kısmının gıda maddelerini gereksiz alıp stoklaması
- 7.Gıda ürünlerindeki yersiz fiyat artışları
- 8.Köylülerin yaptığı mahalli yardımlar
- 9.Değişik sendikaların topladığı yardımlar
- 10.Bursa'da gıda ürünlerinde herhangi bir sıkıntının olmadığı, dolayısıyla karaborsacılığı önleyici yayınlar

Kıbrıs Barış Harekatından sonra yapılan yayınlarda özellikle hükümeti oluşturan CHP ve MSP arasında yaşanan görüş ayrılıkları halka duyurulmuş. Başbakan Bülent Ecevit ve Başbakan Yardımcısı Necmettin Erbakan'ın birbirlerini suçlayıcı ifadelerinin gazete sayfalarında bolca yer aldığı görülmüştür.

Kıbrıs Barış Harekatı'nın Türkiye ekonomisine olumsuz yansımaları da hükümet ortakları arasında anlaşmazlıklara yol açmış, bu durum muhalefet partilerinin de hükümeti eleştirmesini beraberinde getirmiştir. Adalet Partisi Genel Başkanı Süleyman Demirel ve Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Alparslan Türkeş'in hükümete yönelik eleştirileri de Bursa yerel basınında öne çıkan gelişmeler olarak ele alındığı gözlemlenmiştir.

EKLER

EK-1**Johnson Mektubu (5 Haziran 1964)⁵⁰⁰**

“Sayın Bay Başbakan,

Türkiye Hükümetinin Kıbrıs’ın bir kısmını askeri kuvvetle işgal etmek üzere müdahalede bulunmaya karar vermeyi tasarladığı hakkında, Büyükelçi Hare vasıtasıyla Dışişleri Bakanlığı’ndan aldığım haber beni ciddi surette endişeye sevketmektedir.

En dostane ve açık şekilde belirtmek isterim ki geniş çapta neticeler doğuracak böyle bir hareketin Türkiye tarafından takip edilmesinin hükümetimizin bizimle önceden tam bir görüş alışverişinde bulunmak hususundaki taahhüdü ile kabili telif addetmiyorum.

Büyükelçi hare görüşlerini öğrenmek üzere kararınızı birkaç saat tehir etmiş olduğunuzu bana bildirdi. Yıllar boyunca Türkiye’yi en sağlam şekilde desteklediğini ispat etmiş olan Amerika gibi bir müttefikin bu şekilde neticeleri olan tek taraflı bir kararla karşı karşıya bırakılmasının, hükümetiniz bakımından doğru olduğuna inanıp inanmadığınızı sizden sormak isterim.

Bununla birlikte, böyle bir harekete tevessül etmeden önce Birleşik Amerika Devletleri ile istişarede bulunmak mesuliyeti tam kabul etmenizi rica etmek mecburiyetindeyim. 1960 Garanti Antlaşması ahlakı gereğince böyle bir müdahalenin caiz olduğu kanaatinde bulunduğumuz intibaindayım. Ayrıca, antlaşma garantör devletler arasında istişareyi gerektirmektedir. Birleşik Amerika, bu durumda bilcümle istişare imkanlarının hiçbir şekilde tüketilmediği ve dolayısıyla tek taraflı harekete geçmek hakkının kabili istimal olmadığı kanaatindedir.

Diğer taraftan Bay Başbakan, NATO vecibelerine de dikkat nazarınızı celbetmek mecburiyetindeyim, Kıbrıs’a vaki olan Türk müdahalesinin Türk Yunan kuvvetleri arasında askeri bir çatışmaya müncer olacağı hususunda zihninizde en ufak bir tereddüt olmamalıdır. Dışişleri Bakanı, Dusk, Lu Haye’de yapılan son NATO Bakanlar Konseyi Toplantısı’nda Türkiye ile Yunanistan arasında bir harbin, kelimenin tam manasıyla düşünülmez telakki edilmesi gerektiğini beyan etmiştir.

⁵⁰⁰ Mütercimler, *a.g.e.*, s.318-320.

NATO"ya iltihak, esası itibarıyla NATO memleketlerinin birbirleriyle harb etmeyeceklerini kabul etmek gerekir. Almanya, Fransa NATO"da müttefik olmakla yüzyıllık husumet ve düşmanlıklarını gömmüşlerdir. Aynı şeyi Yunanistan ve Türkiye"den de beklemek lazımdır. Ayrıca, Türkiye tarafından Kıbrıs"a yapılacak askeri bir müdahale Sovyetler Birliği"nin aynı şekilde bir müdahalesine yol açabilir. NATO müttefiklerimizin tam rıza ve muvafakatlari olmadan Türkiye"nin girişeceği bir hareket neticesinde ortaya çıkacak Sovyet müdahalesine karşı Türkiye"yi müdafaa etmek mükellefiyetleri olup olmadığını müzakere etmek fırsatını bulmamış olduklarını takdir buyuracağınız kanaatindeyim.

Diğer taraftan Bay Başbakan, bir BM üyesi olarak Türkiye"nin vecibeleri dolayısıyla endişe duymaktayım. BM, Ada"da barışı korumak için kuvvet göndermiştir. Bu kuvvetlerin vazifesi zor olmuştur. Fakat geçen sene son bir hafta zarfında Ada"da şiddet hareketlerinin azaltılmasında yavaş yavaş muvaffak olmuşlardır. BM mediyatörü ancak vazifesini ikmal edememiştir. Hiç şüphem yok ki, BM üyelerinin çoğunluğu BM gayretlerini baltalayacak olan ve bu zor meseleye BM tarafından makul ve barışçı bir hal tarzı bulunmasına yardım edebilecek herhangi bir ümidi yıkacak olan Türkiye"nin tek taraflı hareketine en sert şekilde tepki gösterecektir.

Aynı zamanda Bay Başbakan, askeri yardım sahasında Türkiye ve Birleşik Devletler arasında mevcut iki taraflı anlaşmaya dikkatinizi çekmek isterim. Türkiye ile aramızda mevcut bulunan askeri yardımın verilış maksatlarından gayri gayelerde kullanılması için hükümetimizin Birleşik Devletler"in muvafakatini alması icap etmektedir. Hükümetiniz bu şartı tamamen anlamış bulunduğunu muhtelif vesilelerle Birleşik Devletler"e bildirmiştir. Mevcut şartlar altında Türkiye"nin Kıbrıs"a yapacağı bir müdahalede Amerika tarafından temin edilmiş olan askeri malzemenin kullanılmasına Birleşik Amerika Devletleri"nin muvafakat edemeyeceğini size bütün samimiyetimle ifade etmek isterim.

Mutasavver Türk hareketinin fiili neticelerine gelince; Böyle bir hareketin Kıbrıs Adası üzerinde on binlerce Kıbrıslı Türk"ün katledilmesine yol açabileceği keyfiyetine en dostane bir şekilde dikkatinizi çekmek mecburiyetini hissediyorum. Tarafınızdan böyle bir harekete tevessül edilmesi infiali mucip olacak ve girişeceğiniz

askeri hareketin himaye etmeye çalıştığınız kimselerden hiçbirinin toptan imhasını önlemeye yeter derecede müessir olması imkansız olacaktır. BM Kuvvetleri'nin mevcudiyeti böyle bir faciayı önleyemez.

Sözlerimi pek fazla sert bulabilir ve bizim Kıbrıs meselesinde Türkiye'nin gidişine karşı yabancı olduğumuzu düşünebilirsiniz. Durumun böyle olmadığını size temin etmek istiyorum. Gerek açıkça, gerek özel olarak Kıbrıslı Türklerin emniyetini sağlamak ve Kıbrıs meselesinin son hal tarzını konu ile doğrudan doğruya ilgili tarafların rızasına dayanması hususu üzerinde ısrar etmekte gayret gösterdik. Amerika Birleşik Devletleri'nin sizin lehinize yeter derecede faaliyet göstermediği hissini taşımanız mümkündür. Fakat herhalde bilirsiniz, politikamız Atina'da en sert şekilde infiale yol açmış, buzum aleyhimizde orada nümayişler yapılmış, Amerika Birleşik Devletleri'yle Makarios arasında fikir münakaşası meydana çıkmıştır.

Daha birkaç hafta önce yaptığımız görüşme sırasında dışişleri bakanınıza da söylediğim gibi, Türkiye ile olan ilişkilerimize büyük değer veriyoruz. Sizi kendisiyle temel olarak menfaatlerimiz olan büyük bir mütefik telakki ediyoruz. Sizin güvenlik ve refahınız Amerika halkı için ciddi bir alaka mevzuu ola gelmiştir ve bu ahlakın sembolik şekilleri gösterilmiştir.

Siz ve biz, komünist dünyasını ihtiraslarına karşı koymak üzere birlikte dövüştük. Bu tesanüt, bizim için büyük bir mana taşımaktadır ve bunun hükümetiniz ile halkınız için de aynı derecede bir mana taşıdığını ümit ederim.

Kıbrıs ile ilgili olarak Türk cemaatini tehlikeye maruz bırakacak herhangi bir hal tarzını desteklemeyi düşünemeyiz. Son bir çözüm yolu bulmaya muvaffak olamadık. Çünkü, bunun dünyadaki en girift meselelerden biri olduğu aşıkardır. Fakat, Türkiye ve Kıbrıslı Türklerin menfaatleri konusunda ciddi şekilde alakadar olduğumuz ve daima alakadar olacağımız hususunda sizi temin etmek isterim.

Nihayet Bay Başbakan, en ciddi meseleyi, harb mi, sulh mu meselesini vaz'etmiş bulunuyoruz. Bu meseleler Türkiye ile Birleşik Amerika arasındaki iki taraflı münasebetlerin çok ötesinde giden meselelerdir. Bunlar sadece Türkiye ile Yunanistan arasında bir harbi muhakkak olarak tevlid etmekle kalmayacak, fakat Kıbrıs'a tek taraflı

bir müdahalenin doğuracağı önceden kestirilemeyen neticeler sebebiyle daha geniş çapta muhasamata yol açacaktır.

Sizin, Türkiye hükümetinin başbakanı olarak mesuliyetleriniz var. Benim de Birleşik Amerika Başkanı olarak mesuliyetlerim var. Bu sebepten, en dostane şekilde size şunu bildirmek isterim ki, bizimle gereken ve geniş ölçüde istişare etmeksizin yapacağınız tek taraflı böyle bir harekete tevessül etmeyeceğinize dair bana teminat vermediğiniz takdirde, meselenin gizli tutulması hususunda Büyükelçi Hare'e vaki talebinizi kabul etmeyecek, NATO Konseyi ile BM Güvenlik Konseyi'nin acilen toplantıya çağırılması mecburiyetinde kalacağım.

Bu mesele hakkında sizinle şahsen görüşebilmemizin mümkün olmasını isterdim. Maateesüf, mevcut anayasa hükümlerinin icabı dolayısıyla Birleşik Amerika'dan ayrılmamaktayım. Teferruatlı müzakereler için siz buraya gelebilirsiniz, bunu memnuniyetle karşılarım. Genel barış ve Kıbrıs meselesini aklı selim ve sulh yoluyla halli hususlarında sizin ve benim çok ağır mesuliyet taşımakta olduğumuzu hissediyorum. Bu itibarla aramızda, en geniş, en samimi istişarelerde bulununcaya kadar sizin, meslektaşlarımızın tasarladığınız her türlü kararı geri bırakmanızı bilhassa rica ediyorum.

Ek - 4

Kıbrıs'ta 57 Şehit 184 Yaralı Verdik

Kaybımız, Açıklamaya Göre 242

Haber
GÜNLÜK SİYASİ TARAFİSİZ GAZETİ

Vali, Hava Taarruzuna karşı halkı uyarıyor
Vali Hava Taarruzuna karşı halkı uyarıyor. Vali Hava Taarruzuna karşı halkı uyarıyor. Vali Hava Taarruzuna karşı halkı uyarıyor.

Kıbrıs'ta 57 şehit 184 yaralı verdik
Kaybımız, açıklamaya göre 242
Kıbrıs'ta Mehmetçğin esir aldığı 600 Rum Türkiye'ye getiriliyor.

Müzakere safhasında da başarılı olamaz gerek
Müzakere safhasında da başarılı olamaz gerek. Müzakere safhasında da başarılı olamaz gerek. Müzakere safhasında da başarılı olamaz gerek.

DEMİREL: Kıbrıs'ta henüz hedefe ulaşamadık, daha çok güçlük var
Türkiye Büyük Millet Meclisinde konuşan A.P. Genel Başkanı Adanın 73 bülgesinde Türk var. Hükümet çok dikkat etmeli dedi.

Bursa İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi ne bu sene 100 öğrenci alınacak
Bursa İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi ne bu sene 100 öğrenci alınacak. Bursa İktisadi ve Sosyal Bilimler Fakültesi ne bu sene 100 öğrenci alınacak.

Yarın Akşam Regaip Kandili
Yarın Akşam Regaip Kandili. Yarın Akşam Regaip Kandili. Yarın Akşam Regaip Kandili.

Ticaret ve Sanayi Odası, dün 1 Milyon lira bağış yaptı
Ticaret ve Sanayi Odası, dün 1 Milyon lira bağış yaptı. Ticaret ve Sanayi Odası, dün 1 Milyon lira bağış yaptı.

BURSA'DA, SİLAHLI KUVVETLERE BAĞLI KARAYAYIM KURULU YERİNE
BURSA'DA, SİLAHLI KUVVETLERE BAĞLI KARAYAYIM KURULU YERİNE. BURSA'DA, SİLAHLI KUVVETLERE BAĞLI KARAYAYIM KURULU YERİNE.

KAYNAKÇA

- ADIYEKE, Ayşe Nükhet, ADIYEKE, Nuri, (2002), **Kıbrıs Sorununun Anlaşılmasında Tarihsel Bir Örnek Olarak Girit'in Yunanistan'a Katılması**, Stratejik Araştırma ve Etüdler Milli Komitesi Araştırma Projeleri Dizisi, Ankara.
- AKKUŞ, Turgay, AKKUŞ, Mine, (2009), **I. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu**, 21 – 23 Kasım 2008, Kıbrıs Türk Kültürü Derneği Yayınları, Ankara.
- ALASYA, H. Fikret, v.d., (1964), **Kıbrıs ve Türkler**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- ALASYA, H. Fikret, (1964), **Kıbrıs Tarihi ve Kıbrıs'ta Türk Eserleri**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- ALASYA, H. Fikret, (1964), **Tarihte Kıbrıs**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Genel Merkezi, Ankara.
- AKMARAL, Kemal, (2004), **Akritis Planı ve Kıbrıs**, Bilge Karınca Yayınları, İstanbul.
- ARMAOĞLU, Fahir, (2012), **20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914 – 1995**, 18. Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul.
- AYDOĞDU Ahmet, (2005), **Kıbrıs Sorunu Çözüm Arayışları**, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- BİRAND, Mehmet Ali, (1975), **30 Sıcak Gün**, 2. Baskı, Milliyet Yayınları, İstanbul.
- BOZKURT, İbrahim, (2013), **3. Uluslararası Kıbrıs Sempozyumu, Mersin'den Kıbrıs'a Tarih, Hukuk ve Gelecek**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları, Ankara.
- ÇOPUR, İzzettin, (2014), **1974 Kıbrıs Barış Harekatı ve Anılar**, Kastaş Yayınları, İstanbul.
- DENKTAŞ, Raif Rauf, (2007), **Son Çağrı**, 2. Baskı, Remzi Kitabevi. İstanbul.

- DENKTAŞ, Raif Rauf, (2008), **Kıbrıs Elli Yılın Hikayesi**, 3. Baskı, Akdeniz Ajansı Yayınları, İstanbul.
- ERDEMİR, Halil, ERDEMİR, P. Hatice, (2006), **Adnan Menderes'in Konuşmalarında Kıbrıs**, EBS Basımevi, İzmir.
- EROĞLU, Hamza, (1976), **Kıbrıs Türk Federe Devleti**, Türk Devrim Kurumu Bilimsel Nitelikli Yayınları, Ankara.
- FIRAT, Melek, (2014), “Yunanistan’la İlişkiler” Ed., Baskın Oran, **Türk Dış Politikası**, İletişim Yayınları, 19, Baskı, İstanbul.
- GAZİOĞLU, Ahmet, (2000), **Kıbrıs’ta Türkler**, 1570 – 1878, 2. Baskı, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, Lefkoşa.
- GAZİOĞLU, Ahmet, (2000), **Enosis Çemberi’nde Türkler**, 2. Baskı, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, Lefkoşa.
- GAZİOĞLU, Ahmet, (1998), **İngiliz Yönetiminde Kıbrıs III, Enosis’e Karşı Taksim ve Eşit Egemenlik**, Kıbrıs Araştırma ve Yayın Merkezi, Lefkoşa.
- GÜRSOY, Cevat R., (1964), **Kıbrıs ve Türkler**, Türk Kültürü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- HALAÇOĞLU, Yusuf, (2001), **Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi**, Tarih ve Tabiat Vakfı Yayınları, İstanbul.
- HASGÜLER, Mehmet, (2000), **Kıbrıs’ta Enosis ve Taksim Politikalarının Sonu**, 1. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.
- İNALCIK, Halil, (1964), **Kıbrıs ve Türkler**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- İNANÇ, Gül, **Büyükelçiler Anlatıyor**, (2007), Türk Diplomasisinde Kıbrıs (1970 – 1991), 1. Baskı, İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- İSMAİL, Sebahattin, (2000), **Kıbrıs Sorunu’nun Kökleri**, Akdeniz Haber Ajansı Yayınları, Şubat.

- İSMAİL, Sebahattin, (1998), **50 Soruda Kıbrıs Sorunu**, 1. Baskı, Kastaş Yayınları, İstanbul.
- KURAN, Ercüment, (1964), **Kıbrıs ve Türkler**, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.
- LAFLI, Ergün, (2013), **3. Uluslar arası Kıbrıs Sempozyumu, Mersin’den Kıbrıs’a Tarih, Hukuk ve Gelecek**, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayınları, Ankara.
- MORGAN, Tabitha, (2013), **İngilizlerin Kıbrıs’taki Tarihi**, Çev: Cumhur ATay, 1. Baskı, Kalkedan Yayınları, İstanbul.
- MÜTERCİMLER, Erol, (2003), **Satılık Ada Kıbrıs**, 1. Baskı, Toplumsal Dönüşüm Yayınları, İstanbul.
- SARINAY, Yusuf, (2000), **Osmanlı İdaresinde Kıbrıs**, (Nüfus, Arazi Dağılımı ve Türk Vakıfları), TC, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı, Yayın No:43, Ankara.
- SARICA, Mahmut, Erdoğan Teziç, Özer Eskiyyurt, (1975), **Kıbrıs Sorunu**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- SERTER, Vehbi Zeki, (2014), **Adım Adım Kıbrıs Cumhuriyeti (1960 – 1963)**, Genelkurmay Personel Başkanlığı Askeri Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Yayınları, Ankara.
- TUNCER, Hüner, (2005), **Kıbrıs Sarmalı**, Ümit Yayıncılık, 1. Baskı, Ankara.
- TURAN, Sibel, (2009), **I. Uluslar arası Kıbrıs Sempozyumu**, 21–23 Kasım 2008, Kıbrıs Türk Kültürü Derneği Yayınları, Ankara.
- YILDIZ, Saadettin, (2009), “Kıbrıs Türk Milli Mücadelesi ve Bu Mücadelede TMT’nin Yeri”, **Uluslararası Sempozyumu 19–25 Ekim 2008**, Ajans Yayınları, Lefkoşa.

GAZETELER

Bozkurt Gazetesi, Sahibi ve Genel Yayın Müdürü, Cemal Togan, Sorumlu Yazı İşleri Müdürü, Sadi C. Tayan, Bozkurt Basımevi, 142 Girne Caddesi, Lefkoşa.

Haber Gazetesi, Sahibi Kazım Tayan, Yazı İşleri Müdürü, Turhan Tayan, Bayathane Caddesi, Kamber Sokak, No:7, Bursa.

Millet Gazetesi, Sahibi, Ertuğrul Mat, Yazı İşleri Müdürü, Fatma Mat. Basım Yeri Ertuğrul Matbaası, Atatürk Caddesi No:144 Bursa.

DİZİN

-A-

ABD, 3, 29, 32, 33, 43, 44, 47, 49, 52,
62, 66, 73, 74, 84, 118, 124, 146, 160,
173, 174, 175, 180, 181, 184, 206,
223, 248, 249
Acheson Planı, viii, 47, 48
Adalet Partisi, 49, 56, 60, 96, 132, 133,
139, 140, 163, 250
Adana, 45, 101, 135, 170, 188, 189,
195, 196, 236, 238, 239, 240
Afrika, 5, 71, 205
Akdeniz, 5, 6, 7, 10, 16, 21, 24, 48, 61,
63, 70, 76, 88, 229, 243, 260
AKEL, xv, 29, 32
Akritas Planı, v, viii, 2, 24, 40, 41, 42,
244, 259
Aksaray, 9
Almanya, 19, 188, 203, 212, 247, 253
Anadolu, 1, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 19, 20, 25,
30, 33, 63, 70
Anadolu Ajansı, 33
Ankara, 5, 6, 7, 9, 10, 15, 17, 21, 28, 34,
36, 45, 60, 62, 63, 64, 67, 74, 75, 79,
81, 82, 85, 86, 102, 107, 115, 117,
119, 123, 127, 136, 139, 148, 150,
157, 158, 173, 176, 180, 186, 187,
188, 189, 190, 193, 195, 196, 206,
208, 210, 214, 226, 242, 244, 259,
260, 261
Antakya, 26
Arabistan, 21
Asur, 20
Atatürk, 28, 36, 88, 126, 185, 201, 262
Atina, 53, 54, 55, 61, 62, 64, 65, 66, 69,
70, 73, 78, 79, 82, 84, 85, 86, 102,
112, 115, 123, 130, 142, 143, 146,
151, 154, 158, 160, 162, 175, 177,
181, 186, 187, 193, 197, 199, 206,
218, 219, 220, 222, 223, 229, 254
Avrupa, 5, 11, 16, 29, 168, 175, 218,
248, 249
Avusturya, 16
Ayastefanos, 16, 247

-B-

Baf, 11, 41, 44, 53, 60, 61, 78, 100, 112,
132, 215, 216
Balıkesir, 26
Balkan Paketi, 28
Barnabas, 21
BBC, 61, 128, 165, 172, 210
Berlin, v, vi, 1, 16, 136
Bizans, 1, 8, 9, 20, 21, 24, 247
BM, viii, 25, 29, 30, 37, 40, 44, 46, 47,
48, 62, 66, 69, 105, 108, 110, 121,
130, 136, 143, 144, 160, 162, 168,
183, 184, 185, 192, 193, 196, 210,
216, 223, 245, 247, 249, 253, 254,
255
BTSO, 72
Bursa, 3, 4, 5, v, vi, 2, 3, 72, 79, 80, 83,
86, 88, 90, 91, 92, 97, 98, 101, 117,
118, 121, 122, 131, 141, 153, 157,
161, 166, 168, 169, 183, 195, 201,
213, 232, 233, 234, 235, 236, 237,
249, 250, 262
Bülent Ecevit, 52, 62, 64, 65, 68, 75, 82,
83, 84, 85, 95, 102, 103, 107, 111,
112, 113, 116, 118, 119, 121, 122,
129, 137, 140, 142, 146, 147, 148,
149, 152, 157, 158, 160, 161, 162,
166, 167, 173, 180, 182, 187, 190,
200, 201, 206, 208, 209, 214, 221,
223, 224, 225, 231, 250
Büyük İskender, 1, 7
Büyük Ortadoğu Projesi, 43

-C-

Ceneviz, 20
Cenevre, ix, xiii, 93, 94, 96, 102, 103,
104, 105, 106, 107, 108, 109, 111,
113, 114, 115, 116, 118, 119, 120,
121, 122, 123, 127, 129, 130, 131,
132, 133, 134, 135, 136, 137, 138,
139, 141, 142, 143, 145, 146, 147,
148, 149, 150, 151, 152, 154, 157,

158, 159, 160, 161, 170, 179, 180,
186, 198, 199, 224, 225, 226, 227,
228, 229
Cenevre Konferansı, 93, 94, 104, 105,
106, 121, 122, 135, 136, 137, 138,
139, 141, 145, 150, 198, 199, 225,
227, 228, 229
Cengiz Topel, viii, 3, 44, 45
CHP, 52, 136, 185, 198, 202, 203, 207,
208, 209, 213, 215, 250

-Ç-

Çatalhöyük, 7
Çukurova, 5

-D-

Demokrat Parti, vii, 2, 27, 28
Deniz Baykal, 186, 189, 196, 200, 232

-E-

Ege, 22, 63, 70, 79, 88, 217
Enosis, viii, 20, 24, 26, 27, 28, 29, 30,
33, 38, 42, 49, 50, 55, 56, 75, 102,
106, 123, 128, 134, 190, 221, 248,
257, 260
EOKA, vii, viii, xv, 2, 21, 25, 26, 30,
31, 37, 38, 41, 44, 50, 53, 58, 128,
137, 180, 205, 212, 222
EOKA-B, viii, 50, 53, 222
Erenköy, 44, 45
Etniki Eterya, 24

-F-

Fahri Korutürk, 60, 62, 63, 64, 71, 100,
103, 115, 122, 125, 148, 150, 153,
157, 161, 171, 172, 178, 226
Fatih Sultan Mehmet, 89
Fatin Rüştü Zorlu, 30, 31
Fazıl Küçük, v, vi, 2, 25, 36, 38, 49, 50
Ferruh Bozbeyli, 167
Fransa, 66, 168, 170, 172, 212, 229, 253
Fuat Köprülü, 28

-G-

Garanti Antlaşması, v, viii, 33, 34, 35,
43, 75, 248, 252

Genova, 11
Girit, 10, 15, 24, 176, 244, 247, 259
Girne, 6, 11, 31, 57, 77, 78, 100, 124,
130, 131, 153, 155, 156, 164, 166,
189, 199, 227, 237, 238, 240, 262
Gizikiz, 69, 85, 96, 115, 143
Gönyeli Ovası, 77

-H-

Hacılar, 7
Hala Sultan, 10
Halil İnalcık, 10, 13
Hasan Esat Işık, 59, 102, 115, 122, 129,
143, 146, 147, 160, 161, 167
Hatay, 5, 7, 27
Helen, xv, 9, 53, 54, 66
Hıristiyan, 13, 15, 16
Hitit, 5, 7
Hz. İsa, 21
Hz. Osman, 1, 8

-İ-

II. Selim, 9, 10, 11
Irak, 67

-i-

İngiltere, v, 1, 5, 8, 14, 16, 17, 19, 20,
21, 24, 25, 27, 28, 29, 30, 33, 34, 35,
36, 38, 46, 59, 62, 64, 65, 66, 67, 68,
69, 73, 74, 75, 79, 82, 93, 96, 103,
104, 105, 106, 108, 109, 114, 115,
116, 117, 118, 128, 137, 138, 145,
146, 150, 152, 153, 156, 158, 165,
180, 182, 198, 217, 220, 222, 223,
226, 228, 229, 247
İran, 20, 192
İskenderun, 5, 22
İsmet İnönü, 3, 43, 45
İsrail, 58
İstanbul, 10, 11, 13, 16, 17, 24, 25, 27,
28, 29, 43, 44, 45, 46, 50, 52, 53, 76,
109, 125, 136, 139, 200, 206, 207,
208, 209, 214, 244, 259, 260, 261
İttifak Antlaşması, viii, 33, 35
İzmir, 20, 26, 33, 79, 200, 203, 260

-J-

Johnson Mektubu, viii, 3, 43, 44, 248, 252

-K-

Kanlı Noel, 2, 41
 Kanuni Sultan Süleyman, 11
 Karaman, 9
 Karpas, 7, 8
 Katolik, 10, 15
 Kavanin Meclisi, 19
 Kıbrıs, 3, 4, v, vii, viii, ix, xiii, xv, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 150, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 171, 172, 173, 175, 176, 177, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 212, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 247, 248, 249, 250, 252, 253, 254, 255, 257, 258, 259, 260, 261
 Kıbrıs Cumhuriyeti, v, viii, 2, 25, 32, 33, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 44, 46, 49, 53, 75, 76, 120, 154, 244, 249, 261

Kızılhaç, 185, 242
 Kissenger, 146
 Kocatepe Muhribi, 98, 234, 235
 Kocatepe Savaş Gemisi, 99
 Koçhisar, 9
 Korkut Özal, 186, 189, 232
 Kütahya, 1, 2

-L-

Lala Mustafa Paşa, 11, 12
 Larnaka, 11, 77, 137, 215
 Lefke, 132, 135, 139, 161, 166, 194, 230
 Lefkoşa, 11, 12, 14, 26, 28, 31, 36, 41, 42, 43, 45, 57, 58, 61, 68, 69, 70, 76, 78, 86, 94, 100, 108, 110, 119, 128, 130, 131, 132, 135, 137, 138, 142, 144, 151, 155, 156, 161, 162, 163, 170, 171, 174, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 185, 186, 189, 192, 193, 196, 197, 211, 212, 215, 216, 221, 224, 230, 232, 233, 236, 237, 243, 244, 260, 261, 262
 Libya, xiii, 67, 80, 218
 Limasol, 11, 44, 78, 134, 137, 162, 166, 215
 Londra, viii, 2, 25, 30, 32, 33, 34, 38, 46, 48, 53, 62, 64, 65, 66, 68, 75, 139, 153, 187, 198, 199, 220, 221, 223, 244, 248
 Londra Antlaşması, 32
 Londra Konferansı, viii, 30, 33
 Lübnan, 67

-M-

Magusa, 11, 57, 77, 78, 132, 138, 139, 155, 156, 161, 162, 163, 165, 166, 178, 179, 188, 230
 Makaryos, 25, 37, 38, 238
 Malatya, 26
 Malta, 11, 53, 80, 158
 Manavgat, 9
 Megali İdea, 11, 24
 Memlük, 8
 Mersin, 21, 63, 76, 115, 238, 239, 240, 242, 243, 259, 261

MHP, 207
 Mısır, 1, 5, 6, 7, 8, 10, 20, 67
 Miken, 9
 Milli Birlik Kurulu, 34
 Milli Selamet Partisi, 52, 202
 Muaviye, 8
 Mudanya, 169, 170, 183, 234, 235

-N-

NATO, 27, 28, 29, 32, 43, 47, 65, 74,
 219, 252, 253, 255
 Necmettin Erbakan, 52, 64, 102, 129,
 133, 134, 137, 156, 167, 176, 184,
 202, 214, 215, 216, 217, 250
 Niğde, 9
 Nihat İlhan, 42
 Nikos Sampson, v, vi, 42, 53, 54, 55,
 56, 57, 58, 62, 66, 84, 142, 248

-O-

Odesa, 24
 Oğuzhan Asiltürk, 65, 143
 Omorfo, 77, 155, 156, 162, 163, 230
 Ortodoks, vii, 8, 9, 10, 15
 Osmanlı, v, vii, 1, 2, 5, 7, 8, 10, 11, 12,
 15, 16, 17, 18, 19, 20, 247, 261

-P-

Pakistan, xiii, 119, 159, 206, 220
 Papalık, 11
 Piyale Paşa, 11
 Pladini Plajı, 77
 Plaza Raporu, viii, 48
 Plepisi, 25

-R-

Rauf Denktaş, 31, 50, 54, 58, 60, 66, 76,
 94, 102, 119, 127, 129, 137, 139, 145,
 164, 171, 176, 185, 189, 192, 193,
 199, 204, 211, 212, 226, 245, 246

-S-

Semih Sancar, 72, 102, 103, 115, 122,
 126, 142, 146, 147, 148, 149, 157,
 161, 167, 169
 Sicilya, 5, 11

SSCB, xv, 44, 62, 74, 206, 248, 249
 Suriye, 5, 67
 Suudi Arabistan, 67
 Süleyman Demirel, 56, 60, 70, 71, 96,
 132, 133, 139, 140, 160, 163, 204,
 250
 Süveyş, 6

-T-

TBMM, xv, 31, 63, 71, 75, 173
 Tito, 172, 173, 178
 Trakya, 22, 63, 78, 79, 217
 Tunus, 67
 Turan Güneş, 93, 95, 103, 104, 105,
 106, 107, 108, 109, 111, 113, 114,
 120, 122, 127, 129, 135, 136, 137,
 138, 139, 142, 145, 146, 148, 149,
 157, 161, 167, 173, 177, 194, 224,
 226, 227, 229
 Türk, 5, vii, viii, xv, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9,
 10, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21,
 26, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38,
 39, 40, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49,
 50, 52, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 64, 66,
 67, 68, 70, 71, 74, 75, 76, 77, 78, 79,
 80, 81, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 91, 93,
 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 102, 105,
 106, 107, 108, 110, 111, 112, 113,
 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120,
 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127,
 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134,
 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141,
 142, 143, 144, 145, 146, 149, 150,
 151, 152, 154, 155, 156, 157, 158,
 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166,
 167, 169, 170, 171, 174, 176, 178,
 179, 182, 183, 184, 185, 186, 187,
 188, 189, 191, 192, 193, 194, 196,
 197, 198, 199, 201, 204, 205, 206,
 207, 210, 211, 212, 215, 216, 217,
 218, 219, 220, 221, 223, 224, 225,
 226, 227, 228, 230, 231, 235, 237,
 238, 240, 241, 243, 244, 245, 246,
 247, 250, 252, 253, 254, 257, 259,
 260, 261

Türk Mukavemet Teşkilatı, viii, xv, 26, 30, 31

Türkiye, v, viii, xv, 1, 3, 5, 6, 18, 20, 21, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 41, 43, 44, 46, 47, 48, 49, 50, 52, 57, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 67, 70, 71, 73, 74, 75, 82, 84, 85, 88, 93, 94, 95, 96, 97, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 107, 108, 109, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 122, 123, 124, 125, 127, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 145, 146, 147, 153, 154, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 168, 171, 172, 176, 180, 181, 182, 189, 191, 192, 193, 198, 199, 200, 202, 204, 205, 206, 208, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 223, 224, 225, 226, 228, 229, 231, 232, 236, 239, 241, 243, 247, 248, 249, 250, 252, 253, 254, 255

-Ü-

Ürgüp, 9

-V-

Venedik, 10, 11, 15, 20
Venizelos, 25, 28
Volkan, 26, 30

-W-

Washington, 52, 75, 83, 146, 176, 181

-Y-

Yavuz Sultan Selim, 8, 10
Yeşil Hat, viii, 45, 184, 211
Yorgo Grivas, 25, 247
Yugoslavya, xiii, 80, 173, 178, 206, 219, 220
Yunanistan, v, viii, 1, 5, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 24, 25, 26, 27, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 41, 46, 47, 49, 50, 52, 53, 54, 59, 60, 61, 62, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 73, 76, 78, 82, 84, 85, 86, 93, 96, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 120, 123, 129, 136, 137, 138, 143, 145, 146, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 161, 162, 172, 173, 175, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 186, 190, 197, 198, 199, 200, 204, 205, 217, 219, 220, 221, 224, 226, 227, 228, 229, 244, 247, 248, 249, 252, 253, 254, 259, 260

-Z-

Zürich, 25, 33, 38, 244

